

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΤΣΙΑΜΗΤΡΟΣ

Α. ΒΛΑΧΟΙ

(ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΟΝΟΜΑΤΑ κλπ)

**Άρθρα του Γ. Κ. Τσιαμήτρου κατά ημερολογιακή
και χρονολογική σειρά σε εφημερίδες και ιστοσελίδες
της Βέροιας**

**Βλαχόφωνοι Ανατολικού Βερμίου
(Αρχές 20ου αιώνα - Αναβίωση)**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΜΟΣΧΟΠΟΛΗ- ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΔΙΚΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (28-03-2009, ‘Λαός’)	6
2. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (10.10.2009, ‘Λαός’)	9
3. ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ THEDE ΚΑΗΛ, ΠΡΟΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΛΑΧΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ (16.01.2010 , ‘ΛΑΟΣ’).....	11
4. ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ ‘ΑΡΜΑΝΟΣ’ (20.02.2010, ‘ΛΑΟΣ’).....	14
5. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ Α. ΛΑΖΑΡΟΥ ΣΤΟΝ ΦΙΛΙΑ (07-03-2010, ‘ΛΑΟΣ’).....	16
6. Η ΜΑΧΗ - ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΓΡΑΜΜΟΥ ΣΤΗ ΦΥΛΛΟΥΡΙΑ (1854) ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΙ ΑΥΤΩΝ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19 ^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ (27.03.2010, ‘ΛΑΟΣ’)	18
7. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (1) (01-05-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	20
8. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (2) (15-05-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	22
9. ΠΟΙΟΙ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΠΡΩΤΟΝΟΜΑΣΤΗΚΑΝ ΒΛΑΧΟΙ (03-06-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	24
10. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (3) (05-06-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	26
11. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (4) (24-07-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	29
12. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (5) (31-07-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	31
13. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (6) (21-08-2010, ‘ΛΑΟΣ’)	33
14. ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (7) (28-08-2010, ‘ΛΑΟΣ’).....	35
15. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (8) - τελευταίο) (04-09-2010, ‘ΛΑΟΣ’).....	38
16. ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ WEIGAND «ΟΙ ΑΡΩΜΟΥΝΟΙ»	41
17. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ - Ανεξισταστέος στα Τίρανα (11-09-2010, ‘ΛΑΟΣ’).....	43
18. ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (19.02.2011, ‘ΛΑΟΣ’).....	46
19. ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΕΝΟΣ ΦΑΡΣΑΡΩΤΗ (07.05.2011, ‘ΛΑΟΣ’).....	48
20. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ‘Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΣΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΛΑΧΟΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ’, ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ (21-05-2011, ‘ΛΑΟΣ’).....	50
21. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ‘Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΣΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΛΑΧΟΦΩΝΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ’(ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ) (04-06-2011, ‘ΛΑΟΣ’)	52
22. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΚΟΥΤΣΟΒΑΛΧΟΙ/ Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ (09-7-2011, ‘ΛΑΟΣ’)	54
23. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (1) (16-07-2011, ‘ΛΑΟΣ’)	56
24. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (2) (22-7-2011, ‘Λαός’)	57

25. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (3) -ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ (30.07.2011- ‘ΛΑΟΣ’)	58
26. ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (24.09.2011) (1) (του Αχ. Λαζάρου, Ρωμανιστή - Βαλκανολόγου, απόδοση σε ηλεκτρονική μορφή Γιάννης Τσιαμήτρος)	60
27. ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (2) (31.09.2011, ‘ΛΑΟΣ’) (του Αχ. Λαζάρου, Ρωμανιστή-Βαλκανολόγου) [Αυτά τα άρθρα του κ. Λαζάρου είναι επίκαιρα, λόγω της απογραφής που γίνεται στη Αλβανία τώρα στις αρχές του Οκτωβρίου 2011] (απόδοση σε ηλεκτρονική μορφή Γιάννης Τσιαμήτρος)	62
28. ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (3) (07.09.2011, ‘ΛΑΟΣ’) (του Αχ. Λαζάρου, Ρωμανιστή-Βαλκανολόγου) [Αυτά τα άρθρα του κ. Λαζάρου είναι επίκαιρα, λόγω της απογραφής που γίνεται στη Αλβανία τώρα στις αρχές του Οκτωβρίου 2011] ...	64
29. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (1) (12.11.2011, ‘ΛΑΟΣ’) Σημ: Τα άρθρα σχετικά με αυτό το θέμα είναι σκιαγράφιση εργασίας του Αχ. Λαζάρου	66
30. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (2) (19.11.2011, ‘ΛΑΟΣ’)	67
31. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (3) (26-11-2011, ‘ΛΑΟΣ’)	69
32. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (4) – Τελευταίο (03.12.2011, ‘ΛΑΟΣ’)	70
33. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) (1) 17-03 -2102, ‘ΛΑΟΣ’)	72
34. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (2) (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) (24-03-2012, ‘ΛΑΟΣ’) Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφιση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη	73
35. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (3) (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) 21.04.2012, ‘ΛΑΟΣ’ Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφιση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη)	75
36. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (4) (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) 28-04-2012, ‘ΛΑΟΣ’) Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφιση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη	76
37. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (τελευταίο) (ΟΡ. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) (05-05-2012, ‘ΛΑΟΣ’) Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφιση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη	78
38. ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΒΕΛΤΗΡΙΑ (1) (12-05-2012, ‘ΛΑΟΣ’)	80
39. ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΒΕΛΤΗΡΙΑ (2 ^ο και τελευταίο) (19.05.2012, ‘ΛΑΟΣ’)	82
40. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (1) (26-5-2012, ‘ΛΑΟΣ’)	85
41. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (2) (02-06-2012, ‘ΛΑΟΣ’)	86
42. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (3) (09-06-2012, ‘ΛΑΟΣ’)	88

43. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (4) (16-06-2012, 'ΛΑΟΣ')	89
44. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (τελευταίο) (07-07-2012, 'ΛΑΟΣ')	91
45. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (1) (21-7-2012, 'ΛΑΟΣ')	93
46. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (2) (28-7-2012, 'ΛΑΟΣ')	95
47. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (τελευταίο) (04.08.2012, 'ΛΑΟΣ')	96
48. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (1) (15-09-2012, 'ΛΑΟΣ')	98
49. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (2) (22-09-2012, 'ΛΑΟΣ')	99
50. ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΕΚ ΤΟΥΔΕΛΑΣ ΚΑΙ Η ΦΘΙΩΤΙΚΗ ΒΛΑΧΙΑ (1) (08.10.2012, 'ΛΑΟΣ')	102
51. ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΕΚ ΤΟΥΔΕΛΑΣ ΚΑΙ Η ΦΘΙΩΤΙΚΗ ΒΛΑΧΙΑ (2) (16.10.2012, 'ΛΑΟΣ')	103
52. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑ ΚΑΙ ΒΛΑΧΟΙ (25-10-2012, 'ΛΑΟΣ')	104
53. Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟΣ ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ (1) (03-11-2012, 'ΛΑΟΣ')	105
54. Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟΣ ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ (2) (10-11-2012, 'ΛΑΟΣ')	106
55. Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ / ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟΣ ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ (3) - τελευταίο (25-11-2012, 'ΛΑΟΣ')	107
56. ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Α. ΛΑΖΑΡΟΥ ΣΤΟ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ (31-08-2013, 'ΛΑΟΣ')	109
57. Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (1) (28.9.2013, 'ΛΑΟΣ')	110
58. Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (2) (19.10-2013, 'ΛΑΟΣ')	114
59. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΌΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ ΣΤΟ ΒΕΡΜΙΟ (αρχές 19 ^{ου} αιώνα) (25-02-2014, 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ')	116
60. ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΒΛΑΧΩΝ* ΣΤΟ ΒΕΡΜΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΜΑΖΙΚΗ ΤΟΥΣ ΕΛΕΥΣΗ (06-03-2014, 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ')	119
61. ΤΙ ΕΙΠΕ Ο Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (16.04.2014 ΜΕΧΡΙ 31.05.2014 ΣΤΗΝ 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ' ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ 'ΦΑΡΕΤΡΑ')	121
62. ΛΑΤΙΝΟΦΩΝΟΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ (Αποσπάσματα από την εισαγωγή του βιβλίου του Ν. Μέρτζου με τίτλο: Αρμάνοι- Βλάχοι) (04-04-2014, 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ')	131
63. ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Α. ΚΟΥΚΟΥΔΗ ΣΤΟ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ	132
64. Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΟΠΟΛΗΣ (24.09.2016 ΜΕΧΡΙ 01.10.2016, 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ')	133

65. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΥΤΟΝΟΗΤΑ ΚΑΙ ΜΗ, ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΕΝΥΘΟΜΙΖΟΝΤΑΙ (10.12.2016, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’).....137
66. ΤΟ ΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΕ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ (Ρουμανική Προπαγάνδα, ‘Αρμάνικη Εθνογένεση’ κλπ) (Δημοσιεύθηκε στην ομάδα του Facebook ‘ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ’, 18.04. 2017)..... 142
67. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑΣ ΤΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ (12.08.2017, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’) 147
68. Ο ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΘΡΗΝΕΙ ΤΟ ΧΑΜΟ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΚΟΥΚΟΥΔΗ (01.03.2018, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)..... 149
69. ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ [ΜΙ(Ε)ΤΖΙΝΤΙΕ]-ΕΙΡΩΝΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ! (22.09.2019, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’ & ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ‘ΒΕΡΓΙΩΤΗΣ’)..... 151
70. ΟΥΤΟΠΙΚΕΣ ΕΜΜΟΝΕΣ ΕΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗ (Δημοσιεύθηκε στις 22.11.2019 στην ομάδα του Facebook ‘ΦΙΛΟΙ & ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΠΟΠΣΒ’)..... 152

1. ΜΟΣΧΟΠΟΛΗ- ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΛΙΚΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ (28-03-2009, ‘Λαός’)

Θα παραθέσουμε απόσπασμα από το βιβλίο του Αστέριου Κουκούδη (**Οι Μητροπόλεις και η διασπορά των Βλάχων**), στο οποίο φαίνεται καθαρά ότι στην περίοδο του 18^{ου} αιώνα η εκπαίδευση που προσφέρονταν στη Μοσχόπολη ήταν ελληνική και όχι μόνο εκεί, και ότι οι διάφορες εθνικιστικές τάσεις ήταν άγνωστες έννοιες, έτσι τουλάχιστον όπως διαμορφώθηκαν αργότερα στα Βαλκάνια από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα (Ρουμάνικη προπαγάνδα).

Κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα η Μοσχόπολη και οι βλάχικοι οικισμοί της περιοχής της γνώρισαν το απόγειο της ανάπτυξης και της ακμής, αλλά και μία σειρά από αξεπέραστες καταστάσεις που οδήγησαν σε καταστροφές και μαρασμό.

Βέβαια, τα θεμέλια για αυτή την ένδοξη εποχή είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα, όταν η Μοσχόπολη ενδυναμώνονταν όχι μόνο πληθυσμιακά, αλλά οικονομικά και πολιτισμικά. Ενδεικτικό αυτής της εξέλιξης είναι το κτίσιμο, γύρω στο 1630, του μοναστηριού του Αγίου Ιωάννη του Πρόδρομου. Σε κάποιες εργασίες η Μοσχόπολη αναφέρεται πως ήταν τότε η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη των Οθωμανικών Βαλκανίων, μετά βέβαια από την Κωνσταντινούπολη. Γεγονός μάλλον απίθανο αν αναλογιστούμε πόλεις όπως τη Θεσσαλονίκη και την Ανδριανούπολη. Ωστόσο, θα πρέπει να ήταν η μόνη τόσο μεγάλη πόλη με αποκλειστικά χριστιανούς κατοίκους. Υπήρχαν 6 μεγάλες και οργανωμένες συνοικίες και ίσως περισσότερες από 70 εκκλησίες, αριθμός μάλλον υπερβολικός. Αν και οι διάφορες πηγές συχνά διαφωνούν για τον ακριβή αριθμό των σπιτιών και των κατοίκων της, γύρω στο 1760, παρουσιάζεται να έχει από 20.000 έως 70.000 κατοίκους και ίσως 12.000 περίπου σπίτια. Οι αριθμοί αυτοί φαντάζουν απίθανοι για τα δεδομένα εκείνων των εποχών και ακόμη περισσότερο αν συγκριθούν με την εικόνα που παρουσίαζε η Μοσχόπολη από το 1769 και μετά. Η πόλη εκτεινόταν σε μία τεράστια έκταση και καταλάμβανε μεγάλο μέρος του κενού σήμερα οροπεδίου και των γύρω χαμηλών πλαγιών. Τελικά, ίσως να μην είναι παρακινδυνευμένο να δεχτούμε πως, την περίοδο της μεγάλης της ακμής, ο πληθυσμός της έφτανε κάπου ανάμεσα στις 40.000 με 60.000.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση της Μοσχόπολης χωριζόταν σε τρεις βασικές τάξεις: 1). Στην κορυφή βρίσκονταν η κάστα των αρχόντων, που την αποτελούσαν οι παλαιότερες και ισχυρές οικογένειες. 2). Αμέσως μετά ακολουθούσαν οι πλούσιοι και συχνά απόδημοι έμποροι και βιοτέχνες, η ομάδα των οποίων σχημάτιζε τη μεσαία, αλλά πολύ δυναμική τάξη. 3) Στη βάση υπήρχαν οι απλοί εργάτες, τεχνίτες, αγωγάτες, υλοτόμοι, τσοπαναραίοι και γεωργοί. Η διοίκηση της πόλης βρίσκονταν, στο μέγεθος του δυνατού, στα χέρια των ίδιων των κατοίκων και κυρίως αυτών της πρώτης και της δεύτερης τάξης. Κάθε συνοικία διόριζε από έναν προεστό και έτσι το κοινοτικό συμβούλιο είχε αρχικά 6 προεστούς ή άρχοντες με επικεφαλής τον πρόεδρο. Ο πρόεδρος εκλεγόταν με ψηφοφορία και η επιλογή του επικυρωνόταν με σχετικό φερμάνι. Αργότερα τα μέλη του συμβουλίου ήταν 12, καθώς προστέθηκε και από ένας κοτζαμπάσης από κάθε συνοικία, επιφορτισμένος με την είσπραξη των φόρων. Εκτός όμως από το συμβούλιο των προεστών, ενεργό ρόλο στα κοινά της πόλης έπαιζαν και οι ισχυρές συντεχνίες ή ρουφέτια, οι οργανωμένες ομάδες των διάφορων επαγγελματοβιοτεχνών, οι οποίες φαίνεται ότι ήταν από 13 έως 17, αν και υπάρχουν αναφορές για ακόμη μεγαλύτερο αριθμό. Για την ασφάλεια της πόλης υπήρχε μία μικρή φρουρά Τουρκαλβανών, η οποία ήταν επιφορτισμένη με την φύλαξη των γύρω δερβενίων που

οδηγούσαν από και προς τη Μοσχόπολη και με σκοπό την απρόσκοπτη διεξαγωγή των μεταφορών και του εμπορίου.

Ο πλούτος και η δύναμη της Μοσχόπολης αντλούνταν από το εμπόριο και τις διάφορες βιοτεχνικές δραστηριότητες. Όπως στην περίπτωση της ανάπτυξης και κάποιων άλλων βλάχικων κοινοτήτων, (π.χ. Μέτσοβο, Συρράκο, Καλαρίτες κ.λ.π.), το πρώτο και ισχυρά παραγωγικό κεφάλαιο, για την πρόοδο που ακολούθησε ήταν η κτηνοτροφία. Όμως, η Μοσχόπολη προηγήθηκε χρονικά κατά πολύ, ήδη από το 17ο αιώνα, και ήταν μάλλον αυτή που δίδαξε το δρόμο που ακολούθηθηκε και από τις άλλες ορεινές βλάχικες και μη κοινότητες. Η ικανή συγκέντρωση πρώτων υλών και χεριών οδήγησε σε μεγάλη ανάπτυξη της εριουργίας. Η αρχικά οικιακή βιοτεχνία μάλλινων ειδών οδήγησε σε οργανωμένη βιοτεχνική παραγωγή και τέλος στην εμπορεία των τελικών προϊόντων, αλλά και των πρώτων υλών. Το εμπόριο της δικής τους παραγωγής και η συγκέντρωση κεφαλαίου οδήγησε σταδιακά στην ανάπτυξη ευρύτερων εμπορικών, μεταπρατικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και τη γέννηση της κάστας των λεγόμενωνπραματευτάδων (πραματέφτς ήπραματεφτάτζ στα βλάχικα). Οι βιοτέχνες οργάνωσαν και ενίσχυσαν το θεσμό των συντεχνιών. Υπήρχαν συντεχνίες μπακάληδων, ραφτάδων, χρυσοχόων, χασάπηδων, χαλκουργών και σιδηρουργών, οπλουργών, παπουτσήδων κ. ά., οι οποίες έπαιζαν σπουδαίο ρόλο όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξη και τα τοπικά πολιτικά δρώμενα, αλλά και στην πολιτιστική πρόοδο, καθώς αναφέρονται να πλήρωναν υποτροφίες για τις σπουδές άπορων παιδιών, στα σχολεία της Μοσχόπολης, αλλά και σε σχολεία της Ευρώπης.

Ωστόσο, ο μεγάλος οικονομικός και πολιτισμικός πλούτος ήρθε με την ανάπτυξη των επαφών με την Ευρώπη και τη στροφή προς το μεταπρατικό εμπόριο. Δεν είναι απίθανο να υπήρχαν, ήδη από το 1537, κάποιοι Μοσχοπολίτες ανάμεσα στους εμπορευόμενους της ελληνικής παροικίας της Βενετίας. Εκείνη τη χρονιά, οι πάροικοι της Βενετίας δημιούργησαν **ελληνική εκκλησία και ελληνικό σχολείο**. Κατά τη διάρκεια πια του 17ου αιώνα, οι Μοσχοπολίτες, μέσω του Δυρραχίου, είχαν αναπτύξει ιδιαίτερα στενές εμπορικές επαφές τόσο με τη Βενετία και την Αγκώνα, όσο και με άλλα ιταλικά λιμάνια της Αδριατικής. Δραστήριοι έμποροι ταξίδευαν μέχρι εκεί μεταφέροντας διαφόρων ειδών εμπορεύματα, από όλα τα μέρη των Κεντρικών Βαλκανίων, μέχρι τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Από εκεί επέστρεφαν όχι μόνο με άλλα εμπορεύματα ή κεφάλαια, αλλά και με πολύτιμες γνώσεις. Τα ταξίδια των εμπόρων στη Βενετία ακολουθούσαν παιδιά της Μοσχόπολης με σκοπό να σπουδάσουν στα σχολεία της ή να μαθητεύσουν κοντά σε μεγάλους εμπόρους. Ενδεικτικό είναι το γεγονός πως, μεταξύ 1694-1703 και 1712-1716, ο Μοσχοπολίτης λόγιος ιερέας Ιωάννης Χαλκεύς ή Χαλκείας ανέλαβε το έργο του σχολάρχη του Φλαγγίνειου Φροντιστηρίου και του ιεροκήρυκα στην ελληνική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στη Βενετία, έχοντας αρχικά διατελέσει εφημέριος της ελληνικής παροικίας του Λιβόρνου. Την ίδια εποχή οι Μοσχοπολίτες ταξίδευαν μέχρι την Κωνσταντινούπολη όχι μόνο για δικές τους ή κοινοτικές υποθέσεις, αλλά εκτελώντας υπηρεσίες και για τους Βενετούς.

Οι επαφές με τη Βενετία συνεχίστηκαν μέχρι περίπου το 1761. Όλα αυτά τα χρόνια αρκετοί Μοσχοπολίτες εγγράφηκαν στα μητρώα της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας και δε φαίνεται να διαφοροποιούνται από τα υπόλοιπα μέλη της. Καθώς όμως το εμπόριο της Βενετίας άρχισε να παρακμάζει, οι Μοσχοπολίτες, αλλά και άλλοι έμποροι Βλάχοι και μη, από διάφορες πόλεις της Μακεδονίας, στράφηκαν προς την Κεντρική Ευρώπη, ακολουθώντας τα πολυάριθμα караβάνια που τραβούσαν για το βορρά. Ιδιαίτερα ευνοϊκές για αυτόν το νέο προσανατολισμό στάθηκαν οι συνθήκες του Πασσάροβιτς το 1718 και του Βελιγραδίου το 1739, ανάμεσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τους Αψβούργους-Αυστροουγγαρία. Έτσι από το 1718 και μέ-

χρι το 1774 παρατηρείται μαζική εγκατάσταση Μοσχοπολιτών στα εδάφη της Αυστροουγγαρίας. Ορισμένοι έφτασαν και μέχρι τη Βαρσοβία στην Πολωνία και τη Λειψία στη Γερμανία. Αρχικά αυτοί που βρέθηκαν εκεί ήταν μόνο άνδρες και κυρίως νέοι, οι οποίοι αναζητούσαν ευκαιρίες εμπορίου ή και μόνιμης εγκατάστασης. Οι πολλαπλές εμπορικές και βιοτεχνικές δραστηριότητές τους τους οδήγησαν σύντομα στη δημιουργία παροικιών τόσο στην Κεντρική Ευρώπη, (Βουδαπέστη, Βιέννη, Miskolcz, Novi Sad, Zemun, Szentendre, Kecskemet, Temesvar κ.α.), όσο και στα διάφορα μικρά και μεγάλα εμπορικά και διοικητικά κέντρα της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της Αλβανίας. Δραστήριοι Μοσχοπολίτες έμποροι και βιοτέχνες ταξίδευαν και δούλευαν στα σημαντικότερα από τα ετήσια παζάρια αυτών των οθωμανικών επαρχιών. Τα ταξίδια, το εμπόριο και τα χρήματα των ξενιτεμένων δεν άργησαν να φέρουν ακόμη μεγαλύτερη πρόοδο.

Η οικονομική ευμάρεια ενίσχυσε και βελτίωσε τις συνθήκες για την πολιτιστική ανάπτυξη. Ιδιαίτερα ενδεικτικό είναι το γεγονός πως, από το 1715 μέχρι το 1760, κτίστηκαν 9 νέες και λαμπρές εκκλησίες. Όσες από αυτές στέκουν ακόμη όρθιες αποτελούν αδιάψευστους μέχρι και σήμερα μάρτυρες της ακμής και της δόξας της Μοσχόπολης. Ήδη πριν από το 1700 υπήρχε οργανωμένο **ελληνικό σχολείο**. Το σχολείο αυτό ακολούθησε την εξέλιξη και τις απαιτήσεις της εύρωστης και φιλοπρόοδης κοινωνίας του. Οι δάσκαλοί του είχαν μεγάλη μόρφωση και ακτινοβολία και οι Μοσχοπολίτες φρόντιζαν να μετακαλούν, για να διδάξουν σε αυτό, εξέχοντες λόγιους και από άλλα μέρη. Το 1744, καθώς προστέθηκαν νέοι κύκλοι σπουδών, το σχολείο της Μοσχόπολης εξελίσσεται στην περίφημη Νέα Ακαδημία και το 1750, όταν μεταφέρθηκε σε νέο κτίριο, ανάλογο με τη φήμη της και τις απαιτήσεις, ονομάστηκε **Ελληνικό Φροντιστήριο**. Ο κύκλος των σπουδών που προσέφερε ήταν ίσως από τους ανώτερους που ένας χριστιανός μπορούσε να παρακολουθήσει τότε στα Βαλκάνια, καθιστώντας ουσιαστικά τη Μοσχόπολη σε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του Ελληνικού Διαφωτισμού. Η βιβλιοθήκη του ήταν από τις λαμπρότερες και μεγαλύτερες στις βαλκανικές επαρχίες εκείνων των εποχών. Στο πλαίσιο της Νέας Ακαδημίας δημιουργήθηκε ορφανοδιοικητήριο και απλό ορφανοτροφείο για τη στέγαση και τη σίτιση των μαθητών, οι οποίοι έρχονταν να σπουδάσουν στα σχολεία της Μοσχόπολης από όλα σχεδόν τα Βαλκάνια. Μέσα στους κοινωνικούς θεσμούς που αναπτύχθηκαν ήταν και η λεγόμενη “κάσα των φτωχών”, ένα κοινοτικό ταμείο με σκοπό την ανακούφιση των λιγότερων προνομιούχων κατοίκων της πόλης. Από τα πιο αξιοθαύμαστα ιδρύματα αυτής της μοναδικής πολιτείας ήταν το τυπογραφείο, το οποίο πρωτολειτούργησε το 1720 ή το 1735. **Τα τυπογραφικά στοιχεία του ήταν ελληνικά και κατ' επέκταση ήταν το δεύτερο ελληνικό τυπογραφείο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μετά από αυτό της Κωνσταντινούπολης, (1627)**. Πολλοί νέοι της Μοσχόπολη και μαθητές των σχολείων της που έρχονταν εδώ από άλλα μέρη συνέχιζαν τις σπουδές τους σε σχολές και ιδρύματα της Αυστροουγγαρίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας, μέχρι και της Ολλανδίας. Δίκαια λοιπόν δόθηκε στη Μοσχόπολη ο τίτλος της “**Νέας Αθήνας**”. Εκτός από τη Μοσχόπολη ζωηρή εκπαιδευτική κίνηση αναπτύχθηκε και στο Βιθκούκι, τη Σίπισκα και την Κορυτσά, όπου αναφέρεται να λειτουργούν **ελληνικά σχολεία κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα**.

Πηγή: Οι Μητροπόλεις και η διασπορά των Βλάχων, Αστέριου Ι. Κουκούδη Εκδόσεις ΖΗΤΡΟΣ Θεσσαλονίκη 2000.

2. ΤΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (10.10.2009, ‘Λαός’)

Η πλειοψηφία των Βλάχων όταν αυτοπροσδιορίζονται, στη γλώσσα τους κάνουν τη χρήση του όρου «Αρμούν-Αρμούν». Ο όρος αυτός είναι παραφθορά του λατινικού όρου «Romanus» όπως ο όρος «Ρωμικός» είναι παραφθορά του ελληνικού όρου «Ρωμαίος». Οι δύο αυτοί όροι είναι ταυτόσημοι καθώς και οι δύο προσδιορίζουν, ο ένας στα λατινικά και ο άλλος στα Ελληνικά τον «πολίτη» και αργότερα τον «πολιτισμικό κληρονόμο» της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της μετέπειτα «Ρωμανίας», της κρατικής και πολιτισμικής οντότητας που είναι περισσότερο γνωστή σε μας με τον νεολογικό όρο Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Θα πρέπει να γνωρίζουμε πως ο όρος «Ρουμανία» και «Ρουμάνοι» είναι μάλλον, δύο όροι νεολογικοί που υιοθετήθηκαν από τους Ρουμάνους μόλις στις αρχές του 19^{ου} αιώνα..

Ο όρος «Βλάχος-Βλάχοι» έχει γερμανική καταβολή. Χρησιμοποιούνταν για τον προσδιορισμό των Ρωμαίων και γενικά των εκλατινισμένων γλωσσικά κατοίκων των Ρωμαϊκών εδαφών. Ο όρος πέρασε να χρησιμοποιείται αργότερα στους Σλάβους, στους Βυζαντινούς και στους Οθωμανούς. Πρέπει να πούμε ότι από τους Βυζαντινούς χρόνους μέχρι σήμερα ακόμα ο όρος « βλάχος-βλάχοι» με το βήτα μικρό δηλώνει τους συνήθως νομαδικούς πληθυσμούς που ασχολούνται με την κτηνοτροφία και κατεπέκταση έφτασε να δηλώνει στα νεοελληνικά τον νομαδοκτηνοτρόφο, τον άξεστο, τον αγροίκο, τον απολίτιστο, τον χωριάτη.

Ο όρος «Κουτσόβλαχος-Κουτσοβλάχοι» είναι ένας μάλλον αποτυχημένος σύνθετος όρος ο οποίος μοιάζει να είναι προσβλητικός για τους Βλάχους. Χαρακτηριστική παραμένει η επισήμανση του Αρχιεπισκόπου Σπυρίδωνα Βλάχου προς τον ακαδημαϊκό δάσκαλο Αλέξανδρο Σβάλο πως: «όποιος αναφέρεται σε «Κουτσόβλαχους» είναι ο ίδιος «Κουτσοσυγγραφέας».

Πριν την έκρηξη των Βαλκανικών εθνικισμών και των επακόλουθων προπαγανδών, είχε χρησιμοποιηθεί ο όρος «Ελληνόβλαχος-Ελληνόβλαχοι» και είναι εμφανές ότι εμπεριέχει μια πολιτισμική και πολιτική διάκριση και διάσταση. Είχε λόγον ύπαρξης και χρήσης για όσο καιρό χρησιμοποιούνταν σε αντιδιαστολή με τον όρο «Σλαβόβλαχος-Σλαβόβλαχοι» ο οποίος με την σειρά του χρησιμοποιούνταν για τον πολιτιστικό προσδιορισμό των Ρουμάνων. Σήμερα πια η προσδιοριστική χρήση του όρου «Ελληνας» ως πρώτο συνθετικό φαντάζει ως πλεονασμός, όπως ίσως στις περιπτώσεις των όρων «Ελληνοπόντιος» και «Ελληνοκαρμανλής».

Ωστόσο, χρησιμοποιείται ο όρος «Αρβανιτόβλαχος» ίσως λόγω αδυναμίας αντικατάστασής του από κάποιον άλλο και λόγω της μακρόχρονης χρήσης του. Ο όρος αυτός δηλώνει εκείνους τους Βλάχους των οποίων οι πρόγονοι είχαν βρεθεί να κατοικούν ανάμεσα σε «Αρβανίτες»-αλβανόφωνους πληθυσμούς. Και η συμβίωση αυτή είχε σαν αποτέλεσμα την ανάπτυξη πολιτισμικών αλληλοεπιδράσεων. Οι «Αρβανιτόβλαχοι» δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας κλάδος των «Βλάχων», διασκορπισμένων σε διάφορα μέρη της Μακεδονίας, της Στερεάς Ελλάδας, της Ηπείρου, της Αλβανίας, της ΠΓΔΜ και μέχρι την Ρουμανία και Αμερική όπου βρέθηκαν ως μετανάστες.

Για τους «Αρβανιτόβλαχους» χρησιμοποιούνται οι όροι «Φαρσαριώτες ή Φρασαριώτες» (χωριό Φράσαρη Πρεμετής), «Κεστρινιώτες» (Κοστρέσι), «Ζαρκανιώτες» (Ζάρκανη), «Γκουμπλιάροι» (Κομπλιάρα), «Πλεασιώτες» (Πλεάσα), «Κολωνιάτες» (περιοχή «Κολωνίας», «Μουζικιαραίοι» (Μουζακιά), «Τσαμουρένοι» (περιοχή Τσαμουριάς Θεσπρωτίας) και «Μιτσιντόνοι» (Κεφαλόβρυσο-Μετζιτιέ Πωγωνίου). Σε κάποιους από αυτούς δίνεται το όνομα «Ντότανοι» με σκωπτικό χαρακτήρα λόγω της συχνης χρήσης της λέξης «ντότ» που σημαίνει «δεν, δίχως, όχι».

Στην Ήπειρο και την Στερεά Ελλάδα για τους Αρβανιτόβλαχους χρησιμοποιείται ο όρος «Καραγκούνου» ή «Καραγκούνηδες» (δεν έχουν σχέση με τους ελληνόφωνους αγροτικούς πληθυσμούς της δυτικής πεδινής Θεσσαλίας που και αυτοί είναι γνωστοί με τον όρο αυτό). Πρέπει να επισημανθεί, επίσης, ότι η εξαφανισμένη, εδώ κι έναν αιώνα ομάδα των «Μαυρόβλαχων», γνωστή ως «Μορλάκοι», που έζησαν κατά μήκος των ακτών της Δαλματίας, αποτελούσαν μια λατινογενή γλωσσική οντότητα ανεξάρτητη των «Βλάχων-Αρμάνων».

Οι όροι «Μπουρτζόβλαχοι», «Καράβλαχοι», «Αγριόβλαχοι», «Γκόγκας», «Λατσιβάτσης» και «Τσιομπάνος» έχουν σκωπτική και μάλλον προσβλητική χροιά και η χρήση τους δεν ενδείκνυται. Ο όρος «Τσιντάρου» αναφέρεται στους Βλάχους που βρέθηκαν μετανάστες στα τέλη του 18^{ου} αιώνα στις περιοχές της Σερβίας, στα εδάφη των Αψβούργων στην Βοϊβοντίνα, την Κροατία και την Ουγγαρία και έχει σκωπτικό περιεχόμενο, αν και στην πορεία ο όρος αυτός απέκτησε μια ταξική μάλλον τιμητική διάκριση. (Επίσης, Τσιντσάρου-Πεμπτοφαλαγγίτες-Εθελοντές της 5ης Ρωμαϊκής λεγεώνας *quinquarius* = λεγεωνάριος της πέμπτης Ρωμαϊκής λεγεώνας και αναφερόταν στα κατάλοιπα της πέμπτης Ρωμαϊκής λεγεώνας των παλαιμάχων Μακεδόνων (πέντε = *quinque* στην Λατινική, *τσίντσι* στα βλάχικα).

Ανάμεσα στους Βλάχους χρησιμοποιούνται διάφοροι όροι για τον προσδιορισμό ποικίλων ομάδων. Έτσι έχουμε: «Γραμουστιάνου, Τσίπηδες» (περιοχή Γράμμου) «Μοσχοπολιάνου ή Σκουμπουλιάνου» (περιοχή Μοσχόπολης), «Μπιτουλιάνου» (Μοναστήρι), «Ζαγοριάνου» (Ζαγόρι), «Μότσιανοι» (Νότια Πίνδος), «Βεργιάνου» (Βέροια), «Ξεαριάνου» (Σέρρες), «Μπασιώτες» (Βωβούσα) και ένα σωρό άλλοι όροι, τοπωνυμικής κυρίως προέλευσης.

Μία ιδιαίτερη ομάδα είναι αυτή των «Μογλενιτών Βλάχων» ή «Βλαχομογλενιτών», οι οποίοι κατοικούν σε έξι χωριά ανάμεσα στους Νομούς Πέλλας και Κιλκίς και έναν ακόμη που βρίσκεται πίσω από τα σύνορα στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της «Μακεδονίας». Επισημαίνεται πως ο όρος «Μογλενίτες Βλάχου» ή «Βλαχομογλενίτες», αν και τοπωνυμικής προέλευσης, είναι σίγουρα νεολογικός και ουσιαστικά άγνωστος, τόσο στους ίδιους, όσο και στους γειτονικούς βλαχόφωνους και αλλόγλωσσους πληθυσμούς. Επιπλέον, οι «Βλαχομογλενίτες», σε αντιδιαστολή με τους υπόλοιπους βλαχόφωνους πληθυσμούς, είναι οι μόνοι Βλάχοι που χρησιμοποιούν αυτοπροσδιοριστικά τους όρους «Βλάου-Βλάσι», δηλαδή «Βλάχος-Βλάχου», στη δική τους βλάχικη γλώσσα.

Έντεχνος, νεολογικός και σίγουρα πολιτικός είναι ο ρουμανικός όρος «Μακεδορομάνου» ή «Μακεδόνες». Επιπλέον, ο όρος αυτός είναι άδικος για τους Βλάχους καθώς ιδιαίτερα οι μητροπολιτικές τους εστίες εκτείνονται πολύ πέρα από γεωγραφικά όρια της Μακεδονίας, στη Θεσσαλία, την Ήπειρο και την Αλβανία.

Τελικά, ο όρος «Βλάχος-Βλάχου» μοιάζει να είναι ο επικρατέστερος και πιθανά ο ορθότερος για τον προσδιορισμό των Βλάχων. Και αυτό, γιατί οι ίδιοι οι Βλάχοι προτιμούν να χρησιμοποιούν αυτόν τον όρο όταν αυτοπροσδιορίζονται στα ελληνικά. Επιπλέον, ο όρος αυτός γίνεται κατανοητός και είναι σε χρήση και στις υπόλοιπες βαλκανικές γλώσσες, σε αντιδιαστολή με τον όρο «Αρμούν-Αρμούνι» ή «Αρωμάνος-Αρωμάνου» που είναι άγνωστος πέρα από τους κύκλους των ειδικών και βέβαια τους ίδιους τους Βλάχους.

3. ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ THEDE KAHL, ΠΡΟΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΛΑΧΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ (16.01.2010 , ‘ΛΑΟΣ’)

Διάβασα το βιβλίο το **Thede Kahl**, καθηγητή ανθρωπογεωγραφίας από την Αυστρία, με τίτλο, «Για την ταυτότητα των Βλάχων-Εθνοπολιτισμικές προσεγγίσεις μιας βαλκανικής πραγματικότητας». Πρόκειται για έκδοση του Κέντρου Μειονοτικών ομάδων (KEMO), Αθήνα 2009, της οποίας, βέβαια, είναι μέλος, σε μετάφραση Στέφανου Μπουλασίκη. Το βιβλίο είναι μια επιλογή αναπροσαρμοσμένων άρθρων του, που δημοσιεύτηκαν στο παρελθόν σε διάφορα περιοδικά ή συλλογικά έργα.

Θα επιχειρήσω να κάνω κάποια σχόλια, σε απλή και όχι δυσνόητη ή ‘λόγια’ γλώσσα, ως απλός άνθρωπος, με τις γνώσεις που θα μπορούσε να έχει κάποιος, που ασχολείται με το αντικείμενο για πολλά χρόνια, λατρεύει τον λαϊκό πολιτισμό, τη παράδοση και απευθύνεται περισσότερο σε απλούς αναγνώστες. Θα μπορούσα να γράψω πολλές σελίδες αναλύοντας ένα-ένα τα κεφάλαια του βιβλίου, ο χώρος, όμως, ενός σύντομου άρθρου δεν είναι αρκετός, γι’ αυτό θα περιοριστώ στην αναφορά ορισμένων «κτυπητών» σημείων, τα οποία με ανάγκασαν να έχω τις ενστάσεις μου.

Πρώτα από όλα, ο καθηγητής χρησιμοποιεί μια «επιστημονική μεθοδολογία», μέσω της οποίας έχει ήδη προκατασκευάσει συμπεράσματα, τα οποία προσπαθεί να τα τεκμηριώσει μέσω της έρευνάς του. Οι περισσότεροι το κάνουν αυτό, δομούν το υλικό της έρευνάς τους σύμφωνα με τα πιστεύω τους επάνω στο θέμα. Έτσι, οι περισσότερες μελέτες, επιστημόνων, σαν τον καθηγητή, δεν πείθουν, γιατί μάλλον, προσπαθούν να οδηγήσουν σε προαποφασισμένα συμπεράσματα.

«Το βλάχικο θέμα δυστυχώς προσφέρεται πολύ για πολιτικούς και πολιτικές, για προπαγάνδες και προπαγανδιστές για ιστορικούς και ιστοριογράφους, για γλωσσολόγους και φιλόλογους, για λαογράφους, εθνογράφους, εθνολόγους, κοινωνιολόγους, κοινωνικούς ανθρωπολόγους, πατριώτες, εθνικιστές, σωβινιστές, διεθνιστές, δεξιούς, αριστερούς, συντηρητικούς, προοδευτικούς, σοσιαλκομμουνιστές και φιλελεύθερους κλπ., γιατί με αυτό το θέμα μπορεί κάποιος να παίζει και να (μας) εμπαίζει. Μακριά από μένα όλα αυτά». Αυτά μας λέει ο Γιώργης Έξαρχος στο βιβλίο του, Οι Ελληνόβλαχοι (Αρμάνοι) τόμος Α , σελ. 20, με τα οποία συμφωνώ.

Ο ίδιος συγγραφέας, στο ίδιο βιβλίο (Έξαρχος, σελ. 114), ο οποίος πιστεύει ότι η ιστορία και η λαογραφία δεν είναι επιστημονικά εθνικές και ότι δεν πρέπει να εξυπηρετούν (πολιτικές ή εθνικές) σκοπιμότητες, χωρίς προαποφασισμένα συμπεράσματα και χωρίς να χαρίζεται σε κανένα, μετά από σοβαρή έρευνα, τεράστιες πηγές και βιβλιογραφία, οδηγείται αβίαστα στο συμπέρασμα ότι οι Αρμάνοι –Βλάχοι, ως Έλληνες που είναι, δεν συνιστούν ιδιαίτερη εθνότητα, ούτε ιδιαίτερο ανθρωπολογικό τύπο, και ούτε έχουν κοινή και ενιαία γλώσσα, όπως φαντάζονται οι λεξικογράφοι, γλωσσολόγοι κλπ. Διατηρούν, όμως, από τα αρχαία χρόνια του απώτατου παρελθόντος συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στον κοινωνικό τους βίο, αφού είναι κατεξοχήν κτηνοτροφικοί πληθυσμοί στον ελλαδικό και ευρύτερα ελλαδικό χώρο. Και, αναμφίβολα, οι ορεινές κοιτίδες είναι οι προγονικές τους εστίες από τα προομηρικά χρόνια και δεν δημιουργήθηκαν μετά την κάθοδο των αλλόγλωσσων και αλλόφυλων ομάδων στα χρόνια της Ρωμαϊκρατίας και της Ρωμανίας (μετέπειτα Βυζαντίου).

Είναι γνωστό, επιστημονικά και ιστορικά αδιαμφισβήτητο το γεγονός, ότι οι Βλάχοι της Ελλάδας αποτελούν συστατικό και αναπόσπαστο τμήμα της ελληνικής ιστορικής εξέλιξης και πραγματικότητας, καθώς υπήρξαν συνθετικά στοιχεία του

σύγχρονου ελληνικού κράτους/έθνους. Η γνώση καθώς και η χρήση, εκτός της ελληνικής, της νεολατινικής προφορικής τους γλώσσας με τις διάφορες κατά τόπους διαλεκτικές της παραλλαγές, ιστορικά ουδέποτε απετέλεσε και δεν αποτελεί εμπόδιο στη διατήρηση της ελληνικής εθνικής ταυτότητάς των, παρά την κατά καιρούς απόπειρα εκμετάλλευσης από διάφορους ξένους φορείς και κράτη για λόγους κυρίως πολιτικής σκοπιμότητας και ειδικότερα τη δημιουργία μειονοτικών θεμάτων.

Διαβάζοντας, έτσι, το βιβλίο του Kahl διαπιστώνουμε ότι ο συγγραφέας συνέχεια προσπαθεί να μας πείσει, γιατί εμποδίστηκε μια κοινή αρμάνικη συνείδηση και ότι στα τελευταία χρόνια (17-19^ο αιώνα) οι Βλάχοι αρχίσανε να εξελληνίζονται. Τα λέει αυτά παραλείποντας συνειδητά την πλούσια σχετική βιβλιογραφία που τον διαψεύδει.

Ήδη από το πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου (εισαγωγή για την ταυτότητα των βλάχων φαίνονται οι προθέσεις του. Συγκεκριμένα στις σελίδες 22-23 γράφει: «Οι αναφορές στο θέμα της αρμάνικης ταυτότητας είναι τόσο παλιές, όσο και το λεγόμενο ‘κουτσοβλαχικό ζήτημα’. Η διατύπωση του Bratter (1907, σελ. 186), ‘η σημερινή ρουμανική προπαγάνδα είναι απλώς η ιστορική συνέχεια της παλαιότερης εθνικής κίνησης των Κουτσοβλάχων’, δεν μπορεί παρά να ερμηνευτεί ως διαπίστωση μιας ρωμανικής αυτοσυνειδησίας των Αρμάνων, ήδη πριν από την εκδήλωση του ρουμανικού εθνικισμού. Στο ίδιο του έργο γίνεται ακόμη λόγος για ‘έντονη εθνική συνείδηση’ (σελ. 17), χάρη στην οποία φέρονται να έχουν επιζήσει ως ενιαίος λαός, ξεχωριστός από τους άλλους Βαλκάνιους. Έλληνες συγγραφείς της εποχής διατυμπανίζουν, βέβαια, μια δήθεν ελληνική παμπάλαια συνείδηση μεταξύ των Αρμάνων (πρβλ. Κωστόπουλος 1989 και Αβέρωφ – Τσιτσάκης 1848/1992)». Ένας αντικειμενικός και ουδέτερος επιστήμονας, απλά, θα εξέθετε τις δύο αυτές απόψεις και δεν θα χρησιμοποιούσε τη λέξη ‘δήθεν’. Θα άφηνε τον αναγνώστη να επιλέξει αυτός αν υπήρχε ‘δήθεν’ παμπάλαια ελληνική συνείδηση μεταξύ των Αρμάνων της εποχής εκείνης. Ή, αν έπαιρνε θέση, θα έπρεπε να την τεκμηριώσει, πράγμα που δεν έκανε.

Σε όλα τα κεφάλαια, συνέχεια, προβάλλει το στοιχείο της διαφορετικότητας των Αρμάνων/Βλάχων. Στο δεύτερο κεφάλαιο ‘Γλώσσα και στόχοι του πρώιμου αρμάνικου γραπτού λόγου’ μας λέει, στη σελ. 65, ότι εκείνη την εποχή, αρχές 19^{ου} αιώνα (χαρακτηρισμένη από τη διαμόρφωση εθνικά προσδιορισμένων ταυτοτήτων, πολιτικής προετοιμασίας εθνικών κρατών και καθιέρωσης επίσημων γλωσσών στη νοτιοανατολική Ευρώπη) η τάση που διαφαίνεται μεταξύ των Βλάχων είναι η συμμετοχή στον νεοελληνικό πολιτισμό, πράγμα που εξηγεί τον μικρό αριθμό εκδόσεων στην αρμάνικη. Μα δεν καταλαβαίνει ότι οι Βλάχοι τότε αισθάνονταν Έλληνες; Η, μάλλον, δεν θέλει να το καταλάβει! Το γεγονός ότι στην Μοσχόπολη από τον 18^ο αιώνα κίχλας οι Βλάχοι δημιουργούν την Νέα Ακαδημία και το πρώτο τυπογραφείο στα Βαλκάνια με ελληνική διδασκαλία και γράμματα δεν τον συγκινεί καθόλου; Ούτε που αναφέρει την λέξη ελληνική Ακαδημία ή ελληνικό τυπογραφείο! (σελ. 64).

Στο τέλος του κεφαλαίου αυτού, σελ. 104, μας λέει «τα κείμενα (εννοεί πρώιμου αρμάνικου-βλάχικου γραπτού λόγου) που μας απασχόλησαν εδώ είναι άγνωστα μεταξύ των Αρμάνων της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των Βλάχων της Ελλάδας, μεταξύ των οποίων μάλιστα επικρατεί η άποψη ότι η αρμάνικη δεν γράφεται ή ότι έχει φτωχό λεξιλόγιο. Μάλλον αγνοεί αυτά που έγραψαν και είπαν σύγχρονοι Έλληνες συγγραφείς και αρθρογράφοι για τον πρώιμο αρμάνικο γραπτό λόγο (Ν Σιώκης-Η Βλάχικη γλώσσα και οι προσπάθειες διατήρησής της από τους βλάχους απόδημους περιοδικό Ελημειακά Δεκ. 2002, Ελληνόβλαχοι, Γ. Έξαρχος, σελ. 228-229 Αθήνα 2001, τόμος Α’, συνέντευξη Αντώνη Μπουσμπούκη στον Γιώργη Έξαρχο, Γ’ πρόγραμμα Ραδιοφωνίας της ΕΡΤ στις 14-2-1987, κλπ).

Στο κεφάλαιο 5 στις σελίδες 152-153 μας λέει: «Μιλώντας ελληνικά οι Αρμάνοι της Ελλάδας θα αυτοπροσδιοριστούν ως Έλληνες, μιλώντας όμως αρμανικά-βλάχικα πολύ δύσκολα θα αυτοπροσδιοριστούν ως Grets». Για να το αποδείξει αυτό φέρνει ένα παράδειγμα μιας γυναίκας από την Κλεισούρα (σε μια από τις συνεντεύξεις του), η οποία του λέει στα ελληνικά: «Βέβαια είμαι περήφανη που είμαι βλάχα, αλλά πιο υπερήφανη είμαι που είμαι Ελληνίδα, καυχίμαι». Λίγα λεπτά αργότερα, όταν μιλούσανε στα βλάχικα είπε για την κόρη της: «Δεν φαντάζεσαι τη στενοχώρια μου όταν έμαθα ότι η κόρη μας ήθελε να πάρει έναν Γραικό! Ποιός από μας θέλει να δώσει τα παιδιά του στους Γραικούς;». Και με αυτό συμπεραίνει ο συγγραφέας: Η νεοελληνική εθνική συνείδηση συνεπώς δεν προϋποθέτει και ελληνική εθνοτική συνείδηση. Το παράδειγμα που φέρνει, κατά τη γνώμη μας, είναι ατυχές. Πρώτον δεν φαίνεται να γνωρίζει την ελληνική πραγματικότητα! Οι παλιοί στην Ελλάδα δεν ήθελαν να δώσουν τα παιδιά τους σε άλλους έξω από το δικό τους περιβάλλον (ο Σαρακατσάνος ήθελε Σαρακατσάνα, ο Κρητικός ήθελε Κρητικά, ο Πόντιος, Πόντια κλπ). Ακόμη και σε άλλο χωριό δεν ήθελαν να δώσουν τα παιδιά τους. Τα βλάχικα κορίτσια ήταν ρωμαλέα και εύρωστα και δεν τα δίνανε όπου και όπου οι βλάχοι. Δεύτερον, η λέξη Γραικοί είχε υποτιμητική έννοια (μικροκαμωμένοι, φαφλατάδες, πτωχαλαζόνες κλπ), ενώ η λέξη Έλληνες (Ελάσλι) σήμαινε τους αντρείους, τους πολεμιστές κλπ. όπως αναφέρει το δημοτικό τραγούδι του Μετσόβου (*Νοΐ ντι του μούντζι χίμου Ελάσλι* = εμείς οι ορεινοί είμαστε Έλληνες). Άλλωστε, από το σχίσμα και μετά το όνομα Γραικός είχε μειονοτική σημασία, παίρνει θρησκευτική έννοια και σημαίνει το μη λατίνο. (Εξάρχος, Ελληνόβλαχοι τόμος Α' σελ. 60-62). Να μην ξεχνάμε ότι μέχρι τα χρόνια του Ιουστινιανού η επίσημη γλώσσα της αυτοκρατορίας ήταν τα λατινικά. Δεν είναι, λοιπόν, τόσο απλά τα πράγματα, όπως θέλει να μας τα παρουσιάζει ο καθηγητής, με ένα παράδειγμα που παραθέτει.

Στο τέλος του κεφαλαίου ο συγγραφέας ξεσκεπάζεται και δείχνει τις πραγματικές του προθέσεις. Γράφει στη σελ. 162 τα εξής : «Οι Αρμάνοι της Ελλάδας θα επιμένουν στην άρνησή τους να μην αποκαλούνται μειονότητα για αυτούς ακριβώς τους λόγους. Αλλά εάν οι Αρμάνοι κατηγοριοποιούνται ως μειονότητα στα Βαλκάνια, το ίδιο θα έπρεπε να συμβαίνει και στην Ελλάδα, ακόμη κι αν εκείνοι το αρνούνται». Δηλαδή, ούτε λίγο ούτε πολύ, επιβάλλει με το ζόρι στους Βλάχους της Ελλάδας να αποκαλούνται μειονότητα, ενώ αυτοί στην μέγιστη πλειοψηφία τους δεν το θέλουν! Μόνο που δεν τους μαλώνει!!

Όσον αφορά στην μουσικοχορευτική παράδοση των Βλάχων, θέμα που το διαπραγματεύεται στα κεφάλαια 6 και 7, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι η έρευνα του καθηγητή (Kahl) είχε σαν στόχο να αποδείξει ότι τα τραγούδια ήταν πρώτα στη βλάχικη γλώσσα και αργότερα υπέστησαν ελληνικοποίηση. Δείχνει σαφώς ότι είναι υπέρ της σχολής του Weigand. Από την άλλη πλευρά, άλλοι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι όλα τα τραγούδια στα βλάχικα ήταν δημιουργήματα της Ρουμανικής προπαγάνδας, πράγμα που δεν ευσταθεί πλήρως. Η λύση θα πρέπει να βρίσκεται στη μέση (και στην βλάχικη και στην ελληνική γλώσσα), κατά την ταπεινή γνώμη μας, γιατί υπήρχε πάντοτε διγλωσσία στο βλάχικο ρεπερτόριο των τραγουδιών. Όσον αφορά δε στον χορό (αντικείμενο που το μελετήσαμε εκτενέστερα) ο συγγραφέας περιορίστηκε σε επιφανειακές επιτόπιες έρευνες και σε κάποια βιβλιογραφία (Πλίτσης, Δήμας κλπ) χωρίς να λάβει υπόψη του, αφενός μεν, τους σπουδαίους ερευνητές (Ηπειρώτης μουσικολόγος Παντελής Καβακόπουλος, Πισοδερίτης Σωκράτης Λιάκος κλπ), αφετέρου δε, ο ίδιος, δεν έχει βιώσει τον βλάχικο χορό, πράγματα πολύ σημαντικά για την εξαγωγή σίγουρων αποτελεσμάτων.

Από τις πληροφορίες που μας δίνει, δεν φαίνεται να γνωρίζει καλά τους βλάχικους χορούς. Στην σελίδα 168 καθώς μας αναφέρει τους ρυθμούς των χορών αγνοεί τον ρυθμό των 5 χρόνων στον οποίο έχουμε σπουδαίους χορούς (Λεωνίδας, Καραπατάκι κλπ).

Φαίνεται, επίσης, να αγνοεί ότι στη μουσική των βλαχοφώνων (η οποία αποτελεί μέρος της Ηπειρώτικης μουσικής και όχι κάτι το διαφορετικό) έχουμε πρώτα το κυρίως θέμα, π.χ. Συγκαθιστός (Μετσόβου) σε 8 χρόνους, δεύτερο γύρισμα σε πιο σύντομη αγωγή (ταχύτητα) πάλι σε 8 χρόνους, κατόπιν γύρισμα σε 7 χρόνους (4+3 αντίθετο του καλαματιανού) για να τελειώσει με το τέταρτο γύρισμα σε δύο χρόνους σε πιο γρήγορη αγωγή και κοφτά και μετά να κοπάσει.. Η χορευτική, δηλαδή, διαδικασία δεν αποτελείται από έναν χορό αλλά από σύνθεση, έτσι να το πούμε απλά, πολλών χορών και ρυθμών μαζί (ο ένας πίσω από τον άλλο χωρίς σταματημό) - (πηγή Δ' συμπόσιο Λαογραφίας του βορειοελλαδικού χώρου Ιωάννινα, 10-12- Οκτωβρίου 1979, Ανακοίνωση Π. Καβακόπουλου - Οργανικά γυρίσματα στο δημοτικό τραγούδι έκδοση-ανάπτυχο ΙΜΧΑ, Θεσ/νίκη 1983).

Δεν μας αναφέρει τους σημαντικούς χορούς από το Συρράκο και τους Καλαρυτές (Μπαλατσός, Γιάννη Κώστα, Βούλου μωρε βούλου, Λεβεντιά κλπ) και μια πλειάδα χορών από όλα τα βλαχοχώρια της Πίνδου που, εάν τους απαριθμήσουμε, θα χρειαστεί να γράψουμε και άλλο άρθρο.

Στη σελίδα 188 αναφέρεται στο ρεπερτόριο των βλάχικων χορών στηριζόμενος σε κάποιο αρχηγό μουσικής κομπανίας από την Κρανιά Γρεβενών, χωρίς να έχει μελετήσει σε βάθος τους χορούς, κάνοντας έτσι λάθη (π.χ. ο χορός Φραγκίτσα προέρχεται από τους Βλάχους του Πάϊκου-στα Γρεβενά μπήκε στο ρεπερτόριο τα τελευταία χρόνια μέσω της δισκογραφίας - Στέργιος Δαρδακούλης).

Τέλος, ενώ έχει ζητήσει τη βοήθεια της μουσικολόγου Αθηνάς Κατσανεβάκη, την οποία και ευχαριστεί (σελ. 181), δείχνει να μη γνωρίζει τις απόψεις της για τα βλαχόφωνα και ελληνόφωνα τραγούδια της Βόρειας Πίνδου, όπου στη διδακτορική της διατριβή (1998 σελ. 390) μας λέει ότι, ο αρχαϊσμός των αρμάνικων-βλάχικων τραγουδιών με το ιστορικό τους υπόβαθρο αποδεικνύει πως οι Αρμάνοι-Βλάχοι είναι γηγενής αρχαιότατος ελληνικός πληθυσμός. Η κ. Κατσανεβάκη στην διατριβή της, αργότερα, υποστηρίζει ότι είναι σχεδόν σίγουρο πως οι δύο γλώσσες ανέκαθεν εναλλάσσονταν στους Αρμάνους-Βλάχους και πιθανόν ποτέ δεν σταμάτησε εντελώς η χρήση της μιας ή της άλλης στα τραγούδια.

4. ΜΙΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ ‘ΑΡΜΑΝΟΣ’ (20.02.2010, ‘ΛΑΟΣ’)

Το θέμα είναι, βέβαια, τεράστιο γιαυτό θα δώσουμε μια συνοπτική εξήγηση στα πλαίσια ενός σημειώματος εφημερίδας. Καταρχάς, το όνομα Βλάχοι στους ελληνόγλωσσους πληθυσμούς δόθηκε από τους άλλους λαούς. Οι Βλάχοι ονομάζουν τους εαυτούς τους Αρμάνοι με εξαίρεση τους Μογλενίτες, που αυτοαποκαλούνται Βλάσι .

Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι το όνομα Αρμάνος προέκυψε από το λατινικό Romanus με το αρχαίο ελληνικό προθετικό α: Armanu <Ar(o)manu(s) <a+Romanus. Η ονομασία αυτή σχετίζεται με το διάταγμα του Καρακάλα (Edictum Antoninianum), 212 μ.Χ., με το οποίο γενικεύτηκε το δικαίωμα του Ρωμαίου πολίτη σε όλους τους κατοίκους των Ρωμαϊκών επαρχιών (Romanus cives). Οι όροι *Αρωμοίνονος/Αρωμοίνονοι* κι *Αρμάνος/Αρμάνοι* είναι νεολογισμοί. Ο πρώτος προήλθε από τον γερμανικό όρο

Aromunen που εισήγαγε ο Γκούσταβ Βάϊγκαντ στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και καθιερώθηκε στην ελληνική του μορφή από τον Αχιλλέα Λαζάρου. Ο δεύτερος όρος εμφανίστηκε στην ελληνική βιβλιογραφία αρχικά στη μορφή *Αρμάνιοι* από το Σωκράτη Λιάκο και στη σημερινή του μορφή *Αρμάνοι* από τον Νικόλαο Μέρτζο κ.ά.

Ένας ακαταπόνητος ερευνητής, ο Γιώργης Έξαρχος, ο οποίος μελετά το θέμα των Βλάχων, και όχι μόνο, χωρίς πολιτικές και εθνικές σκοπιμότητες, σεβόμενος τους επαγγελματίες και ερασιτέχνες βλαχολόγους (επιστήμονες και μη) και εξαντλώντας δεκάδες χιλιάδες πηγές στα βιβλία του, ειδικά στο βιβλίο του, «Οι Ελληνόβλαχοι τόμος Α, εκδόσεις Καστανιώτη Αθήνα 2001», διαφοροποιείται και θεωρεί ότι η λέξη προέκυψε από τις λέξεις *arimanni* και *armannia*, οι οποίες ήταν πολιτικοστρατιωτικοί όροι, που εξέφραζαν τον τρόπο της κοινωνικής οργάνωσης της βόρειας Ιταλίας, από τους Λογγοβάρδους (8^ο μ.Χ. αιώνα), γεγονός που οδηγεί στην διαπίστωση ότι ο ίδιος τρόπος κοινωνικής οργάνωσης υφίσταται και στο ανατολικό Ρωμαϊκό Κράτος, στην Ρωμανία, από τον 4^ο μ.Χ. αιώνα.

Στηρίζεται στις θέσεις του καθηγητή της ιστορίας Γ. Τ. Κόλλια (Ιστορία των μέσων χρόνων Αθήνα χ.χ. τεύχος 2^{ον} σ. 383-384 πανεπιστημιακές εκδόσεις), ο οποίος αν μας έδινε τις λατινικές πηγές από όπου άντλησε τις πληροφορίες του, θα είχαμε χειροπιαστή την άποψη του, ότι η ονομασία *Armani* προέκυψε από το *arimanni*.

Με λίγες γραμμές, μας λέει ο καθηγητής, ότι σε σημαίνουσες στρατιωτικές θέσεις εγκατεστάθηκαν κατά εκατοντάδες στρατιωτικές ομάδες με το όνομα «*Arimannia*» κάτω από τις διαταγές ενός “centenarier” (εκατόνταρχος). Αυτοί είχαν τάξεις: Οι ανώτερη τάξη αποτελείτο από ελεύθερους κατεξοχήν πολεμιστές (*arimanni, exercitales*). Ο εξοπλισμός των *arimanni* (στρατών) ήταν ανάλογος με τα εισοδήματα των. Τα κατώτερα στρώματα του πληθυσμού περιλάμβαναν τους δούλους και τους απελεύθερους (*aldiones*), οι οποίοι ήταν περισσότεροι -ελεύθεροι κατά το άτομον τους αλλά προσκεκολλημένοι εις το έδαφος και υποκείμενοι στην κηδεμονία ενός κυρίου. Όλοι αυτοί οι μη ελεύθεροι και οι ημιελεύθεροι μαζί με ελεύθερους ανθρώπους μη επαρκών εισοδημάτων καλλιεργούσαν μικρά κομμάτια γης.

Το γεγονός ότι όλες οι κύριες εγκαταστάσεις των Αρμάνων-Βλάχων είναι σε στενωπούς, κλεισούρες και βίγλες, και σε περάσματα μέγιστης στρατιωτικής σημασίας, επιβεβαιώνει στο ακέραιο την επισήμανση του εν λόγω ιστορικού: «...εις τινάς στρατιωτικώς σημαίνουσας περιοχάς, ομάδες πολεμιστών (*arimanni*) εγκατεστάθησαν κατά εκατοντάδας».

Βέβαια οι Βλάχοι δεν κατάγονται από τους στρατιώτες αυτούς, αλλά από τους ορεισίβιους γηγενείς της Πίνδου, οι οποίοι υπηρετούσαν στον ρωμαϊκό στρατό και εκρωμαϊστήκαν γλωσσικά όπως συνέβη και στους Γαλάτες, τους Ισπανούς κτλ. Άλλωστε είναι γνωστό ότι «υπήρχε Μακεδονική Λεγεών, η οποία αποτελείται από Μακεδόνες, κυρίως ορεινούς και οι οποίοι ένεκα του αγόνου του εδάφους τους εδέχοντο προθύμως να καταταγούν στις ρωμαϊκές λεγεώνες, όπου έμαθαν την παρεφθαρμένη στρατιωτική γλώσσα των ρωμαίων, εφόσον η υπηρεσία αυτών εξετείνετο εις μίαν εικοσαετία. Μετά την απόλυσιν αυτών εγκαθίσταντο στον τόπο καταγωγής, φέροντες μεθ’ αυτών και την ρωμαϊκήν γλώσσαν- Στίλπων Κυριακίδης, στο περ. «Μακεδονικά, 5,1961-1963».

Επίσης, εκατοντάδες Έλληνες (Θεσσαλοί, Ακαρνάνες) έχουν πολεμήσει μαζί με τους Ρωμαίους στη Σικελία, όταν ο πραιτορας Λ. Λικίνιος Λεύκουλος πολέμησε εναντίον των δούλων επαναστατών του Αθηνίωνα (βλ. Διοδώρου του Σικελιώτου Βιβλιοθήκης ιστορικής τα λείψανα).

Εξάλλου, όπως μας λέει ο Γουστ.Φρ. Χέρτσμπεργ στο βιβλίο Ιστορία της Ελλάδος επί ρωμαϊκής κυριαρχίας σε μετάφραση Π. Καρολίδη, Αθήνα 1902, τόμος Α, σ. 419, πάρα πολλοί Έλληνες (χειροτέχναι, κάπηλοι, έμποροι, ιερείς, μάντεις τεχνίτες γλυπτών, ζωγράφοι, ηθοποιοί αθλητές, ξιφομάχοι μάγειροι, κουρείς, θαυματοποιοί, ιατροί, λόγιοι, διδάσκαλοι νέων κλπ) μετέβαιναν στη Ρώμη για να ζητήσουν πλούτο και ευτυχία.

Από τις προηγούμενες αναφορές, βγαίνει το συμπέρασμα ότι Θεσσαλοί, Ακαρνάνες, Μακεδόνες και λοιποί Έλληνες βρέθηκαν για πολεμικούς και ειρηνικούς λόγους και για μεγάλα χρονικά διαστήματα μαζί με τους Ρωμαίους, γεγονός που σημαίνει ότι εκρωμανίστικαν στα ήθη και εκλατινίστηκαν στη γλώσσα. Επιστρέφοντας στις πατρίδες τους μετέφεραν, στους τόπους τους στοιχεία της λατινικής και κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε η ελληνολατινική γλώσσα, δηλ. η αρμάνικη-βλάχικη γλώσσα των ελληνικών χωρών.

(Τέτοιο ακριβώς φαινόμενο συντελείται σήμερα στην Κάρπαθο. Στην πλειοψηφία τους οι Καρπάθιοι έχουν ζήσει πολλά χρόνια στην Αμερική. Επιστρέφοντας στη πατρίδα τους, ομιλούν πλέον, όχι το ιδίωμα της Καρπάθου αλλά μια μεικτή γλώσσα καρπαθιώτικων ελληνικών και αμερικάνικων αγγλικών, γλώσσα που οι ίδιοι την έχουν ονομάσει ήδη «αμερικανοκαρπαθιά». Άρα, για την διαμόρφωση αυτής της «γλώσσας», που την ακούς όπου βρεθείς κι όπου σταθείς στα χωριά της Καρπάθου, δεν απαιτήθηκε μετοίκιση Αμερικανών).

Τέλος, οι Θεσσαλοί, οι Μακεδόνες και οι Ακαρνάνες, όντες πολεμιστές (arimanni), μετά την επιστροφή τους στους τόπους που γεννήθηκαν, είναι λογικό να δεχτούμε ότι εντάσσονται στη «ανωτέρα τάξη», που αποτελείται από ανθρώπους ελεύθερους κατεξοχή πολεμιστάς (arimanni, exercitalis), όπως είπαμε προηγουμένως.

Αυτό το προνομιακό καθεστώς διατηρήθηκε καθόλη την διάρκεια της Ρωμανίας (Βυζαντινής αυτοκρατορίας) σε όλους τους πληθυσμούς των arimanni-armani και στην συνέχεια το ίδιο προνομιακό καθεστώς τους το παρεχώρησε και η Οθωμανική αυτοκρατορία. Δεν είναι τυχαία η οικονομική και διοικητική αυτονομία όλων των βλάχικων οικισμών των ελληνικών χωρών στα χρόνια της τουρκοκρατίας, ούτε είναι τυχαίο που υπάγονταν στην προστασία της Βαλιδέ Σουλτάν, δηλ. της Βασιλομήτορος.

5. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ Α. ΛΑΖΑΡΟΥ ΣΤΟΝ ΦΙΛΙΑ (07-03-2010, 'ΛΑΟΣ')

Στο σημερινό μας σημείωμα σας παραθέτουμε ένα απόσπασμα από μια τηλεοπτική συνέντευξη του Δρ. Αχιλλέα Λαζάρου, Ρομανιστή, Βαλκανολόγου στον Κοινωνιολόγο και πρώην πρύτανη του Παντείου Πανεπιστημίου κο Φίλια, όπου ο εν λόγω καθηγητής (Λαζάρου) δίνει στοιχεία για την Ρωμαϊκή γλωσσική (λατινική) επίδραση στα Βαλκάνια και φέρνει ντοκουμέντα για την ελληνική καταγωγή των Βλάχων του ελληνικού χώρου, μέσα από τη σύγκριση των δομικών στοιχείων της αρχαίας δημόδους (λαϊκής) ελληνικής και της δημόδους λατινικής:

Φίλιας: Πως ακριβώς τοποθετείτε το θέμα των Ελλήνων Βλάχων;

Λαζάρου: Για τους Βλάχους, ο πρώτος με πολύ καλές σπουδές στην Γερμανία, που μας έδωσε ότι καλύτερο, είναι ο πρώτος νεοέλληνας ιστορικός, ο Κωνσταντίνος Κούμας. Μέσα δηλαδή στο διάστημα της τουρκοκρατίας υπάρχει Έλληνας ο οποίος εξηγεί βαθμιαία την επέκταση της Ρωμαϊκής επικράτειας και στον ελλαδικό χώρο και

μάλιστα εξηγεί και τον όρο Βλάχος .Δεν σημαίνει κατά την επικρατέστερη άποψη τίποτε άλλα παρά λατινόφωνος. Δεν θα μπορούμε σε λεπτομέρειες γιατί η βιβλιογραφία είναι τεράστια.

Εκείνο που προσθέτει ο Κούμας, και είναι λυπηρό το ότι δεν προσέχθηκε όσο επεβάλετο και για λόγους στοιχειώδους δεοντολογίας είναι ότι εκτός της επέκτασης της Ρωμαϊκής επιδράσεως στον χώρο της ελληνικής χερσονήσου και γενικότερα της βαλκανικής χερσονήσου, οι πληθυσμοί αρχίζουν να υφίστανται και γλωσσική επίδραση. Το θέμα είναι, αν θα ήταν νοητή η άσκηση επιδράσεως σε ελληνικούς πληθυσμούς. Και το υπογραμμίζω αυτό, διότι επικράτησε επί πολλά έτη, και μια άποψη που είχε πάρει τη μορφή δόγματος. Δεν είναι νοητόν ένας λαός, όπως οι Έλληνες, που έχει ως όργανο μια γλώσσα πολιτισμικώς ανώτερη, αυτός ο λαός να ομιλήσει λατινικά. Ως δόγμα στέκεται. Εκείνο, όμως, που μας λείπει είναι ότι το δόγμα έχει καταρριφθεί ήδη στο διάστημα του μεσοπολέμου το 1937 από τον Γάλλο ακαδημαϊκό του Πανεπιστημίου της Σορβόννης Φερντινάν Λο. Δεν έχει αξία να επιμεινουμε, αν ο χρήστης της Λατινικής είναι ελληνικής καταγωγής ή μιας άλλης καταγωγής, π.χ. Ιλλυρικής. Σημασία έχει, αν ο Ρωμαίος έφτασε να ασκεί διοίκηση σε χώρο ελληνικό, οπότε οι ευφυείς έμποροι πάσης μορφής, οι επιστήμονες πάσης μορφής, οι ιατροί κλπ, θα έπρεπε για να μπορέσουν, πρωτίστως, να επιβιώσουν, να χρησιμοποιούν τουλάχιστον μια στοιχειωδώς μια γλώσσα (εννοεί την δημόδη λατινική), όπως γίνεται παγκοσμίως. Αυτό συνέβη και στην Ελλάδα.

Φίλιππος: Μου επιτρέπετε να κάνω μια διακοπή; Και για να γίνω λίγο δικηγόρος του διαβόλου. Εδώ δύο θέματα πρέπει να διευκρινίσουμε για να καταλάβουν και οι τηλεθεατές που δεν έχουν ειδίκευση στο θέμα. Πρώτον, γιατί ειδικά αυτοί οι πληθυσμοί, ας πούμε, έγιναν αποδέκτες αυτού του λατινογενούς ιδιώματος, διότι περί αυτού πρόκειται ε;

Λαζάρου: Ακριβώς

Φίλιππος : και όχι άλλοι πληθυσμοί; Και δεύτερον πως ερμηνεύετε το ότι οι Βλάχοι είναι διάσπαρτοι σε όλες τις χώρες της βαλκανικής, σε τρόπο ώστε να καταλήξουμε το πώς και γιατί, αν θέλετε, όσον αφορά τουλάχιστον τους Βλάχους της Ελλάδας δεν τίθεται ζήτημα, μπορούμε να πούμε, εθνοτικής διαφορετικότητας.

Λαζάρου: Σας ευχαριστώ για την καίρια παρέμβασή σας. Το δεύτερο στοιχείο που δώσατε με την παρέμβαση, και είναι σημαντικότατο, είναι το εξής. Δεν αναφέρθηκε στην αποκλειστικότητα εκμάθησης της Λατινικής από τους Έλληνες. Λατινικά χρησιμοποίησαν και οι Μοισοί και οι Γέτες και οι Δάκες, δηλαδή οι αρχαίοι πρόγονοι των σημερινών Ρουμάνων. Εκείνο, όμως, που μου δίνετε αυτή την στιγμή με την παρέμβασή σας να προσφέρω στο κοινό ευρύτερα, είναι το εξής: Μπορούμε δυνάμει της γλωσσολογίας να διαπιστώσουμε την καταγωγή των χρηστών των λατινικών ιδιωμάτων, αν είναι π.χ. Δάκες (δηλαδή Ρουμάνοι) ή αν είναι Έλληνες, όχι από το λεξιλόγιο το λατινικό, που υπάρχει, στη μια ή στην άλλη πλευρά, αλλά από τα δομικά συστήματα του λατινογενούς των ιδιώματος. Γίνομαι σαφής:

Ο Ρουμάνος ο σημερινός, με πληθυσμό 22 εκατομμυρίων και εκατοντάδων κτηνοτρόφων, όταν θέλει να αριθμήσει τα πρόβάτά του, χρησιμοποιεί το αριθμητικό σύστημα, Όταν θέλει να πει συγκεκριμένα 22 πρόβατα, ο πέραν του Δουνάβεως χρήστης λατινογενούς ιδιώματος, δηλαδή της Ρουμανικής, θα μας πει: 22 πρόβατα = Ντόουε ζέτσε σι ντόϊ όι = δύο φορές δέκα και δύο πρόβατα. Όλες οι λέξεις είναι λατινικές, το δομικό, όμως, σύστημα είναι ιδιάζον και αποκλειστικά ιδιάζον, στους πληθυσμούς πέραν του Δουνάβεως. Δεν μπαίνω στην βαθύτερη ερμηνεία.

Όμως έχουμε και τους πληθυσμούς του Ολύμπου, της Πίνδου, του Βαρνούντος και του Παρνασσού, αν θέλετε, τους βλάχους μας, οι οποίοι στο ερώτημα πώς θα μας έλεγαν 22 πρόβατα είναι κάτι εκπληκτικό. Δηλαδή: Ντόϊ σπρι γίνγκιτς όιλι (βλάχικα), που σημαίνει: ντούο σούπρα βίγκιντι όβες (λατινικά). Όλες οι λέξεις επίσης είναι λατινικές, αλλά το δομικό σύστημα, το καλούπι το αριθμητικό, είναι αρχαιοελληνικό, απαντά (βρίσκεται) στην βοιωτική, στην ηπειρωτική, στην θεσσαλική, στην μακεδονική διάλεκτο, δηλαδή στο ελλαδικό χώρο, απαντά σε επιγραφές απαντά και σε κείμενα. Υπάρχει ο Γερμανός Σβιτς, ο οποίος ασχολήθηκε με το θέμα και μας έδωσε 4 τόμους.

Φίλις: Να το κάνουμε πιο συγκεκριμένο αυτό; Δηλαδή τι ακριβώς γίνεται;

Λαζάρου: Λοιπόν, έχουμε την δημώδη ελληνική και αυτό έχει μεγαλύτερη σημασία το ότι είναι δημώδης (στους λαούς της Βοιωτίας, της Θεσσαλίας της Ηπείρου κλπ.)

Φίλις: Μιλάμε πάντοτε για τους βλαχικούς πληθυσμούς ε;;

Λαζάρου: Μάλιστα. Ο αρχαίος βοσκός έλεγε για το 22: δύο επι είκατη = το δύο επάνω στο είκοσι. Ο άνθρωπος του 3^{ου} π.Χ αιώνα, του 2^{ου} π.Χ αιώνα, του 1^{ου} π.χ. αιώνα, που επικοινωνεί με τον Ρωμαίο, (που χάραξε την Εγνατία οδό με τους σταθμούς και εμείς ομιλούμε συνήθως περί Εγνατίας Οδού από το Δυρράχιο ως την Κων/πολη και λησμονούμε ότι υπάρχουν και οι διακλαδώσεις και προς βορρά και προς νότο - Πάτρα, Κόρινθος. Σε όλες αυτές τις διακλαδώσεις υπάρχουν σταθμοί. Εκεί υπάρχουν και τα προϊόντα. Και για να θυμίσουμε λιγάκι, όταν ταξιδεύουμε στην επαρχία, βλέπουμε που βγάζουν τα πεπόνια, τα καρπούζια, τα ροδάκινα τα φρούτα για να τα πουλήσουν. Αυτά εγένοντο σε όλους τους αιώνες). Ο άνθρωπος, λοιπόν αυτός, ο δικός μας, που δεν πήγε σχολείο να μάθει τα λατινικά, εγνώριζε το δομικό σύστημα της ελληνικής, το είκοσι που ήταν είκατη (διαλεκτικό), και για να κάνει το 22 έλεγε: δύο επι είκατη = δύο επάνω στο είκοσι και ανταλλάσσοντας τις ελληνικές λέξεις με αντίστοιχες λατινικές έλεγε : «ντούο σούπρα βίγκιτι», «ντοϊ σπρι γίνγκιτς» είναι σήμερα στα βλάχικα.

Φίλις: Να σας ρωτήσω κε Λαζάρου το εξής. Από τις έρευνες που έχετε κάνει, πιστεύετε ότι αυτοί οι βλάχικοι πληθυσμοί μιλούσαν τα ελληνικά ή τουλάχιστον καταλάβαιναν ελληνικά;

Λαζάρου: Αυτοί οι πληθυσμοί ομιλούσαν απόλυτα ελληνικά και καλύτερα ελληνικά από όσους τους αμφισβητούν. **Φίλις:** Έχουμε επάνω σε αυτό ντοκουμέντα; **Λαζάρου:** Απόλυτα ντοκουμέντα, ειδικές μελέτες ...

6. Η ΜΑΧΗ - ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΓΡΑΜΜΟΥ ΣΤΗ ΦΥΛΛΟΥΡΙΑ (1854) ΚΑΙ ΕΞΟΔΟΙ ΑΥΤΩΝ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 19^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ (27.03.2010, 'ΛΑΟΣ')

Ο Κριμαϊκός Πόλεμος (Οκτώβριος 1853-Φεβρουάριος 1856) υπήρξε ένοπλη σύγκρουση μεταξύ της Ρωσικής Αυτοκρατορίας από την μία, και του Ηνωμένου Βασιλείου, Γαλλίας, Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και βασιλείου της Σαρδηνίας από την άλλη πλευρά. Η σύρραξη, στην οποία έλαβαν μέρος οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις της εποχής, υπήρξε το αποτέλεσμα συμφερόντων για την εκμετάλλευση του χώρου της Μέσης Ανατολής, καθώς η Οθωμανική Αυτοκρατορία βρισκονταν σε παρακμή.

Οι μάχες έλαβαν μέρος κυρίως στην χερσόνησο της Κριμαίας, όμως πραγματοποιήθηκαν και μικρότερης έντασης εκστρατείες στην δυτική Τουρκία, την Βαλτική Θάλασσα, τον Ειρηνικό Ωκεανό και την Λευκή Θάλασσα.

Έχει μείνει στην ιστορία ως πόλεμος σφαλμάτων εφοδιαστικής και στρατηγικής φύσης. Από άποψη τεχνολογίας ήταν ο πρώτος που εισήγαγε μεγάλο αριθμό τεχνολογικών καινοτομιών. Χαρακτηριστικά, ήταν η πρώτη σύρραξη που οι αντιμαχόμενοι έκαναν εκτεταμένη χρήση του σιδηροδρόμου και του τηλέγραφου. Επίσης, ήταν η πρώτη φορά που πόλεμος καταγράφηκε λεπτομερώς από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης της εποχής.

Τα αίτια που οδήγησαν στον Κριμαϊκό Πόλεμο μπορούν να αναζητηθούν στις βλέψεις των Μεγάλων Δυνάμεων να αποκτήσουν τον άμεσο ή έστω έμμεσο έλεγχο στρατηγικών περιοχών στην Μέση Ανατολή, και ιδιαίτερα στους Αγίους Τόπους. Το 1851 ο Ναπολέων Γ' της Γαλλίας έστειλε πρεσβεία στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, για να αναγνωριστεί η επικυριαρχία της Γαλλίας επί των Αγίων Τόπων. Ταυτόχρονα η Ρωσία επιθυμούσε να επιβληθεί ως προστάτης όλων των Ορθόδοξων Χριστιανών που ζούσαν εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και να αποκτήσει πιο άμεσο ρόλο επί σχετικών υποθέσεων.

Τα γεγονότα του πολέμου αυτού επηρέασαν το νεοσύστατο ακόμη ελληνικό κράτος. Προσπαθώντας να εκμεταλλευτούν τα πολιτικά και στρατιωτικά συμβάντα οι ιθύνοντες της Αθήνας ξεσήκωσαν τους χριστιανούς κατοίκους της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της νότιας Μακεδονίας ελπίζοντας πως θα μπορούσαν να επεκτείνουν τα σύνορα της τότε μικρής Ελλάδας που έφτανε από τον Παγασητικό μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο. Η επαναστατική κίνηση χαρακτηριζόταν από έλλειψη κατάλληλης οργάνωσης και υποστήριξης από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις. Έτσι οι Τούρκοι μπόρεσαν να εξουδετερώσουν την κίνηση σχεδόν στη γέννησή της. Ένας από τους υποστηρικτές της επανάστασης ήταν ο Θεόδωρος Ζιάκας, απόγονος της οικογένειας των αρματολών της περιοχής Γρεβενών και στενός συνεργάτης των Βλάχων της περιοχής. Καθώς οι επαναστατικές κινήσεις φαίνεται να εκδηλώθηκαν μέσα στην άνοιξη του 1854, τα φαλκάρια από τα διάφορα ημιομαδικά βλαχοχώρια κατά μήκος της Βόρειας Πίνδου βρίσκονταν ακόμη στα θεσσαλικά χειμαδιά. Μέσα στην επαναστατική αναταραχή, στις 20 Μαΐου του 1854, ένας μεγάλος αριθμός φαλκαριών είχε συγκεντρωθεί στην περιοχή της Φυλλουριάς, κοντά στο χωριό Καρπερό της Δεσκάτης Γρεβενών, κατευθυνόμενα προς τα ορεινά χωριά τους. Ανάμεσά τους βρίσκονταν φαλκάρια από την Σαμαρίνα, το Περιβόλι, την Αβδέλλα, τη Σμίξη, τη Φούρκα, τη Γράμμουστα και την Αετομηλίτσα. Τα βλάχικα φαλκάρια με τις οικογένειες, το βιός τους και τα πολυάριθμα κοπάδια τους κατασκήνωσαν στη Φυλλουριά, χωρίς να γνωρίζουν ποιες ήταν οι εξελίξεις και φοβούμενα να μετακινηθούν μέσα στην έκρυθμη κατάσταση. Οι Τούρκοι με αρχηγό τον Μεχμέτ Αγά των Γρεβενών και με στρατεύματα αποτελούμενα κυρίως από Τούρκους στρατιώτες από την Ανατολία βρήκαν τους Βλάχους στις κατασκηνώσεις τους. Αντιμετωπίζοντάς τους ως επαναστάτες, όπως πολλοί από αυτούς ήταν, προσπάθησαν εκβιαστικά να τους αποσπάσουν μεγάλα χρηματικά ποσά. Η επίθεση εναντίον των συγκεντρωμένων φαλκαριών των Βλάχων φαίνεται πως έγινε σε αντιδιαστολή με την ταυτόχρονη δράση του Θ. Ζιάκα. Στην ονομαστή μάχη της Φυλλουριάς, που δόθηκε τότε εκεί, και παρόλη την αντίσταση που πρόβαλαν, τα φαλκάρια των Βλάχων γνώρισαν μεγάλη καταστροφή. Η καταστροφή ήταν τόσο μεγάλη, ώστε η παροιμιώδης έκφραση «έγινε της Φυλλουριάς» έφτασε να είναι ταυτόσημη της μεγάλης αναστάτωσης και καταστροφής.

Μετά τη μάχη της Φυλλουριάς τα αποδεκατισμένα φαλκάρια των Βλάχων σκόρπισαν για να σωθούν. Κάποιοι μπόρεσαν τελικά να φτάσουν στα χωριά τους, ενώ άλλοι σκόρπισαν παίρνοντας διάφορες κατευθύνσεις. Πολλοί από τους Περιβολιώτες (φαλκάρια Έξαρχου, Μακρή) επέστρεψαν στα χειμαδιά τους στη Θεσσαλία και ανέβηκαν στο χωριό τους μετά το τέλος της επανάστασης. Οι καταστροφές των Αβδελιωτών (φαλκάρι Βασδέκη) ήταν σίγουρα αρκετά σοβαρές και αυτό αμέσως μετά ή και μέσα στα αμέσως επόμενα χρόνια παρατηρούνται νέα κύματα εξόδου (στη Δυτική και Ανατολική Μακεδονία) από το χωριό. Σαρμανιώτες και Αβδελιάτες βρέθηκαν στη Βλάστη, στα Νάματα, στο Σισάνι, στην Κλεισούρα, στη Σιάτιστα, στην Εράτυρα και στο Τσοτύλι. Επίσης κάποιες μικρές ομάδες Αβδελιωτών κατέφυγαν κοντά σε συγγενείς τους στις νέες ακόμα εγκαταστάσεις του Βερμίου, τις οποίες ενίσχυσαν πληθυσμιακά. Την ίδια εποχή και μέσα στα ίδια γεγονότα 20 περίπου οικογένειες από την Σμίξη, ακολουθώντας τον τσέλιγκα Τσαλέρα, εγκατεστάθηκαν αρχικά στο Ξηρολίβαδο και αργότερα στο Κάτω Βέρμιο.

Τα κύματα των εξόδων μετά τα γεγονότα του 1854, φαίνεται πως ακολούθησαν εκτός από τους Βλάχους και κάποιες μικρές ομάδες Κουπατσιαραίων. Κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα σε κάποια από τα χωριά των Κουπατσιαραίων σημειώθηκε ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, κατά το πρότυπο των ημινομαδικών βλαχοχωριών των Γρεβενών. Η δράση του Θ. Ζιάκα, ο οποίος ήταν και ο ίδιος Κουπατσιαρής, θα πρέπει να έφερε σε δύσκολη θέση αρκετές οικογένειες Κουπατσιαραίων, κυρίως νομαδοκτηνοτρόφων, που αναγκάστηκαν να καταφύγουν στις βλάχικες εγκαταστάσεις της Δυτικής Μακεδονίας, πάνω στο Ασκιο ή Σινιάτσικο, στη Βλάστη, στα Νάματα, στο Σισάνι και στην Εράτυρα.

Την ίδια περίοδο οικογένειες Κουπατσιαραίων βρέθηκαν στο Βέρμιο και συγκεκριμένα στη θέση Τσαρκόβιανη (σήμερα Μικρή Σάντα. Οι οικιστές της Τσαρκόβιανης ήταν γνωστοί με το όνομα Τσαμητραίοι (όπως και άλλες οικογένειες) προέρχονταν από το χωριό Τσούριακα (Αετιά) και Πολυνέρι. Σταδιακά οι οικογένειες αυτές ανέπτυξαν στενότερες σχέσεις με τους Βλάχους του Βερμίου και ήταν δύσκολο πια να τους ξεχωρίσει κανείς. Λόγω των επιγαμιών και των επαγγελματικών σχέσεων οι Κουπατσιαραίοι της Τσαρκόβιανης βρέθηκαν αργότερα στο Ξηρολίβαδο αλλά και στο Κάτω Βέρμιο.

(Πηγές: Βικιπαιδεία- Οι Μητροπόλεις και η διασπορά των Βλάχων τόμος 2, Α. Κουκούδη).

7. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (1) (01-05-2010, ‘ΛΑΟΣ’)

Οι βλαχόφωνοι Έλληνες συγκεντρώνουν στους καιρούς μας το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον ξένων κέντρων τα οποία θεωρούν - και εργάζονται να αποδείξουν - ότι οι Βλάχοι, παρότι είναι αφοσιωμένοι στον ελληνισμό, ανήκουν σε ξεχωριστό έθνος και, γι' αυτό, χρειάζονται ανάδειξη, προστασία και ενίσχυση αυτής της υποτιθέμενης ξεχωριστής εθνικής τους ταυτότητας. Ανεξάρτητα από την ποιότητα των προθέσεων τους και τον βαθμό του μεταξύ τους συντονισμού, οι προστάτες των Βλάχων καθιστούν αντικειμενικά φανερό, εξ αποτελέσματος, ότι όλες οι ενέργειές τους συγκλίνουν στον κατακερματισμό του ελληνικού έθνους, στην σταδιακή αποδόμησή του και στην διολίσθησή του σε μια κινουμένη άμμο αλληλοϋποβλεπομένων λαϊκών ομάδων, που μοιραία θα αυτοτροφοδοτούν αμοιβαία την εσωστρέφεια, τη φοβία και την καχυποψία. Άλλωστε, από τον καιρό του Ομήρου έως σήμερα, οι Έλληνες έχου-

με μακρά παράδοση εμφυλίων ερίδων, ανοικτών ή συγκεκαλυμμένων. Νωπά δείγματα εμφυλίων συγκρούσεων είναι οι καταλήψεις δημοσίων κτιρίων, οι τακτικές καταλήψεις και καταστροφές των Πανεπιστημίων, τα μπλόκα στους δρόμους, στα λιμάνια και στους συνοριακούς σταθμούς, οι περιοδικοί βανδαλισμοί σε βάρος ιδιωτικών αυτοκινήτων και καταστημάτων, ο εμπρησμός της Αθήνας τον Δεκέμβριο 2008 κ.ά. Κατά τη διάρκεια της Εθνεγερσίας, εξ άλλου, οι επαναστατημένοι Έλληνες δεν πολεμούσαν μόνον τους Τούρκους αλλά βρήκαν τον καιρό και να σκοτώνονται μεταξύ τους σε τρεις εμφυλίους πολέμους!

Στόχος της ξένης φροντίδας δεν είναι μόνον οι Βλάχοι. Έτσι:

- Κάθε χρόνο, επί δεκαετίες, η ετησία έκθεση του αμερικανικού Στάντ Ντιπάρτμεντ για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον Κόσμο «διαπιστώνει» σταθερά ότι στην Ελλάδα υπάρχουν «εθνικές μειονότητες» Βλάχων, Μακεδόνων, Τούρκων, Αλβανών και Ρομά, τους οποίους το ελληνικό Κράτος «αρνείται επίμονα να αναγνωρίσει, δεν προστατεύει και τακτικά καταπιέζει».
- Το ίδιο ισχυρίζονται επίσημα τα Σκόπια και η Τουρκία, η εμπειρογνώμων του ΟΗΕ MacDugal, πολιτικές ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αρκετοί Έλληνες διανοούμενοι ταγμένοι στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παράλληλα σε ένα ιδιαίτερα δυναμικό και ισχυρά δικτυωμένο τμήμα της ελληνικής πανεπιστημιακής κοινότητας, της διανοήσης και της δημοσιογραφίας επικρατεί μια σχολή νεωτερικών η οποία, εν ονόματι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της Δημοκρατίας και της ειρήνης, κηρύσσει ότι:

1. Το Έθνος αποτελεί μια «φανταστική κοινότητα» την οποία εκ των υστέρων κατασκεύασαν τα διάφορα Κράτη και εκτρέφει τον εθνικισμό, ο οποίος τελικά οδηγεί σε πολέμους ή συνεχώς σε συγκρούσεις χαμηλότερης αλλά καταστρεπτικής έντασης.

2. Οι πεφωτισμένοι πρέπει να ξαναγράψουν την Ιστορία των Λαών απαλλαγμένη από γεγονότα και παραδόσεις που προκαλούν μίσος κατά των άλλων Λαών. Είναι γνωστό το παράδειγμα του βιβλίου Ιστορίας της Στ΄ τάξης του Δημοτικού και λιγότερο γνωστό ένα διεθνιστικό βιβλίο Ιστορίας των Βαλκανικών Λαών που την τελευταία στιγμή δεν διανεμήθηκε ως οδηγός στους Έλληνες δασκάλους της Ιστορίας - έργο του διεθνούς Κέντρου για την Ειρήνη και τη Δημοκρατία στα Βαλκάνια με έδρα τη Θεσσαλονίκη.

3. Ένα δημοκρατικό Κράτος, όπως η Ελλάδα, «οφείλει» να εγκαταλείψει την παρωχημένη επικίνδυνη εμμονή στο Εθνικό Κράτος και να μεταβληθεί σε Κράτος των Πολιτών στο οποίο πρέπει να εντάξει ως πολίτες του όλους τους ξένους μετανάστες που εισήλθαν παράνομα στην Ελλάδα αλλά έμειναν μόνιμα. Πρόσφατος νόμος δίδει το δικαίωμα πολιτογραφίσεως σε εκατοντάδες χιλιάδες ξένους μετανάστες, μαθητές και γονείς. Το επόμενο αναπόδραστο στάδιο είναι η θεσμοθέτηση του πολυπολιτισμικού συστήματος στα ελληνικά σχολεία.

Οι Βλάχοι εν προκειμένω χρησιμοποιούνται σαν ένα από τα πόνια σ' αυτή την σκακιέρα όπου όλες οι επί μέρους κινήσεις υπηρετούν τελικά μιαν ευρεία γεωστρατηγική επιδίωξη στη Βαλκανική. Δεν έχει καμιά σημασία αν έχουν συνείδηση αυτής της γεωστρατηγικής οι επί μέρους παίκτες (διανοούμενοι, επιστήμονες, επιχειρηματίες, δημοσιογράφοι, πολιτικοί κ.ά.) Ο Τελικός Παίκτης προτιμά ασφαλώς να μη αντιλαμβάνονται τον τελικό γεωστρατηγικό σκοπό του οι επί μέρους παίκτες και πολύ περισσότερο τα πόνια του. Ο καλύτερος πράκτορας είναι όποιος αγνοεί παντελώς ότι πρακτορεύει ξένα συμφέροντα αλλά πιστεύει αντίθετα ότι υπηρετεί τα πραγματικά συμφέροντα της χώρας του και του Λαού της. Άλλωστε όλοι κάτι κερδίζουν!

Το 2009 εκδηλώθηκαν τρεις σημαντικές αλληλοσυμπληρούμενες κινήσεις με στόχο τους Βλάχους:

1. Με τίτλο *Για την ταυτότητα των Βλάχων* κυκλοφόρησε, την άνοιξη 2009, στην Ελληνική το βιβλίο ενός καθηγητού ανθρωπολογίας σε γερμανικό Πανεπιστήμιο, ο οποίος επί μακρά χρόνια ασχολείται με τους Έλληνες Βλάχους και είναι δραστήριος υποστηρικτής ποικίλων κινήσεων στο εξωτερικό για τα δικαιώματα των Βλάχων. Έχει ερευνήσει συστηματικά επί τόπου όλα τα βλαχοχώρια. Στο βιβλίο του παραδέχεται ότι «στην μεγάλη πλειοψηφία τους» οι Βλάχοι αισθάνονται ακλόνητα Έλληνες, αλλά διαπιστώνει «επιστημονικά» ότι δεν είναι Έλληνες. Το βιβλίο του εξέδωσε το ελληνικό Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων όπου κυριαρχεί η σχολή των νεωτερικών που προαναφέρθηκε. Δημοσιογράφοι σε μεγάλες εφημερίδες το εξεθείασαν και το πλάσαραν στο κοινό. Οι Βλάχοι του απαντήσαμε δημόσια.

2. Υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης, μετά από πολύμηνη προεργασία, συγκροτήθηκε στην Αλβανία Συνέδριο Βλάχων με σκοπό να αναγνωρισθεί διεθνώς ότι υφίσταται ένα ξεχωριστό «Περιφερειακό Έθνος» στα Βαλκάνια, όπου πράγματι υπάρχουν Βλάχοι οι οποίοι έφθασαν τους προηγούμενους αιώνες από τον ευρύτερο ελλαδικό -όχι ακόμη κρατικό- χώρο κυρίως στη Σερβία, στην Αλβανία, στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία, εξισλαμισμένοι Μογλενίτες, και στην Τουρκία. Η προσπάθεια αυτή ναυάγησε επειδή αντέδρασαν, επί τόπου στο Συνέδριο, Βλάχοι της Ελλάδος, της Αλβανίας και των Σκοπίων.

3. Οι ακτιβιστές του εξωτερικού επιχείρησαν να θέσουν θέμα «μειονότητας Βλάχων στην Ελλάδα» στον ΟΗΕ της Γενεύης.

Είναι προφανές ότι επιχειρείται η στρατηγική περικύκλωση της Ελλάδος και η δημιουργία «ανάγκης» να ενισχύσει την επιδιαιτησία του στα Βαλκάνια ο Μεγάλος Αδελφός!

(πηγή ιστοσελίδα Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών- Ν. Μέρτζιος)

8. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (2) (15-05-2010, 'ΛΑΟΣ')

Ο όρος Βλάχοι αποτελεί ετεροπροσδιορισμό. Έτσι ορίζονται από τρίτους όσοι αυτόχθονες Έλληνες, προ πάντων ορεσίβιοι, λατινοφώνησαν στην προφορική αποκλειστικά λαλιά, επειδή υπηρέτησαν ως στρατιώτες και αξιωματούχοι της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στην Ελλάδα και στον ευρύτερο χώρο της Βαλκανικής.

Ανέκαθεν εμείς οι αποκαλούμενοι Βλάχοι αυτοπροσδιοριζόμαστε ως Αρμάνοι, δηλαδή Ρωμαίοι πολίτες της καθ' ημάς Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, που κατά τους τελευταίους αιώνες της επονομαζόταν και Ρωμανία. Ως Ρωμαίοι, άλλωστε, αυτοπροσδιορίζονταν επί χίλια διακόσια και άνω χρόνια όλοι ανεξαιρέτως οι Έλληνες οι οποίοι ακόμη μέχρι σήμερα αυτοπροσδιορίζονται, επίσης, ως Ρωμιοί.

Η επωνυμία Ρωμαίος ήταν πολιτικός τίτλος τιμής: δικαίωμα ισονομίας και ίσης συμμετοχής στην εξουσία. Ουδέποτε, επί χίλια εξακόσια χρόνια, προσδιόριζε εθνική καταγωγή. Γι' αυτό, τα επόμενα 1.200 χρόνια όλοι οι Έλληνες, ως ισότιμοι πολίτες της Ρωμαϊκής και, έπειτα, της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, επονομάστηκαν μόνοι τους Ρωμαίοι και ήσαν υπερήφανοι γι' αυτό. Πολύ περισσότερο οι Βλάχοι που συνεχώς ήσαν επίλεκτοι στρατιώτες και αξιωματούχοι της Αυτοκρατορίας. Έτσι ακριβώς εμείς οι Βλάχοι επονομάζουμε τον εαυτόν μας: Αρμάνι, δηλαδή Ρωμάνοι προφέροντας βραχύτατα και κωφά τα δύο τελικά φωνήεντα όπως οι Πορτογάλοι!

Ρωμανία, εξ άλλου, ονομαζόταν συνεχώς κατά τους τελευταίους αιώνες της η πατρώα μας Αυτοκρατορία. Αρειμάνιος στην ελληνική σημαίνει αγέρωχος πολεμιστής.

Όμως, τι ακριβώς είναι οι Βλάχοι και από πού προήλθαν; Το διπλό ερώτημα τίθεται συνεχώς τα τελευταία χίλια χρόνια και λαμβάνει ποικίλες, αντιτιθέμενες μεταξύ τους, απαντήσεις.

Σύμφωνα με τις κυριότερες εκδοχές, οι Βλάχοι είναι χωριστά κατά περίπτωση Δάκες ή Θράκες ή Ιλλυριοί ή Κέλτες ή απόγονοι αρχαίων Ρωμαίων ή λατινοφωνήσαντες αυτόχθονες κατά τόπον πληθυσμοί. Από τα μέσα του 19ου αιώνα η πολιτική σκοπιμότητα προσέθεσε άλλες τρεις απαντήσεις, εξ ίσου διαμετρικά αντίθετες μεταξύ τους: (α) οι Βλάχοι είναι Ρουμάνοι (β) είναι Έθνος Βλάχων (γ) είναι Ιταλοί!

Παρ' ότι καθεμιά απάντηση αναιρεί όλες τις υπόλοιπες, όλες οι απαντήσεις συμφωνούν ότι οι Βλάχοι είναι λατινόφωνοι, απρόοπτοι, ανυπότακτοι, εύστροφοι και σκληροί πολεμιστές. Επίσης οι οκτώ από τις εννέα παραπάνω απαντήσεις δεν στηρίζονται στις προηγούμενες ιστορικές πηγές ούτε εξηγούν αυταπόδεικτα γεγονότα όπως τα ακόλουθα:

1. Γλώσσα, παρόμοια με τα βλάχικα, αναγνωρισμένη επίσημα μάλιστα στην Ελβετία, ομιλούν και γράφουν μέχρι σήμερα εκατοντάδες χιλιάδες ορεσίβιοι Ελβετοί.
2. Όλοι οι Βλάχοι κατανοούν πολύ περισσότερο την ελβετική ραιτορωμανική, την πορτογαλική, την ισπανική και την ιταλική, παρά την ρουμανική.
3. Οι Γερμανοί - και εν συνεχεία όλοι οι Σλάβοι - ονόμαζαν Βλάχους όλους τους λατινόφωνους Λαούς ανεξάρτητα από την εθνική καταγωγή καθενός λατινόφωνου Λαού.
4. Η Πολωνία μέχρι σήμερα ονομάζει Wloshy, δηλαδή Βλαχία, την Ιταλία.
5. Οι Βλάχοι της πατρώας μας Αυτοκρατορίας και, αργότερα, του χώρου της ουδέποτε έγραψαν στην προφορική τους γλώσσα. Έγραψαν μόνον στην ελληνική- και μάλιστα περισπούδαστα έργα της νεότερης Ελληνικής Γραμματείας.
6. Βλάχοι στην Ελλάδα ήσαν οι περισσότεροι και μεγαλύτεροι Εθνικοί Ευεργέτες και Αρματολοί, καθώς επίσης ξακουστοί ήρωες της Εθνεγερσίας, Πρωθυπουργοί και εκατοντάδες άλλες εξέχουσες προσωπικότητες της ελληνικής Ιστορίας.

Ο Ρουμάνος Nicolae Jorga, σοφός ιστορικός ερευνητής, καθηγητής, ακαδημαϊκός, πολιτικός και λογοτέχνης έγραψε ότι:

Από τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία οι Βλάχοι ανήλθαν μέχρι τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

Και τα έγραφε αυτά, το 1905, οπότε το νεαρό τότε Κράτος της Ρουμανίας είχε αποδουθεί, με πακτωλούς χρημάτων, σχολές και εκκλησιές, σε ολόπλευρη προπαγάνδα για να πείσει τους - αμετάπειστους όμως - Βλάχους της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας και της Ηπείρου ότι «είναι Ρουμάνοι».

Είναι φανερό ότι οι παραπάνω κατηγορηματικές αλλά αντιφατικές απαντήσεις, που αδυνατούν - ή προφανώς σκόπιμα παραλείπουν - να εξηγήσουν τα προαναφερόμενα αυταπόδεικτα γεγονότα, συνθέτουν έναν πολύπλοκο λαβύρινθο. Για να εξέλθεις απ' αυτόν στο φως της ημέρας, χρειάζεσαι τον μίτο της Αριάδνης. Ας ακολουθήσουμε, λοιπόν, τον μίτο της Ιστορίας καλώντας να καταθέσουν οι εγκυρότεροι και υπεράνω πάσης υποψίας μάρτυρες από πηγή σε πηγή κι από εποχή σε εποχή. Μάρτυρες

που αυταποδείκτως δεν υπηρετούσαν καμιά σκοπιμότητα ούτε κατέχονταν από προσωπική εμπάθεια ούτε τους έλειπε η βαθειά παιδεία.

Πρώτος αδιαμφιβήτητος μάρτυρας είναι ο ιστορικός Πλούταρχος. Μελέτησε, συνέκρινε και έγραψε τη ζωή και το έργο μεγάλων αρχαίων Ελλήνων και Ρωμαίων ανδρών στο βιβλίο του *Βίοι παράλληλοι*. Επί πλέον έζησε από το 50 μέχρι το 120 μ.Χ. και βρισκόταν σε απόσταση εκατό μόλις ετών από την επικράτηση των Ρωμαίων στον ελληνικό χώρο και στα Βαλκάνια. Είδε με τα μάτια του την πραγματική κατάσταση και πληροφορήθηκε ζωντανά την παλαιότερη που την παρέδωσαν αυθεντικά από πατέρα σε γιο οι μόλις τρεις προηγούμενες γενεές. Καταθέτει, λοιπόν, ότι στον καιρό του «όλοι οι άνθρωποι στην προφορική του λαλιά, στον λόγο τους, χρησιμοποιούσαν τη λαλιά των Ρωμαίων». Γράφει:

Ως δοκεί μοι περί Ρωμαίων λέγειν, ων μεν λόγω νυν ομού τι πάντες άνθρωποι χρώνται

Ήταν φυσικό. Είχε επικρατήσει, εδώ κι έναν αιώνα, ακλόνητη η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και όσοι τουλάχιστον υπήκοοί της συναλλάσσονταν με τη ρωμαϊκή εξουσία ή την υπηρετούσαν ή ήσαν απλώς αναγκασμένοι να καταλαβαίνουν τις εντολές της, τους νόμους της, τις δικαστικές και διοικητικές αποφάσεις, βρέθηκαν αναγκασμένοι να κατανοούν και μόνο να μιλούν τη λατινική γλώσσα της.

Ο Ρωμαίος ιστορικός Δίων Κάσσιος (163-235 μ.Χ.), που γεννήθηκε 43 χρόνια μετά τον θάνατο του Πλουτάρχου, αναφέρει στα «Ρωμαϊκά» του ότι ο Αυτοκράτωρ Αντωνίνος ο Ευσεβής, που εβασίλευσε από το 138 έως το 161 μ.Χ., συγκρότησε επί τόπου τρεις Λεγεώνες από γηγενείς Μακεδόνες, Ηπειρώτες και Αιτωλούς: την 5η, 7η, και 6η. Στα βλάχικα η 5η ονομάζεται «τσίντσι» και, γι' αυτό, οι Σέρβοι ονόμασαν «Τσίντσαρ» τους Βλάχους.

Την κάθε Λεγεώνα αποτελούσαν 16.000 άνδρες βαριά οπλισμένοι που υπηρετούσαν επί 25 συνεχή χρόνια ακολουθούμενοι στο στρατόπεδο, ακόμη και στις εκστρατείες, από τις οικογένειές τους. Όλοι αυτοί, ένας πληθυσμός συνολικά 150.000 περίπου ενόπλων και επί πλέον αμάχων συγγενών τους, φυσικά, λατινοφώνησαν.

Αμέσως μετά τη συγκρότηση των παραπάνω Λεγεώνων με αυτόχθονες Έλληνες, ο Αυτοκράτωρ Καρακάλλας, το 212 μ.Χ., απένειμε σ' όλους τους υπηκόους του το δικαίωμα του Ρωμαίου πολίτη ανυψώνοντάς τους στην έως τότε απρόσιτη τάξη της έννομης ισοτιμίας και ισοπολιτείας. Έτσι λοιπόν λατινοφώνησαν.

(Πηγή: **Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Ν. Μέρζου**)

9. ΠΟΙΟΙ ΚΑΙ ΠΟΤΕ ΠΡΩΤΟΟΝΟΜΑΣΤΗΚΑΝ ΒΛΑΧΟΙ (03-06-2010, 'ΛΑΟΣ')

Είναι σαφές ότι από το 146 π.χ. (κατάκτηση των ελληνικών χωρών από του Ρωμαίους) αρχίζει ο γλωσσικός εκλατινισμός των περιοχών αυτών. Η ονομασία Βλάχοι εμφανίζεται, όμως, αργότερα την οποία χρησιμοποιούν οι «βυζαντινοί συγγραφείς» για τους δίγλωσσους (λατινογραικόγλωσσους) Έλληνες. Ωστόσο, οι ίδιοι αυτοπροσδιορίζονται ως Αρμάνοι. Μέχρι τα χρόνια του Ιουστινιανού η λατινική γλώσσα ήταν κυρίαρχη στους ελληνικούς και βαλκάνιους υπόλοιπους λαούς. Στην εποχή αυτού του αυτοκράτορα (5^{ος} αιώνας) στην Βαλκανική η πλειονότητα των κατοίκων ήταν Έλληνες οι οποίοι μιλούσαν ιταλικά κατά τον Λυδό ή την λατινική κατά τον Προκόπιο. Οι ιστορικοί εκείνης της εποχής δεν αναφέρουν το όρο Βλάχοι.

Οι λέξεις «τόρνα φράτερ» είναι οι πρώτες γραπτές βλάχικες λέξεις αν και ο ερευνητής και συγγραφέας Γ. Έξαρχος πιστεύει ότι οι πρώτες λέξεις ήταν αυτές του Προκοπίου στο έργο του «περί χτισμάτων» οι οποίες ήταν ελληνικοποιημένες (π.χ. βερεδάριος = ταχυδρομικός υπάλληλος λατ. Verdarius, λεγεών = στρατιωτικό άγημα λατ. Legio και πλείστες άλλες.). Πρώτος ο Κεδρηνός αναφέρεται γραπτά σε Βλάχους (βλάχοι οδίτες, 10^{ος} αιώνας). Βέβαια, οι περισσότεροι συγγραφείς Βλάχους θεωρούν τους λατινόφωνους εκλατινισθέντες λαούς περισσότερο της Βαλκανικής.

Υπήρξε γλωσσικός εκλατινισμός Ελλήνων της Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Θράκης, της Θεσσαλίας, της Ρούμελης και του Μοριά. Υπήρξε γλωσσικός εκλατινισμός Ιλλυριών, τμήμα των οποίων κατήλθε νοτιότερα, στις ελληνικές χώρες. υπήρξε γλωσσικός εκλατινισμός Θρακικών φυλών, ήτοι των Μοισών και Δακών, τμήμα των οποίων κατήλθε νοτιότερα στις ελληνικές χώρες. Υπήρξε γλωσσικός εκλατινισμός Τριβαλλών, Δαρδάνων, Σαγουδάτων και Ρηγίνων, λαών της χερσονήσου του Αίμου που δεν γνωρίζουμε τις γλώσσες που μιλούσαν πριν τον εκλατινισμό τους, τμήμα των οποίων κατήλθε νοτιότερα, στις ελληνικές χώρες. Ασφαλώς, στις ελληνικές περιοχές εγκατεστάθησαν και Ρωμαίοι και Λατίνοι, Φράγκοι, Κέλτες και Λογγοβάρδοι, οι οποίοι αποτέλεσαν και τη ζύμη του γλωσσικού εκλατινισμού πληθυσμών των ελληνική χώρας. Υπήρξε γλωσσικός εκλατινισμός τουρκικών φυλών και Πατινάκων τμήμα των οποίων κατήλθε νοτιότερα, στις ελληνικές χώρες. Το πόσο μεγάλες ή μικρές ήταν αυτές οι πληθυσμιακές ομάδες των αλλόφυλων και αλλόγλωσσων λαών δεν το γνωρίζουμε, γιατί ουδεμία ιστορική πηγή αναφέρει πληθυσμιακά στοιχεία των μετακινήθαισών ομάδων.

Όλες αυτές τις κατελθούσες ομάδες - τις θεωρούμε ολιγομελείς - ήρθαν σε επιμειξία με τους ορεισίβιους Armani- Armani, οι οποίοι ήταν η άρχουσα τάξη, ως τάξη ένοπλων στρατιωτών, και ήρθαν σε μεγαλύτερη επιμειξία με τους πεδινούς κατοίκους των ελληνικών χωρών. Οι μεν εγκατασταθείσες ομάδες στους τόπους των Αρμάνων εξαρμάνιστηκαν γλωσσικώς και ως προς τα ήθη, οι δε εγκατασταθείσες στις πεδινές περιοχές εκγραικίστηκαν ως προς τη γλώσσα και τα ήθη. Βέβαια οι άνωθεν του Δουνάβειος έγιναν Ρουμάνοι, οι Βλάχοι του Αίμου έγιναν Βούλγαροι, οι Βλάχοι της Δαρδανίας έγιναν Σέρβοι, Σλαβομακεδόνες, Αλβανοί.

Σε αυτό το συμπέρασμα μας οδηγούν τα μέχρι τώρα παρουσιασθέντα στοιχεία (του βιβλίου του Γ. Έξαρχου), καθώς και η γνώση που έχουμε του αρμάνικου-βλάχικου γλωσσικού θησαυρού και η γνώση των ηθών και εθίμων, των τελετουργικών που λαμβάνουν χώρα στον ετήσιο κύκλο της ζωής, στους γάμους, στους θανάτους κλπ., καθώς και ο πλούτος των μουσικών θεμάτων και τραγουδιών και τα λαϊκά παραμύθια των Αρμάνων.

Γιαυτό οι αρμάνοι- Βλάχοι, ως Έλληνες που είναι ,δεν συνιστούν ιδιαίτερη εθνότητα ούτε ιδιαίτερο ανθρωπολογικό τύπο, και ούτε έχουν κοινή και ενιαία γλώσσα, όπως φαντάζονται οι λεξικογράφοι και γλωσσολόγοι. Διατηρούν, όμως, από τα αρχαία χρόνια του απώτατου παρελθόντος συγκεκριμένα χαρακτηριστικά στον κοινωνικό τους βίο, αφού υπήρξαν και είναι οι κατεξοχήν κτηνοτροφικοί πληθυσμοί στον ελλαδικό και ευρύτερα ελλαδικό χώρο. Και, αναμφίβολα, οι ορεινές κοιτίδες είναι οι προγονικές τους εστίες από τα προομηρικά χρόνια και δεν δημιουργήθηκαν μετά την κάθοδο των αλλόγλωσσων και αλλόφυλων ομάδων στα χρόνια της Ρωμαιοκρατίας και της Ρωμανίας(μετέπειτα Βυζαντίου).

Ο Γ. Έξαρχος στο βιβλίο του Ελληνόβλαχοι τόμος Α΄, Αθήνα 2001 μετά από παράθεση πλουσιότατης βιβλιογραφίας συμπεραίνει για το θέμα: «Βλαχία πρωτονομάστηκε η δυτική και βορειοδυτική ορεινή περιοχή της Θεσσαλίας. Οι ονομασίες Βλα-

χία, Μεγάλη Βλαχία, εν Ελλάδι Βλαχία καθιερώνονται από τον 13^ο αιώνα και «εννοούν» ολόκληρη τη Θεσσαλία, τα όρια της οποίας συμπίπτουν με τα σύνορα του μεσαιωνικού κρατιδίου των νέων Πατρών-Υπάτης, ήτοι από τον κορινθιακό κόλπο έως τα Γρεβενά και από το Αιγαίο έως την οροσειρά της Πίνδου. Μικρά Βλαχία ήταν η ονομασία για τον χώρο που περιείχε την Αιτωλία, τμήμα της Ακαρνανίας, τη Δωρίδα και τη Λοκρίδα. Άνω Βλαχία ήταν η ονομασία για τον χώρο που περιείχε τον Ασπροπόταμο, τμήμα της Αιτωλοακαρνανίας, τα Άγραφα και την Ήπειρο. Η άνωθεν του Δουνάβεως περιοχή της Δακίας πήρε την ονομασία Βλαχία και Μεγάλη Βλαχία κατά τον 15^ο αιώνα, ενώ γίνεται σποραδική του ονόματος Βλαχία και για την Θεσσαλία στα «μεταβυζαντινά» χρόνια.» Άρα από τα προηγούμενα συνάγεται ότι **ΠΡΩΤΑ ΕΧΟΥΜΕ ΒΛΑΧΙΑ ΚΑΙ ΒΛΑΧΟΥΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ (13^ο) ΚΑΙ ΜΕΤΑ 2 ΑΙΩΝΕΣ ΕΧΟΥΜΕ ΒΛΑΧΙΑ ΚΑΙ ΒΛΑΧΟΥΣ ΣΤΟΝ ΡΟΥΜΑΝΙΚΟ ΧΩΡΟ (15^ο αιώνας) .**

Οι σύγχρονοι συγγραφείς, όποτε χρησιμοποιούν τους όρους Βλαχία και Βλάχοι, σπανίως ή ουδέποτε τους ερμηνεύουν και έτσι συμβάλλουν στη διαιώνιση και την επέκταση της σύγχυσης.

Το πως και το γιατί υπήρξε «αντιποίησης τίτλου» και ονομάστηκαν οι Δάκες με το προσωνύμιο βλάχοι των Θεσσαλών είναι ένα γεγονός που δεν χωράει εύκολες απαντήσεις. Το μόνο που είναι βέβαιο και γνωστό είναι η επανάληψη του ίδιου «φαινομένου» και στα νεότερα χρόνια, αφού οι Δάκες (Βλαχομπογδανοί ή Μολδοβλάχοι) ονόμασαν το κράτος τους Romania-και όχι Ρουμανία, όπως το ονομάζουν οι Έλληνες - κλέβοντας το όνομα της Ρωμανίας, αυτής της χιλιόχρονης αυτοκρατορίας του ανατολικού και Ρωμαϊκού Κράτους της Νέας Ρώμης-Κωνσταντινούπολης.

Αν κάποιος θέσει το ερώτημα ποια ήταν η σχέση των Βλάχων της Δακίας με τους Βλάχους της Ελλάδας τότε οφείλουμε να του απαντήσουμε όπως ο Μίκλοσιτς: «Οι από τον 10^ο αιώνα αναφαινόμενοι ανά τον Αίμον Βλάχοι, ήλθαν από τον νότον, από της Θεσσαλίας, της μεγάλης αυτών πατρίδος ως ταύτην αποκαλούν οι βυζαντινοί χρονογράφοι (βλ. Κωνσταντίνος Νικολαΐδης, Ετυμολογικόν λεξικόν της κουτσοβλαχικής, Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, εν Αθήναις 1909,σ. λβ').

Εκτός τούτου πρέπει να υπενθυμίσουμε και το εξής: «Μέχρι του έτους 1561 επίσημος γλώσσα του Κράτους και της Εκκλησίας εν Μολδαβία, ήτο η Σλαβική, επειδή ο εκχριστιανισμός των Ρουμάνων εγένετο, ως εκ των Σλάβων, υπό Μεθόδιου και Κυρίλλου, και αρχικώς αι Γραφαί και τα λοιπά εκκλησιαστικά βιβλία έγιναν και εκεί γνωστά εκ μεταφράσεων εκ της ελληνικής εις σλαβονικήν γλώσσα. Η πρώτη σοβαρά προσπάθεια της εισαγωγής της Ρουμανικής γλώσσης εις την εκκλησίαν ανελήφθη υπό του Έλληνοσ διακόνου Κορεσσίου, καταγομένου εκ Χίου, ο οποίος μεταβάς εκ Τερκοβίστης, παλαιάς πρωτεύουσας της Βλαχίας, εις Μπρασόβ της Τρανσυλβανίας, εξετύπωσε πλείστα εκκλησιαστικά βιβλία εις την Ρουμανικήν. Οι φιλέλληνες και χριστιανικότετοι ηγεμόνες Ματθαίος Μπασαράμπας και Βασίλειος Λούπου (Αρμάνος εξ Ηπείρου) υπεστήριζαν την κίνησιν, την τείνουσαν εις την αποβολή της Σλοβακικής εκ της Εκκλησίας» (Δημ. Β.Οικονομίδης, «Οι αληθείς Φαναριώται», εφημ. Εστία 13.6.1997).

10. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (3) (05-06-2010, ‘ΛΑΟΣ’)

Συνεχίζοντας προηγούμενο (ομώνυμο) σημείωμά μας, προσθέτουμε τα γεγονότα κατά τα οποία οι περισσότεροι αυτόχθονες πληθυσμοί της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας λατινοφώνησαν.

Τον 5ο μ.Χ. αιώνα ο Αυτοκράτωρ Αρκάδιος απέστειλε στο κεντρικό στρατόπεδο του Αττίλα, στη σημερινή Ουγγαρία, ως πρεσβευτή του τον Πρίσκο, με αποστολή να εξαγοράσει τους αιχμαλώτους που είχαν αρπάξει οι Ούννοι επιδρομείς από τα Βαλκάνια, που τότε στην Κωνσταντινούπολη ονομάζονταν Ευρώπη. Ο Πρίσκος, λοιπόν, γράφει ότι όλοι εκείνοι οι αιχμάλωτοι μιλούσαν λατινικά επειδή, τονίζει, στην Ευρώπη, δηλαδή στα Βαλκάνια, όλος ο πληθυσμός είχε λατινοφωνήσει και μόνον στις ακτές μιλούσαν ελληνικά.

Αυτό βεβαιώνει, έναν αιώνα περίπου αργότερα, στο έργο του *Περί των αρχών της Ρωμαίων Πολιτείας* και ο ιστορικός Ιωάννης Λυδός, σύγχρονος του μεγάλου Αυτοκράτορος Ιουστινιανού, ο οποίος, καίτοι λατινόφωνος ο ίδιος, πρώτος καθιέρωσε την ελληνική γλώσσα στη διοίκηση και στη νομοθεσία με τις περίφημες *Νεαρές* του - τα νέα, δηλαδή, αυτοκρατορικά διατάγματα. Επί εξακόσια τουλάχιστον χρόνια, έως τότε, σε όλες τις κρατικές υποθέσεις και υπηρεσίες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και των υπηκόων της αποκλειστική γλώσσα ήταν η λατινική. Γράφει:

Νόμος ην αρχαίος πάντα μεν τα οπωσούν πραττόμενα παρά τοις Επάρχοις (...) τοις των Ιταλών εκφωνείσθαι ρήμασι (...) τα δε περί την Ευρώπην πραττόμενα πάντα διεφύλαξεν εξ ανάγκης δια το της αυτής οικήτορας, καίπερ Έλληνας εκ του πλείονος όντας, τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνή και μάλιστα τους δημοσιεύοντας.

Δηλαδή «υπήρχε αρχαίος νόμος να εκφωνούνται στα λατινικά όσα έπρατταν οι Έπαρχοι (...) και η ανάγκη διεφύλαξε τον νόμο να μιλούν λατινικά όσοι έπρατταν στα Βαλκάνια, και μάλιστα οι δημόσιοι αξιωματούχοι, παρ' όλο που στην πλειοψηφία τους ήσαν Έλληνες».

Εν προκειμένω πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ο Λυδός αναφέρεται επίμονα στην προφορική απλώς εκφώνηση της λατινικής (*εκφωνείσθαι ρήμασι, φθέγγεσθαι*) από τους λατινοφωνήσαντες Έλληνες. Αυτό ακριβώς πράττουν μέχρι σήμερα οι Βλάχοι ως κατ' ευθείαν απόγονοι εκείνων: μιλούν απλώς τη λατινική τους ντοπιολαλιά, αλλά δεν την έγγραφαν, ούτε τη γράφουν ποτέ.

Αυτή η προφορική λαϊκή λατινική λαλιά ονομάσθηκε αργότερα βλάχικη. Σ' αυτήν την λαλιά τους οι Βλάχοι κράτησαν μέχρι σήμερα, έστω φθαρμένους από στόμα σε στόμα, αυθεντικούς τους πρωτογενείς λατινικούς πυρήνες. Γι' αυτό σήμερα κατανοούν πλήρως τις βασικές λέξεις-κλειδιά που διατηρούνται παρόμοιες σε όλες τις λατινογενείς ευρωπαϊκές γλώσσες. Παντού είναι παρόμοιες οι λέξεις-κώδικες όπως π.χ. κεφάλι, αφτιά, μαλλιά, μύτη, δόντι, μέτωπο, χέρι, νύχια, άνθρωπος, γυναίκα, αγόρι, κορίτσι, παλικάρι, νερό, θάλασσα, σελήνη, ήλιος, άστρα, σπίτι, καπνός, φωτιά, νύχτα, μέρα, όλες οι μέρες της εβδομάδας και οι αριθμοί, αγαπημένη, κατσίκι, ελάφι, αρκούδα, λύκος, γουρούνι, όρνιθα, γάλα, αλάτι, τυρί κ.λ.π.

Στον καιρό του Ιουστινιανού, λοιπόν, τα αυτόχθονα αυτοκρατορικά στρατεύματα λατινοφώνουσαν. Ο ιστορικός της εποχής Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, περιγράφοντας την εκστρατεία κατά των Αβάρων στη Θράκη το 579-582, σημειώνει αποκαλυπτικά ότι η λατινική λαλιά ήταν η «πατρώα φωνή» των πολεμιστών. Το ίδιο επαναλαμβάνει ο Θεοφάνης:

Ο δε ακολουθών εταίρος εφώνει τη πατρώα φωνή «τόρνα, φράτερ, τόρνα» και ο μεν κύριος του ημιόνου την φωνήν ουκ ήσθετο οι δε λαοί, ακούσαντες και τους πολεμίους επιστήναι αυτοίς υπονοήσαντες, εις φυγήν ετράπησαν «τόρνα, τόρνα» μεγίσταις φωναίς ανακράζοντες

Δηλαδή: Κι ο σύντροφος, που ακολουθούσε πίσω, φώναζε στην πατρώα φωνή «γέρνει, αδερφέ, γέρνει» (το σαμάρι), αλλά ο ημιονηγός δεν άκουσε τη φωνή, την

άκουσαν όμως τα πλήθη των στρατιωτών και νομίζοντας πως έπεσαν σε ενέδρα των εχθρών ετράπησαν σε φυγή κρίζοντας με δυνατές φωνές «γύρνα, γύρνα».

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι στην προφορικά λατινική λαλιά η λέξη «τόρνα» σημαίνει «γέρνει», «γυρίζει» το σαμάρι στο τρίτο ενικό πρόσωπο του ενεστώτα και ταυτόχρονα «γύρνα πίσω» στο δεύτερο παθητικό πρόσωπο της προστακτικής «τόρνα τε», δηλαδή «γύρισε τον εαυτόν σου». Οι στρατιώτες νόμισαν, λοιπόν, ότι άκουγαν διαταγή να επιστρέψουν για να μη παγιδευθούν.

Ο σύγχρονος του Ιουστινιανού - και περίπου του Θεοφάνη - ιστορικός Προκόπιος περιγράφοντας, κατ' εντολήν του Αυτοκράτορος, τα αυτοκρατορικά φρούρια και κτίσματα στο έργο του *Περί κτισμάτων* καταγράφει το 553-555 βλάχικα τοπωνύμια με ελληνική γραφή. Αλλά στα ελληνικά αυτά τα τοπωνύμια δεν σημαίνουν τίποτε επειδή είναι βλάχικα: *Σαπτεκάζας* είναι Επτά Σπίτια, *Λουποφοντάνα* Λυκόβρυση, *Μπουργκουάλτου* Ψηλό Κάστρο, *Γκεμελλομούντες* Χαλινάρι του βουνού-αυχένας.

Παρά τη συνεχή μαζική παρουσία και δράση τους οι λατινόφωνοι αυτοί πολεμιστές δεν αναφέρονται μέχρι τον 10ο αιώνα με το όνομα Βλάχοι. Μήπως δεν υπήρχαν έως τότε; Μήπως κατήλθαν από τον Δούναβη μετά τον 10ο αιώνα οπότε αναφέρονται εφ' εξής με το όνομα Βλάχοι; Η απάντηση είναι απλή: οι λατινόφωνοι αρειμάριοι προϋπήρχαν ανέκαθεν και, όπως αναφέρθηκε, μνημονεύονται. Αλλά όχι με τέτοιο όνομα, γιατί απλούστατα το όνομα Βλάχος δεν υπήρχε. Το όνομα ήλθε, όχι οι Βλάχοι!

Οι Γερμανοί επονόμαζαν αρχικά *Volcae*, δηλαδή Λαούς της Λατινικής όλους τους λατινόφωνους, ιδιαίτερα τους πλησιέστερους τους Κέλτες, και μετά τους είπαν *Welsch*. Απ' αυτό προήλθαν οι ονομασίες Βαλλόνοι και Ουαλλοί, που ήσαν Κέλτες. Οι Σλάβοι, διερχόμενοι τα γερμανικά εδάφη, βρήκαν αυτό το γερμανικό όνομα και παρεφθαρμένο σε *Wlaschi* ονόμασαν Βλάχους όλους τους λατινόφωνους της Ευρώπης. Αυτό το όνομα έφεραν στα Βαλκάνια της Αυτοκρατορίας, όταν άρχισαν να εγκαθίστανται σταδιακά ως φόρου υποτελείς Σκλαβήνοι του Αυτοκράτορος, και έτσι ονόμασαν τους αυτόχθονες λατινόφωνους που βρήκαν. Οι Ρωμαίοι άρχισαν να ονομάζουν πολύ αργότερα κι αυτοί Βλάχους τους λατινόφωνους πολεμιστές τους και τις οικογένειές τους από τα τέλη πλέον του 10ου αιώνα όταν πλέον είχε επικρατήσει η ελληνική γλώσσα. Γι' αυτό «ξαφνικά» εμφανίσθηκαν από το πουθενά Βλάχοι - τότε είχε εμφανισθεί για πρώτη φορά το όνομα Βλάχος, δάνειο από τους Σλάβους.

Οι Βλάχοι συνέχισαν, φυσικά, να υπηρετούν την Αυτοκρατορία ως πολεμιστές της και οροφύλακές της. Αυτοί, επειδή ήσαν επίλεκτα στρατεύματα και ορεσίβιοι, εγκατεστημένοι με τα αναρίθμητα κοπάδια τους στα βουνά φύλαγαν μέχρι τέλους τις κλεισούρες και τις βασιλικές οδούς. Γι' αυτό και αναφέρονται ως Βλάχοι Οδίται. Η πρώτη αναφορά γίνεται στον καιρό του Βουλγαροκτόνου, τέλη του 10ου αιώνα, και την σημειώνει ο Κεδρηνός, ο οποίος μνημονεύει ότι:

Ἄρχειν αὐτῶν (Βουλγάρων) προχειρίζονται τέσσαρες ἀδελφοί, Δαβίδ, Μουσίης, Ααρών και Σαμουήλ... Δαβίδ δε ἀναιρεθεὶς μέσου Καστορίας και Πρέσπας εἰς τας λεγομένας Καλάς Δρυς παρά τινων Βλάχων Οδιτῶν.

Οι συγκεκριμένοι Βλάχοι Οδίται φύλαγαν το στενό πέρασμα, στο βλαχόφωνο Πισοδέρι, που ελέγχει μέχρι και σήμερα τις συγκοινωνίες ανάμεσα στη Φλώρινα, τις Πρέσπες, την Κορυτσά και την Καστοριά. Εκεί σκότωσαν τον έναν από τους αδελφούς του Τσάρου των Βουλγάρων Σαμουήλ, ο οποίος επαναστάτησε κατά της Αυτοκρατορίας, ενώ ήταν αξιωματούχος της, γιος του κόμητος Νικολάου και Αρμένισσας.

Τον πολέμησε σκληρά, επί μακρά έτη, και εντέλει τον συνέτριψε ο Βασίλειος Β΄ ο Μακεδών ο επικαλούμενος Βουλγαροκτόνος.

(πηγή: *Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Ν. Μέρτζος*)

11. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (4) (24-07-2010, ‘ΛΑΟΣ’)

Σε προηγούμενο σημείωμά μας (Αρειμάνιοι Βλάχοι 3) είχαμε τονίσει ότι στα χρόνια του Βουλγαροκτόνου (τέλη 10^{ου} αιώνα), ο Κεδρηνός κάνει αναφορά για Βλάχους Οδίτες (πρώτη γραπτή αναφορά). Οι συγκεκριμένοι βλάχοι οδίτες φύλαγαν το στενό πέρασμα, στο βλαχόφωνο Πισοδέρι, που ελέγχει μέχρι και σήμερα τις συγκοινωνίες ανάμεσα στη Φλώρινα, τις Πρέσπες, την Κορυτσά και την Καστοριά. Εκεί σκότωσαν τον έναν από τους αδελφούς του Τσάρου των Βουλγάρων Σαμουήλ, ο οποίος επαναστάτησε κατά της Αυτοκρατορίας, ενώ ήταν αξιωματούχος της, γιος του κόμητος Νικολάου και Αρμένισσας. Τον πολέμησε σκληρά, επί μακρά έτη, και εντέλει τον συνέτριψε ο Βασίλειος Β΄ ο Μακεδών ο επικαλούμενος Βουλγαροκτόνος.

Αργότερα μνημονεύει τους Βλάχους η Άννα η Κομνηνή (1083-1148) στο τεράστιο βιβλίο της *Αλεξιάς*, αφιερωμένο στον πατέρα της Αυτοκράτορα Αλέξιο Κομνηνό, όπου διηγείται ότι τους Κομάνους οδήγησαν οι Βλάχοι που γνώριζαν τις κλεισούρες και τις φύλαγαν, αλλά αποστάτησαν επειδή, παρά τις συμφωνίες, ο Αλέξιος τους είχε φορολογήσει βαριά.

Μετά το 1204 έχουν γίνει τόσο ισχυροί ώστε εκείνη την εποχή η Θεσσαλία ονομάζεται *Μεγάλη Βλαχία* και η Αιτωλοακαρνανία *Μικρή Βλαχία* η οποία, με σημαντικά διαλείμματα, διατηρήθηκε μέχρι και τον 15ο αιώνα, οπότε την πήραν οι Οθωμανοί και την μετέφρασαν στα τουρκικά *Κιουτσούκ Ουλάχ*. Έτσι βγήκε στα ελληνικά το προσωνύμιο Κουτσόβλαχοι.

Διατηρώντας ανέκαθεν, λόγω του πολεμικού χαρακτήρα τους, ευρεία αυτονομία στα πλαίσια της Αυτοκρατορίας επαναστατούσαν συχνά όταν η αυτοκρατορική εξουσία γινόταν πολύ συγκεντρωτική ή τους επέβαλε φόρους βαρύτερους από τους συμφωνημένους. Εναντίον τους εξεστράτευσε ο Αρμένιος Ιωάννης Κεκαυμένος, ικανότατος στρατηγός που έφερε το αξίωμα του Κατακαλών. Τον συνέτριψαν, όμως, στη Θεσσαλία τον 11ο αιώνα και αυτός έβγαλε όλο το άχτι του εναντίον τους στο *Στρατηγικόν* του, όπου τους χαρακτηρίζει *άπιστον και πονηρόν γένος* αναφέροντας ότι ήσαν βάρβαροι που ήλθαν από τον Δούναβη. Δεν αναφέρει, όμως, πότε και ποιος το μαρτύρησε. Τις δικές του πληροφορίες επαναλαμβάνουν αρκετοί μεταγενέστεροι χρονικογράφοι. Ενωρίτερα, ωστόσο, ο Βουλγαροκτόνος με χρυσόβουλό του τους είχε υπαγάγει στην Αρχιεπισκοπή Αχριδών, Νέας Ιουστινιανής και πάσης Βουλγαρίας, την οποία ο ίδιος ίδρυσε, όταν διέλυσε το εφήμερο Βασίλειο του Σαμουήλ. Αλλά είναι έγκυρη πηγή ο ηττημένος και ταπεινωμένος στρατηγός; Ο μελετητής του Ούγγρος ιστορικός Λ. Ταμάς υπογράμμισε το 1936:

«Το να θελήσεις να ξεκαθαρίσεις μια πηγή ιστορικών πληροφοριών υπό τα γραφόμενα του Κεκαυμένου είναι σαν να επιχειρείς το αδύνατον».

Εν προκειμένω είναι αξιοσημείωτο ότι τις απόψεις του Κεκαυμένου για κάθοδο των Βλάχων από τον Δούναβη απέρριψαν επιφανείς Ρουμάνοι ιστορικοί όπως οι T. Parahagi, A. Sacerdoteanu, Siviu Dragomir, Cicerone Poghirc και Petre Nasturel.

Εκατό χρόνια μετά τον Κεκαυμένο, το 1159, ο ραβίνος Βενιαμίν ο εκ Τουδέλας βρίσκει πιο δυναμωμένους, αλλά εξίσου άπιστους, δηλαδή ανυπότακτους, τους Βλάχους.

χους μέχρι έξω από τα Λαμιά - τότε Ζητούνι - τους οποίους επισκέπτεται και περιγράφει:

«Εδώ βρίσκονται τα σύνορα της Βλαχίας που οι κάτοικοί της ονομάζονται Βλάχοι. Μήτε εις Θεόν μήτε εις Βασιλέα πιστεύουν. Είναι αλαφροί και γρήγοροι σαν ζαρκάδια και κατεβαίνουν από τα βουνά τους στους ελληνικούς κάμπους και τους ληστεύουν. Κανείς δεν ριψοκινδυνεύει πόλεμο μαζί τους ούτε μπορεί να τους υποτάξει».

Η διαδρομή τους είναι συναρπαστική κάθε εποχή και η παρουσία τους στην Ιστορία του Γένους συνεχής. Ξεφεύγει από μια εισαγωγή βιβλίου, έστω εκτεταμένη. Άλλωστε ο υποφαινόμενος Βλάχος (Ν. Μέρτζος) τους έχει αφιερώσει ογκώδη τόμο.

Η σχετική βιβλιογραφία είναι τεράστια, οι εκδοχές και οι θεωρίες αναρίθμητες.

Την μοναδικότητα και αξεπέραστη ανδρεία τους διασώζει ευλαβικά και αυθεντικά η συλλογική μνήμη του Γένους στα δημώδη τραγούδια του Ακριτικού Κύκλου, όταν ακόμη η πατρώα Αυτοκρατορία ήταν ακμαία και ο Λαός τούς ξεχώριζε:

*Ωσε να στρώσει ο Κωνσταντής κι Αλέξης να σελώσει, ευρέθη το Βλαχόπουλο
στον μαύρο καβαλάρης, Στο έμπα μπήκε σαν αϊτός, Στο ξέβγα σαν πετρίτης
Στο έμπα χίλιους έκοψε, Στο ξέβγα δυο χιλιάδες, Και στο καλό το γύρισμα,
Κανέναν δεν αφήνει.*

Υπερασπίστηκαν την Αυτοκρατορία μέχρι τέλους. Πριν ακόμη στεφθεί Τελευταίος Αυτοκράτωρ, ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος εξορμά από τον Μυστρά καταλαμβάνει τη Θήβα, παίρνει τη Βοιωτία και αναμετρείται με τους Οθωμανούς στη Θεσσαλία. Στο πλευρό του πολεμούν οι Βλάχοι. Ο W. Miller γράφει:

Τότε οι Βλάχοι της Πίνδου ρίχτηκαν από ψηλά κατά των Τούρκων στον μεγάλο θεσσαλικό κάμπο και δέχθηκαν από τον νικηφόρο Κωνσταντίνο έναν διοικητή με έδρα του το Φανάρι (στα Φάρσαλα).

Ήσαν οι τελευταίες αναλαμπές, όμως. Όταν οι Οθωμανοί επιδρομείς επεκράτησαν και η Πόλη έπεσε, οι Βλάχοι δεν υπετάγησαν. Προκειμένου να διαφυλάξει την ειρήνη και την παραγωγή στα εύφορα νέα τιμάρια του ο νικητής Σουλτάνος τους παρεχώρησε ευθύς αμέσως το εξαιρετικό προνόμιο να φέρουν όπλα, να αυτοδιοικούνται και να υπάγονται απ' ευθείας στην εκάστοτε Βαληντέ Σουλτάνα, στην οποία πλήρωναν μειωμένους φόρους. Οι αετοφωλιές τους στα ψηλά βουνά, όπου αποσύρθηκαν, κηρύχθηκαν άβατες.

Εκστρατεύοντας να αλώσει τη Βιέννη ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής (1520-1566) θέλει να έχει τα νότια του ασφαλή και τις γραμμές των επικοινωνιών του ελεύθερες. Έτσι αναθέτει στους Βλάχους την αποστολή που ανέκαθεν εκτελούσαν στην Αυτοκρατορία: τη φύλαξη των βασιλικών οδών, των κλεισουργιών και των αμάχων αγροτών. Με επίκεντρο τα βλαχοχώρια ιδρύει τα πρώτα δεκαπέντε αρμοτολίκια: Καστανιάς στο Βέρμιο, Σερβίων στα Χάσια, Γρεβενών, Ασπροποτάμου, Μαλακασίου και Γαρδικίου-Λιδωρικίου στην Πίνδο, Μηλιάς, Τεμπών και Ελασσόνας στον Όλυμπο, Ανασελίτσας, Αγράφων, Βάλτου και Ξηρομέρου, Πατρατζικίου σε Βελούχι-Θερμοπόλες, Μαυροβουνίου και Κάρλελι. Η προσωνομία αρματολός είναι λατινόφωνη βλάχικη: armatul, ο οπλισμένος. Από κει πέρασε στην ελληνική γλώσσα η λέξη άρματα, δηλαδή όπλα, που είναι αμιγώς λατινική.

Περιώνυμοι Βλάχοι αρματολοί αναδεικνύονται στη Μηλιά οι Λαζαίοι, στον νότιο Όλυμπο ο Πάνος Τσάρας και ο θρυλικός γιος του Νικοτσάρας, στα Τέμπη με έδρα

τη Ραψάνη οι Τζαχειλαίοι, στον Τίρναβο ο Τζίμας, στα Σέρβια οι Μπιζιωταίοι, στα Γρεβενά ο Γιάννης Πρίφτης - στα βλάχικα ο γιος του παπά, στον Ασπροπόταμο ο Νικόλαος Στουρνάρας και ο Χριστόδουλος Χατζηπέτρος που υπερασπίστηκαν το Μεσολόγγι, στα Άγραφα οι Μπουκουβαλαίοι με γενάρχη τον μυθικό Γερο-Δήμο του δημοτικού τραγουδιού, ο Γιαννάκης Ράγκος και αυτός ο αρχιστράτηγος του Ιερού Αγώνος Γεώργιος Καραϊσκάκης, στον Βάλτο οι Στράτοι και οι Σταθά, στο Καρπενήσι οι Βλαχόπουλοι κι ο Σιαδήμας, στη Βόνιτσα οι Γριβαίοι, οι Δράκοι και ο Τζιώγκας κ.ά. Όταν δεν ήσαν συγγενείς, ήσαν σταυραδέρφια. Το γενεαλογικό δέντρο τους κατέγραψε στα *Ενθυμήματα Στρατιωτικά* ο βλαχόφωνος ιστορικός του Αγώνος Νικόλαος Κασομούλης.

Με το Δημοτικό Τραγούδι του ο ελληνικός Λαός υμνεί επί αιώνες μέχρι σήμερα αντρειωμένους Βλάχους, όπως ήταν οι Γερο-Δήμος, ο Νικοτσάρας, ο Γιάννης του Σταθά, ο παπα-Θύμιος Βλαχάβας κ.ά. Βλάχος ήταν και ο μέγας οραματιστής εθναπόστολος Ρήγας ο Βελεστινλής.

(πηγή: ιστοσελίδα Εταιρίας Μακεδονικών Σπουδών - Ν. Μέρτζιος)

12. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (5) (31-07-2010, ‘ΛΑΟΣ’)

Είχαμε μείνει στο προηγούμενο σημείωμά μας στην συμβολή των Βλάχων στην ελληνική επανάσταση και συνεχίζουμε. Αυτοί σηκώθηκαν πρώτοι όταν σήμανε Εθνεγερσία. Αυτοί έτρεξαν στο πλευρό του Αλεξάνδρου Υψηλάντη από τη Μακεδονία στις ηγεμονίες, όπου τη Μονή του Σέκου υπερασπίστηκαν μέχρι θανάτου οι Βλάχοι στρατηγοί του Πρίγκιπος εθνομάρτυρες Γεωργάκης Ολύμπιος από το Βλαχολίβαδο και Γιάννης Φαρμάκης από το Μπλάτσι.

Με αυτά τα δεδομένα οι Βλάχοι εγκατέστησαν, έθεσαν υπό τον έλεγχό τους, ένα απέραντο δίκτυο οικονομίας που, μετά τον 16ο αιώνα, θα λειτουργήσει μέχρι την αγωγή του 20ού αιώνα από την Οδησό μέχρι τη Βιέννη. Στα κοπάδια τους παρήγαγαν την πρώτη ύλη (γάλα, μαλλί και δέρματα), την οποία οι άοκνες γυναίκες τους επεξεργάζονταν επί τόπου διασφαλίζοντας την προστιθεμένη αξία (τυροκομικά, υφαντά, σκουτιά, κάπες, ρούχα και μαλακά δέρματα). Στα κοπάδια τους εξέτρεφαν, επίσης, χιλιάδες γερά άλογα και μουλάρια που αρχικά αποτελούσαν τα μεταγωγικά του αυτοκρατορικού στρατεύματος από τον 6ο κιάλας αιώνα όπως αναφέρει ανωτέρω ο Θεοφάνης. Αυτοί σχημάτισαν τα επιβλητικά караβάνια που επί μακρούς αιώνες διέσχιζαν όλα τα Βαλκάνια ενώνοντας εμπορικά την Ανατολή με τη Δύση. Αυτοί, τέλος, φύλαγαν τις βασιλικές οδούς και τα περάσματα.

Ακολουθούσαν κυρίως την αρχαία Εγνατία Οδό μέχρι το Δυρράχιο. Υπό τους Οθωμανούς την παράλλαξαν βορειότερα, ώστε να καταλήγει στην αυτόνομη λατινόφωνη Δημοκρατία της Ραγούζας, το μοναδικό ελεύθερο λιμάνι της Ανατολής προς τη Βενετία.

Στον κόμβο της παραλλαγής αυτής ανέπτυξαν, κοντά στην Κορυτσά, την ονομαστή Μοσχόπολη. Με βλαχόφωνο πληθυσμό 40.000 έως 60.000 ψυχών ήταν ένα από τα μεγαλύτερα εμπορικά και παραγωγικά κέντρα των Βαλκανίων. Καλλιέργησε τα Ελληνικά Γράμματα, ίδρυσε τη Νέα Ακαδημία και εγκατέστησε το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο μετά το Πατριαρχείο. Διατηρούσε, επίσης, ιδιόκτητο εμπορικό στόλο στην Αδριατική. Την κατέστρεψαν Τουρκαλβανοί ληστές την ίδια χρονική στιγμή που ο Ναπολέων κατέλυε την Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας.

Εν τω μεταξύ, προσαρμοζόμενοι στις νέες διεθνείς ισορροπίες Δυνάμεων, είχαν οδηγήσει έναν βορειότερο κλάδο της Εγνατίας στον περίφημο Ζέμονα, στο Ζεϊμούν της Σερβίας και Σεμλίνο της ελληνικής παράδοσης, μέσω του οποίου εμπορεύονταν οι Αυτοκρατορίες των Οθωμανών και των Αψβούργων. Εκεί, τέλη του 18ου αιώνα ίδρυσαν κοινότητα που έφερε τον χαρακτηριστικό τίτλο *Κοινότης των Ρωμαίων Μακεδονοβλάχων*. Χρηματοδότης είναι ο βαρόνος Γεώργιος φον Σπίρτας, από την Κλεισούρα. Ήλεγχαν όλη τη μεθοριακή περιοχή, γνωστή ως *Πόλεις του Σρεμ*, όπου καταγράφονται οικογένειες από τις βλαχόφωνες εστίες της Μακεδονίας:

Από την απογραφή των πόλεων του Σρεμ είναι γνωστό ότι, γύρω στο 1770, ζούσαν εκεί 29 οικογένειες από τη Μοσχόπολη, 20 από την Κατράνιτσα, 11 από το Μπλάτσι, 5 από τη Βέροια, 1 από την Καστοριά και 1 από τη Νάουσα.

Αφού είχαν ανθίσει στη Βενετία, επικρατούσαν στη Ριέκα και στη Τεργέστη, κυριάρχησαν στη Βούδα, την Πέστη και τη Βιέννη, όπου έκτισαν μνημειώδεις ελληνικούς ναούς και θεόρατα караβάν σαράϊ για τα караβάνια τους, ανέπτυξαν ισχυρότατες επιχειρήσεις, έγιναν μεγάλοι τραπεζίτες, βαρόνοι και μυστικοσύμβουλοι του Αυτοκράτορος. Εκεί οι Σιατιστείς αδελφοί Μαρκίδες Πούλιου εξέδωσαν την πρώτη ελληνική εφημερίδα και τύπωσαν μυστικά όλα τα έργα του δικού τους Ρήγα.

Στην Πέστη οι Έλληνες δεν ανέχονται πια να εκκλησιάζονται στη σερβική εκκλησία και ζητούν άδεια να κτίσουν δική τους. Ιδού τι συμβαίνει:

Υπογράφουν 300 ελληνικές οικογένειες εξ' ων τα 2/3 Μακεδονόβλαχοι. Οι 177 οικογένειες κατάγονται από τη Μοσχόπολη. Ο έρανος για τον ναό απέδωσε 32.454 χρυσά φλωριά. Τα 26.000 έδωσαν Μοσχοπολίτες: 40.000 χρυσά φράγκα ο Αλέξανδρος Λέπωρος, 2.000 χρυσά φλωριά ο Ναούμ Μέσκα και ο Γεώργιος Χριστοδούλου.

Ο μεγαλοπρεπής ελληνικός ναός της Πέστης εγκαινιάζεται το 1770 και αφιερώνεται στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Την ίδια εποχή οι Ρωμαίοι Μακεδονόβλαχοι στη σερβική πόλη Στάμπατς συντηρούν τέσσερα ελληνικά σχολεία: αρρεναγωγείο, παρθεναγωγείο, γυμνάσιο και επαγγελματική σχολή. Ευημερούν στο Βελιγράδι και βοηθούν αποφασιστικά τους Σέρβους.

Κέντρο όλων των ενεργειών, της πολιτικής ισχύος και του πλούτου τους παραμένει η Βιέννη, όπου Μαικήνας της Κλασικής Μουσικής της και δημιουργός της νέας αυτοκρατορικής πόλης αναδεικνύεται ο βαρόνος Νικόλαος Δούμπα, γιος του τραπεζίτη βαρόνου Στέργιου Δούμπα από το Μπλάτσι. Ο τραπεζίτης βαρόνος Σίμων Σίνας από την Μοσχόπολη ελέγχει την ποταμοπλοία του Δουνάβεως, τους σιδηροδρόμους της Ουγγαρίας και απέραντα κτήματα εκτεινόμενα σε τρία Κράτη, ενώ πρώτη φορά ενώνει με μεγαλειώδη γέφυρα τη Βούδα με την Πέστη. Θα είναι οι Μεγάλοι Εθνικοί Ευεργέτες.

Ο εκπαιδευτικός Θ. Νάτσινας την επισκέπτεται το 1933 οπότε βρίσκει άθικτο ακόμη, μα αδειανό, το караβάν σαράϊ των Βλάχων μεγαλεμπόρων και το περιγράφει:

Αι τέσσαρες πλευραί της μεγάλης αυλής κλείονται από τας 23 αποθήκας εις τας οποίας αποθήκευον εμπορεύματα οι μεγάλοι Μακεδονικοί οίκοι Δούμπα, Σκούρτη, Δούκα, Τόρνα, Σπίρτα, Ντίρα, Γόρα, Κάπρα, Μανούση, Χρηστομάνου, Ανδράση, Τοσίτσα, Τσότα, Οικονόμου, Χερτούρα, Δήμητσα και πολλοί άλλοι.

Στο εμβληματικό επιστημονικό σύγγραμμά του *Ο Τσιντσάριμα* που εξέδωσε το 1937 στη σερβική γλώσσα ο Ντούσαν Πόποβιτς, καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου, καταγράφει τη δράση των Βλάχων στη Γιουγκοσλαβία, στις άλλες βαλκανικές χώρες, πλην της κοιτίδας τους Ελλάδος, και στην Αυτοκρατο-

ρία των Αιγυπτίων από τον 18ο αιώνα μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα. Το έργο του, στο οποίο αναφέρονται δεκάδες συγγραφείς –πολλοί χωρίς να γνωρίζουν τη Σερβική - κυκλοφορεί μεταφρασμένο στην Ελληνική για πρώτη φορά η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών το 2010 από τις εκδόσεις Ι. Ρέκος.

Ο Πόποβιτς περιγράφει τους Βλάχους ως εξής:

Για τους Τσίντσαρους έχει παρατηρηθεί από παλαιά ότι εμφανίζονταν περισσότερο Έλληνες από τους γεννημένους Έλληνες (...)

Κρατούν όλο το εμπόριο, εισαγωγικό και εξαγωγικό. Την εποχή εκείνη αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην κοινωνία του Βελιγραδίου. Οι πασάδες του Βελιγραδίου δανείζονταν χρήματα από αυτούς (...)

Στην εποχή τους μπορούμε να πούμε ότι επηρέασαν αποφασιστικά στη δημιουργία και στην εξέλιξη της σύγχρονης αστικής ζωής (...)

Δεν υπάρχει ούτε μία εθνική ομάδα στα Βαλκάνια που να μη την ευεργέτησαν και μάλιστα πολύ (...)

Οι Τσίντσαροι ήσαν οι κύριοι αρχιτέκτονες της ενιαίας βαλκανικής κουλτούρας: της υλικής, της πνευματικής, της ηθικής.

Στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου ακμάζει ο ελληνισμός και ανάμεσα στους επιφανέστατους Έλληνες προεξέχουν από το 1805 οι βλαχόφωνοι, οπότε αναγνωρίζεται από την Πύλη αυτόνομος Χεδίβης (Αντιβασιλεύς) της Αιγύπτου ο Μωχάμετ Άλυ, ο οποίος εμπιστεύεται ιδιαίτερα τους Βλάχους. Έτσι ανεβάζει Πατριάρχη Αλεξανδρείας τον Ιερόθεο από τον Κλεινοβό του Ασπροποτάμου. Αναθέτει τη διαχείριση των απέραντων κτημάτων του και τη ναυσιπλοΐα του Νείλου στον Μετσοβίτη Μιχαήλ Τοσίτσα, που μαζί με τον ανεψιό του Νικόλαο Στουρνάρα δημιουργούν πελώριο εμπορικό οίκο στη Μεσόγειο με έδρα το Λιβόρνο. Οι Μετσοβίτες αδελφοί Αυγέρης και Γεώργιος Αβέρωφ ελέγχουν το ολιγοπωλιακό εισαγωγικό εμπόριο σίτου από τη Ρωσία και ο Μίχας εφένδης Τσίρλης από το Νυμφαίον ασκεί την προνομιακή συγκομιδή και εμπορία βάμβακος. Όλοι τους αναδεικνύονται Μεγάλοι Εθνικοί Ευεργέτες. Κοντά τους προσέρχονται και ακμάζουν οι *ανόστρι* –οι δικοί μας– συγγενείς, συγχωριανοί κι άλλοι ομόγλωσσοι λατινόφωνοι.

(πηγή: **Ιστοσελίδα Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Ν. Μέρτζος**)

13. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (6) (21-08-2010, ‘ΛΑΟΣ’)

Στο προηγούμενο σημείωμά μας είχαμε αναφέρει την οικονομική ακμή των Βλάχων στον χώρο έξω από την Ελλάδα. Όμως, και στον ελληνικό χώρο δεν παύουν να ακμάζουν τα διεθνώς δικτυωμένα βλαχοχώρια. Ολόκληρες πόλεις είναι η αυτόνομη Χώρα Μετσόβου, η Σαμαρίνα, η Σίπισχα, το Λινοτόπι, το Κρούσοβο, η Σιάτιστα, η Κλεισούρα, το Μπλάτσι, το Συρράκο, το Περτούλι, η Γράμμουστα, το Βλαχολείβαδο, η Νικολίτσα κ. ά. που σε καθεμιά ο πληθυσμός της υπερβαίνει τις 6.000. Βλαχόφωνος στη συντριπτική πλειοψηφία του είναι ο ελληνικός πληθυσμός στο Μοναστήρι, εμβληματικός στις Σέρρες και στη Θεσσαλονίκη.

Οι Καλαρρύτες, με τεράστια κοπάδια, παράγουν και εξάγουν στην Ευρώπη υφαντά και κάπες, διατηρώντας στη Μεσόγειο εμπορικό στόλο με εμπορεία στη Σαρδηνία και στη Μασσαλία. Την παραγωγή κι εξαγωγή ερυθρών νημάτων και στρατιωτικών στολών, όπως και τον πρώτο παραγωγικό συνεταιρισμό, οργανώνει στα Αμπελάκια ο βλαχόφωνος Γεώργιος Λαΐος-(Μαύρος στα ελληνικά και Σβάρτς στα γερμα-

νικά). Περιώνυμοι αργυροχρυσοχόοι ακμάζουν στο Λινοτόπι, στους Καλαρρύτες (πατρίδα των Μπούλγκαρι) και στη Νέβεσκα (Νυμφαίων), αγιογράφοι στη Σαμαρίνα, στη Γράμμουστα, στο Λινοτόπι, στ' Ασπροπόταμο, στη Μπελκαμένη και στα Άνω Σουδενά, ξυλογλύπτες στο Μέτσοβο κλπ.

Συνάζουν πλούτο και πολιτισμό, κτίζουν και καλλωπίζουν μεγάλα αρχοντικά. Στα *Στρατιωτικά Ενθυμήματα* ο αγωνιστής του 1821 Νικόλας Κασομούλης αναφέρει ότι στο Περτούλι και στο Βετερνίκο τ' Ασπροποτάμου συνάντησε *θεόρατα πυργόσπιτα κατάφορτα πλούτου*. Ο Πουκεβίλ, Γάλλος πρόξενος στην Αυλή του Αλή πασά, επισκέπτεται το 1806 τα βλαχοχώρια της Πίνδου και τη Σιάτιστα. Αφηγείται:

Όσοι Βλάχοι συναλλάσσονται με το εξωτερικό και ταξιδεύουν, ομιλούν ο καθένας τους περισσότερες από μια ευρωπαϊκές γλώσσες και έχουν στα σπίτια τους αξιόλογες βιβλιοθήκες με γαλλικές και ιταλικές εκδόσεις και άριστες εκδόσεις κλασικών συγγραφέων. Αυτοί κι οι συχωριανοί τους ζουν τέτοια ζωή ώστε εκπλήσσεται ο επισκέπτης.

Τη Σιάτιστα την έκτισαν κατά τον 12ο αιώνα τσομπαναραίοι Βλάχοι. Τά 'χασα περνώντας από το παζάρι που το στόλιζαν ωραία μαγαζιά και βρήκα καλοχτισμένα σπίτια και χάρηκα το θαύμα μιας πολιτείας μ' έναν αέρα αρχοντιάς και πάστρας που δεν βρίσκει κανείς πουθενά αλλού στην Τουρκία.

Το 1893 ή 1894 τα βλαχοχώρια επισκέπτεται και περιγράφει λεπτομερώς ο Γερμανός καθηγητής του Πανεπιστημίου της Λειψίας Gustav Weigand με πρόδηλο σκοπό να αποδείξει ότι οι Βλάχοι «είναι» Ρουμάνοι. Όμως, ομολογεί:

Όποιος έχει δει τα φτωχικά βουλγαρικά χωριά με τα μικρά βρώμικα καλύβια από πλιθιά ή τα επίσης φτωχικά ελληνικά χωριουδάκια στην Ήπειρο, τόσο πιο γοητευμένος μένει όταν βλέπει τα αρωμουνικά χωριά. Όχι μόνον επειδή, χωρίς εξαίρεση, βρίσκονται σε πανέμορφη θέση αλλά πιο πολύ επειδή έχουν επιβλητικά σπίτια, επιπλωμένα ωραία.

Η Νέβεσκα έχει 500 σπίτια, όλα από πελεκητή πέτρα, σκεπασμένα με χονδρές πλάκες από σχιστόλιθο και σχεδόν όλα διώροφα. Αυτή η εντύπωση γίνεται ακόμη εντονότερη όταν μπαίνει κανείς μέσα στα σπίτια. Βρίσκει κανείς τον καλόν οντά επιπλωμένον κατά τον ευρωπαϊκό τρόπο σε έναν αρκετά μεγάλον αριθμό πλουσίων οικογενειών που εδώ δεν είναι καθόλου λίγες. Σχεδόν όλα έχουν χαλιά διαλεγμένα με μιαν ιδιαίτερη αίσθηση για την ομορφιά τους, ενώ στους τοίχους βρίσκονται πολυθρόνες. Οι τοίχοι είναι βαμμένοι χρωματιστοί, τα ταβάνια ασπρισμένα και οι σανίδες γυαλίζουν από το σφουγγάρισμα. Κυριαρχεί μια καθαριότητα που δεν βρίσκει κανείς πουθενά καλύτερη.

Όταν ο Ληκ έγραφε πως οι μεγαλύτερες, ομορφότερες και καθαρότερες ελληνικές πόλεις είναι οι βλάχικες, προφανώς εννοούσε χωριά σαν το Συρράκο, τους Καλαρρύτες, το Μέτσοβο ή το Βλαχολείβαδο.... Αν ήξερε το Κρούσοβο, τη Νέβεσκα και τα άλλα χωριά στον Βορρά, δεν θα μιλούσε μόνο με έκπληξη αλλά με θαυμασμό.

Το 1911 παρατηρούν οι Άγγλοι Allan Wace-M.Thomson:

Στα καλύτερα σπίτια, τόσο στην Κλεισούρα όσο και στη Νέβεσκα, μπορεί να ιδεί κανείς μια περίεργη τοπική μέθοδο διακόσμησης. Το επάνω μέρος των τοίχων διακοσμείται από ένα διάζωμα με θεούς και θεές της αρχαίας Ελλάδος.

Ο Κρητικός Μακεδονομάχος Γιάννης Καραβίτης τους έζησε μέσα στη φωτιά του Αγώνα επί τέσσερα χρόνια και γράφει στα Απομνημονεύματά του:

Οι βλαχόφωνοι είναι η πιο πολιτισμένη και η πιο έξυπνη ράτσα. Έχουν κτισμένα τα χωριά τους εις υψηλά και στρατηγικά σημεία όπως το Πισοδέρι, η Νέβεσκα και η Κλεισούρα.

Οι Βλάχοι δεν περιορίζονται μόνον στη Μακεδονία, στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία και στην Αιτωλοακαρνανία, ούτε στη Διασπορά αλλά εκτείνονται και στον Μοριά, ενώ πολλοί έχουν καταφύγει στα Ιόνια Νησιά, όπως η οικογένεια του ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη από τη Βαλαώρα της Ηπείρου, εξάδελφος του ποιητή Γ. Ζαλοκώστα από το Συρράκο. Το 1832, οπότε η παρουσία τους στον Μοριά ήταν ακόμη ζωντανή και δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί, ο Κων. Κούμας καταθέτει:

Διεσκορπισμένοι εις διάφορα χωρία, ως επί το πλείστον ορεινά, από της Μακεδονίας έως της Πελοποννήσου, είναι οι λεγόμενοι Βλάχοι, Μακεδόνες και Θεσσαλοί όντες και Έλληνες το γένος.

Τους συναντά στο παζάρι του Άργους, στον Μοριά, να μιλούν βλάχικα ο Γάλλος πρόξενος της Θεσσαλονίκης Cousinery και μαρτυρεί:

Βλάχοι δεν υπάρχουν μόνον στη Μακεδονία αλλά ακόμη και στην περιοχή του Άργους, όπου ασκούν κυρίως τα επαγγέλματα του κτηνοτρόφου και του εμπόρου. Μπορώ να μιλήσω γι' αυτούς γιατί τους γνώρισα καλά και τους άκουσα στο παζάρι να μιλούν... Με διεβεβαίωσαν ότι κατοικούν στα γειτονικά βουνά, ήταν κτηνοτρόφοι και μιλούσαν την ίδια γλώσσα με τους Βλάχους της Μακεδονίας και ταυτόχρονα τα ελληνικά.

Αναφέρεται, επίσης, ότι το 1854 ξέσπασε στη Μεσσηνία *Βλαχοεπανάσταση*. Δεκάδες τοπωνύμια του Μοριά αναφέρονται εξ άλλου στους Βλάχους: Βλάχοι, Βλαχοράφη και Βλαχοφτέρη στη Γορτυνία, Βλαχόπουλο στη Πυλία, Βλαχοχώρι στη Λακωνία, Βλαχέικα στην Τροιζηνία, Βλαχοκερασιά στη Μαντινεία, Βλαχέικα στη Πάτρα και Βλαχιώτης στην Επίδαυρο.

Κυριαρχούν, επίσης, στη Βόνιτσα και στην περιοχή της όπου τους συναντά κατά την Εθνεγερσία Άγγλος περιηγητής που καταθέτει:

Αν και η Βόνιτσα ήταν το αρχηγείο, δεν υπήρχε εκεί κανένα άλλο στρατιωτικό σώμα εκτός από αυτό του καπετάνιου Τζιώγκα, αρχηγού των Βλάχων, έναν πληθυσμό που συνέβαλε στην Επανάσταση με έως και δέκα χιλιάδες άντρες σε διάφορες περιόδους. Ο Τζιώγκας είχε μαζέψει διαμιάς μέχρι και δυο χιλιάδες.

Η συμβολή των Βλάχων στην Εθνεγερσία είναι καθοριστική και ήδη έχουν μνημονευθεί οι σημαντικότεροι πολέμαρχοι. Αυτοί, όπως οι αρματολοί του Ασπροποτάμου Χριστόδουλος Χατζηπέτρος και Νικόλαος Στουρνάρας, υπερασπίζονται το πολιορκημένο Μεσολόγγι. Ελεύθεροι Πολιορκημένοι είναι εκατοντάδες Βλάχοι αρματομένοι κι αυτούς μνημονεύουν «Τα παιδιά της Σαμαρίνας» που ακόμη τραγουδάει και χορεύει όλη η Ελλάδα.

(Πηγή: *Ιστοσελίδα Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών Ν. Μέρτζος*)

14. ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (7) (28-08-2010, 'ΛΑΟΣ')

Συνεχίζοντας την πλειάδα των επώνυμων Βλάχων από το προηγούμενο σημείωμά μας, αναφέρουμε ότι καθοριστική σε πολιτικό επίπεδο υπήρξε και η συμμετοχή του ιατρού Ιωάννη Κωλέττη, από το Συρράκο. Ηγήθηκε του Εμφυλίου Πολέμου εισβάλλοντας στον Μοριά, διετέλεσε ο πρώτος συνταγματικός Πρωθυπουργός της Ελλάδος, οργάνωσε το Κράτος και προ πάντων είναι αυτός που διεκήρυξε τη Μεγάλη Ιδέα.

Ανάλογη υπήρξε ενωρίτερα η συμβολή τους στην παιδεία και στην εθνική αφύπνιση του Γένους. Επιτροχάδην αναφέρονται ενδεικτικά οι Βλάχοι Μεγάλοι Διδάσκαλοι:

Ιωάννης Κωττούνιος (Βέροια 1572-Πάδοβα 1657). Φέρει μεταφρασμένο στα βλάχικα το παλαιολόγειο επώνυμο Κυδώνης. Ίδρυσε στην Πάδοβα το Κωττουνιανόν Κολλέγιον όπου δίδαξε ελληνική φιλοσοφία, ιδιαίτερα τον Αριστοτέλη.

Ο Νεόφυτος Δούκας (1760-1845) από τα Άνω Σουδενά διηύθυνε την Αθωνιάδα Σχολή του Αγίου Όρους, δίδαξε στην Πατριαρχική Ακαδημία, διηύθυνε την βιβλιοθήκη της Ιερουσαλήμ. Κατέλιπε σπουδαία έργα. Οι Αθανάσιος Καβαλλιώτης και Δανιήλ Μοσχοπολίτης δίδαξαν στη Νέα Ακαδημία της Μοσχοπόλεως τον 18ο αιώνα. Κατέλιπαν σπουδαία έργα και Λεξικό. Ο Γρηγόριος Ζαλύκης ή Ζαλύκογλου, από τη Θεσσαλονίκη, ίδρυσε προεπαναστατικά στο Παρίσι το *Ελληνόγλωσσον Ξενοδοχείον*.

Στο Αγιολόγιον του Σωφρονίου Ευστρατιάδου μνημονεύονται έξι Βλάχοι Άγιοι και Νεομάρτυρες. Βλάχοι ήσαν οι Οικουμενικοί Πατριάρχες Ματθαίος Β΄ και ο μέγας Ιωακείμ Γ΄ ο Μεγαλοπρεπής από το Κρούσοβο, συγχωριανός του Ντούσαν Πόποβιτς. Επίσης ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας Ιερόθεος.

Η ώρα των βλαχοφώνων Μεγάλων Εθνικών Ευεργετών εσήμανε στην ελληνική παιδεία αμέσως μόλις ιδρύθηκε το πρώτο ελεύθερο Κράτος των Ελλήνων. Δωρίζουν απλόχερα στο Γένος και χρυσώνουν την πρωτεύουσά- Αθήνα ως εξής:

Οι Γεώργιος Αβέρωφ, Μιχαήλ Τοσίτσας και Νικόλαος Στουρνάρας το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο. Ενισχύουν το Εθνικό Πανεπιστήμιο και η χήρα του Ν. Τοσίτσα δωρίζει το οικόπεδο όπου ανεγείρεται το Αρχαιολογικό Μουσείο. Ο βαρώνος Σίμων Σίνας την Ακαδημία Αθηνών, τον Μητροπολιτικό Ναό και το Εθνικό Αστεροσκοπείο στην Αθήνα. Επίσης στη Σύρο τον Μητροπολιτικό Ναό της. Ο Γεώργιος Αβέρωφ τη Σχολή των Ευελπίδων, τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, το Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο, το Εφηβείον, μετέπειτα φυλακές, Αβέρωφ, καθώς και το ένδοξο θωρηκτό «Γ. Αβέρωφ», ενώ ιδρύει Γεωργικές Σχολές στη Λάρισα και στην Εύβοια. Οι εξάδελφοι Ευαγγέλης και Κωνσταντίνος Ζάππας τα Ζάππεια Παρθεναγωγεία στην Κωνσταντινούπολη και στην Αθήνα το Ζάππειο Μέγαρο. Ο Απόστολος Αρσάκης τα Αρσάκεια Σχολεία. Ο Μιχαήλ Τοσίτσας τα Τοσίτσεια Σχολεία. Ο βαρώνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος τη βιβλιοθήκη του στην Εθνική Βιβλιοθήκη και στον Δήμο το Δημοτικό Νοσοκομείο «Η Ελπίς», σήμερα Πνευματικό Κέντρο του Δήμου, ενώ ταυτόχρονα ιδρύει στην Αταλάντη τον οικισμό Νέα Πέλλα, όπου στεγάζονται όσοι Μακεδόνες αγωνίσθηκαν το 1821 στη Νότιο Ελλάδα. Το Οφθαλμιατρείο στην Αθήνα ιδρύουν όλοι μαζί οι Βλάχοι ευεργέτες με συνεισφορές. Στολίζουν το Πανεπιστήμιο με τη ζωφόρο του και με τους ανδριάντες των προπυλαίων του. Ο Ιωάννης Μπάγκας χαρίζει το ξενοδοχείο του «Μέγας Αλέξανδρος» στην πλατεία Ομονοίας και το Μπάγκειον Ίδρυμα με τις προσόδους του, χρηματοδοτεί σχολεία και μοιράζει βιβλία στις υπόδουλες ακόμη ελληνικές χώρες. Ο Χρηστάκης Ζωγράφος, βαθύπλουτος τραπεζίτης στην Πόλη, ιδρύει τα Ζωγράφεια Σχολεία, αγαθοεργά Ιδρύματα και Βιβλιοθήκη. Ανακηρύσσεται Μέγας Ευεργέτης του Γένους και της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Οι αδελφοί Λάμπρου τον πυρήνα της συλλογής του Εθνικού Νομισματικού Μουσείου, ενώ παράλληλα ιδρύουν την εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία και τον Φιλολογικό Σύλλογο Παρνασσός. Ο Γεώργιος Σταύρου ιδρύει την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος.

Ανάλογες ευεργεσίες αφιερώνουν οι ίδιοι κι άλλοι επιφανείς Βλάχοι σ' όλον τον ελληνικό χώρο, στην Κωνσταντινούπολη, στην Αίγυπτο και στη Διασπορά.

Στη Θεσσαλονίκη ο Λύσανδρος Κουταντζόγλου με κληροδοτήμά του δωρίζει το Κουταντζόγλειο Στάδιο, στους καιρούς μας ο αδελφοί Παπαγεωργίου το ομώνυμο πρότυπο Νοσοκομείο, η Αλίκη Ωρολογιά Τέλογλου το Τελόγλειον Ίδρυμα, ο Δημήτρης Ζάννας το μεγάλο κτήμα του κληροδοτήμα στην Αμερικανική Γεωργική Σχολή, ο Αλέξανδρος Καρίπης το Καρίπειον Μέλαθρον και το Καρίπειον Ίδρυμα. Ιδρυτής της ιστορικής Φιλοπτώχου Αδελφότητας Θεσσαλονίκης είναι ο Κων. Τάττης Ο Νάνος (Ιωάννης) Γούτα Κουταντζόγλου υπήρξε ο μεγαλύτερος προεστός της Θεσσαλονίκης και προστάτης των Γραμμάτων. Ο εγγονός του ήταν ο Λυσίμαχος.

Επιφανείς Βλάχοι στη Θεσσαλονίκη αναφέρονται επιγραμματικά:

Οι Πρυτάνεις του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Δημ.Καρανίκας και Κων. Δεμίρης. Οι εμβληματικοί οι Γυμνασιάρχες Γεώργιος Ζουμετικός, Κωνσταντίνος Μικρού και Ιων. Ευροτύρης. Οι Δήμαρχοι Θεσσαλονίκης Πέτρος Συνδίκας, Αθανάσιος Καζινάρης, Δημήτρης Ζάννας και Θανάσης Γιαννούσης. Ο Πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Θεσσαλονίκης επί μακρά συνεχή έτη Σωτήρης Καπετανόπουλος. Αντιδήμαρχοι Θεσσαλονίκης ο καθηγητής Ματθαίος Τσούγκας, ο μηχανικός Νικόλαος Ταχιάος και επιχειρηματίας Απόστολος Τσουρέκας. Ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης Χαράλαμπος Νάσλας, σήμερα επίτιμος Πρόεδρος. Σύγχρονος ζωγράφος της Θεσσαλονίκης ο Κώστας Λούστας. Στη Θεσσαλονίκη ο Σοφοκλής Γκαρμπολάς κυκλοφορεί την πρώτη ελληνική εφημερίδα, ο Κωνσταντίνος Βελλίδης την εφημερίδα «Μακεδονία», ο Ιωάννης Βελλίδης τη «Θεσσαλονίκη» και ο Αναστάσιος Νάστος τις εφημερίδες «Δράσις», «Ελεύθερος Λαός» και «Μακεδονικά Σπορ». Στην Αθήνα ο Κίτσος Τεγόπουλος την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία». Κορυφαίοι δημοσιογράφοι της Θεσσαλονίκης ο Βασίλης Μεσολογγίτης, ο Ιωάννης Μπήτος, ο Ηλίας Κύρου, ο Νίκος Μπακόλας, ο Χρίστος Λαμπρινός, ο Γεράσιμος Δώσσας, ο Λάζαρος Χατζηνάκος και σήμερα τρεις κυρίες της νεότερης γενεάς. Στην Αθήνα ο Θεοφύλακτος Παπακωνσταντίνου και ο Χρήστος Πασαλάρης. Βλάχοι ιδρύουν τα εμβληματικά ξενοδοχεία της Θεσσαλονίκης: το «Μεντιτερρανέ» ο Κωνσταντίνος Τορνιβούκας, το «Μάντσεστερ» ο Γεώργιος Σωσσίδης, το «Ριτς» και το «Μοντέρν» οι Κρουσοβίτες αδελφοί Αθανασίου και ενωρίτερα το ονομαστό Πατέρα Χάνι η οικογένεια Ντίνα από το Κρούσοβο. Επίσης τις πρώτες κλινικές ο Κων. Δαν από το Νυμφαίον και οι αδελφοί Κούφα από την Κλεισούρα. Το Δημοτικό Νοσοκομείο ο Νιβεστιάνος Παναγιώτης Οικονόμου. Τον κινηματογράφο «Ηλύσια» ο Ιωάννης Χατζηνάκος. Τα φημισμένα ζαχαροπλαστεία Φλόκα και το εργοστάσιο σοκολατοποιίας ο Δημήτριος Φλόκας από το Μέτσοβο.

Βλάχοι δημιούργησαν τα πρώτα μεγάλα καταστήματα Χρυσικοπούλου, Βόγα, Καραδήμου, Κατσουγιάννη, Ζήσου Πάππου, Βλαχογιάννη κ.ά., τα μέγαρα Βαλαούρη, Κόφα, Φούντου, Οικονόμου, Δάρδα, Δώδου, Κόκκινο Σπίτι κ.ά., τα ζαχαροπλαστεία Τόττη, την βιομηχανία Ζάμα, την οινοποιία Ι. Μπουτάρης, τη μυθική έπαυλη Βίλλα Ριτς, στους κήπους της οποίας αναπτύχθηκε ολόκληρος οικισμός. Τον πυρπολημένο ιστορικό ναό του πολιούχου Αγίου Δημητρίου ο Αργύριος Ζάχος. Βλάχοι είναι στη Μείζονα Θεσσαλονίκη το 2010 οι Δήμαρχοι Ευόσμου, Ωραιοκάστρου, Χορτιάτη και Αξιού. Βλάχοι, είναι επίσης, το 2010 οι Νομάρχες Ιωαννίνων, Πιερίας και Μαγνησίας. Την Ηγουμενίτσα ιδρύει η βλάχικη φάρα του Πιτούλη. Ανυπέρβλητος λαϊκός βάρδος ο Βασίλης Τσιτσάνης. Στο λαϊκό τραγούδι διαπρέπουν σήμερα ο Δημήτρης Μητροπάνος και ο Κώστας Μακεδόνας.

(πηγή: Ιστοσελίδα Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Ν. Μέρτζος)

15. ΟΙ ΑΡΕΙΜΑΝΙΟΙ ΒΛΑΧΟΙ (8) - τελευταίο) (04-09-2010, 'ΛΑΟΣ')

Οι Βλάχοι πρωταγωνιστούν διαδοχικά στις επαναστάσεις των Θεσσαλο-Μακεδόνων το 1854 και των Μακεδόνων το 1878 και στον Μακεδονικό Αγώνα στον οποίον προσφέρουν τα πάντα: φλωριά, ηγεσία, δίκτυα πληροφοριών, ανταρτικά σώματα, τροφοδοσία, κρυψώνες, εκτελεστές κ.λ.π.

Βάρδος του Αγώνα ο Γεώργιος Μόδης. Ψυχή και νους του Αγώνα στο βιλαέτι Θεσσαλονίκης είναι ο ιατρός Δημήτριος Ζάννας. Ο ομώνυμος εγγονός του χαρίζει το Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα στο ιστορικό κτίριο του Ελληνικού Προξενείου.

Πρωθυπουργοί της Ελλάδος διετέλεσαν οι Ιωάννης Κωλέττης, ο Σπυρίδων Λάμπρος και ο Αλέξανδρος Παπάγος, πρώτη γυναίκα υπουργός η Λίνα Τσαλδάρη, κόρη του Λάμπρου. Μόνος στρατάρχης της Ελλάδος ο γιος της Μαριγούλας Αβέρωφ Αλ. Παπάγος. Μόνος νικητής στον καταστροφικό πόλεμο του 1897 ο συνταγματάρχης Σμολένσκις. Πρώτος Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας ο Φιλώτας Παπαγεωργίου. Μεγάλοι ποιητές ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης και ο Κώστας Κρυστάλλης. Μεγάλοι υπουργοί ο Αλέξανδρος Ζάννας, ο Γεώργιος Μόδης, ο Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας, ο Τάκος Μακρής και άλλοι. Νεότεροι οι Υπουργοί Γιώργος Τζιτζικώστας, Μαργαρίτης Τζίμας, Χρήστος Φώλιας και Σωτήρης Χατζηγάκης και οι Υφυπουργοί Αντώνιος Μπέζας, Νίκος Λέγκας και Σταύρος Καλογιάννης. Οι ευρωβουλευτές Δημήτρης Ευρυγένης, Φιλώτας Καζάζης και Γιάννης Αβέρωφ. Γυναίκες σύγχρονες λογοτέχνες η Τατιάνα Αβέρωφ-Τοσίτσα, η Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη και η Κορνηλία Γκόλνα. Μεγάλοι διδάσκαλοι του 19ου αιώνα οι Κρουσοβίτες Πέτρος Παπαγεωργίου και Ιωάννης Πανταζίδης καθηγητής της ελληνικής φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και των Βασιλέων Κωνσταντίνου και Αλεξάνδρου. Επίσης οι συγχωριανοί μεγάλοι διδάσκαλοι και εθνικοί αγωνιστές Αναστάσιος Πηχεών και Μαργαρίτης Δήμιτσας από την Αχρίδα. Το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα δύο πρώτα βραβεία λογοτεχνίας απέκτησε ο Νίκος Μπακόλας. Δεκάδες επιφανείς καθηγητές Πανεπιστημίων, Ακαδημαϊκοί, βιομήχανοι, έμποροι, στρατηγοί και επιστήμονες διέπρεψαν και διαπρέπουν διάσπαρτοι σ' όλη την Ελλάδα. Διεθνείς καλαθοσφαιριστές, (π.χ. οι Θεσσαλονικείς Τώνης Φλόκας, Τάκης Ρόκος, Δημήτρης και Κώστας Παρίσης, Στέλιος Γούσιος, Γιάννης Παπαδήμας, Στέργιος Μπουσβάρος κ. ά.) ποδοσφαιριστές και πρωταθλητές στίβου. Όλοι αυτοί αναφέρονται απλώς ενδεικτικά.

Ολοκαύτωμα το Κρούσοβο. Υπήρξε το ισχυρότερο προς Βορράν προπύργιο του μακεδονικού ελληνισμού, κιβωτός της ελληνικής παιδείας, έδρα της Μητροπόλεως Πρεσπών και Αχριδών, ανθηρό κέντρο κτηνοτροφίας, βιοτεχνίας και εμπορίου και, τέλος, ιερό θυσιαστήριο. Κατά την εξέγερση του Ήλιντεν το κατέλαβαν οι Βούλγαροι κομιτατζήδες και, βάσει σχεδίου, προκάλεσαν τα τρομερά αντίποινα του οθωμανικού στρατού που πυρπόλησε την ορεινή ελληνική κωμόπολη και σφαγίασε τον άμαχο πληθυσμό της. Πυρπολήθηκαν πεντακόσια λιθόκτιστα σπίτια, αριστουργήματα της μακεδονικής αρχιτεκτονικής φορτωμένα πλούτο και πολιτισμό, καθώς επίσης η Μητρόπολη, το ελληνικό αρρεναγωγείο και το ελληνικό παρθεναγωγείο. Λεηλατήθηκαν όλα τα καταστήματα. Η μικρή ταπεινή συνοικία των Βουλγάρων παρέμεινε άθικτη!

Κρουσοβίτες βλαχόφωνοι Έλληνες είναι σήμερα εν ζωή στη Θεσσαλονίκη, μεταξύ άλλων, ο προηγούμενος επί 30 χρόνια Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών καθηγητής Κωνσταντίνος Βαβούσκος, ο καθηγητής Γεώργιος Νιτσιώτας, εκ των ιδρυτών της Πολυτεχνικής Σχολής Θεσσαλονίκης, ο καθηγητής Αντώνιος Αιμί-

λιος Ταχιάος επί έτη Πρόεδρος του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου και της Ελληνικής Εταιρείας Σλαβικών Μελετών και δεκάδες επιφανείς Θεσσαλονικείς. Με τον Δήμο Κρουσόβου ολοκλήρωσε, μόλις πέρυσι, ευρωπαϊκό πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας η βλαχόφωνη γενέτειρά μου Κοινότης Νυμφαίου Φλωρίνης. Κρουσοβίτης ήταν, επίσης, ο καθηγητής Ντούσαν Πόποβιτς που τεκμηρίωσε και ανέδειξε την ευεργετική δράση των Βλάχων στα Βαλκάνια. Διατηρούσε στενές σχέσεις με την συγχωριανή του Φανούλα Παπάζογλου, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου και κορυφαία βυζαντινολόγο στα Βαλκάνια. Ήταν πρωτεξαδέλφη του καθηγητού και πολιτικού Αλεξάνδρου Σβώλου.

Εξ αίματος συγγενής του, Βλάχος από το Κρούσοβο, ήταν ο Κότσα Πόποβιτς επί μακρά έτη Υπουργός Εξωτερικών της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, ο οποίος την περίοδο 1958-1963 είχε συχνές και γόνιμες διαπραγματεύσεις με τον ομόλόγο του Υπουργό Εξωτερικών της Ελλάδος Ευάγγελο Αβέρωφ-Τοσίτσα, Βλάχο από το Μέτσοβο. Αντήλλασαν μεταξύ τους χαιρετισμούς και αστεία στα βλάχικα, την κοινή τους λαλιά. Μέχρι τον θάνατό του ο Κότσα Πόποβιτς ήταν μέλος του Συλλόγου των Βλάχων Βελιγραδίου και μετείχε στις εκδηλώσεις χορεύοντας τους πατρώους χορούς μας.

Οι Πόποβιτς, χωρίς να αποκρύπτουν διόλου ότι ήσαν Βλάχοι, αυτοδηλώνονταν Σέρβοι, διότι στους καιρούς τους, μετά τόσες εθνικές συγκρούσεις και εκατέρωθεν ανοικτές εθνικές διεκδικήσεις των βαλκανικών Λαών εναντίον αλλήλων, όπως και σήμερα, ήταν και παραμένει αδιανόητο να κατέχει ηγετική θέση ένας Έλληνας.

Εξοικονομώντας τον καιρόν, λοιπόν, οι Βλάχοι αυτοδηλώνονταν απλώς Βλάχοι και για λόγους ασφαλείας προσελάμβαναν την εθνική ονομασία του Κράτους όπου ζούσαν. Έτσι, γλύτωναν τις εθνικές διώξεις. Επί πλέον αυτός ο αυτοπροσδιορισμός τους συνέφερε τα εθνικιστικά καθεστώτα, διότι οι Βλάχοι δεν αποτελούσαν καμιά αξιόλογη πληθυσμιακή ομάδα ούτε αξίωναν ποτέ, φυσικά, να αναγνωρισθούν ως ξεχωριστή εθνότητα που θα απειλούσε την «εθνική καθαρότητα» των συνοίκων τους. Ταυτόχρονα, όμως, υποδήλωναν την ελληνική συνείδησή τους. Αυτό πράττουν έως σήμερα στα Βαλκάνια και επιβιώνουν.

Μετέχουν μαζί στην Εθνική Αντίσταση οπότε οι Γερμανοί και οι Ιταλοί πυρπολούν τα πλείστα βλαχοχώρια στα βουνά από το Βίτσι στον Βορρά έως τον Αμβρακικό Κόλπο στον Νότο αφανίζοντας μια σπάνια κληρονομιά. Ελάχιστα βλαχοχώρια σώζονται αλλά κι αυτά δεκατίζονται. Η Κλεισούρα πυρπολείται και 280 άμαχα γυναικόπαιδα εξοντώνονται. Βλάχοι είναι επίσης ο Αρχηγός του ΕΛΑΣ στρατηγός Στέφανος Σαράφης, ο Πρόεδρος της Προσωρινής Κυβέρνησης του Βουνού ΠΕΑΕΑ καθηγητής Αλέξανδρος Σβώλος, ο σύνδεσμος του ΕΑΜ με το στρατηγείο του Τίτο Ανδρέας Τζήμας, ο διοικητής του Αρχηγείου Δυτικής Μακεδονίας του ΕΛΑΣ Τζώτζος κ.ά.

Όλα τα αμαυρώνουν, ωστόσο, μια χούφτα τυχοδιώκτες: συντάσσονται με τους ηττημένους αλλά κατακτητές Ιταλούς που ανακηρύσσουν «χαμένους αδελφούς» – *perdutti fratelli*– τους Βλάχους, ιδρύουν στα χαρτιά το Πριγκιπάτο της Πίνδου και συγκροτούν τη Λεγεώνα των Βλάχων. Αυτόπτης μάρτυρας και πρωταγωνιστής της Εθνικής Αντίστασης, ο ευπατρίδης κι εθνικός ευεργέτης Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας καταθέτει τη μαρτυρία του:

Τυχοδιωκτικά στοιχεία της Λάρισας, που δεν είχαν καμιά σχέση με τους Βλάχους, ακόμη κι ένας Πελοποννήσιος, γράφονταν στη Λεγεώνα.

Αυτούς αντιμετωπίζουν - και μετά διαλύουν - ευθύς αμέσως οι ίδιοι οι Βλάχοι. Ο Αβέρωφ και έντεκα κορυφαιοί Βλάχοι προεστοί και επιστήμονες της Λάρισας υπογράφουν αμέσως υπόμνημα διαμαρτυρίας. Οι Ιταλοί τους συλλαμβάνουν και οι περισσότεροί τους εγκλείονται σε στρατόπεδο αιχμαλώτων στην Ιταλία, έξω από τη Ρώμη. Μαζί τους, για τον ίδιο λόγο, από την Καστοριά ο ιατρός Μιχαήλ Ι. Τσίρλης, αδελφός της γιαγιάς μου Λίνας και ο γυμνασιάρχης Κων. Πηχεών. Ο Μιχαήλ εξοντώνεται στο γερμανικό στρατόπεδο του Νταχάου, οι άλλοι επιστρέφουν σκιές. Είχε λάβει μέρος στον Μακεδονικό Αγώνα και είχε περιθάψει τον Παύλο Μελά. Η Ναταλία Π. Μελά περιγράφει την σκηνή:

Ξημερώματα ήλθαν στο δάσος άλλοι δύο από τη Νέβεσκα να δουν τον Παύλο. Ο γιατρός ο Τσίρλης και ο αδελφός του τού έφεραν ρούχα ν' αλλάξει, στεγνά προσόψια να σφουγγίσει το πρόσωπό του, του έφεραν του πολιτισμού τη γλύκα, την αδελφοσύνη.

Ο συνταγματάρχης Αθανάσιος Χρυσόχοου, επιτελάρχης του Βλάχου στρατηγού Τσολάκογλου κατά το Έπος 1940-1941, είχε τοποθετηθεί κατά την Κατοχή στη Θεσσαλονίκη υπό κάποιον άσχετο υπηρεσιακό μανδύα με αποκλειστική αποστολή να παρακολουθεί άγρυπνα και, ει δυνατόν, να αντιμετωπίζει την προπαγάνδα των Ιταλών στους βλαχόφωνους Μακεδόνες. Καταθέτει στην Ιστορία την αυθεντική μαρτυρία του:

Προς μεγίστην τιμήν του ιδιαίτερου, αλλά και του ελληνικού του ονόματος, το βλαχόφωνον στοιχείον εν τη μεγίστη αναλογία του εστάθη ανώτερον των περιποιήσεων και προσφορών και αψηφούν πάντα κίνδυνον και πάσαν απειλήν δι' άλλην μίαν φοράν διεκήρυξεν απεριφράστως τους αρρήκτους δεσμούς της υπερηφάνου ταύτης διακλαδώσεως της ελληνικής φυλής προς την Μητέρα Πατρίδα.

Η αντίδρασις, προκληθείσα εκ των σπλάγγων αυτού τούτου του βλαχικού στοιχείου, ανέτρεψεν άρδην όλους τους χαρτίνους πύργους των Ιταλών και Ρουμάνων.

Αλλωστε, την ρουμανική προπαγάνδα για την καταγωγή των βλαχοφώνων Ελλήνων από τους Ρουμάνους είχαν απορρίψει ευθύς εξ αρχής απερίφραστα, αλλά μάταια, επιφανείς Ρουμάνοι γλωσσολόγοι και ιστορικοί όπως οι I. Coteuanu, Cusu Parakosta-Goga Dumutru και Lazarescu Lecanta.

Ο τελευταίος ήταν γενικός επιθεωρητής των ρουμανικών σχολείων στον ευρύτερο ελλαδικό χώρο το 1903. Σε έκθεση προς την κυβέρνηση της Ρουμανίας έγραψε: «Δαπανούμε περισσότερα από 70.000 χρυσά φράγκα τον χρόνο για σχολεία χωρίς μαθητές, ρουμανίζουν μόνον όσοι ανταμείβονται και, όπου σταματά να ρέει το χρήμα μας, παύει να υφίσταται ρουμανικό έθνος».

Το γεγονός ότι οι Βλάχοι είναι λατινοφωνήσαντες αυτόχθονες Έλληνες απέδειξαν επίσης οι Ρουμάνοι ιστορικοί A. D. Xenopol, V. Parvan, Radu Vulpe και Al. Graur.

Ωστόσο, στο επόμενο μισό του 20ού αιώνα επίβουλοι ανταγωνιστές, γραφειοκράτες, «εθνικόφρονες» κι άλλοι φθονεροί μισαλλόδοξοι Γραικύλοι ή απλώς βλάκες δεν έχασαν ευκαιρία να συκοφαντούν και να υπονομεύουν την περήφανη τούτη ράτσα με το «στίγμα» της ιταλικής και της ρουμανικής προπαγάνδας. Τον 21ο αιώνα ξένα κέντρα επιχειρούν να τους χρησιμοποιήσουν για να αποδομήσουν το ελληνικό Έθνος, να ναρκοθετήσουν το ελληνικό Κράτος και να επιτύχουν τη στρατηγική περικύκλωση της Ελλάδος ώστε να επιδιαιτητεύει αποφασιστικότερα στα Βαλκάνια ο Μεγάλος Αδελφός.

Τώρα, όμως, λάμπει ξανά η περήφανη Βλαχουργιά μας και όλοι αναζητούν ρίζες στη λατινόφωνη Ρωμιοσύνη μας για να καμαρώσουν - δίκαια. Οι Άλλοι «εις κέντρα λακτίζουν» και το αντιλαμβάνονται, αλλά επιμένουν.

(πηγή: ιστοσελίδα Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Ν. Μέρτζος)

16. ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ WEIGAND «ΟΙ ΑΡΩΜΟΥΝΟΙ»

(<http://medusa.libver.gr/jspui/bitstream/123/10082/1/2011.04.09-10.pdf>)

Διάβασα το βιβλίο του Weigand (διαπρεπής Γερμανός ρωμανιστής, βαλκανολόγος, σλαβολόγος, λεξικογράφος, διαλεκτολόγος και εθνολόγος), με τίτλο «Οι Αρωμούνοι (Βλάχοι), Τόμος Α, ο χώρος και οι άνθρωποι» σε μετάφραση του γεωγράφου καθηγητή Thede Kahl. Το βιβλίο προλογίζουν το Δ.Σ. του Φιλολογικού, Ιστορικού, Λογοτεχνικού Συνδέσμου Τρικάλων, ο μεταφραστής και ο έγκριτος ρωμανιστής βαλκανολόγος Δρ Αχιλλέας Λαζάρου. Μεταφράστηκε στα ελληνικά το 2001 (ενώ είχε γραφτεί το 1895).

Η συνεχιζόμενη και κλιμακούμενη τελευταία ποικιλότροπη προπαγανδιστική εκστρατεία, η οποία εκπορεύεται από το εξωτερικό και έχει ως στόχο τους Βλάχους της Ελλάδας χρησιμοποιεί, όπως παλιά (ρουμάνικη προπαγάνδα), και το βιβλίο αυτό ως πηγή για την επίτευξη των στόχων της (άποψη του Φ.Ι.Λ.Ο.Σ.). Έτσι καλώς έκανε ο Φ.Ι.Λ.Ο.Σ να εκδώσει το βιβλίο στα ελληνικά για να ενημερωθεί και το ελληνικό κοινό, να μελετήσει και να σχηματίσει προσωπική άποψη.

Χωρίς να γίνει παρέμβαση στο κείμενο του συγγραφέα παρουσιάζονται οι απόψεις του με υποσημειώσεις και με επαρκή επιστημονική τεκμηρίωση. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται οι απόψεις του μεταφραστή με Thede Kahl με υποσημειώσεις και οι απόψεις του Δρ Αχιλλέα πάλι με υποσημειώσεις (υπερ-πλούσια παράθεση πηγών). Ο Thede Kahl στον πρόλογό του δηλώνει ότι δεν συμφωνεί υποχρεωτικά με τα σχόλια του κ. Α. Λαζάρου και επισημαίνει ότι η τελική μορφή της μεταφράσεως και τα κείμενα του κ. Λαζάρου δεν τέθηκαν υπόψη του πριν τυπωθεί το βιβλίο. Αυτό το τελευταίο είναι γραμμένο προφανώς εκ των υστέρων, έπειτα από την προφανή διαμαρτυρία του μεταφραστή. Η ουσία είναι ότι όλοι εξέφρασαν τις απόψεις τους και δίνεται στον αναγνώστη η δυνατότητα να εξάγει τα συμπεράσματα του.

Ξεκίνησα το διάβασμα του βιβλίου χωρίς να έχω καμιά προκατάληψη εναντίον του συγγραφέα, αλλά διαπίστωσα δυστυχώς αυτό που υποψιαζόμουν. Ωστόσο, το βιβλίο αυτό γράφτηκε με καθαρά ανθελληνικό σκοπό. **Ο Weigand σε όλο του το έργο προσπαθεί να αποδείξει ότι οι Αρωμάνοι (δικός του νεολογισμός) αποτελούν ξεχωριστό έθνος, αυτοπροβαλλόμενος περίτεχνα ως αντικειμενικός.** Συνεχώς στο έργο του δίνει μια διακριτή θέση μεταξύ των πληθυσμών του βορειοελλαδικού χώρου στους Αρμάνους, τους Αρβανίτες και τους Βούλγαρους. Ιδιαίτερη διακριτή θέση δίνει στους Βούλγαρους χωρίς να την τεκμηριώνει. Αποκορύφωση της επιμονής του για τους Βούλγαρους είναι η πληροφορία (σελ. 254) πως ο πληθυσμός της τότε Νάουσας ήταν βουλγαρική καταγωγή, δεν είχε πραγματικούς Έλληνες αλλά είχε εξελληνιστεί γλωσσικά. Στην επανάσταση και το ολοκαύτωμα της Νάουσας μάλλον έπεσαν στην Αραπίτσα βουλγάρες!!! (Θεέ και κύριε τι έχουμε να ακούσουμε ακόμα). Στο τέλος εξαναγκάζεται να παραδεχτεί την ελληνική συνείδηση των σλαβόφωνων αλλά και των πλείστων Αρμάνων-Βλάχων. Ακόμα και όλους τους Μωαμεθανούς τους ονομά-

ζει Τούρκους, ενώ γνωρίζουμε ότι πάρα πολλοί αυτόχθονες Χριστιανικοί πληθυσμοί εξισλαμίστηκαν.

Δεν μπορούμε, βέβαια να του αρνηθούμε ότι έκανε επιτόπια έρευνα για τους Βλάχους, παρουσίασε τη ζωή, τα ήθη και τα έθιμα των Βλάχων εκείνης της εποχής σε αντίθεση με άλλους βλαχολόγους (π.χ. Bolintineanu, Caridan κλπ), οι οποίοι έκαναν έρευνα από το Βουκουρέστι και με μια απλή βόλτα στην Ελλάδα. Επίσης ως θετικό δύναται να χαρακτηριστεί το γεγονός ότι ο καθηγητής τονίζει την αγριότητα των Τούρκων έναντι των υποδούλων τους και την απουσία μέτρων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από μέρους τους.

Ο Weigand κατηγορήθηκε εκείνη την εποχή για επικίνδυνη ρουμανική προπαγάνδα (ήταν στο φόρτε της τότε) από πολλούς. Αναφέρουμε ενδεικτικά τον νεαρό τότε ποιητή από το Συρράκο Κώστα Κρυστάλλη, ο οποίος στο βιβλίο του «Οι Βλάχοι της Πίνδου» εκδόσεις Δαμιανός, σελ. 191, αναφέρει ρητά ότι ο Weigand ήταν μισθωτός της ρουμανική προπαγάνδας. Ο εν λόγω καθηγητής πάντα και πάντοτε συρρικνώνει, πολλές φορές και αφανίζει ό,τιδήποτε φανερώνει Ελλάδα.

Ο κ. Λαζάρου δίνει πλήθος πηγών, στα προλεγόμενά του, για την προσφορά του Ελληνισμού (Βυζαντίου) στις διάφορες απειθάρχητες σλαβικές φυλές και τις διαμόρφωσε σε έθνη (θρησκεία, θεσμούς, παραδόσεις, τρόπος διακυβέρνησης κλπ). Στο έδαφος της σημερινής Βουλγαρίας ανευρέθηκε πλήθος ελληνικών επιγραφών τις οποίες μελέτησε ο Βούλγαρος-από μητέρα Ελληνίδα-ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Σόφιας G.Mihailov.

Ο κ. Λαζάρου επίσης παρουσιάζει πλήθος πηγών, ακόμα και σε μαρτυρίες Ρουμάνων επιστημόνων, για την αυτοχθονία των Αρμάνων-Βλάχων και για τον εκλατινισμό Ελλήνων στο ευρύτερο ελληνικό χώρο. Δεν παραλείπει, δε, να αναφέρει τον Κωσταντίνο Κούμα, τον πρώτο νεοέλληνα ιστορικό (διδάκτορα δύο γερμανικών πανεπιστημίων) ο οποίος στον 12 τόμο του συγγράμματός του 'Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων' (Βιέννη 1832, 531) συνάγει το συμπέρασμα ότι οι Βλάχοι είναι «Ελληνες το γένος».

Ο Weigand προσποιείται άγνοια του Κούμα αν και δρα στον ίδιο χώρο (Γερμανία, Αυστρία) όσο και του Μάρτα (Μετσοβίτης στη Ρουμανία). Παράλληλα κατά τις επισκέψεις του στην Ελλάδα αποφεύγει να αναφέρει τις προσωπικότητες επιφανών Βλάχων ελληνικής καταγωγής που διέλαμψαν από τους ρωμαϊκούς χρόνους μέχρι την ελληνική επανάσταση που αν τους απαριθμήσουμε χρειαζόμαστε και 2^ο άρθρο.

Ο καθηγητής του πανεπιστημίου της Σορβόνης Victor Berard σύγχρονός του περιοδεύοντας στο Ελβασάν τον κατονομάζει στο βιβλίο του «Τουρκία και Ελληνισμός» μεταφρ. Μ. Λυκούδης, Αθήνα 1987, και σχολιάζει το πλατύτερο προπαγανδιστικό πανηγύρι ως εξής: «περνούν και ξαναπερνούν τόσο συχνά από δω οι Γερμανοί στην υπηρεσία της Βουλγαρίας, της Σερβίας, της Ρουμανίας και της Αυστρίας!».

Ο Weigand στο πρόλογό του ευχαριστεί γερμανικά ιδρύματα για την οικονομική ενίσχυση της περιοδείας του στην Ελλάδα όμως αυτά τα χρήματα ασφαλώς και δεν έφταναν για τα ατέλειωτα μπαξίσια σε όλους και ...χαβιάρι, όπως διάβασα στο βιβλίο του! Άλλωστε οι ρουμανικές εγκυκλοπαίδειες γνωστοποιούν ξεκάθαρα ότι το προπαγανδιστικό του έργο έγινε με γενναίες επιχορηγήσεις ρουμανικών κυβερνήσεων. Συνεχώς στο βιβλίο του ομιλεί για ελληνική προπαγάνδα στην τουρκοκρατούμενη Μακεδονία, αποφεύγοντας να αναφέρει την ρουμανική προπαγάνδα και εμφανίζει αυτήν ως «εθνικό» κόμμα» (κόμμα για δημιουργία Αρωμουνικού έθνους!). Τα ρουμανικά σχολεία στην Μακεδονία και την Ήπειρο τα αποκαλεί συνέχεια Αρωμουνικά, ενώ

γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η γλώσσα που διδάσκονταν σε αυτά ήταν η ρουμανική (έχω ιδίαν αντίληψη από συγγενείς μου που σπούδασαν σε τέτοια σχολεία στη Βέροια).

Παρακάτω σημειώνουμε ορισμένες φράσεις του από το βιβλίο και τα συμπεράσματα είναι δικά σας:

Σελίδα 172. «...Βρισκόμαστε στη χώρα των Αρωμούνων, που εδώ κατέχουν την περιοχή από τον Γράμμο και τον Σμόλικα στον Βορρά, ακολουθώντας την οροσειρά της Πίνδου, μέχρι τον κεντρικό Ασπροπόταμο - χωρίς να έχουν ανακατευτεί με κάποιιο άλλο έθνος»!!!

Σελίδα 175: «..Αφού όμως η γεωργία δεν είναι της προτιμήσεως των Αρωμούνων, άλλοι έχουν εγκατασταθεί σαν βιοτέχνες, ταβερνιάρηδες, στις μεγάλες παραλιακές πόλεις ή στο εξωτερικό, όπου πολύ σύντομα παρατάνε την εθνικότητά τους (εννοεί Αρωμουνική)»!!!

Σελίδα 176. Σε περιοδεία του στην Αβδέλλα «..το κόμμα εκείνων που έχουν εθνικό φρόνημα (εννοεί Αρωμουνικό) είναι πιο δυνατό από το ελληνικό κόμμα και επειδή ακόμα και οι πλούσιοι καίγονται από μια φλογερή εθνική συνείδηση, ήθελαν να μου δείξουν το ζήλο τους προσφέροντας μου τη φιλοξενία τους»!!!

Και άλλα πάρα πολλά.....

17. ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ - Ανεξιστατέος στα Τίρανα (11-09-2010, 'ΛΑΟΣ')

Στο σημερινό σημείωμα δανείζομαι τις απόψεις του Αχιλλέα Λαζάρου από άρθρο του, που δημοσιεύτηκε πρόσφατα: στην εφημερίδα «Ελευθερία» της Λάρισας. Στο άρθρο αυτό καταδεικνύει, με πολλά στοιχεία, τόσο την προπαγανδιστική στάση των Ρουμανικών αρχών για ρουμανικότητα των Βλάχων στην Αλβανία, αλλά, και από την άλλη πλευρά, την αντικειμενική στάση των Ρουμάνων επιστημόνων, οι οποίοι υποστηρίζουν το αντίθετο. Γράφει λοιπόν ο Αχ. Λαζάρου:

«Κατά την επίσκεψή του Προέδρου της Ρουμανίας στη γειτονική μας χώρα, δεν βρήκε κατανόηση στο αίτημά του για αναγνώριση των Βλάχων της ως Ρουμάνων, όπως ευελπιστούσαν οι παρατρεχάμενοί του, αποθραυσμένοι μετά την αδιανόητη διολίσθηση των φληναφημάτων [μωρολογιών]* του παρελθόντος σε πρόσφατη συλλογική συγγραφή της σειράς των εκδόσεων UNESCO (Studies on Science and Culture, Politics and Culture in Southeastern Europe, Bucarest 2001, 94), όπου πονηρότατα προβάλλει σαν πραγματικότητα η παρωχημένη και για την ακραιφή ρουμανική επιστήμη θεωρία καταγωγής των Βλάχων Αλβανίας από την υπερδουνάβια Δακία!

Αυτή η εντελώς ανεδαφική εικασία είναι προελεύσεως Βιέννης και συμπίπτει χρονικά με την πανευρωπαϊκή επανάσταση του 1848, στην οποία συμμετείχαν και οι Παραδουνάβιοι. Φιλοδοξούσαν δε την απελευθέρωση και της Τρανσυλβανίας από τους Αυστριακούς, οι οποίοι όμως έσπευσαν να τους διαμηνύσουν και ενδεχόμενο απώλειας της δικής τους ελευθερίας. Ταυτόχρονα τους υπέδειξαν διέξοδο με σχέδιο διεκδικήσεως των Βλάχων της επικράτειας του «Μεγάλου Ασθενούς» του Σουλτάνου, τους οποίους έκτοτε αποκαλούν «Μακεδορουμάνους»! Ο δε κατ' εξοχήν γνώστης του ζητήματος και πρωταγωνιστής είναι επιστημονική και πολιτική προσωπικότητα, ο Μ. Kogalniceanu, ο οποίος ορίζει και τη διάρκεια ισχύος του εγχειρήματος, «επί του παρόντος», έως την ένωση του Αρντεάλ με το αρτιπαγές ρουμανικό κράτος, ήτοι το 1918.

Το παραπάνω δεδομένο πέρασε παντελώς απρόσεκτα και αναξιοποίητα. Οι δε αρμόδιες ελληνικές υπηρεσίες δεν έδωσαν ακόμη στη δημοσιότητα ούτε ενδιαφέροντα αποδεικτικά της ελληνικότητας των Βλάχων Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας και λοιπών περιοχών, αν και είδαν το φως της δημοσιότητας ήδη το 1832 (!), απότοκα [επακόλουθα] ειδικών σπουδών του πρώτου Νεοέλληνα ιστορικού Κ.Μ. Κούμα (1777-1836), μεγάλου διδασκάλου του Γένους, διδάκτορος γερμανικών πανεπιστημίων και αντεπιστέλλοντος μέλους των Ακαδημιών Βερολίνου και Μονάχου.

Τουναντίον, Αλβανός αναιρεί ρουμανικό ισχυρισμό και μέσω ρουμανικών εκδοτικών δυνατοτήτων. Πράγματι ο Ecrem Vlora αποκλείοντας προέλευση Βλάχων από Ρουμανία τονίζει ότι η εκλατινίση, η γένεση Βλάχων, στην Αλβανία προηγείται κατά αιώνες εκείνης της πέρα του Δουνάβεως(πβ. Noui Album Macedo-Roman, Freiburg, 1959, 159).

Ωστόσο η ιδέα του Vlora, διατυπωμένη προ μισού αιώνα, για τον ερχομό των Βλάχων στην Αλβανία από την Ιταλία, προσκρούει στα δημογραφικά προβλήματα, που ανακύπτουν από κάθε πολυάνθρωπη αποδημία τόσο στον χώρο εκκινήσεως όσο και αφίξεως. Η Ρώμη άλλωστε δεν επέτρεπε ογκώδεις μεταναστεύσεις, για τις οποίες τα πρόποντα γράφουν ο Ρουμάνος Ακαδημαϊκός Logu Lordan και η καθηγήτρια Maria Manolik. Ο επίσης Ρουμάνος, μάλιστα σύγχρονός μας καθηγητής των Πανεπιστημίων Βουκουρεστίου και Bochum Γερμανίας, συνάμα δε γενικός γραμματέας του Ινστιτούτου Ρουμανικών Σπουδών στο Παρίσι, Cicerone Poghirc εντοπίζει στη Βόρειο Ηπειρο την έναρξη εκλατινίσεως Ελλήνων ήδη το 229 π.Χ., ενώ ο ακαδημαϊκός και καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Αγαπητός Τσοπανάκης το 239 π.Χ., συνακόλουθα ελληνορωμαϊκής στρατιωτικής συμπράξεως προς ευχερέστερη περιστολή ιλλυρικών επιδρομών, η οποία απαιτούσε τουλάχιστον στοιχειώδη μύηση των Ελλήνων συμμαχητών στην πολεμική λατινική ορολογία, απαρχή λατινομάθειας Ελλήνων.

Όσοι πάλι Έλληνες, ακριβέστερα δε Ηπειρώτες εμπειρότατοι αγωγιάτες-μεταφορείς, ομολογουμένως οι τελειότεροι γνώστες περιφερειακών και διεθνών δρόμων, ιδίως της πανάρχαιας παρά το ρωμαϊκό όνομα Εγνατίας οδού, ταυτισμένης σε πολλή έκταση με τον ρού του ποταμού Γενούσου, που κατά τον πατέρα της Γεωγραφίας Στράβωνα συνιστά και συνοριακή γραμμή Ελλήνων-Ιλλυριών, υπαρκτή και παραδεκτή έως και τους χρόνους του Ιουστινιανού, κατά μαρτυρία του ιστορικού Προκοπίου, καθώς και επαληθευμένη το 1988 σε διεθνές συνέδριο από τον Vl. Popovic.

Λοιπόν, με σωρεία επιστημονικών πληροφοριών των S.I.Oost, N.G.L. Hammond, G. Cheesman, P.Cabanes κ.ά., αυτοί είναι οι Βλάχοι της Αλβανίας, Έλληνες δίγλωσσοι, με δεύτερο γλωσσικό όργανο ένα νεοπαγές ιδίωμα λατινογενές! Τα τεκμήρια αφθονούν και ποικίλλουν, βασισμένα στην αδιαμφισβήτητη ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου, την οποία παραδέχεται προ πάντων η διαπρεπέστερη αλβανική προσωπικότητα, παραδοξότατα αγνοούμενη από Αλβανούς και Έλληνες, το δε συγγραφικό και τόσο επίτομο πόνημα *L' Orient debalkanise et l' Albanie, Origine des dernieres Guerres et Paix future* δεν φιλοξενείται στη βιβλιογραφία, αλβανική και ελληνική! Πρόκειται για πολυτιλόχο αγωνιστή ηγέτη, τον Basri-bey, ο οποίος όχι μόνον ασπάζεται τον ελληνικό χαρακτήρα της Νότιας Αλβανίας αλλά και αναγνωρίζει την ελληνική πολιτισμική συμβολή στον εκπολιτισμό των Αλβανών και όχι μόνον. Η χορεία [μεγάλο σύνολο] των Ελληνοβλάχων της σημερινής Αλβανίας περιλαμβάνει και τους Εθνικούς Ευεργέτες του ελληνικού κράτους, που κατάφορτο αχαριστίας επιχορηγεί σωματεία, ιδρύματα, νομικά πρόσωπα, Μ.Κ.Ο., που τους κατατάσσουν σε ξεχωριστή εθνότητα!!!

Εν τούτοις την αυτοχθονία των Βορειοηπειρωτών διακηρύσσουν διασημότητες διάφορων χωρών. Πρωτίστως ο πασίγνωστος Βρετανός καθηγητής του Πανεπιστημίου Bristol N.G.L. Hammond σε ογκώδες σύγγραμμά του, επιγραφόμενο *Epirus* (Ήπειρος), τα δε συμπεράσματά του επιδεικτικά γίνονται δεκτά και από το αντεπιστέλλον [μέλος ιδρύματος που επικοινωνεί με αυτό με αλληλογραφία] μέλος της Ακαδημίας των Σκοπίων και καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου F.Parazoglou - Ostrogorsci. Εξίσου έντονα υποστηρίζει την ελληνικότητα των Βορειοηπειρωτών ο Βούλγαρος ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Σόφιας Vladimir Georgiev χαρακτηρίζοντας την τοπωνυμία της Βορείου Ηπείρου πανάρχαια και πληρέστατα ελληνική. Καθ' ολοκληρίαν ελληνική είναι και η ανθρωπωνυμία των Βορειοηπειρωτών κατά τον ονομαστό Γάλλο καθηγητή του Πανεπιστημίου Νανσύ Olivier Masson. Σ' αυτό προηγείται ο Ρουμάνος ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου Padu Vulpe, ο οποίος ενωρίς ερανίζεται [δανείζεται] και στοιχεία λατινικής ανθρωπωνυμίας εύχρηστα από Βορειοηπειρώτες.

Ο Πρόεδρος της Ρουμανικής Δημοκρατίας λησμόνησε ότι ο πρώτος αρχηγός του ρουμανικού κράτους A. A. Sturdza προειδοποιούσε για την ανυπαρξία Ρουμάνων στην Αλβανία, καθώς και στις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, με τον τίτλο της υπέροχης και περιεκτικής συγγραφής του: *Η Ρουμανία δεν ανήκει στην καθ' αυτήν βαλκανική χερσόνησο ούτε ως έδαφος ούτε ως φυλή, ούτε ως κράτος (Βουκουρέστι 1904)*. Πρόσθετη προειδοποίηση, επιστημονικά η πλέον ενδεδειγμένη, οφείλεται στον I.Haikin, «*Η Ρουμανία δεν είναι χώρα βαλκανική*» (*Bulentinul Societatii Regale Romane de Geografie*, 38, 1919, 232). Αισθητότατα πιο εξειδικευμένα μας ενημερώνει ο Ioan Mitrea, κατά τον οποίο η εθνογένεση του ρουμανικού λαού έλαβε χώραν στην Καρπαθιο-δουναβική περιοχή, η οποία αντιστοιχεί στο έδαφος της αρχαίας Δακίας (*Carpathica*, 9, 1977, 39). Βαρύνουσα γνώμη διατυπώνει και προσωπικότητα με διττή ιδιότητα, επιστημονική και πολιτική. Καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου και Ακαδημαϊκός, που διετέλεσε και υπουργός Εξωτερικών και πρωθυπουργός της Ρουμανίας, η δε καταγωγή του έχει ρίζες στην Αλβανία, όταν προσκλήθηκε από τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου στην Αθήνα για το διαβαλκανικό συνέδριο, αρνήθηκε απαντώντας ως εξής: «Όσον αφορά εμάς: ή είμαστε βαλκανικοί και τότε πρέπει να μετοικήσουμε από τα Καρπάθια, ή είμαστε Καρπαθιακοί και δεν έχουμε τίποτα στα Βαλκάνια. Αν και πολιτεύομαι, τούτο δεν με υποχρεώνει σε τόση άγνοια, όπως άλλους, που πήγανε στο συνέδριο».

Ομολογουμένως προκαλεί κατάπληξη και η θέση ενός γνησίου Ρουμάνου[Lozovan], ο οποίος ως καθηγητής του Πανεπιστημίου Κοπεγχάγης συμμετέχει σε διεθνές συνέδριο στο Μόναχο, όπου ανακοινώνει ότι η ρουμανική γλώσσα δεν είναι «βαλκανική». Ο ίδιος δε δέχεται ως έγκυρη και την πληροφορία του Ιωάννου Λυδού, ο οποίος επιλεγμένος από τον αυτοκράτορα Ιουστινιανό ως διοικητής του θέματος Ευρώπη, όπως τότε αποκαλούσαν τα Βαλκάνια, σε σύγγραμμά του, επιγραφόμενο «*Περί των αρχών της Ρωμαίων πολιτείας*», καταχωρίζει και τα επόμενα: «*Τα περί την Ευρώπην πραττόμενα πάντα την αρχαιότητα διεφύλαξεν εξ ανάγκης, διά τους αυτής οικήτορας, και περ Έλληνας εκ του πλείονος όντας, τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνή και μάλιστα τους δημοσιεύοντας...*» (βλ. A.G. Lazarou, «*Les Valagues balkaniques*», ΕΕΒΣ, ΜΘ', 1994-1996, 95)

Φυσικά ο Lozovan δεν είναι ο μόνος από τους Ρουμάνους, που θεωρούν αξιόπιστη και έγκυρη τη μαρτυρία του Ιωάννου Λυδού. Εντυπωσιακά δημοσιεύματα έδωσαν και πολύ ενωρίτερα γνωστοί ακαδημαϊκοί, Vasile Parvan, R. Vulpe, G.Bratianu, I.I.Russu, κατεξοχήν δε ο Roghirc, ο οποίος απέδειξε και την πλήρη ελληνικότητα του γλωσσικού και εθνολογικού υποστρώματος όλης της ελληνικής χερσονήσου, στην

οποία περιλαμβάνεται η Βόρειος Ήπειρος. Βέβαια τα πρωτεία αξιολογήσεως της πληροφορίας κατέχει ο Γάλλος Leon Lajoscade στη Σορβόννη, του κύκλου ερευνητών Γιάννη Ψυχάρη, Ηπειρώτη, της δε πλατύτερης γνωστοποίησεως και προβολής ο σύγχρονός μας καθηγητής του Πανεπιστημίου Λιέγης Michel Dubuisson. Δυστυχώς δεν έχουν εκλείψει αποφύσεις της παλαιότερης προπαγάνδας, που ήδη έχουν εκθέσει την UNESCO και παρέσυραν σε αβάσιμο διάβημα τον σημερινό πρόεδρο της Δημοκρατίας της Ρουμανίας, από τον οποίο απέκρυσαν επιστημονική αποκάλυψη του Lorga, όταν ερευνούσε τα Πολωνικά αρχεία, βλέποντας ότι οι Βλάχοι της σημερινής Αλβανίας, Μοσχοπολίτες, δήλωναν στις τοπικές Πολωνικές Αρχές ότι είναι Γραικοί! Έλληνες!»

(Όσοι ενδιαφέρονται για πλήρη τεκμηρίωση: στα Ευρετήρια δημοσιευμάτων του αρθρογράφου:

1) Αχ. Γ. Λαζάρου, καταγωγή και επίτομη ιστορία των Βλάχων της Αλβανίας. Έκδοση και στην αλβανική γλώσσα. Ιωάννινα 1994.

2) Ελληνισμός και λαοί νοτιοανατολικής Ευρώπης, τόμοι Α', Β', Γ', Δ', Αθήνα 2009-2010)

Αχιλλέας Γ. Λαζάρου.

Ρωμανιστής-Βαλκανολόγος, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών, τ. Charge de cours a la Sorbonne (Paris IV).

* = οι λέξεις σε αγκύλες [...] είναι προσθήκη δικιά μου, για να καταλαβαίνει και ο απλός αναγνώστης.

18. ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (19.02.2011, 'ΛΑΟΣ')

Θα μας ρωτήσει κάποιος αναγνώστης: «Μα κύριε μου, γιατί τόσο επιμένετε για την ελληνικότητα των Βλάχων. Έχετε γίνει γραφικός! Μας έχετε ζαλίσει! Γιατί συνέχεια ασχολείστε με το αυτονόητο; Έτσι όπως κάνετε, θα μας αναγκάσετε να πιστέψουμε το αντίθετο». Πολύ εύλογα και σωστά ακούγονται τα παραπάνω, ωστόσο τα πράγματα δεν είναι έτσι. Και εξηγούμαστε:

Σε μια από τις προηγούμενες ημέρες και σε παρέα γνωστής καφετερίας της πόλης μας, καθώς συζητούσαμε για τα έθιμα των Βλάχων, πετάγεται ένας κύριος 55 ετών επιχειρηματίας, μη Βλάχος, μας εξέφρασε τη γνώμη του με ερώτηση: "Από πού είναι οι Βλάχοι; Δεν ήρθαν από την Ρουμανία;" Τι να απαντήσει κανείς σε αυτόν τον άνθρωπο! Έχει μεγαλώσει με Βλάχους, οι καλύτεροι του φίλοι είναι Βλάχοι και αγνοεί το 'αυτονόητο' που λέγαμε προηγουμένως. Να ένας πρώτος απλός λόγος που πρέπει να συνεχίσουμε να επιχειρηματολογούμε για την ελληνικότητα των Βλάχων. Η καλύτερα των βλαχοφώνων Ελλήνων. Τόση μεγάλη ζημιά μας προκάλεσε η ρουμανική προπαγάνδα, ώστε ακόμα δεν έχει ξεριζωθεί η 'ρετσινιά', που έχουν προσάψει στους βλαχοφώνους Έλληνες.

Συνεχίζουμε, απαριθμώντας επιγραμματικά και άλλους σοβαρότερους λόγους για την αναγκαιότητα διατήρησης της ελληνικής εθνικής μνήμης από όλους μας.

Πρώτα από όλα η ίδια η πολιτεία (κομματικές και πολιτικές σκοπιμότητες), ενώ 'κόπτονταν' ότι αγωνιζόταν για τα εθνικά θέματα, έκρινε παλιότερα το πρόβλημα της

Μακεδονίας (και του ζητήματος των Βλάχων, καθώς αυτό αποτελεί μέρος του Μακεδονικού ζητήματος) ως «ανύπαρκτο γεγονός», ακόμα δε απόλυτο σκοτάδι επικρατούσε ως προς την τύχη και την τραγική μοίρα των συμπατριωτών μας φίλων της Β. Ηπείρου.

Μόνο ορισμένοι ευαισθητοποιημένοι πυρήνες του ελληνικού λαού χάρη στην ιδιωτική πρωτοβουλία (ευτυχώς που υπάρχει και αυτή) συνειδητοποιούν έγκαιρα την διαδικασία εθνικής αυτογνωσίας και αναβιώνουν την εθνική μνήμη.

«Ταυτόχρονα η κρατική συμπαράσταση εκτιμάται μηδαμινή μέχρι ανύπαρκτη, εφόσον αδιαφορεί πλήρως για την υπόθεση της εθνικής επιστημονικής έρευνας» γράφει ο Κ. Βακαλόπουλος (‘Αλησμόνητες πατρίδες η Μαρτυρική Β. Ήπειρος και η Μολδοβλαχία’ τόμος Ι, σελ. 11).

Το πρόβλημα λοιπόν είμαστε εμείς και όχι οι Βαλκάνιοι γείτονες μας, οι οποίοι παρουσίαζαν και παρουσιάζουν συντονισμένη και οργανωμένη δραστηριότητα, εξασφαλίζοντας (από μέρους των κρατών τους) τις κατάλληλες προϋποθέσεις για πραγματοποίηση ακώλυτης επιστημονικής έρευνας για τα εθνικά τους πράγματα.

Εδώ στη χώρα μας, η πολιτεία έχει οργανώσει ερευνητικά κέντρα και αν έχει οργανώσει, πόσο τα στήριξε; Με ποια όρεξη να δουλέψουν οι ερευνητές; Τα τελευταία χρόνια η αθηναϊκή πολιτική ανακάλυψε τους εθνικούς κορμούς έξω από τα στενά ελληνικά όρια με προαιώνιες ρίζες (Β. Ήπειρος, Άνω Μακεδονία, Βουλγαρία, Πόντος, κρυπτοχριστιανοί Μ. Ασίας κλπ).

Πόσο ενδιαφέρθηκε η Αθήνα για τους βλαχόφωνους Έλληνες, που τους παράτησε στο έλεος της ρουμανικής προπαγάνδας από το μισό και πέρα του 19ου αιώνα; Έφτασε δε στο σημείο να μην αντιδράσει στην απόφαση του Οθωμανικού κράτους (1905) αναγνώρισης βλάχικου «μιλέτ (=έθνους) στην Μακεδονία. Και μετά 8 χρόνια κατά την απελευθέρωση της Μακεδονίας (συνθήκη Βουκουρεστίου), δέχτηκαν την συνέχιση των ρουμανικών σχολείων μέχρι και τις αρχές του 2^ο Παγκοσμίου πολέμου.

Κάποτε, όταν ο Παύλος Μελάς έχασε τη ζωή του στην Μακεδονία (1904) οι Έλληνες του Αθηναϊκού Κράτους είχαν αναφωνήσει με έκπληξη: « Ώστε υπάρχουν Έλληνες στην Μακεδονία;». Ακόμα και τώρα στους ποδοσφαιρικούς αγώνες οι οπαδοί των ομάδων του Νότου αποκαλούν «Βούλγαρους» τους οπαδούς ομάδων του Βορά! (‘τραβηγμένο’ παράδειγμα μεν, όχι ευκαταφρόνητο δε)!

Πόσοι ξέρουν ότι οι Βλάχοι μας δεν είναι τίποτε άλλο από εκλατινισμένους (δίγλωσσους, πρέπει να το τονίσουμε αυτό!) γλωσσικά αυτόχθονες ελληνικούς πληθυσμούς, οι οποίοι ανήκαν στην ηγετική τάξη της τότε Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και ασκούσαν ποικίλα επαγγέλματα (άμεση ή έμμεση σχέση με του Ρωμαίους); Π.χ. Υπάλληλοι του Ρωμαϊκού κράτους, επιφορτισμένοι με την φύλαξη και συντήρηση της Εγνατίας και άλλων οδών και εκμεταλλευόμενοι τα μεταφορικά μέσα, τους οδικούς σταθμούς, τα πανδοχεία, τα κέντρα συναλλαγών, τις εμπορικές αντιπροσωπείες, την ταχυδρομική υπηρεσία κλπ .

Ευτυχώς που δημιουργήθηκαν σύλλογοι (Βλάχων, Ποντίων, Μικρασιατών, Ανατολικής και Βόρειας Θράκης κλπ.) οι οποίοι, αναβιώνοντας την παράδοση (χορός, έθιμα, τραγούδια κλπ), συντελούν σε αυτό που θα έπρεπε να κάνει κατευθείαν η ελληνική πολιτεία. Για να μην απωλέσει ο λαός μας την εθνική μνήμη.

Ευτυχώς που υπάρχουν και εξέχουσες πανεπιστημιακές προσωπικότητες (Ν. Μουτσόπουλος, Κ. Βακαλόπουλος, Α. Κεσόπουλος κλπ) που εκδίδουν τόμους για τις Αλησμόνητες Πατρίδες, βιβλία που πρέπει να τα εφοδιαστεί κάθε Έλληνας.

Αυτοί δεν ασκούνται μόνο στο ζωντάνεμα της εθνικής μνήμης αλλά και στην πρόταση για σωστή εθνική πολιτική, χωρίς ‘ξερό σωβινισμό’ και ‘εθνικισμό’, για πολιτική επιθετική (όχι να ακολουθούμε τα γεγονότα), για πολιτική ‘ξαναγνωρισμού’ του εαυτού μας, αναγέννησης, αληθινής κάθαρσης, αντίστασης, αμόλυπτης παιδείας (χωρίς κομματισμό και πολιτική σκοπιμότητα), ηθικότητας, ανθρωπιάς, απόδρασης από την επικίνδυνη πλήξη μας και τέλος της επαναανακάλυψης του Ελληνισμού και της ελληνικότητάς με τα ωραία μας ιδανικά!

(Πηγή για κάποια σχόλια: ‘Αλησμόνητες Πατρίδες’, εκδ. Τζιαμπύρης Πυραμίδα, Ν Μουτσόπουλου, Κ Βακαλόπουλου, Α. Κεσόπουλου)

19. ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΕΝΟΣ ΦΑΡΣΑΡΩΤΗ (07.05.2011, ‘ΛΑΟΣ’)

Σερφάροντας στο διαδίκτυο όλος τυχαίως βρήκα μια ιστοσελίδα ενός βλάχικου συλλόγου από την Αμερική με την επωνυμία ‘Farsarotul’. Ο σύλλογος **ιδρύθηκε το 1903 από τον Nicolae Cican**, είναι ο παλιότερος σύλλογος Βλάχων στην Αμερική και με λίγα λόγια ως σκοπό είχε τις ανθρωπιστικές δράσεις για τα μέλη του και την διατήρηση της Βλάχικης κουλτούρας. Ο κ. Α. Λαζάρου, γνωστός Ρομανιστής, Βαλκανολόγος, στο βιβλίο του **Τετράτομο έργο ‘Έλληνισμός και Λαοί Νοτιοανατολικής Ευρώπης, Διαχρονικές και Διεπιστημονικές Διαδρομές’, Τόμος Α, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Λυχνία**, σελ.70, χαρακτηρίζει τον σύλλογο αυτό ανθελληνικό. Ο σύλλογος Farsarotul υποστηρίζει στην ιστοσελίδα του ότι η ευρύτερη πολιτική του ήτανε, καταρχάς, φιλορουμανική, αργότερα όμως ανοίχτηκε και δέχεται στους κόλπους του Βλάχους παγκοσμίως, δηλώνει ότι δεν ανακατεύεται με την πολιτική με την στενή του όρου έννοια και ο βασικός προσανατολισμός του είναι η διατήρηση της βλάχικης κουλτούρας και η έρευνα (για ενημέρωση των απογόνων τους) για το τι είναι και από πού είναι οι Βλάχοι. Εκδίδει κάθε έξη μήνες ένα ενημερωτικό δελτίο με άρθρα, συνεντεύξεις κλπ. επάνω σε βλάχικα θέματα με συντάκτη, σχολιαστή και γραμματέα τον Nick Balamaci. Στο τελευταίο ενημερωτικό, που διάβασα, λοιπόν ο κ. Balamaci μας ξαφνιάζει, λέγοντας στο εισαγωγικό του σημείωμα με τίτλο «το τέλος μιας ψευδαίσθησης» τα εξής επί λέξη:

«Από όλα τα ενημερωτικά δελτία, που έχουμε δημοσιεύσει στα 24 χρόνια μας, το άρθρο αυτό μπορεί κάλλιστα να είναι το πιο σημαντικό, διότι περιέχει 3 αξιοσημείωτα σύγχρονα ντοκουμέντα που δείχνουν την κατάσταση των Βαλκάνιων Βλάχων σήμερα, όπως ΑΥΤΟΙ την βλέπουν και όχι όπως οι αυτοαποκαλούμενοι ηγέτες των Βλάχων στη Δύση το βλέπουν.

Αρκετές γενιές (Βλάχων) μεγάλωσαν στις ΗΠΑ μετά από τις δύο μεγαλύτερες μαζικές μεταναστεύσεις των Βλάχων στον 20ο αιώνα: στην Αμερική μεταξύ 1900-1920 και στη Ρουμανία μεταξύ 1925-1943. Τόσο εμείς στις ΗΠΑ οι οποίοι μεγαλώσαμε με το να θεωρούμε τους εαυτούς μας Ρουμάνους, όσο και εκείνοι που μεγάλωσαν στη Ρουμανία ως πολίτες του κράτους αυτού, είχαμε τουλάχιστον δύο βασικές κοινές πεποιθήσεις στο κοινό: (1) ότι οι Βλάχοι είναι στην ουσία Ρουμάνοι, και (2) ότι πειστήκαμε από την ελληνική κυβέρνηση να γίνουμε Έλληνες, καταδιωχθήκαμε όταν αρνηθήκαμε, και ότι οι Βλάχοι εξακολουθούν να διώκονται εκεί (εννοεί Ελλάδα).

Όσοι από εμάς έχουν πράγματι ταξιδέψει στην Ελλάδα και σε άλλες περιοχές Βλάχων διαπίστωσαν μια πολύ διαφορετική ιστορία: (1) η συντριπτική πλειοψηφία των Βλάχων εκεί δεν αισθάνονται ότι είναι Ρουμάνοι και ποτέ δεν αισθάνθηκαν, και

(2) εκτός από δύο περιόδους πραγματικής και αληθινής πίεσης και δίωξης - κατά τη διάρκεια του πολεμικού αγώνα (1897-1913) των Ελλήνων να κερδίσουν τον έλεγχο της Μακεδονίας και κατά το αυταρχικό, σχεδόν φασιστικό καθεστώς του Μεταξά μεταξύ 1936-1941 - οι Βλάχοι δεν έχουν μόνο διωχθεί από την ελληνική κυβέρνηση, αλλά έχουν γίνει ευπρόσδεκτοι στα υψηλότερα αξιώματα εκείνων των κυβερνήσεων, στην πραγματικότητα βοήθησαν στην ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους και κατείχαν μεγάλες θέσεις στην κυβέρνησή του από εκείνη την εποχή έως σήμερα.

Τόσο διαφορετικές ήταν οι πεποιθήσεις με τις οποίες μεγάλωσα από την πραγματική κατάσταση, ώστε το πρώτο ταξίδι μου στην Ελλάδα το 1981 ήταν κάτι σαν θεραπεία σοκ παρά διακοπές. Περίμενα να δω μια επικεντρωμένη προσπάθεια εξόντωσης των βλάχικων παραδόσεων. Αντί αυτού, βρήκα ακμάζουσες κοινότητες που είχαν διατηρήσει την Βλάχικη παράδοση και γλώσσα καλύτερα από τους περισσότερους από εμάς. Εκτός από ελάχιστους φανατικούς, που δεν τους ενέκρινε το ελληνικό κράτος - φανατικοί σαν εκείνους που βρίσκονται σε κάθε ανθρώπινο πληθυσμό, δεν υπήρχε καμιά "δίωξη" ... στην πραγματικότητα, τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην ίδια μου τα μάτια έδειξαν πως οι Βλάχοι της Ελλάδας έζησαν μια ζωή, όπου είχαν μια πάρα πολύ μεγαλύτερη ελευθερία να οργανώσουν, να μιλήσουν τη γλώσσα τους και να ζήσουν σε ελευθερία και ευημερία, από ότι οι συμπατριώτες τους στην Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη γιουγκοσλαβική Μακεδονία ακόμη και τη Ρουμανία.

Εκείνη και οι επόμενες επισκέψεις μου (στην Ελλάδα) άλλαξαν τις απόψεις μου για πάντα. Ενώ ακόμα έντονα διαφωνώ με εθνικιστές Έλληνες λόγιους (ερευνητές) που υποστηρίζουν ότι οι Βλάχοι είναι και πάντα ήταν Έλληνες, αντιλαμβάνομαι πως οι Βλάχοι δεν είναι Ρουμάνοι - αλλά έχουν σημαντικούς πολιτιστικούς, ιστορικούς και γλωσσικούς δεσμούς με την Ελλάδα και τη Ρουμανία.

Τι γίνεται όμως με όσους από εμάς δεν έχουν πάει ποτέ στην Ελλάδα ή σε άλλες βαλκανικές χώρες; Πώς μπορούμε να τεστάρουμε τις πεποιθήσεις που έχουν κυριαρχήσει την αντίληψη μας του ποιοι ήμασταν και ποιοι είμαστε;».

Σχολιάζοντας τα προηγούμενα διαπιστώνουμε την αλλαγή στις πεποιθήσεις του κ. Balamaci (όχι προσανατολισμός προς Ρουμανία και διαπίστωσή του ότι οι Βλάχοι δεν διώκονται στην Ελλάδα, όπως τον είχαν μάθει να λέει, απεναντίας είναι ευνοούμενοι στην χώρα τους). Ο κ. Balamaci διαπίστωσε αρκετά πράγματα και στο μέλλον, πιστεύουμε, ότι θα διαπιστώσει κι άλλα ακόμα.

Εν κατακλείδι, επισημαίνουμε ότι, τόσο κακό έχει κάνει η Ρουμανική Προπαγάνδα (όπως όλες οι φαιές προπαγάνδες βέβαια) που ακόμα και ανοικτά μυαλά (όπως φαίνεται να είναι ο Balamasi) δεν αντιλαμβάνονται το αυτονόητο, που η συντριπτική πλειοψηφία στην Ελλάδα λέμε: Ότι οι Βλάχοι εδώ στον ελληνικό χώρο είναι Έλληνες και όσοι βρίσκονται στην διασπορά αν ψάξουν τους προγόνους τους θα δούνε ότι προέρχονται από χωριά των ορεινών ελληνικών χώρων. Λέει, λοιπόν, στο άρθρο του επί λέξει: «Ενώ ακόμα έντονα διαφωνώ με εθνικιστές Έλληνες λόγιους (ερευνητές) που υποστηρίζουν ότι οι Βλάχοι είναι και πάντα ήταν Έλληνες, αντιλαμβάνομαι πως οι Βλάχοι δεν είναι Ρουμάνοι». Το ερώτημα μου είναι τι είναι οι Βλάχοι και τι θα πει στα παιδιά του; Αν δε είναι Έλληνες θα είναι κάποιο άλλο έθνος. Ποιο είναι αυτό; Γιατί δεν το λέει; Είναι τόσο μπερδεμένοι οι από έξω που ακόμα κάνουν ερωτήματα, όπως το παρακάτω ο ίδιος πάλι: «Τι γίνεται όμως με όσους από εμάς δεν έχουν πάει ποτέ στην Ελλάδα ή σε άλλες βαλκανικές χώρες; Πώς μπορούμε να τεστάρουμε τις

πεποιθήσεις που έχουν κυριαρχήσει την αντίληψη μας του ποιοι ήμασταν και ποιοι είμαστε;». (How can we test the beliefs that have dominated our understanding of who we were and who we are?). Μήπως απολωλά πρόβατα; Υπάρχει και αυτή η εκδοχή. Μια ερώτηση κάνουμε...

20. ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ‘Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΣΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΛΑΧΟΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ’, ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ (21-05-2011, ‘ΛΑΟΣ’)

Μετά την ανάγνωση του προαναφερθέντος βιβλίου θα παραθέσουμε μια δικιά μας περίληψη χωρίς, βέβαια σε καμιά περίπτωση, να έχουμε τη διάθεση να αναμολχλεύσουμε, πάθη του παρελθόντος. Πιστεύουμε ότι η Ιστορία πρέπει να μελετάται με αντικειμενικό τρόπο και ότι το παρελθόν, κατά ένα μεγάλο βαθμό, είναι ένας πολύ καθοριστικός παράγοντας για να βγάλουμε συμπεράσματα για το μέλλον.

Μετά τον 2^ο Παγκόσμιο πόλεμο, το λεγόμενο *Κουτσοβλαχικό Ζήτημα* έχασε την οξύτητά του. Βέβαια στην Κατοχή και στον Εμφύλιο, μικρό μέρος των Κουτσοβλάχων είχε εμπλακεί, δημιουργώντας προβλήματα, και επίσης, εξαιτίας της μετατροπής της Ρουμανίας σε ‘Λαϊκή Δημοκρατία’ και της επερχόμενης κατάργησης των σχολείων και εκκλησιών, οι εκεί Έλληνες έφυγαν στην Ελλάδα και πρόσθεσαν νέα προβλήματα στον τόπο.

Στις 10ετίες 50-60 το θέμα ήταν σε λανθάνουσα κατάσταση, ωστόσο ο ‘περίγυρος’, δηλαδή ομάδες Κουτσοβλάχων μεταναστών (Ευρώπη, Αμερική) με ‘ιδρύματα, δημοσιεύματα και βιβλία ανέπτυξαν δραστηριότητες επάνω σε αυτό (ΚΒ Ζήτημα).

Και πριν την κατάργηση του Κομμουνισμού, κύκλοι με δημοσιεύματα στην Ρουμανία αλλά και στο εξωτερικό επιζητούσαν αναγνώριση δικαιωμάτων μειονότητας στους Κ.Βλαχικούς πληθυσμούς σε όλες τις χώρες στα Βαλκάνια (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας). Χρησιμοποιήθηκαν τεχνικές του παρελθόντος αλλά και σύγχρονες (προπαγανδιστικό υλικό, ονομαστικά σε κατοίκους πόλεων ΚΒ καταγωγής μαζί με μαγνητοφωνημένες κασέτες βλάχικων τραγουδιών), καθώς επίσης και επιστημονικά συμπεράσματα, που δεν άντεχαν σε σοβαρή κριτική.

Επίσης, βλάχικες οργανώσεις έστειλαν έγγραφα στην *Διάσκεψη για την Ασφάλεια και Συνεργασία* στην Μαδρίτη, όπου ζητούσαν να πιεστούν οι Βαλκανικές χώρες να αναγνωρίσουν στους Κ.Βλάχους δικαιώματα εκμάθησης του γλωσσικού τους ιδιώματος σε δικά τους σχολεία.

Το θέμα περιπλέχθηκε, όταν με την κάλυψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Γραφείου Μειονοτικών του Δουβλίνου, μέσω επιχορηγήσεων και ευρωπαϊκών προγραμμάτων, γίνονταν τάχα έρευνες και επισκέψεις ατόμων, προκλητικά, στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα τον Οκτώβριο του 1987, πράκτορες της προπολεμικής προπαγάνδας πρωτοστάτησαν σε 12μελή ομάδα *Μειονοτικών του Δουβλίνου*, οικειοποιημένη παράνομα τον τίτλο των εκπροσώπων της **ΕΟΚ**, ενώ στην πραγματικότητα ήταν μέλη ιδιωτικού οργανισμού, κατόρθωσε να εξασφαλίσει επιχορήγηση από την **ΕΟΚ**, κατέληξε σε λάθος μεροληπτικά αποτελέσματα, αφού στηρίχθηκε περισσότερο σε εισηγήσεις των πρακτόρων της Ρουμανικής και άλλων προπαγάνδων. Όσον αφορά στο Κ.βλαχικό θέμα, η Επιτροπή της ‘Πανελλήνιας Ένωσης Πολιτιστικών Συλλό-

γων Βλάχων έδωσε απάντηση τεκμηριωμένη στο προηγούμενο αποτέλεσμα ‘Rapport de la Visite d’étude aux minotites de Grece October 1987’ (Ερώτημα δικό μας: Γιατί η 12μελής Ομάδα δεν απευθύνθηκε στην Πανελλήνια Ένωση Π. Συλλόγων Βλάχων;)

Το ουσιαστικό νόημα των επιδιώξεων της Ρουμανικής Προπαγάνδας είχε εκφράσει ο φιλόσοφος και συγγραφέας Max Nordou, ο οποίος έγραφε: Οι Ρουμάνοι επιδιώκουν να δημιουργήσουν τίτλο ιδιοκτησίας που ελπίζουν ότι θα τον ανταλλάξουν με άλλη αξία. Άλλωστε και η ίδια η Ρουμανία με δημοσιεύματά της ομολόγησε ότι στόχευε να εφοδιαστεί μ’ ένα διαπραγματευτικό όπλο απέναντι στα γειτονικά κράτη και κυρίως απέναντι στην Βουλγαρία.

Άρα το θέμα δεν ήταν ιδεολογικό και συναισθηματικό, όπως θέλουν να λένουν ορισμένοι, και τεκμηριώνεται από τις διαπραγματεύσεις της Ρ. Προπαγάνδας στην τότε Τουρκία, αλλά και από την έρευνα της πολιτικής των κυβερνήσεων και των πολιτικών κομμάτων της τότε Ρουμανίας. Η τεκμηρίωση φαίνεται από την συγκέντρωση πηγών του Αρχείου του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και από δημοσιεύματα Ελληνικού, Ρουμανικού και Ευρωπαϊκού τύπου, που παραθέτει στο βιβλίο της η συγγραφέας.

Στην Ελλάδα η προπαγάνδα δεν είχε πυρήνες Ρουμάνων παρά μόνο πράκτορες, που μεταχειρίζονταν διάφορα μέσα για την καταστροφή της ενότητας του Ελληνικού κράτους. Η δε Ελλάδα θα κινδύνευε αν το αποτέλεσμα του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου ήταν διαφορετικό γιατί σεβάστηκε τις Συνθήκες (από 1913-40), που υπέγραψε με την Ρουμανία, ενώ τα όμορα Βαλκανικά κράτη δεν ακολούθησαν την πολιτική της (απαγόρευσαν κάθε δραστηριότητα στους Κ. Βλαχικούς πληθυσμούς παρά τις προσπάθειες των Ρουμάνων).

‘Το Κουτσοβλαχικό Ζήτημα αποτελεί πραγματικότητα και μας υποχρεώνει σε εγρήγορση’, μας λέει η συγγραφέας, ώστε να μην έχουμε επάνοδο σε καταστάσεις του παρελθόντος, που θεωρήθηκαν πεπερασμένες. Πράγματι έχει δίκιο και η ιστορία την δικαιώνει. Το βιβλίο της γράφτηκε το 1995. Από αυτό το χρονικό διάστημα μέχρι σήμερα, είμαστε μάρτυρες εξελίξεων, αιχμή των οποίων είναι η σύσταση του **‘Συμβουλίου των Αρμάνων’** στην Ευρώπη, το οποίο ούτε λίγο ούτε πολύ έφθασε με ψήφισμά του στην Μοσχόπολη πέρσι το καλοκαίρι (2010) σε **‘Αντάμωμα Βλάχων’** να απαιτήσει οι βλάχικοι πληθυσμοί να αναγνωριστούν από τα κράτη ως **‘Περιφερειακό έθνος’**. Παρατηρούμε δε μια ομοιότητα, την οποία δεν πρέπει να παραβλέψουμε: Και στην πρώτη ‘αφύπνιση’ των Κ.Βλάχων με την Ρουμανική Προπαγάνδα παλιότερα αλλά και με την τελευταία τρίτη ‘αφύπνιση’, οι πρωτοστατούντες (παλιά Ρουμανικές Κυβερνήσεις), τώρα το **‘Συμβούλιο των Αρμάνων’**, ξεκίνησαν να πιέζουν με το αίτημα της διατήρησης του γλωσσικού ιδιώματος και δημιουργίας σχολείων. Φάνηκε και στις δύο περιπτώσεις ότι οι πρωταγωνιστές δεν περιορίστηκαν μόνο σε αυτό. Η προσπάθεια διατήρησης του γλωσσικού ιδιώματος έδειξε ότι αποτέλεσε πρόσχημα για εξυπηρέτηση περισσότερο πολιτικών σκοπών.

Τέλος, η συγγραφέας μας εξηγεί τον σκοπό της εργασίας της που είναι: Έρευνα και αξιολόγηση των φάσεων της ιστορίας του Κ. Βλαχικού Ζητήματος, από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα έως το 1940, με βάση τα δεδομένα που διαθέτει το **ΑΝΕΚΔΟΤΟ** αρχειακό υλικό. Διαβεβαιώνει ότι θα ληφθούν υπόψη όλοι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι: Ελλάδα, Πατριαρχείο, Πύλη και Μ. Δυνάμεις, ιδιαίτερα Αυστροουγγαρία (ρόλος βασικής σημασίας).

Τα αρχεία στην πορεία της εργασίας της είναι αποκαλυπτικά και η έρευνα έγινε στο Βιλαέτι των Ιωαννίνων και στα βλαχοχώρια της Πίνδου. Στην ουσία τα βλαχοχώρια της Ηπείρου και των Γρεβενών αποτελούν μια ενότητα για πάρα πολλούς λόγους, που απαριθμούνται από την συγγραφέα.

Στον πρώτο τόμο της εργασίας της, χρονικά, περιλαμβάνει τα έτη 1850-1900, πρώτον γιατί είναι μισός αιώνας, δεύτερον γιατί στο 1900 περίπου ο κυριότερος εκπρόσωπος της Ρ. Προπαγάνδας **Απόστολος Μαργαρίτης** παραμερίζεται και τρίτον στο τέλος αυτής της περιόδου αρχίζει και η ένοπλη δραστηριότητα.

Οι πηγές, όπως είπαμε είναι ανέκδοτες και περιέχουν Αρχεία από: 1) Το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, 2) Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, 3) Την Μητρόπολη Ιωαννίνων, 3) Την Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Αρχεία από Γαλλία, Αυστρία και δημοσιεύματα Ελλάδας, Ρουμανίας και ξένου τύπου.

(Πηγή : Το βιβλίο που αναφέρεται στον τίτλο του παρόντος σημειώματος)

21. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ‘Η ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ ΣΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΛΑΧΟΦΩΝΑ ΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ’(ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ Ι. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ) (04-06-2011, ‘ΛΑΟΣ’)

Μετά την ανάγνωση του προαναφερθέντος βιβλίου θα παραθέσουμε μια δικιά μας περίληψη στο θέμα μας, χωρίς βέβαια σε καμιά περίπτωση, να έχουμε τη διάθεση να αναμοχλεύσουμε πάθη του παρελθόντος. Πιστεύουμε ότι η Ιστορία πρέπει να μελετάται με αντικειμενικό τρόπο και ότι το παρελθόν, κατά ένα μεγάλο βαθμό, είναι ένας πολύ καθοριστικός παράγοντας για να βγάλουμε συμπεράσματα για το μέλλον. Η συγγραφέας εκθέτει αντικειμενικά τα γεγονότα και οι πηγές του βιβλίου της είναι **ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ** και περιέχουν Αρχεία από: 1) Το Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών, 2) Το Οικουμενικό Πατριαρχείο, 3) Την Μητρόπολη Ιωαννίνων, 3) Την Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Αρχεία από Γαλλία, Αυστρία και δημοσιεύματα Ελλάδας, Ρουμανίας και ξένου τύπου.

Η Ρουμανική προπαγάνδα αποτέλεσε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας φαινόμενο ιδιότυπο. Οι Ρουμάνοι αντί να επικεντρώσουν τον αγώνα τους στην Τρανσυλβανία και να ελευθερώσουν τους εκεί πραγματικούς τους αδελφούς, επιδόθηκαν σε μια μεγαλοϊδεατική πολιτική διάσωσης **‘αδελφών’** σκορπισμένων σ’ όλη την έκταση της Βαλκανικής και ιδιαίτερα των Κουτσοβλάχων της Ελλάδας.

Η ομοιότητα του Κ.Β. ιδιώματος με την Ρουμανική γλώσσα θεωρήθηκε ως η κύρια απόδειξη φυλετικής συγγένειας και επάνω σε αυτό στηρίχτηκε η προπαγάνδα με αποτέλεσμα να υπάρξει πρωτοφανής βιαιότητα και σοβαρή αναταραχή των βλαχοφώνων της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι οποίοι αποτελούσαν ένα επίλεκτο τμήμα της ελληνικής εθνότητας.

Στην αρχή οι διπλωματικοί εκπρόσωποι της Ρουμανίας ξεκίνησαν επίσημα με την προσπάθεια διάσωσης του γλωσσικού ιδιώματος και του πολιτισμού των Βλάχων, ωστόσο δεν περιορίστηκαν σε αυτό, γιατί στην ουσία αποδείχθηκε ότι αυτό ήταν πρόσχημα για την εξυπηρέτηση πολιτικής ανταλλαγμάτων.

Με λίγα λόγια, οι Ρουμάνοι ενεργοποίησαν την προπαγάνδα, όχι για να ελευθερώσουν τους υπόδουλους ‘αδελφούς’ αλλά, με το πρόσχημα της αποφυγής του εξελληνισμού τους, ήθελαν μάλλον να τους χρησιμοποιήσουν ως αντάλλαγμα για την υποστήριξη εθνικών των διεκδικήσεων σε Αυστροουγγαρία, Ρωσία και Βουλγαρία.

Βέβαια ήταν φυσικό η Ελλάδα, το Πατριαρχείο και η μεγάλη πλειοψηφία των Κουτσοβλάχων να αντιδράσουν, γεγονός που επέφερε ψυχρότητα στις σχέσεις των δύο χωρών, μεγάλη ταλαιπωρία στους ΚΒ πληθυσμούς στην τότε Τουρκία και δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις στα μοναστηριακά κτήματα και ελληνικά κληροδοτήματα (σε Ρουμανία), από όπου χρησιμοποιήθηκε μεγάλο ποσοστό για την χρηματοδότηση της προπαγάνδας.

Στον πρώτο αυτόν τόμο της εργασίας της συγγραφέως επισημαίνονται όλες οι εκφάνσεις της προπαγάνδας στα εξής σημεία:

1. Η αφύπνιση εθνικού κινήματος, που επιχειρήθηκε στο παρελθόν, ιδιαίτερα με την Ρουμανική προπαγάνδα, διαφοροποιείται από το εθνικά κινήματα των βαλκανικών χωρών του προπερασμένου αιώνα, γιατί το ανθρώπινο δυναμικό βρισκονταν πολύ μακριά από το εθνικό κέντρο, οπότε δεν υπήρχε ελπίδα να ενσωματωθεί στο Ρουμανικό κράτος.

2. Με αυτήν την διαφοροποίηση αποδυναμώνονται τα ιδεολογικά ερείσματα για την διάσωση του κουτσοβλαχικού στοιχείου και αυτό που μέτρησε ήταν τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ως διαπραγματευτικοί ελιγμός για την εξασφάλιση ανταλλαγμάτων είτε σε πολιτικό είτε σε επιστημονικό επίπεδο.

3. Η στάση της Ρουμανίας, όσον αφορά στην σχέση της με την Ελλάδα, δημιούργησε πρόβλημα σε αυτήν (Ελλάδα) εξαιτίας της προπαγάνδας και αυτή η όξυνση την συνέφερε για εσωτερική κατανάλωση (αποπροσανατολισμός των λαϊκών της μαζών με ταυτόχρονη δημιουργία μένους εναντίον του Ελληνισμού για καταπιέσεις δήθεν ‘όμαιμων’ αδελφών).

4. Η στάση της Τουρκίας απέναντι στην προπαγάνδα ήταν ευνοϊκή λόγω συμφερόντων της και σύμφωνα με το δόγμα ‘διαίρει και βασίλευε’, η δε διοικητική της μηχανή εξασφάλισε πλούσιες επιχορηγήσεις από την προπαγάνδα, και οι πράκτορες της προπαγάνδας προσέφεραν τις υπηρεσίες τους πρόθυμα για την καταπολέμηση επαναστατικών κινήσεων (περισσότερων σκηνοθετημένων). Αυτοί οι πράκτορες δεν καταδιώκονταν καθόλου από την Τουρκία, οι νόμοι παραβιαζόταν, το ελληνικό στοιχείο κατατρομοκρατούνταν και η άμυνα και το φρόνημα του Ελληνισμού εξουδετερώνονταν με την συστηματική καταδίωξη των προκρίτων των κουτσοβλαχικών κοινοτήτων.

5. Οι Μ. Δυνάμεις υπεστήριζαν την προπαγάνδα. Ιδιαίτερα η Αυστροουγγαρία που είχε συμφέρον να στρέψει προς άλλες κατευθύνσεις τους αλυτρωτικούς αγώνες των υποδούλων σ’ αυτή Ρουμάνων. Η διπλωματία της (μεγάλη παράδοση) ήταν σαφώς με το μέρος της προπαγάνδας και αυτό φάνηκε από τα γεγονότα και από την προσεκτική μελέτη των εγγράφων της. Σημαντική ενίσχυση έδωσε και η καθολική Εκκλησία (Α. Μαργαρίτης, Επαρχίες Πελαγονίας, Δυρραχίου και Βελεγράδων).

6. Η Ιταλία ενίσχυσε την προπαγάνδα (Ήπειρος, Αλβανία) και από ορισμένους Πρόξενους θεωρήθηκε περισσότερο επικίνδυνη από εκείνη της Αυστρίας.

7. Η Ρωσία λειτουργούσε πάντοτε σύμφωνα με το συμφέρον της (στο πλευρό του Πατριαρχείου της Ελλάδας στην προπαγάνδα σε Αλβανία και Ήπειρο, αλλά στις μητροπολιτικές επαρχίες της Μακεδονίας είχε φιλοσλαβική και φιλοβουλγαρική πο-

λιτική). Πάντως η Ρωσία, επειδή δεν ήθελε την Ρουμανική Εξαρχία, ήταν περισσότερο κατά της προπαγάνδας.

8. Η ανικανότητα ορισμένων στελεχών της διπλωματίας της Ελλάδας και ορισμένων μητροπολιτών προσέδωσε άνοδο στην προπαγάνδα. Έχουμε άνοδο αυτής επίσης στην μητροπολιτική επαρχία Πελαγονίας (Αβδέλα, Περιβόλι) όπου είχε τα καλύτερα της στελέχη, ενώ στο βιλαέτι Ιωαννίνων δεν είχε σημαντικές επιτυχίες (εκτός από το Βεράτι).

9. Τα μέσα και οι μέθοδοί της προπαγάνδας ήταν τα εξής κυριότερα:

α) Χρηματισμός προς τους πάντες με την σχεδόν ανεξέλεγκτη διαχείριση του Α. Μαργαρίτη. Η αντιπολίτευση της Ρουμανίας, εξ αιτίας αυτού του θέματος, κατάφερε να απομακρύνει τον Μαργαρίτη. β) Συστηματική εκμετάλλευση των διενέξεων μεταξύ των Ελλήνων κοινοταρχών. γ) Ίδρυση σχολείων με το δέλεαρ υποτροφιών, οικοτροφείων και πάσης φύσεως οικονομικών ενισχύσεων. δ) Συστηματική δίωξη ιερέων, δασκάλων προκρίτων που ήταν πιστοί στην ελληνική ιδέα.

10. Τέλος, ο Ελληνισμός και η Ορθοδοξία, παρά τις αδυναμίες πολλών φορέων της, αντέδρασε εντονότατα και η κύρια αντίδραση προήλθε από τι ίδιο το κουτσοβλαχικό στοιχείο, το οποίο στην μεγάλη του πλειοψηφία ήταν σταθερά προσηλωμένο στην Ελλάδα και το Πατριαρχείο.

22. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ/ Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ (09-7-2011, 'ΛΑΟΣ')

(πηγή: Προλεγόμενα από **Χ. Παπαστάθη (*1) Ν. Κατσάνη (*2)** του βιβλίου του **Α. Κεραμόπουλου ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ**, University Studio press, Θεσ/νίκη 2000)

(*1) Ο **Αντώνιος Δημ. Κεραμόπουλος** γεννήθηκε στις 13-03-1870 στην ορεινή κωμόπολη **Μπλάτσι** (σημ. Βλάστη) της Κοζάνης. Σπούδασε στην **Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών**. Εργάστηκε ως εκπ/κός και δη Γυμνασιάρχης στην Μέση Εκπαίδευση. Στην συνέχεια σπούδασε στην **Βιέννη, Λονδίνο, Μόναχο και Παρίσι**, με την οικονομική αρωγή του **Ραλλείου βραβείου** και ως υπότροφος του κληροδοτήματος του Βλάχου βαρώνου της Αυστρίας **Κωνσταντίνου Μπέλλιου**, Λινοτοπίτη στην καταγωγή, που κι αυτός είχε γεννηθεί στο Μπλάτσι.

Κατόπιν ασχολήθηκε πάρα πολύ με την **Αρχαιολογία**, υπηρετώντας σε πολλές αρχαιολογικές εφορείες της Ελλάδας και ως έφορος αρχαιοτήτων στην Θήβα και ανέκαλυψε αρχαιότητες και εξέδωσε τον τόμο με τίτλο **‘Θηβαϊκά’**, έργο που βραβεύτηκε από την **Ακαδημία των Παρισίων το 1921**.

Όλη του η ζωή ήταν μια προσφορά στον πολιτισμό. Διετέλεσε τακτικός καθηγητής του Δημοσίου και ιδιωτικού βίου των αρχαίων Ελλήνων στην **Φιλοσοφική Σχολή του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου** μέχρι συμπληρώσεως του ορίου ηλικίας του. Διορίστηκε μέλος της **Ακαδημίας Αθηνών** το 1926 και το 1936 εξελέγη Πρόεδρος της. Στα 1941 του ανετέθη η **Διεύθυνση αρχαιοτήτων στο ΥΠΕΠΘ** και λόγω της εχθρικής κατοχής χειρίστηκε με σθένος και αποφασιστικότητα τις τόσο επικίνδυνες καταστάσεις που απειλούσαν τις ελληνικές αρχαιότητες. Μετείχε στην **Εθνική Αντίσταση**, και το 1945 ήταν μεταξύ των πρωτεργατών για την ίδρυση της **‘Εθνικής Ενώσεως Βορείων Ελλήνων’** η οποία προσέφερε πολλά στην ενημέρωση του διεθνούς κοινού για τα εθνικά μας θέματα. Επίσης διετέλεσε επιστημονικός σύμ-

βουλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στην **Διεθνή Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων**.

Έστρεψε το ενδιαφέρον του στο ερευνητικό έργο το οποίο ήταν πλουσιότατο. Ασχολήθηκε με τον μακεδονικό χώρο, ιδιαίτερα στην Δυτική και Άνω Μακεδονία και στις πλούσιες αρχαιολογικές του μελέτες προσετέθησαν εθνολογικές έρευνες για τους αρχαίους **Μακεδόνες, Αλβανούς και Βλάχους**, καθώς και η ιστορία των σχέσεων των Ελλήνων με τους γειτονικούς λαούς της Βαλκανικής Χερσονήσου. Ο Κεραμόπουλος χαρακτηρίζει τους **Βλάχους απογόνους των Αρχαίων Μακεδόνων**, οι οποίοι έχοντας εκτίσει πολυετή θητεία-κατά το στρατολογικό σύστημα της εποχής-στον ρωμαϊκό στρατό είχαν καταστεί πλέον δίγλωσσοι.

Το επιστημονικό έργο του Α. Κεραμόπουλου έχει αναγνωριστεί διεθνώς. Εξελέγη μέλος του **Γερμανικού, Αυστριακού και Βουλγαρικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου**, αντεπιστέλλον μέλος της **Deutsche Akademie, της Society for the Promotion of Hellenic Studies** και του **Αρχαιολογικού Ινστιτούτου του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών**. Η **Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών** τον ανακήρυξε επίτιμο εταίρο.

(*2) Πολλά έχουν γραφεί και ειπωθεί τα τελευταία χρόνια στην ελληνική ιστοριογραφία για την γλώσσα και την καταγωγή των Βλάχων, ωστόσο μέχρι της εποχής του **Κεραμόπουλου Αντωνίου (1870-1961)**, όπως επισημαίνει και ο ίδιος, «Ουδείς Έλληνα ησχολήθη ειδικώς περί του ζητήματος τούτου, αφ' ότου είναι ελευθέρα η Ελλάδα». Πράγματι η προσφορά της ελληνικής ιστοριογραφίας είναι ελάχιστη ως ανύπαρκτη. Γνωστοί ιστορικοί όπως ο **Π. Αραβαντινός, ο Κ. Παπαρηγόπουλος, ο Άμαντος, ο Γ. Κορδάτος** και πολλοί άλλοι, όχι μόνο δεν ασχολήθηκαν με το ζήτημα αυτό, αλλά αβασάνιστα υιοθέτησαν απόψεις ξένων και ιδίως Ρουμάνων ιστορικών όσον αφορά την προέλευση των Βλάχων.

Το ίδιο ισχύει και για την κουτσοβλαχική γλώσσα. Μέχρι την δεκαετία του '70 καμιά γλωσσολογική μελέτη, εκτός του λεξικού του **Κ. Νικολαΐδη**, δεν έχει δημοσιευτεί με επιστημονικό χαρακτήρα. Η διαπραγμάτευση ενός τόσο σοβαρού ζητήματος αφέθηκε στα χέρια ερασιτεχνών που περισσότερο με εθνοκεντρικά συνθήματα, παρά με επιστημονικές αποδείξεις καθοδήγησαν την πορεία του. Η μακροχρόνια αυτή στάση οδήγησε στην αδυναμία της ελληνικής επιστήμης να σχηματίσει ορθή γνώμη για το ζήτημα αυτό, γεγονός που απέτρεψε και την χάραξη σωστής πολιτικής αντιμετώπισης του θέματος από μέρους της πολιτείας.

Ελάχιστοι ερευνητές όπως ο **Κ. Κούμας** και από τους νεότερους ο **Μ. Χρυσόχοου** και ο **Απ. Βακαλόπουλος** ασχολήθηκαν, κάπως ευρύτερα, με την καταγωγή των Βλάχων και όλοι κατέληξαν στη διαπίστωση ότι πρόκειται για εκλατινισμένους πληθυσμούς των περιοχών στις οποίες τους συναντούμε σήμερα, που συνδέονταν με την Ρωμαϊκή διοίκηση με σχέση εργασίας όπως η οροφυλακή, οι μεταφορές και οι δημόσιες υπηρεσίες. Ευτυχέστερη υπήρξε η γλωσσική έρευνα της κουτσοβλαχικής από την δεκαετία του '70 και εξής με εκπόνηση διδακτορικών διατριβών.

Το έργο του Κεραμόπουλου αποτελεί τη μοναδική επιστημονική μελέτη της προπολεμικής περιόδου. Κεντρικός της πυρήνας είναι να αποδείξει ότι οι Βλάχοι είναι αυτόχθονες και ότι ο εκλατινισμός τους οφείλεται στους λόγους που αναφέραμε.

Στο εσωτερικό του ελληνικού χώρου προκάλεσε αγαθές εντυπώσεις, όπως αποδεικνύεται από τις αρχικές δημοσιεύσεις της μελέτης του σε εφημερίδες της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, ενώ στην Ρουμανία ξεσήκωσε κύμα αντιδράσεων, πρώτον, γιατί Έλληνας τόλμησε να ασχοληθεί με το θέμα των Βλάχων και δεύτερον, με τα συμπεράσματά του. Αυτό ανάγκασε τον συγγραφέα να διερευνήσει ακόμα περισσό-

τερο το θέμα του και τα νέα του συμπεράσματα να τα προσθέσει στις υποσημειώσεις του και σε δύο παραρτήματα, γεγονός που επέφερε κάποια ανισορροπία στο όλο έργο, με αποτέλεσμα η μακροσκελής μεσολάβηση των υποσημειώσεων να κουράζει τον αναγνώστη.

Ιδιαίτερη αντίδραση προκάλεσε η πρόταση του για την ετυμολογική προέλευση του ονόματος **Βλάχος** από το **Φελλάχος**. Μολονότι πρέπει να θεωρηθεί ατυχής, από την σημείωση 1 της σελίδας 9 φαίνεται ότι ο Κεραμόπουλος δεν αγνοούσε την αποδεκτή σήμερα από όλους τους ερευνητές γνώμη ότι προέρχεται από το όνομα της κελτικής φυλής **Volci**. Αξιοπρόσεκτη είναι και η κριτική που ασκεί στους βυζαντινούς ιστορικούς και χρονογράφους που αποτελούν την μοναδική γραπτή μαρτυρία που υποστηρίζει κάθοδο των Βλάχων από τα βόρεια. Αποδεικνύει ότι η αναξιοπιστία πολλών είναι δεδομένη, γιατί κανείς δεν εξιστορεί γεγονότα στα οποία υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας και κανείς δεν αναφέρει συγκεκριμένους ιστορικούς από τους οποίους αντλεί τις πληροφορίες του.

60 χρόνια μετά την έκδοση του έργου του πολλά έχουν αλλάξει στην προβληματική, στην οποία αναφέρει η μελέτη. Εκείνο όμως που ισχύει είναι η άποψή του ότι η εκλατίνιση των Βλάχων οφείλεται στον θεσμό της οροφυλακής, που αρχίζει από τους μακεδονικούς χρόνους και φτάνει μέχρι την τουρκοκρατία, θεωρία που πρώτος υποστήριξε ο **Μ. Χρυσόχου**. Ιδιαίτερα χρήσιμες είναι οι πλούσιες υποσημειώσεις του και τα δύο παραρτήματα τα οποία μολονότι δεν αποτελούν, πολλές φορές, οργανική ενότητα με το κυρίως έργο, αποτελούν πολύτιμες πληροφορίες πληροφοριών για τον ερευνητή, που θέλει να ασχοληθεί με το θέμα των Βλάχων του ελληνικού χώρου.

23. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (1) (16-07-2011, ‘ΛΑΟΣ’)

Στο σημερινό μας σημείωμα θα μιλήσουμε για τους ‘διαχειριστές του Βλάχικου Ζητήματος. Ωστόσο επαναλαμβάνουμε για πολλοστή φορά ότι κανείς δεν έχει το μονοπώλιο να έχει το αλάθητο για το θέμα αυτό. Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή: Μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα (1850) ουδείς μιλούσε για Βλάχους, οι ίδιοι μάλιστα δεν προβληματιζόντουσαν για την ιστορική τους παρουσία και θεωρούσαν αυτονόητο ότι ήταν Έλληνες. Η λέξη Βλάχος, ακόμα από τα μεσαιωνικά χρόνια, μας παρέπεμπε σε κατηγορία κτηνοτρόφων και μάλιστα το όνομα Βλάχος δίνονταν αδιακρίτως σε βλαχόφωνους και μη.

Οι πρώτοι αυτόκλητοι, που ανέλαβαν να υποστηρίξουν τα δίκαια των Βλάχων ήταν οι οπαδοί της Ρουμάνικης προπαγάνδας, οι οποίοι και αποτέλεσαν την αφετηρία της παρακμής του βλάχικου στοιχείου και της βλάχικης γλώσσας.

Δυο διανοούμενοι Ρουμάνοι, οι **Bolintineanu και Radulescu** επισκέπτονται την Μακεδονία, ως απόστολοι του νεοφώτιστου ρουμανικού έθνους και ‘ανακαλύπτουν’ δήθεν τυχαία ‘όμαιμους’ και ‘ομόγλωσσους’ αδελφούς, που αλύτρωτοι ζούσαν στον ελληνικό χώρο. Επιστρέφουν στην Ρουμανία και με άρθρα, σωματεία, κομιτάτα και χρηματοδοτήσεις από το Ρουμανικό Κράτος συντελούν σε αυτό που έχουμε γράψει επανειλημμένα, την Ρουμανική προπαγάνδα (Ρουμανικά σχολεία, εκκλησίες, λατινικό αλφάβητο κλπ).

Παρά το γεγονός ότι το Ρουμανικό κράτος παίρνει πρωτοβουλίες και χρηματοδοτεί την κίνηση και προσχωρεί μια μερίδα Ρουμάνων και Βλάχων για οικονομικούς λόγους, η πλειοψηφία των Βλάχων περισσότερο αντιδρά έντονα και σε δεύτερο βαθ-

μό το ίδιο το ελληνικό τότε κράτος. Η κίνηση δεν φαίνεται να συνετίζεται και εξακολουθεί το διασπαστικό της έργο παρακινουμένη από ποικίλα κίνητρα.

Στο παιχνίδι μπαίνει επίσημα το ίδιο το Ρουμανικό κράτος, όταν κρίνει ότι μέσα στη δίνη του Ανατολικού Ζητήματος η περίπτωση των Βλάχων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως σημείο τριβής και εκβιασμού για διάφορα θέματα στον Βαλκανικό χώρο.

Και όλα αυτά εξαιτίας των ‘διαχειριστών’ του βλάχικου ζητήματος με ακρογωνιαίο λίθο επί ελληνικού χώρου, τότε, του περιβόητου και φιλοχρήματου, ικανότατου ακτιβιστή, του Μαργαρίτη, ο οποίος αποσύρθηκε από την ίδια την ρουμανική κυβέρνηση, όταν αυτή αντιλήφθηκε το διπλό του παιχνίδι, που αυτός έπαιζε με τους Λαζαριστές (καθολικούς) των Μπιτολίων (Μοναστήρι).

Ωστόσο, η Ρουμανική προπαγάνδα υπήρξε το πρώτο πλήγμα, που διέσπασε τον ιστό της συνοχής του βλάχικου στοιχείου με τεράστιες συνέπειες, τόσο στην συναισθηματική τους ισορροπία, όσο και στην γενικότερη ζωή τους, με αντιπαλότητες (οικογενειών, κοινοτήτων), συνέπειες, που ακόμα μέχρι τις ημέρες μας, όσο και αν φαίνεται παράξενο, εξακολουθούν να υπάρχουν.

Μετά την ρουμάνικη προπαγάνδα η σκυτάλη περνάει στους ντόπιους διαχειριστές, τους διάφορους αυτόκλητους διαχειριστές, ‘υπερπατριώτες’, ‘εθνοκάπηλους’ και εκμεταλλευτές των εθνικών ζητημάτων κάτω από την σημαία της εθνοφροσύνης. Το προφίλ τους διαγράφεται ως εξής: Δεν εκπροσωπούν την επίσημη ελληνική πολιτεία και οι περισσότεροι δεν είναι Βλάχοι. Δεν τους επέλεξε κανένας φορέας ή συλλογικό όργανο. Δεν γνωρίζουν επακριβώς την ιστορία και την διαδρομή των Βλάχων, ούτε έχουν γλωσσολογικές γνώσεις, ούτε ιστορικές ανάλογες, που να δικαιολογούν την ενασχόληση τους με τα ζητήματα αυτά.

Με λίγα λόγια ,έχοντας ως όπλα την ύψωση της φωνής, τον ‘εθνικό παλμό’ και κινδυνολογία και ως σκοπό τα προσωπικά τους οφέλη, χωρίς να αντιμετωπίζουν την κατάσταση με σωστή επιστημονική τεκμηρίωση, βλάπτουν τους ίδιους τους Βλάχους αλλά και την ελληνική πολιτεία.

(συνεχίζεται)

24. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (2) (22-7-2011, ‘Λαός’)

Στο προηγούμενο σημείωμα μας αναφερθήκαμε σε δύο κατηγορίες ‘διαχειριστών’ του βλάχικου ζητήματος (Ρουμάνους και ‘ρουμανίζοντες’, αλλά και ντόπιους εθνοκάπηλους και ανιστόρητους).

Σαφώς και δεν τα αναφέρουμε αυτά για να ανακινήσουμε πάθη του παρελθόντος, ούτε στερεότυπα και ιδεολογήματα του παρελθόντος, καταδικασμένα στη συνείδηση του λαού. Η σωστή ενημέρωση ποτέ δεν αποτελούσε λόγο κινδυνολογίας. Τα αναφέρουμε για τους εξής λόγους:

Πρώτον, υπάρχει μεγάλη άγνοια για αυτά τα θέματα από την πλειονότητα των συνελλήνων μας και ιδιαίτερα από τους νέους μας.

Δεύτερον, πρέπει να είμαστε προσεκτικοί, διότι το ζήτημα των Βλάχων ποτέ δεν εξαλείφθηκε, απλά, για πολλά χρόνια ήταν σε λανθάνουσα κατάσταση.

Και τρίτον και σπουδαιότερον, τα τελευταία χρόνια υπάρχει μεγάλη κινητικότητα στα Βαλκάνια εκτός Ελλάδας από εταιρείες και πολιτιστικούς φορείς με συμπόσια,

συνέδρια και ποικίλες εκδηλώσεις και με αποκορύφωμα το ‘ψήφισμα’ που έγινε πέρσι (Αύγουστος 2010) στο Αντάμωμα των Βλάχων στην Μοσχόπολη της Αλβανίας, όπου το ‘Συμβούλιο των Αρμάνων’ (Consillu Armanjor) απαιτεί από τις χώρες όπου ζούνε Βλάχοι να τους αναγνωρίσουν ως περιφερειακό λαό και να τους δοθούν τα απαραίτητα δικαιώματα που πρέπει να έχουν ως μειονότητα ή λαός (σχολεία, ΜΜΕ, εκκλησίες, κλπ).

Έτσι συνεχίζουμε: «Μια τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει τους Βλάχους της διασποράς με κύρια κέντρα το Φράμπουργκ, το Παρίσι και τις ΗΠΑ. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν γεννήθηκαν στην Ελλάδα ή έφυγαν σε νηπιακή ηλικία. Ιδρύουν προσωπικές εταιρείες για νομική κάλυψη των δραστηριοτήτων τους και κατά παράδοξο τρόπο ενδιαφέρονται περισσότερο για τους Βλάχους της Ελλάδας και όχι τόσο για τους Βλάχους των Σκοπίων, Βουλγαρίας, Ρουμανίας κλπ. Πρόκειται για άτομα με σκοτεινό παρελθόν (απαρνητές της μητέρας πατρίδας τους – Ελλάδα, αλλά και της μητριάς-Ρουμανία). Δεν διακρίνονται για σταθερές ιδεολογικές αρχές. Επέζησαν και εκμεταλλεύτηκαν τόσο τα πρώην σοσιαλιστικά καθεστώτα ως αξιωματούχοι όσο και τα ευρωπαϊκά δημοκρατικά στα οποία απέδρασαν όταν αντιληφθήκαν ότι το καράβι βουλιάζει. Σήμερα, με ανεξήγητες διασυνδέσεις οι περισσότεροι αποτελούν τους μόνιμους διακομιστές στο Στρασβούργο και σε υπηρεσίες της Ε.Ε., παραδίδοντας μαθήματα δημοκρατικών ελευθεριών, αυτοί που υπηρετούσαν φασιστικά και κομμουνιστικά καθεστώτα κατά το μεγαλύτερο μέρος του βίου τους. Εκδίδουν έντυπα χαμηλού επιπέδου, γράφουν και στέλνουν υπομνήματα. Διαφθείρουν τη βλάχικη γλώσσα με νεολογισμούς ρουμανικούς και παράγουν καινοφανείς θεωρίες για τους Βλάχους ως απογόνους των Θρακών, μια και οι παλιότερες θεωρίες έχουν ξεφτίσει.

Μικρές υποομάδες αποτέλεσαν άτομα που δεν διαφέρουν ως προσωπικότητες από τις προηγούμενες ομάδες και μας θυμίζουν την περιβόητο Μαργαρίτη. Πρόκειται για τους Αλκιβιάδη Διαμάντη και Ματούση και τους φίλους τους οι οποίοι πρωτοστάτησαν για την δημιουργία του Πριγκιπάτου της Πίνδου και της Ρωμαϊκής (ταγματασφαλίτικης) λεγεώνας. Από το κομμουνιστικό στρατόπεδο οι περισσότεροι περνούν εκείνη την εποχή (2^{ος} παγκόσμιος πόλεμος) στην υπηρεσία των γερμανοϊταλών. Είναι ικανότατοι λαοπλάνοι και εκβιαστές της θελήσεως των Βλάχων, πολλοί είναι διεστραμμένοι στην οικογενειακή τους ζωή, καιροσκόποι. Στρατολόγησαν αποβράσματα, αφελείς και αδαείς Βλάχους και πρότασαν το προσωπικό τους συμφέρον. Ικανότατοι δημοσχεσίτες κατόρθωσαν στις δίκες τους, στα μεταπολεμικά χρόνια, να παρασύρουν και πρόσωπα ευνόηπτα ως υπερασπιστές και συμμάχους τους, που δύσκολα θα μπορούσε κανείς να τους συγχωρήσει άγνοια για την αντεθνική δράση που υπερασπίζονταν».

(συνεχίζεται)

(Όσα είναι σε εισαγωγικά έχουν ως πηγή το βιβλίο του Ν. Κατσάνη με τίτλο «Οι Βλάχοι, σελίδες από την ιστορία τη γλώσσα και την παράδοση», UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσ/νίκη 2010, σελ. 131-132).

25. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΤΟΥ ΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (3) - ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ (30.07.2011- ‘ΛΑΟΣ’)

Στο σημερινό σημείωμά μας κλείνουμε το θέμα αυτό προσθέτοντας και άλλους διαχειριστές του βλάχικου θέματος. Ο στόχος μας είναι η σωστή ενημέρωση από έγκριτους επιστήμονες, χωρίς παρωπίδες και αλλότριες σκοπιμότητες. Από το βιβλίο του Ν. Α. Κατσάνη ‘Οι Βλάχοι, σελίδες από την ιστορία τη γλώσσα και την παράδο-

ση', εκδόσεις UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσ/νίκη 2010, σελ 132-134 παρατηρούμε τα εξής:

«Μια ομάδα διαχειριστών του ζητήματος που υπάρχουν στον ελληνικό χώρο είναι και οι επίγονοι μερικών Βλάχων που αδικώς ή δικαίως κυνήγησε και τους ταλαιπώρησε το ελληνικό κράτος. Οι περισσότεροι είχαν διαπράξει το 'αμάρτημα' ότι υπήρξαν μαθητές των Ρουμανικών σχολείων και κατά κάποιον τρόπο συνδέθηκαν με τους Ρουμάνους και πολλοί από αυτούς σταδιοδρόμησαν στην Ρουμανία.

Οι επίγονοι αυτοί με δυσάρεστες αναμνήσεις για τον κατατρεγμό των προγόνων τους, έχουν, μερικοί, επαφές με Βλάχους της διασποράς και καθοδηγούνται από αυτούς. Ιδρύουν εταιρείες και σωματεία με ελάχιστα μέλη και έχοντας ως προπέτασμα τις δημοκρατικές αρχές και τις οδηγίες της Ε.Ε., προσπαθούν με νόμιμο και φιλήσυχο τρόπο να προβάλλουν τις απόψεις τους (βλ. δίκη Μπλέτσα).

Επιχαίρουν συνήθως όταν το βλάχικο ζήτημα ανακινείται και όταν δυσμενείς κρίσεις για την χώρα μας προβάλλονται από θεσμικά όργανα του εξωτερικού. Ελάχιστοι από τους προγόνους αυτών είχαν ενεργό συμμετοχή στην Ρουμανική προπαγάνδα. Ο άδικος πολλές φορές στιγματισμός αυτών των Βλάχων (όπως πρόσφατα με τον εμφύλιο) διατηρεί την πικρία των απογόνων τους.

Εδώ πρέπει να γίνει μια παρένθεση για το θέμα των Βλάχων, που υπήρξαν μαθητές των Ρουμανικών σχολείων. Οι περισσότεροι από αυτούς, που υπήρξαν μαθητές τους, ιδίως οι προερχόμενοι από κτηνοτροφικές οικογένειες, οδηγήθηκαν σ' αυτά από άγνοια και από την προπαγάνδα που είχε σαν δέλεαρ την προβολή περιπτώσεων συγγενών και συγχωριανών που σταδιοδρομούσαν στη Ρουμανία.

Επίσης η αβελτηρία (νωθρότητα) του ελληνικού κράτους και η έλλειψη μέριμνας για τις περιπτώσεις αυτές, οδήγησαν πολλούς αθώους στο στόμα του λύκου, όπως στην περίπτωση των σχολείων που ιδρύθηκαν στα Γρεβενά, Ιωάννινα και Θεσσαλονίκη μετά το σύμφωνο, που υπέγραψε ο Βενιζέλος το 1913 με το οποίο αναγνωρίζονταν βλάχικη γλωσσική μειονότητα.

Παρά τα όποια δίκαια, που είχε η εξωτερική πολιτική του Βενιζέλου, έπρεπε το ελληνικό κράτος να μεριμνήσει για τις περιοχές αυτές και να ιδρύσει σχολεία και οικοτροφεία με δωρεάν μόρφωση των παιδιών των Βλάχων, ώστε να αποφύγουν την προπαγανδιστική παγίδα, το στιγματισμό τους ως μη νομιμόφρονες πολίτες με τα γνωστά επακόλουθα».

Από την προσωπική μας εμπειρία παραθέτουμε τους τελευταίους διαχειριστές του ζητήματος, όπου πρωταγωνιστούν οι ίδιοι οι Βλάχοι. Αυτοί έχουν ιδρύσει πάρα πολλά σωματεία και συλλόγους με αποκορύφωμα την Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτιστικών συλλόγων Βλάχων, ως δευτεροβάθμιο όργανο με 107 συλλόγους -μέλη.

Οι δραστηριότητες των τοπικών συλλόγων και της ΠΟΠΣΒ πράγματι αποβλέπουν στο να ενώσουν τους Βλάχους με την διατήρηση τόσο της μουσικοχορευτικής και εθιμικής παράδοσης τους αλλά και της γλώσσας τους (Τα βλάχικα, σύμφωνα και με τους ειδικούς γλωσσολόγους, είναι το σύνολο των διαλέκτων μιας μη ομογενοποιημένης και μη κωδικοποιημένης προφορικής γλώσσας και είναι μία από τις τέσσερις ρομανικές - δηλαδή νεολατινικές-γλώσσες της Βαλκανικής λατινικής. Πηγή ιστοσελίδα ΠΟΠΣΒ <http://www.vlachs-popsv.gr>).

Ωστόσο, εκείνο που λείπει είναι ένα κέντρο Μελετών των βλάχικων ζητημάτων, το οποίο θα πρέπει να δημιουργηθεί και να αναπτυχθεί μέσα στην ελληνική πραγματικότητα με σεβασμό στην κουλτούρα και την γλώσσα των Βλαχοφώνων Ελλήνων,

μακριά από τις τυχοδιωκτικές ενέργειες φορέων του εξωτερικού (Συμβούλιο των Αρμάνων), όπου εκεί ήδη έχουν προβεί σε καθιέρωση μιας γλώσσας-εκτρώματος με νεολογισμούς, δακροουμανισμούς και προσωπικές κατασκευές. Η βλάχικη γλώσσα είναι προφορική, έχει πολλά ιδιώματα και αυτά πρέπει να μελετηθούν σωστά και στην πραγματική τους διάσταση. Επιτέλους οι ίδιοι βλαχόφωνοι Έλληνες πρέπει να πάρουν το ζήτημα στα χέρια τους, γιατί η κοιτίδα και η Μητρόπολη των Βλάχων είναι η Πίνδος και ο ελληνικός χώρος.

Τελειώνοντας το σημείωμα τονίζουμε ότι στο τελευταίο Αντάμωμα (27^ο) ,που έγινε φέτος στο Μέτσοβο (2011), αποφασίστηκε ομόφωνα η ίδρυση «Παγκόσμιας βλάχικης Αμφικτιονίας», γεγονός που αποτελεί ελπίδα για την επίλυση όλων των βλάχικων ζητημάτων (μόνιμο ειδικό επιστημονικό κέντρο έρευνας, τεκμηρίωσης και πληροφόρησης κλπ) και την ανάδειξη επιτέλους της χώρας μας ως διαχρονικού μητροπολιτικού κέντρου και σημείου αναφοράς του απανταχού βλαχόφωνου στοιχείου.

26. ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (24.09.2011) (1) (του Αχ. Λαζάρου, Ρωμανιστή - Βαλκανολόγου, απόδοση σε ηλεκτρονική μορφή Γιάννης Τσιαμήτρος)

Το πρώτο συνθετικό της επικεφαλίδας ανάγει στην Αρβανιτία των Δημητριάων Δανιήλ Φιλίππιδη και Γρηγορίου Κωνσταντά, οι οποίοι στη Γεωγραφία Νεωτερική τη συγκαταλέγουν ως δεύτερη ελληνική περιφέρεια. Πρώτη εκλαμβάνουν τη Δαλματία, την οποίαν τον 7^ο αιώνα μ.Χ. ο επίσκοπος Σεβίλλης Ισίδωρος αποκαλεί Graecia! Την απόφαση αυτή τεκμηριώνει ο L. Braccesi στην συγγραφή του *Grecita adriatica* (Bologna 1971).

Ο γεννημένος στη Στριδώνα Δαλματίας άγιος Ιερώνυμος δημιουργεί την *Vulgata*, ο δε Καππαδόκης Γούλφιλας παραδουνάβια «Βίβλο Γοτθική» ! Στη σημερινή Σκόδρα (Σκούταρι, Χρυσούπολη) επιγραφή των 6^{ου}-7^{ου} αιώνα μ.Χ., η οποία επί μισό αιώνα (1898-1959) λογίζονταν ιλλυρική, απεδείχθη ελληνική και χριστιανική. Ο γεωγράφος του 19^{ου} αιώνα H. Kiepert (1818-1899) θεωρεί τον ποταμό Γενυσό (Γενούσο και αλβ. Σκούμπι), ο οποίος διέρχεται από το Ελβασάν, ως βόρειο όριο της Ελλάδος. Στον ενδιάμεσο χώρο μεταξύ Σκόδρας και Γενούσου-Εγνατίας, όπως ήδη είχε ορίσει ο Στράβων, επανέλαβε ο Προκόπιος και επαναβεβαιώνει ο VI. Ρορονίς, υπερείχε το ελληνικό στοιχείο, κατά τον Α. Ω. Canini. Ιδιαίτερα δε εντυπωσιάζει η ομολογία του Αλβανού ηγέτη Basri-bey, κατά την οποία αναγνωρίζεται ο ελληνικός χαρακτήρας της νότιας Αλβανίας, όντως της Βορείου Ηπείρου, όπου «το υπεραιώνιο πολιτισμικό έργο των σχολών της κυριαρχεί ηθικά και εθνικά».

Βέβαια η ελληνικότητα της Βορείου Ηπείρου καταδείχθηκε διεπιστημονικά και από τους R.Vulpe, VI.Gergiev, OI.Masson, P.Cabanes, N.G.L. Hammond, F. Papazoglou... Ο πρώτος αποκλείει στη Βόρειο Ήπειρο ύπαρξη ονομάτων ιλλυρικών. Βρίσκει δε μόνον ελληνικά και ρωμαϊκά. Τα δεύτερα υποδηλώνουν απαρχές εκλατινισμού Ελλήνων, δηλαδή γενέσεως Βλάχων. Πράγματι πρώιμη λατινοφωνία Βορειοηπειρωτών επισημαίνεται και για βιοποριστικούς λόγους προ ρωμαιοκρατίας. Επαγγελματίες, κατ' εξοχήν μεταφορείς-αγωγάτες, δραστηριοποιούνται στα βοηθητικά (auxilia) ρωμαϊκά σώματα και εξοικειώνονται με την λατινική, όπως διαπιστώνουν οι S.I Oosz, N.G.L Hammond, G. Cheesman, P. Cabanes... Η λατινοφωνία εμφανίζεται και εκτός της Β. Ηπείρου πάλι προ ρωμαιοκρατίας. Διότι Ρωμαίοι και Έλληνες αναγκάζονται να συμπράξουν για την περιστολή ιλλυρικών επιδρομών, βλαπτικών για

όλους. Έτσι αποβαίνει απαραίτητη στους Έλληνες εκμάθηση βασικής λατινικής ορολογίας στρατιωτικής, ώστε να πραγματώνεται συμμαχικός συντονισμός.

Γρήγορα οι δυνατότητες εκλατινισμού Ελλήνων διευρύνονται. Ο Ρουμάνος C. Roghirc παραθέτει πέντε παράγοντες: Στρατός, Εμπόριο και οικονομικές, δραστηριότητες, Ρωμαϊκή διοίκηση, Δημόσιοι δρόμοι, Εκχριστιανισμός Βαλκανίων. Όλοι ισχύουν απόλυτα. Κατ' ακολουθίαν οι Αρβανιτόβλαχοι είναι αυτόχθονες Βορειοηπειρώτες. Η αυτοχθονία άλλως τε και η ελληνικότητα τους επικυρώνονται και με ανάλυση του γλωσσικού ιδιώματός τους δοθέντος ότι τα δομικά στοιχεία του είναι ελληνικά, μη δυνάμενα να δανεισθούν, κατά τον V.L. Georgiev. Επιπρόσθετα δε ο I. Iorga ενεργώντας έρευνα στα Αρχεία της Πολωνίας για Βλάχους από την Μοσχόπολη ανακαλύπτει αυτοπροαίρετες ενώπιον των πολωνικών Αρχών δηλώσεις της εθνικής ταυτότητάς τους: Honoratus Demetrius Wretowski, Graecus, vinopola, de civitate Moscoplis...1780...

Ωστόσο ο Αλβανός Ekrem Vlora, που απορρίπτει πιθανότητα προέλευσης Αρβανιτοβλάχων από Ρουμανία, εφ' όσον εκεί πρωτοπαρουσιάζονται μετά δύο αιώνες, εικάζει ερχομό από Ιταλία! Παραβλέπει δε απαγόρευση συγκλητική, την οποίαν επικαλούνται οι Maria Monoliu, I. Jordan. B. Beron... Ακόμη και Ιταλιωτών Ελλήνων, που επανέκαμψαν στην Ελλάδα, όπως τεκμηριωμένα ιστορεί ο Μιλτ. Χατζόπουλος.

Την εντοπιότητα και ελληνικότητα των Αρβανιτοβλάχων, καθώς και του συνόλου των Βλάχων του ελλαδικού χώρου, ανακοινώνει ο πρώτος Νεοέλληνας ιστορικός Κ. Κούμας (1777-1836). Τη θέση του, κατά την Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου, υποστηρίζουν οι Απ. Βακαλόπουλος, Αχ. Γ. Λαζάρου, Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου. Ειδικά για τον δεύτερο προσθέτει: «Στις εργασίες του Λαζάρου δημοσιεύεται πλήρης ελληνική και ξένη βιβλιογραφία γύρω από κάθε πτυχή του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος. Συντριπτικά επιχειρήματα για «αντίπαλες» θέσεις περιέχει η πρόσφατη μελέτη του 'Καταγωγή και επίτομη ιστορία των Βλάχων της Αλβανίας', Ηπειρωτικό Ημερολόγιο τ.15 (1993-95) σ.427 κ.εξ. Τα επιχειρήματά του αναφέρονται τόσο στην καταγωγή των Κουτσοβλάχων όσο και στην πληθυσμιακή κατανομή τους, ιδιαίτερα στον χώρο της Αλβανίας». Ο Βακαλόπουλος συγγράφει και σύντομο μελέτημα ευγλωττότατα επιγραφόμενο: «Ο γλωσσικός εκλατινισμός των κατοίκων της Ηπειρωτικής Ελλάδας». Οι Αρβανιτοβλάχοι επιδίδονται στη μεγαλοκτηνοτροφία, εμπόριο, ναυτιλία, επιστήμες, γράμματα και καλές τέχνες, διοίκηση, πολιτική-στρατιωτική, ιεραποστολή. Κατά τον Πλούταρχο, στην Αυλή του Πύρρου θεωρούσαν σημαντική προσωπικότητα ένα μεγαλοκτηνοτρόφο. Ανατροπή φέρει η τουρκοκρατία με τον εξισλαμισμό Αλβανών, υπαιτίων απώλειας ιδιόκτητων βοσκοτόπων ή καταστροφής αστικών κέντρων, π.χ. Μοσχόπολη, και φυγής προς δύσβατα βουνά Μαυροβουνίου ή προς νότο έως την Πελοπόννησο και προς χώρες Παραδουνάβιες.

Πάντως επιβιώνουν στις προγονικές γενέτειρες της Βορείου Ηπείρου και στην Διασπορά, Θεσπρωτία, Αιτωλοακαρνανία, Μαγνησία, κ.ά. Πελοποννήσου λαμπρό παράδειγμα σώθηκε στη Μολδαβία. Αφήνοντας τη Λακωνία η οικογένεια Σπαθάρη μετονομάζεται Milescu από το τοπωνύμιο εγκατάστασής της. Το δε τέκνο Νικόλαος προσθέτει και προσωνύμιο Μολδαβολάκων, του οποίου την ιδιόχειρη διαθήκη, κατακείμενη στην... Οξφόρδη σε άπταιστη ελληνική γλώσσα, ανακαλύπτει και δημοσιεύει η Laetitia Turdeanu-Cartojan.

Τις πρώτες σπουδές του έκανε στην Ακαδημία Ιασίου, στην οποία ο Αρβανιτόβλαχος ηγεμόνας Βασίλειος Λούπος αντικατέστησε τους Πολωνούς καθηγητές με Έλληνες καθιστώντας την εστία ακτινοβολίας ελληνικού πολιτισμού. Έπειτα φοιτά στη Μεγάλη του γένους Σχολή του Οικουμενικού Πατριαρχείου, όπου τον γνώρισε ο

Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος και τον συνέστησε στον Τσάρο της Ρωσίας Αλέξιο Μιχαήλοβιτς, πατέρα του Πέτρου του Μεγάλου. Ο Τσάρος του αναθέτει οργάνωση Γραφείου Διαφωτίσεως, ακριβέστερα δε δημιουργία Διευθύνσεως Διεθνών Σχέσεων! Ο Αρβανιτόβλαχος Ν. Σπαθάρης, διατηρώντας συνεχή επικοινωνία με τους ομογενείς, συμβάλλει στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού βιβλίου. Ταυτόχρονα αναδεικνύεται ονομαστός ελληνιστής και γίνεται περιζήτητος, ιδίως κατά το χρονικό διάστημα των θρησκευτικών Μεταρρυθμίσεων και Αντιμεταρρυθμίσεων, στις οποίες πρώτιστο μέλημα υπήρξε η πιστότητα των πηγών, ελληνικών και λατινικών.

Ενωρίς αναγνωρίζεται ως ρηξικέλευθος διπλωμάτης. Ως πρέσβης δε του Τσάρου, όπως επισημαίνεται από τον Emil Picot, ηγήθηκε τριακονταμελούς επίσημης αποστολής, της οποίας οι πλείστοι ήσαν Έλληνες, εγκαινιάζοντας ρωσοκινεζικές συνομιλίες. Ιδιαίτερο απόκτημα συνιστά διαφωτιστική συγγραφή, Οδοιπορικό, του οποίου το περιεχόμενο επιθυμούν πάμπολλοι να πληροφορηθούν. Έτσι άνοιξαν διάπλατα πύλες ανακτόρων για την υποδοχή του τολμητάρη. Αλλά ο Σπαθάρης αποτόλμησε και επικινδυνώστερο! Δραγουμάνος του εμπιστεύθηκε το τελειωτικό σχέδιο αλώσεως της Βιέννης, κατά το 1683, και με κίνδυνο της ζωής του εγκαίρως το παρέδωσε στους πολιορκημένους Αυστριακούς σώζοντας από τον εξισλαμισμό όλη την Ευρώπη.

27. ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (2) (31.09.2011, ‘ΛΑΟΣ’) (του Αχ. Λαζάρου, Ρωμανιστή- Βαλκανολόγου) [Αυτά τα άρθρα του κ. Λαζάρου είναι επίκαιρα, λόγω της απογραφής που γίνεται στη Αλβανία τώρα στις αρχές του Οκτωβρίου 2011] (απόδοση σε ηλεκτρονική μορφή Γιάννης Τσιαμήτρος)

Αναντίρρητα μεταξύ των διακεκριμένων Αρβανιτοβλάχων ιδιάζουσα μορφή λογίζεται ο Λούπος Βασίλειος. Ψευδώνυμο είναι το επώνυμο, Κώτσης το αληθινό, προφανέστατα ηπειρωτικό, το δε όνομα Βασίλειος συμβολίζει τη Βασιλεία του Βυζαντίου. Ως ηγεμόνας της Μολδαβίας το πρώτο μέτρο, που λαμβάνει, αφορά στην αντικατάσταση της σλαβωνικής από την τοπική Εκκλησία και βαθμιαία από τη Διοίκηση με την εισαγωγή της ελληνικής γλώσσας, μετακαλώντας από την Ήπειρο και την λοιπή Ελλάδα κληρικούς ως ιερουργούς και διδασκάλους. Η ελληνομάθεια απλώθηκε και πέραν της μολδαβικής ηγεμονίας. Η θυγατέρα του αλληλογραφεί ελληνιστί με ηγετικά στελέχη της τσαρικής Ρωσίας. Προπάντων ο Βασίλειος Λούπος αναδεικνύεται υπέρμαχος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και διεκδικητής του Βυζαντινού θρόνου ως Έλληνας!

Αρβανιτόβλαχος είναι και ο Απόστολος Αρσάκης. Γεννήθηκε στη Χοταχόβα της Βορείου Ηπείρου το 1797 και απεβίωσε στο Βουκουρέστι το 1874. Σπούδασε ιατρική στη Γερμανία και αναγορεύτηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Άλλης. Στον Αρσάκη οφείλεται η πρώτη συγγραφή ιστορίας της ιατρικής στη Ρουμανία (Εκθεσις συνοπτική της ιατρικής ιστορίας, 1813). Ανέστειλε την άσκηση της Ιατρικής και επιδόθηκε στην ενασχόληση με κρατικές υποθέσεις. Ουσιαστικά έγινε συνειδητός πολιτικός στη Ρουμανία. Θιασώτης των ελευθέρων θεσμών και διακρατικών συνεργασιών διακρίνεται ως ρήτορας και δημοσιογράφος. Αναδείχθηκε αρχηγός του ρουμανικού συντηρητικού κόμματος. Εκλέχθηκε υπουργός Εξωτερικών και σε κρίσιμη συγκυρία

πρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου ,δηλαδή διετέλεσε και υπηρεσιακός πρωθυπουργός.

Όμως πάρα την δια βίου διαμονή στην αλλοδαπή ποτέ δεν λησμόνησε τις γενέτειρές του, μικρή και μεγάλη. Τρανή απόδειξη αποτελεί η από μέρος του ίδρυση της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, η οποία διατηρείται και μάλιστα πολυδιάστατη. Το δε σπουδαιότερο είναι ότι δεν περιορίστηκε μόνο στην οικονομική συνδρομή, η οποία υπερτερεί της μισής προσωπικής περιουσίας του. Πράγματι συντάχθηκε με τους πρωτοπόρους της αναγκαίας μέριμνας για την πνευματική καλλιέργεια των γυναικών. Είχε άλλως τε προβλέψει και τρεις υποτροφίες από το ίδρυμά του για σπουδάστριες, οι οποίες θα υπηρετούσαν ως δασκάλες... Ίδρυσε τέσσερα παρθεναγωγεία (Αρσάκεια) στην Αθήνα, Κωνσταντινούπολη, Κέρκυρα και Λάρισα, πολύτιμη οπωσδήποτε προσφορά, της οποίας παρεπόμενη υπήρξε η απονομή στον Αρσάκη από την Ελλάδα μεγάλων τιμητικών διακρίσεων και μεταλλίων.

Ο Αρβανιτόβλαχος Ευαγγέλης Ζάππας (1800-1865) υπήρξε από τους επιφανείς επαναστάτες του 1821 πολεμώντας επί δέκα συναπτά έτη. Αλλά μετά την ίδρυση του ισχνού και εδαφικού ελληνικού κράτους με βόρειο σύνορο το Δομοκό εξ αιτίας της διαμάχης περί αυτοχθόνων και ετεροχθόνων εξαναγκάζεται στην οδυνηρή δοκιμασία της ξενιτειάς, χωρίς ποτέ να διακατέχεται από μνησικακία. Μόλις δε αποκτά οικονομική ευχέρεια, σπεύδει στην πραγμάτωση ευγενών φιλοδοξιών του, μεταξύ των οποίων είχε εντάξει και την αναβίωση του ελληνικού αθλητικού παρελθόντος. Φιλοδοξεί πρωτοπορία στην καθιέρωση των Ολυμπιακών αγώνων. Ακριβώς προλαμβάνει την πρώτη από της τέσσερις «Ζάππειες Ολυμπιάδες» ή «Ολύμπια του Ζάππα», που διοργανώθηκαν σε πανελλήνια κλίμακα το 1859, 1870, 1875, 1189. σύντομα ακολούθησαν οι ολυμπιακοί αγώνες του 1896, παρά την χρεοκοπία του ελληνικού κράτους, χάρη πάλι σε βλάχο Ηπειρώτη, τον Μετσοβίτη Γεώργιο Αβέρωφ, που καταστόλισε την ελληνική πρωτεύουσα με το αποκαλούμενο ακόμη Καλλιμάρμαρον, το Παναθηναϊκό Στάδιο. Συνοδεύτηκε μάλιστα και από την πρώτη ελληνική νίκη Μαραθωνοδρομίας, με την επιμονή του Σπύρου Λούη, ο οποίος αυθόρμητα και ολόψυχα αφιέρωσε το έπαθλο στον εθνικό ευεργέτη, πρωτογνωρίζοντας άφατη συγκίνηση από την μοναδική φιλική αποδοχή της πηγαίας αποτίσεως τιμής. Έτσι ο μεγάλος χορηγός σε καιρούς πλήρους αδυναμίας του ελληνικού κράτους ανέλαβε την τεράστια δαπάνη αγοράς του πρώτης χρείας πολεμικού πλοίου του θωρηκτού «Γ. Αβέρωφ», με το οποίο ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης κατατρόπωσε τον αφάνταστα ισχυρότερο τουρκικό στόλο απελευθερώνοντας ταχύτατα από τους Τούρκους το αρχιπέλαγος του Αιγαίου!

Πάντως ο Ζάππας, που ίδρυσε το Ζάππειο, έδειξε αδιάπτωτο ενδιαφέρον για σχολεία και τελικά κληρονόμο του άφησε το ελληνικό κράτος! Το διάβημα αυτό ανυποψίαστα δημιούργησε ανυπέβλητες δυσχέρειες δικανικές παρεμποδίζοντας την εκτέλεση της διακαούς επιθυμίας του. Σε παρόμοια σχεδόν χειρονομία προβαίνει και ο αρβανιτόβλαχος Ιωάννης Μπάγκας από την Καστοριά διαθέτοντας ολόκληρη την περιουσία του για την ίδρυση σχολείων στην γενέτειρά του και σε άλλες ελληνικές πόλεις. Ωστόσο ευρύτερα γνωστός είναι ο Χρηστάκης Ζωγράφος (1820-1889) από το Κεστοράτι της Βορείου Ηπείρου, στην περιοχή του Τεπελενίου. Συγκεκριμένα αυτός ίδρυσε στην Κωνσταντινούπολη τη Ζωγράφειο Σχολή, τον Ελληνικόν Φιλολογικόν Σύλλογον, το Ζωγράφειον Νοσοκομείον και την Ζωγράφειον Ελληνικήν Βιβλιοθήκην (Εκδόσεις αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων).

Συμπερασματικά σύμφωνα με σχετικά πρόσφατη συγγραφή (Κ. Κίτσου), τα Ζωγράφεια διδασκαλεία από τη μια μεριά και τα περίφημα σχολεία του Αργυροκάστρου,

της Κορυτσάς, της Μοσχοπόλεως, της Χειμάρας, της Πρεμετής, του Λαμπόβου, της Πολύσαντης, της Σωπικής, της Δρόβιανης, του Δελβίνου, κ.τ.λ. συνολικά 360, ανδρωμένα με τις γενναίες επιχορηγήσεις των μεγάλων ευεργετών Ζάππα, Αρσάκη, Σίνα, Ζωγράφου, Μπάγκα, Δούκα, και άλλων, με τους 25.000 μαθητές τους, φέρανε μια πραγματική άνθηση της παιδείας και των γραμμάτων στην περιοχή, δημιούργησαν μια ακτινοβολία έξω και πέρα απ' αυτή, και άφησαν μια λαμπρή παράδοση παιδείας, μοναδική για ένα τόσο μικρό τόπο σε τέτοια εποχή.

Κατά τον καθηγητή Γ. Πλουμίδα, προκαλεί θαυμασμό το γεγονός ότι στο σχολείο της ελληνικής Κοινότητας Δυρραχίου αναφέρεται ως υπόδειγμα καλού σχολείου, αφού τα 2.400 μέλη της κοινότητας (το 1/3 του πληθυσμού) συντηρούσαν λύκειο με 140 μαθητές και παρθενγωγείο με 100 μαθήτριες. Κατά τον V. Berard, ένα αιώνα μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους, το Δυρράχιο παραμένει «κουτσοβλαχικό λιμάνι»!

Έτερος Ζωγράφος, ο Γεώργιος του Χρηστάκη (1863) όταν την επομένη της διακοινώσεως των άρθρων του Πρωτοκόλλου της Φλωρεντίας οι Βορειοηπειρώτες συνειδητοποίησαν ότι η ενσωμάτωση της Βορείου Ηπείρου στην Ελλάδα δεν είναι δυνατή με διαδικασίες ειρηνικές και κατ' ανάγκη επαναστάτησαν, έλαβε ενεργό μέρος στην πρώτη γραμμή έως την υπογραφή και από την Αλβανία του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας, που αναγνωρίζει τα δικαιώματα της ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ, διασφαλιζόμενο με στρατιωτική δύναμη και χωροφυλακή, επίσημη γλώσσα την ελληνική και βορειοηπειρώτες βουλευτές στην Αλβανική βουλή. Δεδομένου δε άλλως τε ότι το Πρωτόκολλο της Κέρκυρας είναι πολυμελής συμφωνία, καταργείται μόνο από τα συμβληθέντα μέρη (έπεται η τελευταία συνέχεια).

28. ΑΡΒΑΝΙΤΟΒΛΑΧΟΙ (3) (07.09.2011, 'ΛΑΟΣ') (του Αχ. Λαζάρου, Ρωμανιστή- Βαλκανολόγου) [Αυτά τα άρθρα του κ. Λαζάρου είναι επίκαιρα, λόγω της απογραφής που γίνεται στη Αλβανία τώρα στις αρχές του Οκτωβρίου 2011]

Τον ελληνισμό είχε εκπροσωπήσει η Αυτόνομη Πολιτεία της Βορείου Ηπείρου (Γ. Ζωγράφος-Αλ. Καραπάνος). Δικαιοδοτικό δε όργανο επιλύσεως της χρονίζουσας και επώδυνης εκκρεμότητας είναι το συμβούλιο των Υπουργών Εξωτερικών των έξι(η) Μ. Δυνάμεων. Στη μητροπολιτική Ελλάδα απομένει η εξεύρεση Ελλήνων προς δικαίωση των αγώνων και των θυσιών των βορειοηπειρωτών. Είναι άλλως τε χρεωμένη. Διότι τόσο γενναιόδωρα της συμπαραστάθηκαν οι Εθνικοί Ευεργέτες και διότι, κατά τον λεγόμενο Πόλεμο της Ντροπής του 1897, την τιμή των ελληνικών όπλων και την αξιοπρέπεια των απανταχού Ελλήνων έσωσε ο Μοσχοπολίτης Αρβανιτόβλαχος Κωνσταντίνος Σμολένσκης, ο οποίος ακόμη και από διδάκτορες Ιστορίας των χρόνων μας χαρακτηρίζεται αλλοδαπός φιλέλληνας λόγω του επωνύμου του, το οποίο πρόγονοί του έπλασαν από τον χώρο αποδημίας τους στην αυτοκρατορία των Αψβούργων. Όμως δεν απουσίασαν από την πανεθνική επανάσταση του 1821 και τους μετέπειτα αγώνες των Ελλήνων. Δεν είναι δε μικρότερης σημασίας ελληνικής και η παρηρησία Αρβανιτοβλάχου κατά την πλέον αφόρητη περίοδο της τουρκοκρατίας, όταν πανευρωπαϊκά δυσφημίζεται και διακηρύσσεται ότι ο ελληνισμός έχει καθολικά και οριστικά εκλείψει! Αποστομωτική απάντηση και αποκατάσταση της αλήθειας αποτολμάται από τον Προκοπίου- Πάμπερι Δημήτριο στο εσπευσμένο επίτομο δημοσίευμα του, επιγραφόμενο Επιτετημημένη Επαρίθμησης των κατά τον παρελθόντα

αίωνα λογίων Γραικών και περί τινων εν των νυν αιώνι ανθούντων που θησαυρίζεται από πρωτοπόρο βιβλιοθηκονόμο, τον J. A. Fabricius στην Bibliotheca Graeca (Αμβούργο 1722).

Κατά τους χρόνους αυτούς Αρβανιτόβλαχος κληρικός, ο ηγούμενος της μονής Αρδενίτσας, ο Μοσχοπολίτης Νεκτάριος Τέρπος, που προηγείται μισό αιώνα του Κοσμά Αιτωλού, του Αγίου, αληθινός πρόδρομος και πνευματικός πατέρας του, αντιπαλεύει επί δεκαετίες τον εξισλαμισμό στο γεωγραφικό τρίγωνο Δυρραχίου-Αρτας-Τρικάλων Θεσσαλίας εκστομώντας κατά τα κηρύγματά του, τα «μιλήματά» του, τον ελπιδοφόρο όρο Ελευθερία, επί τουρκοκρατίας. Εν τούτοις παραμένει παραγνωρισμένος και παρεξήγημένος. Μόλις στο τελευταίο τέταρτο του εικοστού αιώνα επιχειρήθηκε επιστημονική ορθότητα και δικαίωση των κηρυγμάτων του (E.I.E.-KNE τετράδια εργασίας 7, Αθήνα 1984) τα οποία εκδόθηκαν και σε βιβλίο επιγραφόμενο Πίστις, με πολλές ανατυπώσεις. Στη Μοσχόπολη στήνει τυπογραφείο ο Γρηγόριος Κωνσταντινίδης (1701-1769). Ο Θεόδωρος Καβαλιώτης ιδρύει τη Νέα Ακαδημία, στην οποία διδάσκει και συγγράφει βιβλία. Το δε συγγραφικό έργο του συνεχίζει ο μοναχός Δανιήλ Μοσχοπολίτης με πολύ ευεργετικές επιπτώσεις και στους μη ελληνικούς πληθυσμούς, γειτονικούς και όλης της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Μάλιστα μεταξύ των χορηγών μνημονεύονται και πρόγονοί των Σπυρίδωνος, Χαριλάου Τρικούπη.

Ομολογουμένως η πρωτοκαθεδρία στη χορεία των εθνικών Ευεργετών Βορειοπειρωτικής - Αρβανιτοβλάχικης καταγωγής ανήκει στην οικογένεια Σίνα. Ο ιερέας Γεώργιος Σίνας γεννημένος κατά το 1740 στη Μοσχόπολη σε μια εύπορη οικογένεια εμπόρων άφησε μνήμη αγαθή και για σημαντικές δωρεές σε ιδρύματα εκπαιδευτικά της γενέτειράς του. Μετά δε την καταστροφή της Μοσχόπολης από τους τουρκαλβανούς η οικογένειά του, η οποία εν τω μεταξύ είχε ανοίξει κατάστημα στο Σεράγεβο, εγκαταστάθηκε στη Κροατία και κατόπιν στη Βιέννη. Εκεί βασισμένη στην ευνοϊκή αυστριακή νομοθεσία κατέλαβε την πρώτη θέση στις επιχειρήσεις εισαγωγών καπνών, βαμβακιού και τροφίμων. Ο Σίμων Σίνας γεννημένος επίσης στη Μοσχόπολη το 1753 ανέδειξε την εμπορική επιχείρησή του δεύτερη οικονομική δύναμη στην Αυστρία, μετά τον οίκο Rothschild. Ενωρίς διευρύνει προσεκτικά τον κύκλο των οικονομικών δραστηριοτήτων στις συγκοινωνίες (σιδηροδρόμους) και στην αξιοποίηση της υδάτινης οδικής αρτηρίας του Δουνάβεως με ναπήγηση υπερσύγχρονου για τους χρόνους εκείνους στόλου δεκάδων ποταμοπλοίων, των οποίων το μεν τελειότερο με το όνομα του αυτοκράτορα Franz I, το δε δεύτερο με το συμβολικό των ριζών του ελληνισμού «Αργώ».

Αναφορά στο σύνορο των επιτευγμάτων καθίσταται εδώ αναντίρρητα ανέφικτη. Μόνο για τον Σίμονα Σίνα ο Γεώργιος Λάιος στην σειρά των εκδόσεων της Ακαδημίας Αθηνών αφιέρωσε ογκώδη τόμο. Πάντως υπήρξε μεγιστάνας του πλούτου και μέγιστος ευεργέτης της Ελλάδος, η οποία του οφείλει την Ακαδημία Αθηνών, το Εθνικόν Οφθαλμιατρείον, το Εθνικόν Αστεροσκοπείον, την Εθνική Τράπεζα... Ωστόσο τα ευγλωττότερα της ανθρώπινης ποιότητάς του πιστοποιητικά είναι δύο: Πρώτον αλληλογραφώντας με τον Ιωάννη Καποδίστρια, Κυβερνήτη της Ελλάδος, υπογράφει ταπεινότητα ως Πρόεδρος της Αδελφότητας των Ελληνοβλάχων Βιέννης. Δεύτερον, όταν συνομιλητής του αποφαινεται για την ευτυχία του σπεύδει στην αποκαλυπτική ομολογία: «Δεν έχω λέξεις ικανάς να δοξάσω τον Υψιστον δι' όλα τα αγαθά που ου έδωσε. Αλλ' έν μόνον δεν ηδυνήθην να πράξω δυστυχώς, να δώσω όλως ελληνικήν ανατροφήν εις τον υιόν μου και να εξοικειώσω αυτόν προς τε την γλώσσαν και τα πάτρια ήθη και έθιμα ώστε να μην διακρίνηται των λοιπών Ελλήνων μόνο δια τον πλούτον, αλλά μάλλον δια την ακραιφνή και γνήσιον ελληνισμόν»!

(Οι ενδιαφερόμενοι για τεκμηρίωση βλ. Ευρετήρια Ονομάτων στην τετράτομη συγγραφή Αχ. Γ. Λαζάρου, 'Ελληνισμός και Λαοί Νοτιοανατολικής (ΝΑ) Ευρώπης', Αθήνα 2009-10, ΜΕΓΑΛΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ τ, Γ', Αθήνα 2011).

29. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (1) (12.11.2011, 'ΛΑ-ΟΣ') Σημ: Τα άρθρα σχετικά με αυτό το θέμα είναι σκιαγράφηση εργασίας του Αχ. Λαζάρου

Ο επιθετικός προσδιορισμός κουτσοβλαχικό παράγεται από το σύνθετο όνομα Κουτσόβλαχος, του οποίου το πρώτο συνθετικό είναι το επίθετο κουτσός και το δεύτερο το ουσιαστικό Βλάχος. Όσοι θεωρούν ως πρώτο το συνθετικό το τουρκικό chuck (=μικρός) λησμονούν ή αγνοούν ότι οι Κουτσόβλαχοι κατοικούν αδιάλειπτα στην **Μεγάλη Βλαχία** (Θεσσαλία-Βυζαντινό θέμα Ελλάδος). Ο Βυζαντινός **Χρονογράφος Νικήτας Χωνιάτης** γράφει: «επί δε τούτοις και άλλος τις τα Θετταλίας κατέχων μετέωρα (=ορεινά), ά νυν Μεγάλη Βλαχία κικλήσκεται, Τοπάρχης ήν των εκεί». Δεύτερος Βυζαντινός Χρονογράφος, ο **Γεώργιος Παχυμέρης**, σύμφωνα με του εκκρουμανισμένου ακαδημαϊκού **P. Papahagi**, δέχεται την αυτοχθονία και την ελληνικότητα των Βλάχων της Θεσσαλίας, τους οποίους αποκαλεί Μεγαλοβλαχίτες: «...τους γαρ το παλαιόν Έλληνας, ους Αχιλεύς ήγε, Μρεγαλοβλαχίτας καλών επεφέρετο...».

Αφετηρία της λέξεως **Βλάχος** είναι το εθνώνυμο μιας κελτικής φυλής, γνωστής στον Στράβωνα ως **Ουόλκαι** και στον Καίσαρα ως **Volcae**. Είναι οι πρώτοι λατινόφωνοι, τους οποίους τα γερμανικά φύλα γνωρίζουν και διαδίδουν το όνομά τους κατά μήκος κατά μήκος των συνόρων της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, με την σημασία του λατινόφωνου. Ιχνηλατείται δε από την Βρεταννία και το Βέλγιο, όπου αντίστοιχα επιβιώνουν οι Ουαλλοί και οι Βαλλώνοι, έως τον Ελλήσποντο, στον Γαλατά της Κωνσταντινουπόλεως, του οποίου οι κάτοικοι Γενουάτες λόγω ιταλικής γλώσσας λέγονται Βλάχοι!

Η λέξη Βλάχος δεν αποτελεί προνόμιο των χρηστών λατινικής γλώσσας. Με σημασιολογική μεταβολή γίνεται συνώνυμη των λέξεων βοσκός, κτηνοτρόφος. Ως προς τον χρόνο παρουσίας οι απόψεις των ειδικών δίστανται, ιδίως μεταξύ Ρουμάνων. Κατά τον **V. Bulgaru** η νέα σημασία σημειώνεται τους ζ-θ (7-9) αιώνες, ενώ κατά τον **Poghirc** είναι ταυτόχρονη με την γένεση των Βλάχων, δηλαδή οι έννοιες βοσκός-κτηνοτρόφος είναι συνακόλουθος της αναλήψεως υπηρεσίας προς φύλαξη-φρουρήση συνόρων ή οδικών κόμβων. Διότι εκτός των παγίων περιοχών στους οροφύλακες παραχωρείται και εδαφική έκταση για γεωργοκτηνοτροφική εκμετάλλευση.

Στον ελλαδικό χώρο, στον οποίο συμπεριλαμβάνονται ασφαλώς η Βόρειος Ήπειρος έως την Εγνατία οδό, όπως ορίζουν ο **Στράβων**, ο **Προκόπιος**, ο **V.L. Porovic**, οι χρήστες και λατινογενούς γλωσσικού ιδιώματος Έλληνες ονομάζονται Βλάχοι, Κουτσόβλαχοι, Τσιντσάροι...Όμως αυτοί αυτοαποκαλούνται **Αρμάνοι** (<A> προθετικό πανάρχαιο ελληνικό και **ρωμάνος** με πτώση του **ω**), την δε πατρίδα τους ονομάζουν **Αρμανία**, όπως αποκαλύπτει ο **A.A. Vasiliev**, ενώ η Στερεά Ελλάδα, η Ρούμελη λέγεται (Ρουμανία (!), σύμφωνα με το Χρονικό του Γαλαξειδίου. Αντίθετα στην πέρα του Δουνάβεως η λέξη romanus καταντά με την έννοια δούλος, το δε σημερινό εθνώνυμο (Ρουμανία) δεν υπήρξε ποτέ. Διότι η Δακία εγκαταλείφθηκε από τους Ρωμαίους προ της κυκλοφορίας της λέξεως! Δόθηκε υπό την μορφή Ρουμουνία από τον Έλληνα **Δανιήλ Φιλιππίδη**, θεωρούμενο ως τον πρώτο ιστορικό της. Έτερος ομογε-

νής του, ο μοναχός από την Χίο του Αρχιπελάγους του Αιγαίου **Κορέσης** επανέφερε σε χρήση, αποκαθαρμένο από την υποτιμητική έννοια δούλος, ως εθνικό Ρουμάνος.

Ήδη διερωτάται κανείς που έγκειται το **Ζήτημα**. Ακριβώς εξ αιτίας της πανευρωπαϊκής επανάστασης του Φεβρουαρίου 1848, η οποία εκδηλώνεται και στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες, και της επιτακτικής ανάγκης προλήψεως οποιασδήποτε αναμετρήσεως με τις γειτονικές υπερδυνάμεις, Αυστρο-Ουγγαρία και Ρωσία, από τις οποίες οι επαναστατημένοι Βλαχο-Μολδαβοί ζητούν απελευθέρωση αντίστοιχα της **Τρανσυλβανίας** και **Βεσσαραβίας**, οι ιθύνοντες τις δύο Ηγεμονίες επινοούν το λεγόμενο «Κουτσοβλαχικό Ζήτημα», ένα δημιούργημα τεχνητό κατά τον Ιταλό εθνολόγο **Giovanni Amadore Virgilij**. Ομολογείται άλλως τε από τον Ρουμάνο **M. Kogalniceanu**: «εφευρέθη προς ανατροπήν του ρουμανικού λαού από της περί των Τρανσυλβανία αδελφών αυτών μερίμνης [...]. Δια τούτο είναι αναγκαίον επί του παρόντος να διευθύνουμε την προσοχή του ρουμανικού λαού προς την Μακεδονίαν», προς την επικράτειαν του 'Μεγάλου Ασθενούς'.

Επιδίδονται παντοιοτρόπως στην αλλοτρίωση του ελληνικού εθνικού φρονήματος των Βλάχων-Αρμάνων και την εμφύσηση ρουμανικής εθνικής συνειδήσεως. Διαπράττουν το έγκλημα του **Παιδομαζώματος**. Αποσπών ανήλικα Βλαχόπουλα από τις αγκαλιές των μητέρων και τα κλείνουν στο άντρο της προπαγάνδας των **Αγίων Αποστόλων** του Βουκουρεστίου. Ιδρύουν ρουμανικά σχολεία, τα οποία στελεχώνουν με τους αλλοτριωμένους στους Αγίους Αποστόλους, με τα πρώτα θύματα του Παιδομαζώματος, που ανανήφουν, όταν επιστρέφουν στις γενέτειρές τους και περιφρονούνται από τους συμπατριώτες τους, όπως αποκαλύπτει ο **G. Papacostea-Goga**. Χορηγούν άφθονες και πλήρεις υποτροφίες και πρωτόγνωρα οικογενειακά επιδόματα. Καταβάλλουν δελεαστικούς μισθούς στους διδάσκοντες, μάλιστα και στους εικονικά υπηρετούντες, διότι δεν έχουν μαθητές. Προσφέρουν εντυπωσιακή και χρηστική ύλη και πρόσφορα εποπτικά μέσα και όργανα διδασκαλίας (συνεχίζεται).

30. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (2) (19.11.2011, 'ΛΑΟΣ')

(Συνέχεια από το προηγούμενο).

Για την πραγμάτωση της παραπλανήσεως τόσο της κοινής γνώμης της Ρουμανίας όσο και της διεθνούς πλάθονται με επιστημονικοφανή επίφαση τα πλέον απίθανα επιχειρήματα:

I. - Οι Βλάχοι της Μακεδονίας, συνάμα δε και της λοιπής ελληνικής χερσονήσου, αφού αυτοαποκαλούνται Αρμάνοι, όπου λανθάνει ο όρος Ρωμάνοι, είναι Ρουμάνοι, οπότε και επονομάζονται Μακεδο-Ρουμάνοι.

Όμως απορρίπτεται από τους πλέον ειδικούς, μάλιστα Ρουμάνους, και εκρουμισμένους, όπως οι **S. Puscarius, G. Murnu...**, ή και διακεκριμένους φιλορομάνους, όπως ο Κροάτης ακαδημαϊκός **P. Skok**.

II. Ρουμανική γλώσσα και ρωμανικό ιδίωμα των Αρμάνων δεν διαφέρουν.

Την διαφορά επισημαίνουν σημαίνοντες Ρουμάνοι επιστήμονες, π.χ οι ακαδημαϊκοί **A.Procopovici, N. Iorga, Al. Graur**. Ο τρίτος, ο πλέον αρμόδιος ως καθηγητής της γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου διαχωρίζει τελείως τη ρουμανική από την αρμανική.

III. Οι Βλάχοι-Αρμάνοι κατάγονται από Λάκες-Ρουμάνους, επειδή επιδίδονται στην κτηνοτροφία, την οποία δόθηκαν οι αρχαίοι Έλληνες αγνοούν.

Ασύλληπτες διαστάσεις είχε λάβει η παραγωγή δημοσιευμάτων ,που αποσκοπούσαν στο να πεισθούν οι αναγνώστες ότι οι Βλάχοι Ελλάδος δεν είναι αυτόχθονες αλλά επίλυδες. Συνειδητά ‘κολοβούνται’ ή παρερμηνεύουν χωρία βυζαντινών χρονογράφων προς εδραίωση θεωρίας περί καθόδου από Δούναβη, Δακία, για την επίτευξη σκοπού πολιτικού μετέπειτα δε και στρατηγικού και διπλωματικού και οικονομικού και δημογραφικού, όπως εκμυστηρεύεται ο Ρουμάνος ακαδημαϊκός **G.I. Bratianu**.

Χρονικά ο πρώτος Βυζαντινός χρονογράφος, ο οποίος διαπιστώνει χρήση της λατινικής γλώσσας από Έλληνες, δηλαδή τους Βλάχους-Αρμάνους, ήδη από τους χρόνους του Ιουστινιανού, είναι ο καθηγητής Πανεπιστημίου Κωνσταντινουπόλεως και διοικητής της Ευρώπης, όπως τότε ονομάζονται τα σημερινά Βαλκάνια, **Ιωάννης Λυδός**. Στο σύγγραμμά του **Περί των αρχών της Ρωμαίων πολιτείας** γράφει: «Νόμος αρχαίος ήν πάντα μεν τα οπωσούν πραττόμενα παρά τοις επάρχουσιν, τάχα δε και ταις άλλαις των αρχών, τοις Ιταλών εκφωνείσθαι ρήμασι...τα δε περί την Ευρώπην, πραττόμενα, δια το της αυτής οικήτορας, **καίπερ Έλληνας εκ του πλείονος όντας, τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνή, και μάλιστα τους δημοσιεύοντας**».

Αυτή η μαρτυρία του Ιωάννου Λυδού ,κατά την οποία γνώστες και χρήστες της λατινικής γλώσσας, «φωνής των Ιταλών», υπάρχουν Έλληνες, που μάλιστα δημογραφικά υπερέχουν των άλλων λαών στην Ευρώπη (Βαλκανική) είναι παραδεκτή πλέον και από Ρουμάνους επιστήμονες, π.χ. **Lozovan, C. Poghirc, I.I. Russu**, καθώς και από άλλους, π.χ. τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Λιέγης **M. Dubuisson, Απ. E. Βακαλόπουλο**... Όμως ο Ρουμάνος ακαδημαϊκός **H Mihaescu** σε σειρά δημοσιευμάτων σβήνει από το βυζαντινό κείμενο την πλέον ενδιαφέρουσα λέξη **Έλληνας**. Επίσης επονεϊδίστη είναι η αγνόηση της μαρτυρίας του Λυδού από τον εκρουμανισμένο **Nicolae-Serban Tanasioca** ‘επιμελητή’ του μεγάλου συλλογικού έργου της Ρουμανικής Ακαδημίας , που συνεπεία των παραλείψεων μεταβάλλεται από **Fontes Historiae Daco-Romanae σεFuntet!** Διότι ο Tanasioca, μολονότι γνωρίζει τον Ιωάννη Λυδό, όπως διαφαίνεται από δημοσίευσμά του, επιγραφόμενο **“J. Lydos et la fibula latines”**, δεν προβαίνει στον παραμικρό σχολιασμό της ιστορικά και εθνολογικά σπουδαίας μαρτυρίας του, διότι προφανώς θα εξαναγκαζόταν στην παραδοχή και της ελληνικότητάς του ως καταγόμενου από **Βέροια** Μακεδονίας, της οποίας οι Βλάχοι υπέστησαν έντονα τη ρουμανική προπαγάνδα!

Δεύτερος Βυζαντινός χρονογράφος, τον οποίον επικαλούνται, είναι ο **Λαόνικος Χαλκοκονδύλης** , αλλά παραθέτοντας λειψά τη μαρτυρία του, ως εξής: «Από Δακίας επί Πίνδον το ες Θετταλίαν καθήκον έθνος Βλάχου».

Το γνήσιο κείμενο του Χαλκοκονδύλη, με το οποίο αναιρείται εξ ολοκλήρου το περιεχόμενο του προηγούμενου σπαράγματος, είναι το ακόλουθο: «ώ δή από Δακίας επί Πίνδον το ες Θετταλίαν καθήκον. Βλάχοι δε αμφοτεροι [Θετταλίας και Δακίας] ονομάζονται και ουκ αν δη έχω διεξιέναι, οποτέρους αν τούτων λέγοι μι επί τους ετέρους αφικέσθαι». Διαλύει δε εντελώς τη φήμη περί καθόδου των Βλάχων από Δακία με τα επόμενα: «ούτε άλλου ακήκοα τούτου διασημαίνοντος σαφώς ο,τιούν ούτε αυτός έχω συμβαλέσθαι ως αυτού ωκίσθη. Λέγεται μεν πολλαχή ελθόν το γένος τούτο ενοικήσαι αυτού, ου μην ότι και **άξιον ες ιστορίαν ο,τιούν παρεχόμενον τεκμήριον**» (Συνεχίζεται).

31. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (3) (26-11-2011, ‘ΛΑ-ΟΣ’)

(συνέχεια) Τρίτος Βυζαντινός χρονογράφος, τον οποίο η ρουμάνικη προπαγάνδα χρησιμοποίησε υπέρμετρα για τη επίτευξη του σκοπού της, ήτοι της καταπίεσης των Βλάχων-Αρμάνων ότι κατάγονται από Δακία, είναι ο **Κεκαυμένος**, στον οποίο επιστημονικά καθυστερημένοι αναφέρονται ακόμη, αν και η αιτία παρερμηνείας επισημάνθηκε με αλλεπάλληλα και έγκυρα δημοσιεύματα.. Ήδη η πηγή αποδείχτηκε παντελώς πλαστή. Διότι η επίμαχη πληροφορία για κάθοδο από Δακία προέρχεται από εμβόλιμο χωρίο, το οποίο από τον 19^ο αιώνα επισημαίνουν πάμπολλοι, όπως ο **W. Tomatschek** το 1882, ο **M.Gyoni** το 1945, η **G. Cankova-Petkova**, η οποία παραπέμπει στην Ρωμαϊκή Ιστορία του **Δίωνος Κασσίου** (155-235 μ.Χ.), όπου η κάθοδος αφορά τους **Κοστοβόκους** και όχι στους Δάκες. Το δε ισχυρότερο αντεπιχείρημα μη ξενικής καταγωγής των Βλάχων προσφέρει ο ίδιος ο Κεκαυμένος, κατά τον Γάλλο ακαδημαϊκό **P. Lemerle**, δοθέντος ότι δεν τους θεωρεί ξένους, αλλά εντοπίους, αυτόχθονες Θεσσαλούς, διακρίνοντάς τους σε κτηνοτρόφους, γαιοκτήμονες και αστούς στην θεσσαλική πρωτεύουσα Λάρισα.

Στην παραδοχή της αυτοχθονίας συντάσσονται επιφανέστατοι Ρουμάνοι και εκρουμανισμένοι επιστήμονες, π.χ. **A. D. Xenopol, V. Parvan, T. Papahagi, R. Vulpe, A. Procopovici, Th. Capidan**. Ο τελευταίος, επιστημονικοφανώς πρωτοκάθεδρος και υπερθιασώτης της προπαγάνδας, έχει ενδώσει μέχρι και αντιδικίας, πολεμικής κατά του διδασκάλου του στο Ρουμανικό Ινστιτούτο Λειψίας **G. Weigand**, τον επιχορηγούμενο, όπως αναγράφεται και σε ρουμανικές εγκυκλοπαίδειες, από κυβερνήσεις της Ρουμανίας για αφελληνισμό των Βλάχων Ελλάδας, των Αρμάνων, και παρούσiasής τους σαν ιδιαίτερης εθνότητας. Το δε ανοσιούργημα συνεχίζεται και σήμερα από νεαρό Γερμανό σπουδαρχίδα διερμηνέα και γεωγράφο, **Thede Kahl** ονομαζόμενο, μεταφραστή δίτομης συγγραφής του προηγουμένου. Αλλά την αυτοχθονία των Αρμάνων δέχονται και επιστήμονες πολλών χωρών, π.χ. **R. Pinon, Wace** και **Thompson L.Niederle, Fred Taillez, T. Vukanovic, M. Sivignon, A. Failler κ.ά.**

Λοιπόν προσφύεστατα, κατά τον Ρουμάνο ακαδημαϊκό **I. Coteanu** το λατινογενές γλωσσικό ιδίωμα των βλάχων-Αρμάνων ενδείκνυται να ερευνάζεται αυτοτελώς και όχι σαν κάτι γνωστό με το πρόσχημα ότι είναι διάλεκτος της ρουμανικής γλώσσας. Η γένεσή του άλλωστε συντελείται στην Ήπειρο, Μακεδονία, Θεσσαλία, χώρους με υπόστρωμα ελληνικό σύμφωνα με διεπιστημονικές έρευνες σύμφωνα, όπως των **Cicerone Poghirc, J.Kalleris, N.G. Hammond, F Papazoglou**, καθώς και του πρώτου Νεοέλληνα **Κωνσταντίνου Κούμα**, ο οποίος με λαμπρές σπουδές στη Γερμανία, όπου αναγορεύτηκε αντεπιστέλλον μέλος των ακαδημιών Μονάχου και Βερολίνου, επιβεβαίωσε τόσο πρώιμα την ελληνικότητα των Βλάχων, τονίζοντας ότι είναι «**Έλληνες το γένος**». Ο δε Ρουμάνος **Poghirc**, ο οποίος έχει εκπονήσει διδακτορική διατριβή, εγκεκριμένη από το πανεπιστήμιο **Λένινγκραντ**, αποδεικνύοντας ότι η αρχαία μακεδονική διάλεκτος είναι ελληνική, ολοκλήρωσε την έρευνά του και με συγγραφή επίτομη για το γλωσσικό και εθνολογικό υπόστρωμα όλου του ελλαδικού χώρου συμπεραίνοντας ότι είναι απόλυτα ελληνικό.

Εξαιρετικά ενδιαφέροντα είναι η μελέτη των λατινικών επιγραφών Θεσσαλίας από την ευρείας συνθέσεως ερευνητική ομάδα με επί κεφαλής τον καθηγητή του 2^{ου} Πανεπιστημίου Λυών **Bruno Helly** και Ηπείρου - Μακεδονίας από τον διευθυντή του Κέντρου ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών **Μιλτιάδη Χατζόπουλο**, ο οποίος έχει τεκμηριώσει τον εκλατινισμό Ελλήνων, ήτοι

γενέσεως **Βλάχων-Αρμάνων**. Για την Μακεδονία προηγήθηκε ο Ρουμάνος ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου **G. Bratianu**, ο οποίος βεβαιώνει τα εξής: «Η Μακεδονία και ένα μεγάλο μέρος των νοτίων περιοχών της χερσονήσου είχαν γίνει δίγλωσσοι. Εδώ η λατινική ήταν ομιλουμένη και γραφομένη όσο και η ελληνική γλώσσα.». Εξάλλου η χρήση της δημόδους ανατολικής λατινικής και στην ενδοχώρα ή και στα ενδότερα της χερσονήσου του Αίμου από Έλληνες αυτόχθονες και επήλυδες βεβαιώνεται πάλι από Ρουμάνους επιστήμονες συγκεκριμένα δε τους ακαδημαϊκούς **D. M .Pippidi, R. Vulpe** κ.ά. Αποδίδεται ακριβώς στην απώλεια των στερουμένων γραφής γλωσσών γηγενών πληθυσμών, μη ελληνικής καταγωγής, οι οποίοι λατινοφωνούν, οπότε και οι σύνοικοι Έλληνες για να επικοινωνούν επαγγελματικά μαζί τους, να αναγκάζονται να χρησιμοποιούν τη λατινική, τη νέα γλώσσα του τόπου.

Βέβαια Έλληνες καταφεύγουν στη χρήση της λατινικής γλώσσας παρωθούμενοι και από πρακτικούς σκοπούς, όπως σημειώνει ο Βέλγος **M.Dubuisson**, και δικαιοκτικές δεσμεύσεις σε περιπτώσεις κατατάξεώς τους μεταξύ των Ρωμαίων πολιτών, για τους οποίους η γνώση της λατινικής γλώσσας είναι υποχρεωτική. Ο αυτοκράτωρ **Κλαύδιος**, αν και θεωρούμενος ως κατ' εξοχή φιλέλληνας, είχε επιβάλει και στους Έλληνες, που είχαν αποκτήσει το δικαίωμα του Ρωμαίου πολίτη, να ομιλούν λατινικά. Μνημονεύεται μάλιστα εντολή του για αφαίρεση του προνομιακού καθεστώτος από Έλληνα με το αιτιολογικό της άγνοιας της λατινικής γλώσσας, όπως αναφέρουν οι **Δίων Κάσσιος, Σουητώνιος, Λιβάνιος** και πλείστοι των νεωτέρων χρόνων, **Jean Brenous, Γιάννης Ψυχάρης ...**

(στο επόμενο το τελευταίο απόσπασμα)

32. ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ (4) – Τελευταίο (03.12.2011, 'ΛΑΟΣ')

Επιλογικά επιβάλλεται να παρατεθούν και δεδομένα αδιαμφισβήτητα, που δεν επιτρέπουν οποιοσδήποτε παρεμβάσεις Ρουμάνων πολιτικών στα εντεύθεν του Δουνάβειως βαλκανικά κράτη, όπως οι πρόσφατες του **Προέδρου της Ρουμανικής Δημοκρατίας** στην Αλβανία, περιεργότατα δε και στο Συμβούλιο της Ευρώπης διεκδικώντας τους Βλάχους-Αρμάνους, Ελληνοβλάχους, συνάμα του **υπουργού Εξωτερικών** στα Σκόπια, καθώς επίσης και εκκλησιαστικών, του ιδίου του **Πατριάρχου** της Ρουμανίας, ο οποίος χωρίς καν την έγκριση του **Πατριαρχείου** της Σερβίας, χειροτόνησε επίσκοπο για διαποίμανση Βλάχων σερβικών μητροπόλεων, διάβημα καλούμενο εισπήδηση σε ξένη εκκλησιαστική δικαιοδοσία και συνεπαγόμενο, κατά τους Ιερούς Κανόνες, αυστηρή τιμωρία.

Ασφαλώς κανένας δεν υπενθύμισε στον Πρόεδρο της Ρουμανικής Δημοκρατίας ότι ο πρώτος αρχηγός του ρουμανικού κράτους **A.A. Sturdza** προειδοποιούσε για την ανυπαρξία Ρουμάνων στην Αλβανία, καθώς και στις υπόλοιπες βαλκανικές χώρες, με τον τίτλο της υπέροχης και περιεκτικής συγγραφής του: **Η Ρουμανία δεν ανήκει στην καθ'αυτήν βαλκανική χερσόνησο, ούτε ως έδαφος, ούτε ως φυλή, ούτε ως κράτος** (Βουκουρέστι 1904). Την ελληνικότητα άλλωστε των αποδήμων στην Πολωνία Βλάχων της Αλβανίας, προ της ιδρύσεως του ελληνικού κράτους, έφερε στο φως κατόπιν έρευνας στα Πολωνικά Αρχεία με δημοσίευμα επιγραφόμενο **Note Polone** ο ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου **N. Iorga**, ο οποίος είχε διατελέσει υπουργός των Εξωτερικών και πρωθυπουργός της Ρουμανίας. Ο ίδιος σοφός, όταν προσκλήθηκε από τον **Αλέξανδρο Παπαναστασίου** στην ελληνική πρω-

τεύουσα για το διαβαλκανικό συνέδριο, αρνήθηκε απαντώντας ως εξής: ή είμαστε βαλκανικοί και τότε πρέπει να μετοικήσουμε από τα Καρπάθια, ή είμαστε καρπαθιακοί και δεν έχουμε τίποτε στα Βαλκάνια. Αν και πολιτεύομαι, τούτο δεν με υποχρεώνει σε τόση άγνοια, όπως άλλους, που πήγαν στο Συνέδριο».

Πρόσθετη προειδοποίηση, επιστημονικά η πλέον ενδεδειγμένη, οφείλεται στον **I.Haikin**, «Η Ρουμανία δεν είναι χώρα βαλκανική». Εξ ίσου εξειδικευμένα μας ενημερώνει ο **Ioan Mitrea**, κατά τον οποίο «Η εθνογένεση του ρουμανικού λαού έλαβε χώρα στην καρπαθιο-δουναβική περιοχή, η οποία εν γένει συμπίπτει με το έδαφος της αρχαίας Δακίας».

Εν τέλει προκαλεί οπωσδήποτε κατάπληξη και η άποψη ενός Ρουμάνου, ο οποίος ως καθηγητής του Πανεπιστημίου Κοπεγχάγης συμμετέχει σε διεθνές συνέδριο στο Μόναχο, όπου ανακοινώνει ότι η ρουμανική γλώσσα δεν είναι βαλκανική. Πρόκειται δε για τον **Eugene Lozovan**. Ρουμάνος επίσης, ο **C.Poghirc** εντοπίζει στη Βόρειο Ήπειρο την έναρξη εκλατινισμού Ελλήνων ήδη το 229 π.Χ. συνακόλουθα ελληνορωμαϊκών συμπράξεων προς ευχερέστερη περιστολή ιλλυρικών επιδρομών, η οποία απαιτούσε στοιχειώδη τουλάχιστον μύηση των Ελλήνων στην πολεμική ορολογία, απαρχή λατινομάθειάς τους. Άλλη δυνατότητα εξοικειώσεώς τους με την ξένη γλώσσα, την λατινική, έχουν Έλληνες, συνήθως Ηπειρώτες αγωγιάτες-μεταφορείς γνώστες περιφερειακών δρόμων και της Εγνατίας, σύμφωνα με σωρεία πληροφοριών διακεκριμένων επιστημόνων, π.χ. **S.I.Oost, N.G.L. Hammond, G. Cheesman, P. Cabanes ...** Και αυτοί συνιστούν και Βλάχους Αλβανίας, ακριβέστερα Βορείου Ηπείρου, την δε ελληνικότητα διακηρύσσει ο **N.G.L. Hammond** σε ογκώδες σύγγραμμά του επιγραφόμενο **Epirus** (Ηπειρος), τα δε συμπεράσματά του επιδοκιμάστηκαν και από το αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας των Σκοπίων, την καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου **F. Papazoglou**. Ο Βούλγαρος δε ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Σόφιας **Vladimir Georgiev** χαρακτηρίζει την τοπωνυμία της Βορείου Ηπείρου πανάρχαια και πληρέστερα ελληνική. Καθ' ολοκληρίαν ελληνική είναι και η ανθρωπωνυμία των Βορειοηπειρωτών κατά τον **Olivier Masson**. Πάντως προηγείται σ' αυτό ο **Radu Vulpe**, ο οποίος ενωρίτερα από όλους είχε εντοπίσει και στοιχεία λατινικής ανθρωπωνυμίας στη Βόρειο Ήπειρο για τον οποίο ιδέα δεν είχε ο Πρόεδρος της Ρουμανικής Δημοκρατίας κατά την πρόσφατη επίσκεψή του.

Συνεπώς, μετά βαθείας λύπης, διαπιστώνεται ότι τόσο ο Πρόεδρος της ρουμανικής Δημοκρατίας όσο και ο Πατριάρχης της Ρουμανικής Εκκλησίας προβάλλονται να αγνοούν πορίσματα της ακραιφνούς επιστήμης, ρωμανολογίας, της χώρας τους και να ανέχονται παρωχημένα φληναφήματα, τα οποία κατά τον **M. Kogalniceanu** θα ίσχυαν 'επί του παρόντος', δηλαδή έως την ένωση της Τρανσυλβανίας στη Ρουμανία, και όχι στο διηνεκές, όπως συμβαίνει με τον **Nicolae-Serban Tanasioca**, ο οποίος εκθέτει και την Εθνική Επιτροπή **UNESCO** της Ρουμανίας, εφ' όσον φέρεται να αποδέχεται σαν αληθινά όσα κατάλοιπα ξεπερασμένης προπαγάνδας απέμειναν. Αρκούντως δε πείθει και γρήγορη ματιά στην πρόσφατη σχετικά συγγραφή: **UNESCO/CEPES - Studies on Science and Culture, Politics and Culture in Southeastern Europe**, **Razvan Theodorescu and Leland Conley Barrows. Bucurest 2001 (ISBN 92-9069-161-6) UNESCO 2001**, σσ. 71-42 και προ πάντων 94-158, όπου ο εκρουμανισμένος συντάκτης 'διαφημίζει' σεσηπότη προπαγανδιστικά, παραγνωρίζοντας τον επιστημονικό μόχθο διαπρεπών ειδικών επιστημόνων της Ρουμανίας, οι οποίοι και αναφέρονται παραπάνω ονομαστικά.

Εν τέλει η τόσο νωπή εκδήλωση ενδιαφέροντος για τους Βλάχους Σερβίας από την Ρουμανική Εκκλησία συνιστά κίνηση απρονοησίας και προκλήσεως, δοθέντος ότι

αδιαφόρησε παντελώς, όταν υπό συνθήκες ανελέητης και απάνθρωπης ομηρίας οι κατά **Tanasioca** ‘Μακεδο-Ρουμάνοι’, ήτοι οι Βλάχοι της Μακεδονίας (περιοχή Σερρών, Τζουμαγιάς), στο διάστημα του Α παγκοσμίου πολέμου, μεταφέρθηκαν από τους Βουλγάρους σε παραδουνάβιο σερβικό έδαφος, υπό βουλγαρική κατοχή, στο **Ποζάρεβιτς**, σε απόσταση αναπνοής από την Ρουμανία, η οποία οπωσδήποτε ήταν πληροφορημένη για την εξοντωτική μετακίνηση, ολόδια με εκείνες των Ελλήνων της Μικράς Ασίας ή των Εβραίων στο Β Παγκόσμιο πόλεμο.

Ωστόσο οι Σέρβοι έσπευσαν να συμπαρασταθούν παντοιοτρόπως ριψοκινδυνεύοντας, ακόμη δε και Γερμανοί στρατιώτες έδειξαν κάποια ανθρωπιά δίνοντας από το σιτηρέσιό τους για τα Βλαχόπουλα, που έκλαιγαν, διότι πεινούσαν. Ουδέν έπραξεν Πολιτεία και Εκκλησία της Ρουμανίας!

(Ο ενδιαφερόμενοι για τεκμηρίωση βλ. Ευρετήριο ονομάτων στην τετράτομη συγγραφή Αχ. Λαζάρου, **Ελληνισμός και λαοί νοτιοανατολικής Ευρώπης**, Αθήνα 2009-10)

ΤΕΛΟΣ

33. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) (1) 17-03 -2102, ‘ΛΑΟΣ’)

Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη.

Σκιαγράφηση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη,

Διαβάσαμε με προσοχή το βιβλίο (284 σελίδων) του έγκριτου φιλολόγου **Ορέστη Δ. Κουρέλη** με το τίτλο ‘**Βλαχόφωνοι Έλληνες, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, α.ε.**’ και θα εκθέσουμε τις απόψεις του συγγραφέα με την διαπίστωση ότι ασχολήθηκε πολύ σοβαρά με το θέμα.

Στον πρόλογό του ο συγγραφέας παραδέχεται ότι η εργασία του δεν έχει πρωτογενή ερευνητικό, αλλά περισσότερο συνθετικό χαρακτήρα απόψεων όσων ασχολήθηκαν με το βλάχικο θέμα και αυτή είναι η αλήθεια. Παρουσιάζει το θέμα κατά τρόπο επιστημονικά εκλαϊκευμένο για να είναι προσιτό στον μέσο αναγνώστη και διαπιστώνει για μια ακόμα φορά ότι η ελληνική πολιτεία δεν κατέβαλε την πρέπουσα σημασία να ενημερώσει τον κόσμο για τους δίγλωσσους πληθυσμούς στον χώρο της, δημιουργώντας έτσι σύγχυση, εξαιτίας της άγνοιας των περισσοτέρων και της εκπληκτικής επίδοσης της ρουμανικής προπαγάνδας από την άλλη πλευρά.

Δεν πρόκειται να υπεισέλθουμε σε λεπτομέρειες, λόγω του περιορισμένου χώρου ενός σημειώματος, παρά μόνο να εκθέσουμε ορισμένα χτυπητά σημεία του βιβλίου, που θεωρήσαμε ενδεικτικά, όσον αφορά στην καταγωγή, την γλώσσα και την ιστορία των βλαχοφώνων Ελλήνων.

Μας λέει, λοιπόν ο συγγραφέας ότι η έλλειψη γραπτών βλάχικων μνημείων (επειδή η γλώσσα των Βλάχων δεν έχει γραφή) δυσκολεύει πάρα πολύ την έρευνα για την ανεύρεση της ιστορικής αλήθειας, έτσι στόχος του πονήματός του είναι η παράθεση πάρα πολλών στοιχείων για περισσότερη ενημέρωση.

Το συμπέρασμα του είναι ότι οι Βλαχόφωνοι Έλληνες ήταν και είναι γνήσιοι Έλληνες και μάλιστα ο αρχαιότερος και γνησιότερος λαός της Μακεδονίας και η λατινοφωνία τους είναι αποτέλεσμα της πολυετούς επαφής με τους Ρωμαίους κατακτητές.

Όσον αφορά στην βλάχικη γλώσσα (σελ. 280), ο συγγραφέας πιστεύει ότι δεν είναι γλώσσα, αλλά ένα ιδίωμα αποτελούμενο από λέξεις ελληνικές, λατινικές ή λατινογενείς κλπ. Εκθέτει τις απόψεις των γλωσσολόγων **Κατσάνη-Ντίνα** (περί αυτόνομης νεολατινικής γλώσσας κλπ) θεωρώντας τις απόψεις τους πρωτοποριακές, ωστόσο παραθέτει τις ενστάσεις του, επιχειρηματολογώντας ως εξής:

Θεωρεί ότι το βλάχικο ιδίωμα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως γλώσσα αυτόνομη και ισότιμη με τις άλλες νεολατινικές γλώσσες, όχι μόνο γιατί δεν έχει κρατική υπόσταση, αλλά γιατί είναι τόσο φτωχή σε λεξιλόγιο ώστε αναγκάζεται να δανεισθεί λέξεις από άλλες γλώσσες για να εκφράσει έννοιες (π.χ. αφηρημένες), που δεν μπορούν να αποδοθούν με το υπάρχον βλάχικο λεξιλόγιο. Πιστεύει λοιπόν ότι είναι διάλεκτος της λατινικής με πλήθος ελληνικών λέξεων, όπως διάλεκτοι της ελληνικής είναι η Ποντιακή η Τσακωνική, η Καππαδοκική κλπ.

Οι βλαχόφωνοι Έλληνες μας λέει, δεν αποτελούν μειονότητα και κακώς το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον Φεβρουάριο του 1994** ‘επιδίκασε’ στην Ελλάδα **μειονότητα** Βλάχων, φέροντας ως επιχείρημα (ο συγγραφέας) την αδιαφορία του Ελληνικού κράτους και την ανάθεση του χαρακτηρισμού των μειονοτήτων (από πλευράς της Ε.Ε.) σε επιστημονικά δυτικοευρωπαϊκά κέντρα χωρίς να συμμετέχουν Έλληνες επιστήμονες σε μόνιμη και επίσημη βάση. Άλλωστε οι Σύλλογοι των Βλάχων, οι Έλληνες γλωσσολόγοι-ιστορικοί ακόμα και οι απλοί άνθρωποι στα πλατείες των χωριών αντιδρούν και μόνο με το άκουσμα των λέξεων ‘μειονότητα’ και ‘σχολεία’. Ακόμα και ξένοι επιστήμονες δεν το δέχονται αυτό, όπως π.χ. ο καθηγητής του πανεπιστημίου **Manheim Heinz Richter** (1994).

Όσον αφορά στην προέλευση του ονόματος Βλάχος, αφού διατυπώνει και άλλες απόψεις, θεωρεί ως επικρατέστερη αυτήν που θέλει το όνομα να παράγεται από το γερμανικό **Welsh**, το οποίο μεταδόθηκε από τους Σλάβους όταν εισέβαλαν στο Βυζάντιο (σελ.46). Η δε λέξη **Αρμούνος (Romanus-Ρωμαίος-Ρωμιός)** δεν δηλώνει εθνικότητα αλλά ιδιότητα, οι Βλάχοι-Αρμούνοι πάντοτε είχαν ελληνική συνείδηση και, όσον αφορά στην καταγωγή τους, υποστηρίζει πως η άποψη, ότι πρόκειται για αυτόχθονες εκλατινισμένους Μακεδόνες, Θεσσαλούς και Ηπειρώτες, είναι η πιο αληθοφανής με σοβαρά και στέρεα αποδεικτικά στοιχεία.

34. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (2) (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) (24-03-2012, ‘ΛΑΟΣ’) Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφηση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη

(συνέχεια από το προηγούμενο σημείωμα). Σημαντικό είναι το σχόλιο του συγγραφέα σχετικά με την γλώσσα και την εθνότητα των Βλάχων στις σελ. 53-54 : «Όσον αφορά στην πίστη κάποιων ότι, οι Βλάχοι δεν είναι ούτε Έλληνες, ούτε Ρουμάνοι, ούτε Ιταλοί άποικοι, που ήλθαν, εγκαταστάθηκαν και ρίζωσαν στον περί την Πίνδο χώρα, αλλά ότι είναι Βλάχοι και ανήκουν στο βλάχικο έθνος, αυτό πρέπει να το αποδείξουν. Υπήρχε βλάχικο έθνος; Κι αν υπήρχε, πού είναι ή ποια ήταν η κρατική του υπόσταση; Ποιες λέξεις -έστω ελάχιστες- του βλάχικου λεξιλογίου έχουν τις ρίζες τους στη βλάχικη γλώσσα; Ποιος ιστορικός αρχαίος-Έλληνας ή ξένος αδιάφορο-κάνει μνεία ή υπαινίσσεται έστω την ύπαρξη βλάχικου φύλου; Στην βλάχικη γλώσσα δεν υπάρχει δόκιμο αντίστοιχο του όρου ‘**Έθνος**’. Η έννοια έθνος αποδίδεται με τις λέξεις που δανείζονται από γλώσσες άλλων εθνών, όπως **miletea armanasca** (από το τούρκικο **millet**), **laou armanescu** (από το ελληνικό ‘**λαός**’). Σήμερα η

πλειονότητα των Ελλήνων και ξένων επιστημόνων δέχεται ότι η διαμόρφωση της βλάχικης γλώσσας συντελέστηκε στην βαλκανική, δηλαδή νότια του Δούναβη. Υπάρχει επίσης η στέρεα πίστη ότι η διάδοση της λατινογενούς αυτής γλώσσας στην Δακία πρέπει να έγινε μέσα από τα βόρεια παρακλάδια της Εγνατίας Οδού».

Επίσης αναφέρει την άποψη των **Κατσάνη-Ντίνα** από το βιβλίο **‘οι Βλάχοι των Σερρών και της Ανατολικής Μακεδονίας’**, σελ. 23 ότι «Η μεγαλύτερη επίδραση που δέχθηκε η Κουτσοβλαχική προέρχεται από την ελληνική γλώσσα και παιδεία. Ιδιαίτερα τα γλωσσικά, που ενσωματώθηκαν από την αρχαία Ελληνική στην Κουτσοβλαχική, μας πείθουν ότι οι εκλατινισμένοι Βλάχοι πρέπει να είχαν ως αρχική μητρική την Ελληνική».

Ο συγγραφέας θεωρεί ότι δεν υπάρχουν μνημεία, που να θυμίζουν ή να υπονοούν ύπαρξη ιδιαίτερης βλάχικης εθνικής παρουσίας και ότι, καθόλη την διάρκεια της παρουσίας τους, οι Βλάχοι πρέπει να ήταν δίγλωσσοι (**Mathias Gyoni Καθηγητής Παν. Βουδαπέστης**). Συμφωνεί με την άποψη του συγγραφέα, ιστορικό **Αντ. Κολτσιδά** ότι οι Ρουμάνοι οφείλουν την γλώσσα τους στους βλαχόφωνους Έλληνες και όχι το αντίστροφο (πρώτα έχουμε εκλατίνιση στα Ν.Α. της Βαλκανικής και μετά στην Δακία). Μάλιστα, σύμφωνα με την άποψη του ακαδημαϊκού **Αγαπητού Τσομπανάκη** (**‘Μακεδονία και Μακεδόνες, Νέα Εστία 132, 1999, 64^α**), επισημαίνεται έναρξη λατινοφωνίας και πριν ακόμα από την εποχή της Ρωμαιοκρατίας στην Ελλάδα.

Ο κος **Κουρέλης** επιμένει ότι οι Βλάχοι, οι οποίοι είναι δίγλωσσοι (ή κάποιοι από αυτούς μπορεί να έχασαν τη γλώσσα τους), δεν ξέχασαν ούτε αρνήθηκαν την ελληνική τους καταγωγή. Το ότι χρησιμοποίησαν, δηλαδή για ανάγκες καθημερινές και επικοινωνιακές μια ξένη προς την μητρική τους γλώσσα τότε, δεν σημαίνει ότι απώλεσαν το ελληνικό τους φρόνημα.

Σε άλλο κεφάλαιο σχετικά με τους Βυζαντινούς Χρονογράφους (**Κεκαυμένος, Χαλκοκονδύλης**, κλπ), οι οποίοι πιστεύουν σε κάθοδο Δακών ή εγκατάσταση Ρωμαίων αποίκων στην Ελλάδα, ο συγγραφέας αντιπαραβάλλει την άποψη του ακαδημαϊκού **Κεραμόπουλου**, ο οποίος θεωρεί τους χρονογράφους αυτούς ως άκριτους ιστορικούς, που δεν έχουν επίγνωση του ιστορικού τους καθήκοντος και ούτε είχαν στην διάθεση τους βιβλιοθήκες αντάξιες του σκοπού που επεδίωκαν. Ο Κεραμόπουλος, τονίζει ο συγγραφέας, με επιστημονική ακρίβεια, που στηρίζεται σε αδιάσειστα στοιχεία, αποδεικνύει ότι οι Δάκες, όχι μόνον δεν είχαν μετακινηθεί από την πατρίδα τους, αλλά εκλατίνησαν και άλλους λαούς. Στο τέλος του κεφαλαίου, ο συγγραφέας επισημαίνει και είναι προς τιμή του αυτό ότι, σχετικά με την καταγωγή των Βλάχων, ο επιστημονικός κόσμος ακόμα δεν έχει καταλήξει σε σίγουρα συμπεράσματα και ότι για εμάς, που δεν αμφιβάλουμε την ελληνική καταγωγή των Βλάχων, η έρευνα θα τεκμηριώσει και θα θεμελιώσει πιο πολύ τις απόψεις μας και θα αποστομώσει και εκείνους, που προτείνουν διαφορετικές θεωρίες. Με λίγα λόγια μας λέει ότι, με την έρευνα εμείς δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα, γιατί η έρευνα των τελευταίων ετών μας δείχνει τον δικό μας δρόμο (ελληνική καταγωγή των Βλάχων).

Στο επόμενο κεφάλαιο (προσπάθεια για την ανεύρεση της αλήθειας), ο κος **Κουρέλης** τονίζει κάτι, που φαίνεται πολύ λογικό (σελ. 83-84): Η ιστορική πραγματικότητα έχει αποδείξει ότι η ελληνική γλώσσα στην αναμέτρησή της με την λατινική πάντοτε υπερείχε. Παράδειγμα το Βυζάντιο. Εκεί που ηττήθηκε η ελληνική από την λατινική, ήταν τα μέρη όπου δεν υπήρχαν κέντρα παιδείας και η λατινική επικράτησε ως γλώσσα πολιτικής και στρατιωτικής διοίκησης. Και τέτοια μέρη ήσαν οι ορεινές περιοχές, που δεν υπήρχαν σχολεία για να διδάσκεται σε αυτά μια επίσημη γλώσσα, όποια και να ήταν αυτή! Έτσι προέκυψε το κράμα του ελληνολατινικού ιδιώματος, τα

βλάχικα. Το ότι στην αρχή η ελληνική, ως ανώτερη γλώσσα, υποχώρησε ήταν, γιατί οι Έλληνες στην προσπάθειά τους να επικοινωνήσουν με τους κατακτητές, να ικανοποιήσουν προσωπικές φιλοδοξίες και συμφέροντα, λατινοφώνησαν, δηλαδή βλαχοποιήθηκαν (του Ρωμανιστή **Αχ. Λαζάρου**, ο οποίος ισχυροποιεί αυτή την θέση, αναφέροντας τον **Hertzberg**).

35. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (3) (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) 21.04.2012, ‘ΛΑΟΣ’ Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφιση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη)

(συνέχεια από το προηγούμενο). Στο κεφάλαιο (γνώμες Ελλήνων για την καταγωγή των Βλάχων)ο συγγραφέας παραθέτει τις απόψεις των **Κ. Παπαρηγόπουλου**, **Π. Αραβαντινού** και **Ν.Α. Βέη** (όχι αυτοχθονία των Βλάχων) και φαίνεται να διαφωνεί με αυτούς γιατί εκφράζουν την εποχή τους και γράφουν αβασάνιστα και ατεκμηρίωτα. Εδώ θα έπρεπε να αναφέρει τον προγενέστερο από αυτούς ακαδημαϊκό **Κ. Κούμα** (τον αναφέρει βέβαια σε άλλο κεφάλαιο), ο οποίος στο έργο του ‘Ιστορία ανθρωπίνων πράξεων’, Βιέννη 1832 σελ. 530, γράφει με κατηγορηματικό τρόπο ότι, οι διασκορπισμένοι στα ορεινά, από την Μακεδονία μέχρι την Πελοπόννησο είναι «οι λεγόμενοι Βλάχοι Μακεδόνες όντες και Θεσσαλοί και Έλληνες το γένος» και αυτό έχει σημασία γιατί το λέει πριν τις εθνικιστές τάσεις και τις προπαγάνδες.

Ο συγγραφέας συνεχίζει και επιμένει ότι η βλάχικη γλώσσα (ένα ανάμεικτο γλωσσικό ιδίωμα με στοιχεία λατινικά, ελληνικά και λίγα σλαβικά) από μόνη της δεν είναι ισχυρός παράγοντας, που μπορεί να επηρεάσει την συνείδηση ενός λαού και να είναι αιτία συμπίξεως Έθνους.

Στην συνέχεια παραθέτει αρκετές πληροφορίες για τις πρώτες μαρτυρίες (6^{ος} αιώνας) ύπαρξης των Βλάχων (τοπωνύμια- **Προκόπιος**, γραπτές μαρτυρίες ‘*retorna, torna frater- Θεοφύλακτος*’, μαρτυρία του **Ιωάννη Λυδού** για λατινοφωνία στην Βαλκανική από όλους με πλειοψηφούντες τους Έλληνες, πρώτη αναφορά από τον **Κεδρηνό** –‘βλάχοι οδίτες’, κλπ). Σημαντική είναι η αναφορά του στον καθηγητή και ιστορικό **Βακαλόπουλο**, ο οποίος με υπαινικτικό αλλά ταυτόχρονα σαφή λόγο, απαντά στο πρόβλημα της καταγωγής των Βλάχων, ότι δηλαδή οι ομιλούντες την λατινική γλώσσα την εποχή του Ιωάννη Λυδού (6^{ος} μ.Χ αιώνας) είναι οι σημερινοί βλαχόφωνοι Έλληνας.

Συμπερασματικά, ο συγγραφέας, αφού παραθέτει τις τελευταίες επικρατέστερες απόψεις, οι οποίες θέλουν τους Βλάχους αυτόχθονες Έλληνες, εκλατινισθέντες επί Ρωμαϊκής κυριαρχίας (θεσμός προφυλακών, πολιτική και στρατιωτική Ρωμαϊκή διοίκηση, κλπ), τονίζει την άποψη του **Κεραμόπουλου** ότι οι Βλάχοι είναι οι πιο γνήσιοι Έλληνες, γιατί ως απομακρυσμένοι ορεσίβιοι ήταν λιγότερο προσιτοί σε επιμειξίες. Δεν έχουμε, λέει κάθοδο από βορρά λαού με το όνομα Βλάχοι και αν κατανοήσουν οι Ρουμάνοι ότι η βλάχικη γλώσσα είναι προγενέστερη της δικής τους, τότε το όλο οικοδόμημα, περί της Δακικής δήθεν καταγωγής των Βλάχων, καταρρέει.

Κατόπιν, μας δίνει πληροφορίες για τους **Μογλενίτες** (λατινόγλωσσοι Πετσενάκοι), **Τσιντσάρους**, (Βλάχοι Σερβίας), **Κουπατσαίους** (ελληνόφωνοι ημιορεινής περιοχής Γρεβενών), **Αρβανιτόβλαχους** (τρίγλωσσοι-βλάχικα, ελληνικά, αρβανίτικα στην σημερινή Αλβανία και έξω από αυτήν σε πολλά μέρη της Ελλάδας). Για τους τελευταίους ο συγγραφέας τονίζει ότι η ρουμανική προπαγάνδα άσκησε ασφυκτική

πίεση γιατί ‘ποντάριζε’ στην φτώχεια που τους διέκρινε. Έπειτα μας πληροφορεί ότι συναντούμε Βλάχους σε όλη την Ελλάδα και στην νότια Βαλκανική και μας ενημερώνει για την διασπορά τους, τις Μητροπόλεις τους (από την εργασία **Α. Κουκούδη**) και περιγράφει τα χωριά **Περιβόλι, Αβδέλλα και Σαμαρίνα**.

Παρακάτω στο κεφάλαιο ‘Μακεδονία και έκτασή της’, παραθέτει την άποψη του ιστορικού **Α. Βακαλόπουλου** ότι τα **Σκόπια** και το **Τέτοβο** δεν ανήκουν στην περιοχή της Μακεδονίας και ότι η ενσωμάτωση αυτών στην ‘**Γιουγκοσλαβική Μακεδονία**’ ήταν μια ευφυής πολιτική πράξη των Σέρβων πολιτικών. Μέχρι δε το 1914, οι έννοιες ‘**Μακεδονία**’ ως σλαβικό κράτος και ‘**Μακεδονικό έθνος**’ ήταν άγνωστες. Από τους Σλάβους επιστήμονες, όπως ο **J. Cvijic** κ.ά. στις αρχές του 19^{ου} αιώνα δεν μνημονεύεται χωριστή εθνότητα με το όνομα ‘Μακεδόνες’, γιατί απλά δεν υπήρχε όπως και σήμερα, ξεχωριστό ‘Μακεδονικό Έθνος’, όπως δεν υπάρχει και δεν υπήρχε ‘Βλάχικο Έθνος’.

Στο κεφάλαιο ‘οι Βλάχοι των Σκοπίων’, επισημαίνει ότι οι ντόπιοι πληθυσμοί πριν από την έλευση των Σλάβων ήταν ελληνικής καταγωγής, που είχαν λατινοφωνήσει, το δε επιγραφικό υλικό, που έχει βρεθεί στα ελληνικά και τα λατινικά, δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης της ελληνικότητας αυτού του χώρου από αρχαιοτάτων χρόνων.

Η εισβολή των Σλάβων (7^{ος} μ.Χ. αιώνας) επέφερε μια λογική γλωσσική αλλοίωση στους λαούς των Βαλκανίων, πράγμα που δεν συνέβη στους Βλάχους, γιατί οι Σλάβοι δεν επεδίωξαν να κατακτήσουν ορεινά μέρη. Από την άλλη μεριά οι Δακορουμεάνοι υπέστησαν μεγάλη γλωσσική σλαβική επιρροή και δεν πρέπει να λησμονούμε ότι μέχρι το 1860 στον γραπτό λόγο χρησιμοποιούσαν το κυριλλικό αλφάβητο.

Επισημαίνει επίσης ότι ο Ελληνισμός είχε τα πρωτεία στον παραδουνάβιο χώρο (αποικίες, ελληνική εκπαίδευση, βυζαντινό πνεύμα, Φαναριώτες) και ότι το όνομα ‘**Ρουμανία**’ δόθηκε από τον Έλληνα ιστορικό **Δανιήλ Φιλιππίδη**, ο οποίος από το 1816 έγραψε την ‘Ιστορία της Ρουμανίας’. Οι βλαχόφωνοι Έλληνες (μέρος του Ελληνισμού) είχαν αναπτύξει ιδιαίτερα μέσα στον 18^ο αιώνα (αλλά και πρωτύτερα) το εμπόριο, έχοντας ως αρχή την κτηνοτροφία, με μόνιμη κατοικία τα σφύζοντα από ζωή βλαχοχώρια (Κλεισούρα, Νυμφαίο, Λιβάδι Ολύμπου, Συρράκο, Μοσχόπολη, κλπ) και βοήθησαν την Ελληνική Επανάσταση και αργότερα τον Μακεδονικό Αγώνα.

Στις σημερινές ημέρες οι Βλάχοι εγκατέλειψαν, ως επί το πλείστον, τον ποιμενικό τρόπο ζωής.

Διατυπώνει την γνώμη του ότι το γλωσσικό ιδίωμα των Βλάχων κινδυνεύει γιατί οι νεότεροι δεν το ομιλούν πια. Από την άλλη πλευρά εκθέτει την άποψη αυτών, που διαφωνούν για την διατήρηση ‘εν ζωή’ του βλάχικου ιδιώματος, γιατί με αυτόν τον τρόπο δίνεται τροφή σε κάποιους αμετανόητους εκφραστές της ιδέας περί Ιταλο-ρουμανικής καταγωγής των Βλάχων (συνεχίζεται).

36. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (4) (Ο. ΚΟΥΡΕΛΗΣ) 28-04-2012, ‘ΛΑΟΣ’) Καταγωγή - γλώσσα - Ιστορία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφηση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη.

Η Δρ. Φιλολογίας, **Αικατερίνη Πολυμέρου-Καμηλάκη**, μας λέει ο συγγραφέας, υποστηρίζει ότι από επιστημονική πλευρά σε οποιαδήποτε περίοδο της νεοελληνικής

Ιστορίας δεν έχει εκδηλωθεί σοβαρή επιθυμία των βλάχικων πληθυσμών να διδαχθούν τα βλάχικα στα σχολεία τους, ενώ στα μεγαλύτερα κέντρα τους λειτούργησαν με επιτυχία ελληνικά σχολεία. Είναι, λέει, τουλάχιστον ανιστόρητο να προτείνεται η διδασκαλία μιας γλώσσας, χωρίς γραπτή παράδοση, με φτωχό λεξιλόγιο και περιορισμένη χρήση.

Ο συγγραφέας, τέλος, στο θέμα αυτό, διαφωνεί με την επιθυμία μερικών για την ίδρυση και λειτουργία βλάχικων σχολείων, διότι αυτό θα σήμαινε αυτόχρονα παραδοχή και αποδοχή ύπαρξης ξεχωριστής βλάχικης εθνότητας και συνείδησης. Μια τέτοια ενέργεια, λέει, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το περί πατρίδος αίσθημα του συνόλου των βλαχοφώνων Ελλήνων και δίνει τροφή σ' εκείνους τους ξενόφερτους προπαγανδιστές, αλλά και στους -λίγους έστω- ντόπιους αρνητές της Ελληνικής τους ρίζας.

Η ελληνική παρουσία στην Δακία, όπως είπαμε, προϋπήρχε της ρωμαϊκής κατάκτησης και στην διαμόρφωση της ρουμανικής γλώσσας συνέβαλαν φυσιολογικά τα ελληνικά και τα βλάχικα από την Μακεδονική Επαρχία. Ο συγγραφέας λέει επίσης, ότι ο ιστορικός **Α. Κολτσιδάς** (στο βιβλίο του, 'οι Κουτσόβλαχοι') θέλει να μας πει ότι, ο ελληνικός πληθυσμός των ορεινών περιοχών της Πίνδου ή αλλού, μπορεί να πήρε πάρα πολλά στοιχεία από την λατινική γλώσσα στην επαφή του με τον ρωμαϊκό λαό, σε σημείο που αυτή να κατισχύσει της ελληνικής, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι έχασε την φυλετική και εθνική του ταυτότητα και έγινε Ρωμαίος και πολύ περισσότερο Ρουμάνος.

Στα τελευταία κεφάλαια ο συγγραφέας ασχολείται με το Κουτσοβλαχικό Ζήτημα και τις προσπάθειες αυτονομίας των Βλάχων. Τα αίτια της γένεσής του είναι καθαρά πολιτικά, όπου οι Ρουμάνοι και οι Βούλγαροι, ο καθένας από την πλευρά του ήθελε να δημιουργήσει την Μεγάλη χώρα του (επέκταση συνόρων). Δίνονται στοιχεία για το πώς δημιουργήθηκε (**Ραντουλέσκου-Μπλιντινιάνου**), πώς ιδρύθηκε το **Μακεδονορουμανικό Κομιτάτο** και ποια ήταν η δράση του **Απόστολου Μαργαρίτη** στην προπαγάνδα, θέματα τα οποία λίγο πολύ είναι γνωστά. Η ουσία είναι πως, παρά το γεγονός ότι λειτούργησαν Ρουμανικά σχολεία στην Μακεδονία και Ήπειρο (τουρκοκρατούμενες περιοχές), ο Σουλτάνος **Αβδούλ Χαμίτ** αναγνώρισε τους Βλάχους ως ξεχωριστή εθνότητα (μιλέτ) με νόμο (ιραδέ), εξαγοράστηκαν συνειδήσεις, διεπράχθησαν κακουργήματα σε βάρος Ελλήνων στην Ρουμανία και συνεχίστηκε η λειτουργία των Ρουμανικών σχολείων και μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας με την **Συνθήκη του Βουκουρεστίου** (1913), κλπ., εν τούτοις η πλειοψηφία των Βλάχων δεν υπέκυψε και δεν άλλαξαν τα ελληνικά φρονήματά τους.

Ο συγγραφέας μας λέει στην πραγματικότητα όλες αυτές οι ενέργειες είχαν πολιτικά συμφέροντα, όπου οι Ρουμάνοι ήθελαν να αποκτήσουν δικαιώματα επί των ελληνοβλαχικών πληθυσμών για να τα χρησιμοποιήσουν διπλωματικά για την καλύτερη διαρρύθμιση των συνόρων τους με την Βουλγαρία (Δοβρουτσά). Αυτό φάνηκε αργότερα (1924-30), όταν με την άδεια της Ελληνικής Κυβέρνησης οι Ρουμάνοι κάλεσαν τους ρουμανίζοντες της Ελλάδας (αλλά και των άλλων Βαλκανικών χωρών) να εοικίσουν την **Νότιο Δοβρουτσά** για να 'σπάσουν' το Βουλγαρικό στοιχείο, που υπερτερούσε. Βέβαια το άσχημο ήταν ότι η Ν. Δοβρουτσά επανήλθε στην Βουλγαρία, οι Βλάχοι, οι οποίοι είχαν ήδη δεινοπαθήσει, κατέληξαν ως πρόσφυγες στην Κωστάντζα και άλλα μέρη της Β. Δοβρουτσάς, ενώ πολλοί από αυτούς μετάνιωσαν που είχαν φύγει από την Ελλάδα. Αρκετοί δε από αυτούς μετά τον Β. Παγκόσμιο πόλεμο εγκατέλειψαν την Ρουμανία προς την Δ. Ευρώπη, μέρος των οποίων αποτελεί τους 'Σκληροπυρηνικούς', που ανακινούν τώρα την ιδέα της βλάχικης φυλετικής ιδιαιτερότητας.

Από το κεφάλαιο ‘Ξένοι συγγραφείς για το Κουτσοβλαχικό Ζήτημα’ απομονώ-
νουμε το εξής απόσπασμα: «Η σύγχρονη δηλαδή επιστήμη, σε αντίθεση με τα όσα
πίστευαν οι Βυζαντινοί χρονογράφοι, βλέπει την όλη υπόθεση κατά τρόπο εντελώς
αντίθετο, αφού θεωρεί την προέλευση των σημερινών Ρουμάνων ως καταγομένων
από την ΝΔ Βαλκανική, την Κεντρική και Νότια Αλβανία και ΒΔ Ελλάδα. Οι πληθυ-
σμοί δηλαδή των περιοχών αυτών μετανάστευσαν κατά τους 10-11 αιώνες προς την
Ρουμανία με την εισβολή των Σλάβων στα Βαλκάνια τους 7-8 αιώνες, τότε που άρχι-
σαν να συγκροτούνται εθνογενετικά οι Βαλκανικοί λαοί (Αλβανοί, Βούλγαροι, Σέρ-
βοι).

37. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ (τελευταίο) (ΟΡ. ΚΟΥΡΕ- ΛΗΣ) (05-05-2012, ‘ΛΑΟΣ’) Καταγωγή - γλώσσα - Ιστο- ρία - Βιβλίο του Ορέστη Δ. Κουρέλη. Σκιαγράφιση του βιβλίου από τον Τσιαμήτρο Ιωάννη.

Κατόπιν, ο συγγραφέας, συνεχίζοντας να μας αναλύει το Κουτσοβλαχικό Ζήτη-
μα, επισημαίνει ότι, στο άρμα του πανσλαβισμού, οι Βούλγαροι και οι Ρουμάνοι
(Μακεδονορουμανικό Κομιτάτο) διεκδίκησαν τον χώρο της Τουρκοκρατούμενης
Μακεδονίας (με την παραπαίουσα Τουρκία εμμέσως να τους βοηθάει, χρησιμοποιώ-
ντας το σχέδιο ‘διαίρει και βασίλευε’) με αποκορύφωμα τον Μακεδονικό Αγώνα, ο
οποίος δεν περιορίστηκε μόνο στην ένοπλη σύρραξη (1904-1908) αλλά είχε ξεκινήσει
νωρίτερα στην ουσία (1870).

Οι Έλληνες υποχρεώθηκαν να αντιπαλέψουν τους Βούλγαρους κομιτατζήδες,
τους Τούρκους, την Ρουμανική προπαγάνδα (σχολεία, εκκλησίες) αλλά και τους λί-
γους βλάχους που ‘ρουμανίσαν’. Οι εχθροί αυτοί (Βούλγαροι, Ρουμάνοι) χρησιμο-
ποίησαν το βίαιο προσηλυτισμό (ελληνοφώνων, βλαχοφώνων, σλαβοφώνων Ελλή-
νων), που αποσκοπούσε στην αλλοίωση του εθνολογικού χαρακτήρα της τουρκοκρα-
τούμενης Μακεδονίας.

Η ρουμάνικη προπαγάνδα κατά την διάρκεια του Μακεδονικού αγώνα ήταν σε
έξαρση και είχαμε συγκρούσεις ανάμεσα στους ‘ρουμανίζοντες’ και τους βλαχόφω-
νους Έλληνες (ιδιαίτερα στα βλαχοχώρια των Γρεβενών, αλλά και αλλού). Η πλειο-
ψηφία όμως των Βλάχων είχε ταχθεί με την ελληνική πλευρά, αντιστάθηκε γενναία
και για αυτό θέμα ο συγγραφέας αναφέρει τον **Κων/νο Μαζαράκη-Αινιάν**, οποίος
μεταξύ άλλων γράφει: «...Αι βλαχόφωνοι Ελληνικαί πόλεις ήταν τα πατριωτικότερα
Ελληνικά κέντρα...». Το άσχημο βέβαια ήταν ότι μετά τον Μακεδονικό Αγώνα και
όταν τελείωσαν οι βαλκανικοί πόλεμοι με την συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913,
προεδρεύοντος του Ρουμάνου πρωθυπουργού **Μαγιορέσκου**, ο **Ελευθέριος Βενιζέ-
λος**, στην προσπάθεια του να κατοχυρώσει την Θεσσαλονίκη και την Μακεδονία
στην Ελλάδα, αναγνώρισε την αυτονομία των σχολείων και των εκκλησιών των
‘ρουμανιζόντων’ Βλάχων, παρά την πείσμονα αντίδραση των μη ‘ρουμανιζόντων’
Βλάχων.

Η πρώτη απόπειρα αυτονομίας των Βλάχων έγινε το καλοκαίρι του 1917 από τον
ρουμανοδιδάσκαλο Σαμαριναίο **Αλκιβιάδη Διαμάντη**, ο οποίος με την προστασία
της Ιταλικής κυβέρνησης (Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος) ίδρυσε το **‘Πριγκιπάτο της
Πίνδου’** με πρωτεύουσα την Σαμαρίνα. Η ‘δόξα’ αυτού του κράτους κράτησε μόνο
μια ημέρα, γιατί οι ίδιοι οι Ελληνόβλαχοι αντέδρασαν.

Τα ρουμανικά σχολεία, παρά την απαράδεκτη από ελληνικής κρατικής πλευράς άγνοια, αβελτηρία και κακή ενημέρωση, δεν ευδοκίμησαν, γιατί η πλειονότητα των βλάχων αρνήθηκε στα καλέσματα των Ρουμάνων.

Στην συνέχεια με αφορμή το βιβλίο του **Στ. Παπαγιάννη** «Βλάχοι και βλαχόφωνοι Έλληνες», στο οποίο, εν περιλήψη, ο συγγραφέας (Παπαγιάννης) ομιλεί για δύο εθνοτικές ομάδες εχθρικές μεταξύ τους (Βλάχοι-βλαχόφωνοι Έλληνες), παρουσιάζοντας μια τρίτη λύση (της καταγωγής των καθαρόαιμων Βλάχων από ‘μεταφυτευμένους’ λατινόφωνους πληθυσμούς), ο Κουρέλης θεωρεί την θεωρία του ιστορικά μάλλον αστήρικτη και τάσσεται υπέρ της άποψης των Κεραμόπουλου, Λαζάρου, Κολτσίδα, Εξάρχου, Στεφ. Σωτηρίου κ.ά., οι οποίοι δεν πιστεύουν σε εποικισμούς Ρωμαίων και κάθοδο των Δάκων στην Βαλκανική. Ο συγγραφέας μας λέει ότι, αν υπήρχαν λίγοι ‘μεταφυτευμένοι’ βλάχοι, αυτοί συγχωνεύτηκαν και αφομοιώθηκαν με το ελληνικό στοιχείο, όπως παλιότερα οι Αρβανίτες.

Άρα η απόφαση για αυτονομία και με το ‘Πριγκιπάτο της Πίνδου’, αλλά και αργότερα με την ‘**Ρωμαϊκή Λεγεώνα**’ (2^ο Παγκόσμιο πόλεμο) με τον ίδιο πρωταγωνιστή (Αλκιβιάδη Διαμάντη) ξεκίνησε από αλλού (Ιταλία, Ρουμανία). Στην συνέχεια λέει περισσότερα για την ‘Ρωμαϊκή Λεγεώνα (περισσότερο Ιταλοκατεθυνόμενη) με πρωταγωνιστές τους **Διαμάντη** και **Ματούση**, οι οποίοι θέλησαν να εγκαταστήσουν **de facto** βλάχικο κράτος στις περιοχές Θεσσαλίας Δ. Μακεδονίας και Ηπείρου, προχωρώντας σε πράξεις βίας με εκφοβισμούς και εκβιασμούς βλαχόφωνων οικογενειών.

Ευτυχώς οι ίδιοι οι βλαχόφωνοι Έλληνες αντέδρασαν δυναμικά και η προσπάθεια απέτυχε. Ο συγγραφέας τάσσεται με την άποψη του **Ε. Αβέρωφ** ότι υπήρξε ‘Κουτσοβλαχικό Ζήτημα’ και διαφωνεί με τον **Γ. Έξαρχο**, ο οποίος το υποβαθμίζει (στο βιβλίο του ‘Αυτοί είναι οι Βλάχοι’) και εμμέσως προσπαθεί να δικαιολογήσει τον Ματούση. Ο κ. Κουρέλης επιμένει ότι ακόμα και τώρα οι βλαχόφωνοι Έλληνες δεν πρέπει να εφησυχάζουν, ούτε η Ελληνική Πολιτεία πρέπει να μένει αδρανής, τονίζοντας αυτολεξεί την άποψη του Ε. Αβέρωφ στο βιβλίο του ‘**Η πολιτική πλευρά του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος**’, σελ. **207-216** : «...πιστεύω αδιστακτως ότι, παρά την σιγή τους, οι παλιοί ρουμανικοί πυρήνες των Κουτσοβλάχων της Ελλάδος εξακολουθούν να υπάρχουν, ότι είναι φανατικότεροι από πριν και ότι περιμένουν την πρώτη κατάλληλη ευκαιρία να εκδικηθούν ...».

Ο συγγραφέας επίσης τονίζει ότι υπήρξαν κάποιοι προδότες από μέρους των Βλάχων με αντεθνική δράση, ωστόσο δεν πρέπει να αποδώσουμε συλλογική ευθύνη στους βλαχόφωνους Έλληνες συλλήβδην και η προσφορά των Βλάχων στην Ελλάδα είναι τεράστια. Συνιστά την επαγρύπνηση των βλαχοφώνων Ελλήνων, διαφωνεί με την άποψη του **Στ. Παπαγιάννη** (βιβλίο του ‘**Βλάχοι και βλαχόφωνοι Έλληνες**’) να μην υπάρχουν ‘καθαρόαιμοι’ Βλάχοι ως ειδικοί σύμβουλοι στις αρμόδιες υπηρεσίες και να μην υπάρχουν Σύλλογοι και Ομοσπονδία Βλάχων, απεναντίας είναι υπέρ των Συλλόγων Βλάχων, γιατί έτσι κάνουν όλες οι πληθυσμιακές ομάδες στην Ελλάδα (Πόντιοι, Σαρακατσάνοι κλπ), οι οποίοι έχουν το δικαίωμα να διατηρήσουν τις παραδόσεις τα ήθη και τα έθιμά τους.

Όσον αφορά δε στα **συνέδρια** που γίνονται κατά καιρούς (Ελλάδα και εξωτερικό), θα πρέπει οι συνέδριοι να είναι προσεκτικοί και το συνέδριο να μην αλλάξει πορεία και να μην έχει τον σκοπό δημιουργίας εθνικής συνείδησης, διαφορετικής από την ελληνική. Άλλωστε, ένα τέτοιο περίπου συνέδριο έγινε στην **Λάρισα τον Ιούνιο του 1998** το οποίο ήταν ‘κλειστό’, αποκλείστηκαν Έλληνες επιστήμονες και βρέθηκαν εκεί ‘εντελώς τυχαία’ Βλάχοι από το εξωτερικό, οι οποίοι είχαν εκφραστεί καθαρά υπέρ Βλάχικης εθνότητας. Ας μην ξεχνάμε και το ‘Αντάμωμα των Βλάχων’ στην

Μοσχόπολη το καλοκαίρι του 2010, όπου από το ‘Συμβούλιο των Αρμάνων’ επιδόθηκε ψήφισμα για απαίτηση αναγνώρισης **Περιφερειακού Λαού Βλάχων** στις χώρες, που αυτοί ζούνε, με την αυτονόητη παράλληλη αναγνώριση αυτονομιστικών δικαιωμάτων.

Στο τέλος του προτελευταίου κεφαλαίου με τίτλο ‘Η ανεπίσημη προπαγάνδα στην εποχή μας’, ο συγγραφέας λέει τα πράγματα με το όνομά τους. Αναφέρει ότι μετά τον εμφύλιο Ρουμάνοι μειονοτικοί ή καθαρά Βλάχοι (άλλαξαν όνομα) επισκέπτονται την Ελλάδα και συζητούν με τους Βλάχους ως Βλάχοι προς Βλάχους, ενδιαφερόμενοι τάχα για την ιστορία και την ρίζα τους με απώτερους σκοπούς. Παρά το γεγονός ότι ο συγγραφέας διαπιστώνει ότι οι Βλάχοι στην Ελλάδα έχουν βαθιά ριζωμένη την ελληνική συνείδηση, παραθέτει το γεγονός ότι οι Αβέρωφ, Αχ. Λαζάρου, Στ. Παπαγιάννης κ. ά. έχουν σοβαρούς λόγους να πιστεύουν σε προσπάθεια επανεργοποίησης μηχανισμών για ανακίνηση του ξεχασμένου Κουτσοβλαχικού Ζητήματος από ορισμένη μερίδα Βλάχων, πράγμα που έχει ενισχυθεί και με αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επιδίκασης Βλάχικης μειονότητας (1994) στην Ελλάδα. Αυτά δεν πρέπει να μας καθησυχάζουν, όπως και ο **Jancu Perifan**, συχνός επισκέπτης του ελληνικού χώρου (τόρα τελευταία κρίθηκε ανεπιθύμητος στην Ελλάδα), ο οποίος θεωρεί τους Βλάχους ξεχωριστή εθνότητα και αγωνίζεται να έχουν δικό τους κράτος στα Βαλκάνια. Μήπως πρόσφατα το 2005 δεν έχουμε απόφαση της **FUEN** (Federal Union of European nationalities) στο Βουκουρέστι, που καλεί την Ελλάδα και την Αλβανία να παράσχουν εδαφική και διοικητική αυτονομία στους Βλάχους των χωρών τους;

Τελειώνοντας ο συγγραφέας εκφράζει την προσωπική του άποψη ότι η έρευνα για τα αίτια της ανωμαλίας, που δημιούργησαν ορισμένοι φίλοι των Ρουμάνων και των Ιταλών, πρέπει να συνεχιστεί για να ικανοποιηθεί τελικά το ‘περί πατρίδας αίσθημα’ των Βλάχων και, κάνοντας μια αυτοκριτική ότι ποτέ δεν υπήρξε σε όλη του τη ζωή εριστικός ούτε είχε εχθρούς σε όλη του την προσωπική και επαγγελματική ζωή και καριέρα, καταλήγει ως εξής: «...**Είμαι διατεθειμένος να συγχωρήσω ακόμα και τον οποιοδήποτε εχθρό μου που με έβλαψε με λόγους ή με πράξεις εμένα προσωπικά. Δεν μπορώ να συγχωρήσω ανθρώπους, οι οποίοι εσκεμμένα και κατ’ εξακολούθηση έβλαψαν την πατρίδα μου. Γιατί πατρίδα είμαστε ΕΜΕΙΣ, δεν είμαι ΕΓΩ...».**

38. ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΒΕΛΤΗΡΙΑ (1) (12-05-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Πριν από την αποκατάσταση των ελληνορουμανικών διπλωματικών σχέσεων μεταπολεμικά, η Ρουμανία μέσω του πρέσβεώς της στο Βελιγράδι εκδήλωσε δήθεν ενδιαφέρον και ανησυχία για την τύχη των ‘Μακεδο-Ρουμάνων’. Μάλιστα στην πρώτη της συνεδρίαση η ‘Μακεδονορουμανική Μορφωτική Εταιρεία’ στις 26 Μαΐου 1947 στο Βουκουρέστι μίλησε για διαμαρτυρία και κακομεταχείριση του ‘Ρουμανικού λαού’ εις την Ελλάδα (‘Ρουμανικό λαό’ στην Ελλάδα εννοεί τους ελληνόβλαχους-λατινόφωνους!). Η δε Ρουμανία στις 22 Απριλίου ‘διαμαρτυρήθηκε’ για ‘δήθεν διώξεις τας οποίας υφίστανται αι εν Ελλάδι Ρουμανικές μειονότητες’, κλπ.

Με την αποκατάσταση των ελληνορουμανικών σχέσεων το θέμα αποφεύγεται επιμελώς από την ρουμανική κυβέρνηση και τα κατάλοιπα της μεσοπολεμικής ρουμανικής πολιτικής εγκλωβίζονται στο Βουκουρέστι με επικάλυμμα σωματειακό, ονομαζόμενο ‘George Murnu’. Η Εταιρεία επανεμφανίζεται μετά από δεκαετίες με νέο νομικό πρόσωπο, ως ‘Asociata Romana’, στην οποία πρωτοστατούν στελέχη του στενού περιβάλλοντος ανώτατης κομματικής και κρατικής ηγεσίας. Συντηρείται το ζήτημα με επίφαση επιστημονική, επιδοτώντας βλαχολογικά δημοσιεύματα (βλ. M.D. Peufuss. ‘Aromunen in Romanien’).

Αρχίζουν να επανεκδίδονται τα προπολεμικά προπαγανδιστικά βιβλία και μαζί με ανάλογο υλικό (εφημερίδες, περιοδικά, φυλλάδια, ποιητικές ανθολογίες, θρησκευτικά βιβλία, δίσκο, μαγνητοταινίες όλα στο βλάχικο ιδίωμα) να αποστέλλονται σε ιδιώτες, σωματεία, οργανισμούς, οικισμούς, ως το τελευταίο βλαχοχώρι. Το υλικό αποστέλλεται από την Ευρώπη και τον υπερατλαντικό κόσμο.

Τεχνηέντως κατασκευάζονται ‘φυγάδες’ προς την Ελλάδα και την Δύση με αποστολή την αναζήτηση ομοϊδεατών και διέγερση του ενδιαφέροντος ειδικών επιστημόνων και πρώτα από όλα τον προσεταιρισμό των αντιπάλων του κομμουνιστικού καθεστώτος (Ρουμάνων και Κουτσοβλάχων-Μερικοί από αυτούς σχημάτισαν την ΑFA στην Γαλλία που θα αναφέρουμε παρακάτω), που ήταν εγκατεστημένοι άλλοτε στην Ρουμανία. Ο γνώστης του θέματος Ι. Παπαθανασίου τους χαρακτηρίζει αχρείους και ανιστόρητους και σύγχρονους ‘γενίτσαρους’, εικάζοντας το ενδεχόμενο να είναι ‘πληρωμένοι πράκτορες σκοτεινών συμφερόντων’.

Έτσι οι εξελίξεις εύλογα είναι δυσμενέστερες για την Ελλάδα ως εξής: Εκδίδεται συλλογικό σύγγραμμα, τόμος ογκώδης με επιχορηγήσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Ευρωπαϊκού μορφωτικού Ιδρύματος με τίτλο ‘L’Europe et ses populations (Χάγη 1978), όπου προβάλλεται η προπολεμική προπαγάνδα (απαράδεκτη ακόμα και για σύγχρονος Ρουμάνους επιστήμονες). Επαναφέρεται η θεωρία περί καθόδου των Βλάχων από την Δακία. Το χειρότερο είναι ότι, παρά την έγκαιρη επισήμανση του ανθελληνικού και αντιεπιστημονικού άρθρου για τους βλάχους και την γνωστοποίηση σε αρμόδια υπουργεία και ιδρύματα, από κανέναν στην Ελλάδα, δεν εκδηλώθηκε διάθεση ανασκευής για διόρθωση σε πιθανή επανέκδοση.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ορίζει εκπρόσωπο των Βλάχων έναν Ουαλλό (Dr Tom Winniffrith, United Kingdom) ο οποίος με επιχορήγηση επισκέπτεται τα βλαχοχώρια στην Ελλάδα και συγγράφει βιβλίο (‘The Vlachs as rural minority in the Balkan’, 1850-1940), όπου προβάλλει τους Βλάχους ως ξεχωριστή εθνότητα. Αυτός αντικαθίσταται από επίγονο θυμάτων της προπολεμικής προπαγάνδας, ‘φυγά’ από το καθεστώς Τσαουσέσκου στην Γερμανία, ο οποίος αναζωπυρώνει το Κουτσοβλαχικό Ζήτημα, βοηθούμενος από την υποδομή της Ρουμανικής βιβλιοθήκης στο Φράιμπουργκ. Ιδρύει με την βοήθεια της Γερμανίδας συζύγου του το σωματείο ‘Uniunea tra limba si cultura aromana’ και εκδίδει το περιοδικό ‘Zborlu anostru’ και οργανώνει το πρώτο αρμολογικό συνέδριο. Ενδυναμώνει δε και ομόφρονες του στην Γαλλία, οι οποίοι αν και λίγοι ιδρύουν το σωματείο ‘Association des Francais Aromains (AFA) και εκδίδουν εφημερίδα (Fara Aromaneasca) και το φυλλάδιο ‘Les Aroumains (Les Vlachs). Une Minorite Culturell Romane en peril (1980). Ο ίδιος εκμεταλευόμενος τις γνωριμίες του εμπλέκεται στα Ευρωκοινοτικά και καταφέρνει να επισημοποιήσει τις προπαγανδιστικές θέσεις του με άρθρο του με τίτλο ‘Macedo-Roumains’

στον Εθνολογικό Καταστατικό Χάρτη της Ευρώπης ‘Les Europe et ses Populations’, που αναφέραμε προηγούμενα.

Κινητοποιεί εντός της Ελλάδας απομεινάρια των προπολεμικών Ρουμανικών σχολείων και άτομα περιέργως παλινοστούντα από Ρουμανία τα οποία αναμεταδίδουν τα μηνύματά του σε μεμονωμένους βλάχους, σε νομικά πρόσωπα, συλλόγους, εμφυσώντας καίρια την ιδέα παμβλαχόφωνης συλλογικής ενώσεως, την οποία παρουσιάζει στο εξωτερικό σαν εθνική αφύπνιση των Βλαχοφώνων Ελλάδας! Αυτό ανακαλύπτει και ο N. Caranica, στην πρόσφατη διδακτορική διατριβή (N. Caranica, *Les Roumains, Recherches sur l'identité d'une ethnic*, Besancon, 1990, 443). Η δε Ρουμανία, παρά την οικονομική καχεξία της, δεν διέκοψε τις γενναιοδωρίες της, προσφορές υποτροφιών και διευκολύνσεων σπουδών, με δήλωση βλάχικης καταγωγής.

Αυτοί οι επιλεγμένοι ‘σύνδεσμοι’ φθάνουν στο σημείο να εκπροσωπήσουν τους βλαχόφωνους της Ελλάδας και αυτοαποκαλύπτονται μπροστά στους εκπρόσωπους του Γραφείου των ολιγότερο διαδεδομένων γλωσσών, που επισκέπτονται την Ελλάδα, δίνοντας την εντύπωση Ρουμάνων και εμφανίζοντας πόλη της βόρειας Ελλάδας σαν πόλη ρουμανική! (βλ. έκθεση St Moal, *Rapport de la visite d'étude aux minorités des Grece. Breizh/Bretagne* 1988, 4, όπου χαρακτηρίζει ‘ville roumaine du nord de la Grèce = ‘ρουμανική πόλη στα βόρεια της Ελλάδας»).

Αυτές οι δραστηριότητες επηρεάζουν και φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία κλπ αλλά και Ελλάδα. Επίσης, στην Ελλάδα επηρεάζονται ακόμα και επιστήμονες και μη ειδικοί στο θέμα, γιατί σε καμιά βαθμίδα της ελληνικής εκπαίδευσης δεν διδάσκεται η καταγωγή των βλαχοφώνων από Έλληνας εκκλατινισμένους, γεγονός που έχει ατράνταχα επιστημονικώς αποδεικτικά στοιχεία. Υπάρχουν δε και μερικοί που λειτουργούν ερασιτεχνικά ως επιστήμονες από την Ελασσόνα, οι οποίοι συνειδητά γράφουν για ξενική καταγωγή βλαχοφώνων, γράφοντας σε εκδόσεις του ελληνικού δημοσίου και δίνοντας έτσι την εντύπωση ότι εκπροσωπούνται οι επίσημες ελληνικές θέσεις. Η ελληνική αβελτηρία είναι παροιμιώδης ! (συνεχίζεται)

(πηγή: Περιληπτική απόδοση του θέματος από το βιβλίο του Αχιλλέα Λαζάρου με τίτλο: «Ελληνισμός και Λαοί της ΝΑ Ευρώπης-διαχρονικές και διεπιστημονικές διαδρομές, τετράτομον, Αθήνα 2010)

39. ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ, ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΒΕΛΤΗΡΙΑ (2^ο και τελευταίο) (19.05.2012, ‘ΛΑΟΣ’)

(Συνέχεια από το προηγούμενο) Παρά την άποψη του καθηγητή του Πανεπιστημίου Σορβόνης Andre Beanc (*Geographie de Balkans*, Paris, 1970) ότι η Ελλάδα είναι το ‘ομοιογενέστερο κράτος’ της Ευρώπης, φθάσαμε στο σημείο να έχουμε την ‘Απόφαση Φεβρουαρίου 1994’ του Ευρωκοινοβουλίου για επιδίκαση στην Ελλάδα πέντε μειονοτήτων με προτεραιότητα τους Κουτσόβλαχους. Και όλα αυτά εξ αιτίας της ελληνικής αβελτηρίας, αλλά και των γεγονότων που αναφέρθηκαν προηγούμενα.

Η απόφαση αυτή δεν αποτελεί ‘κεραυνό εν αιθρία’, όταν επί δεκαετίες οι ερασιτέχνες αλωνίζουν την Ελλάδα και το Εξωτερικό, αμφισβητούνε την ελληνικότητα

των Βλάχων, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις περί διασποράς ψευδών ειδήσεων, οι οποίες αφορούν στην εθνική ταυτότητα πολιτών, ομιλούν για γλωσσική και εθνική γενοκτονία και παραπληροφορούν την διεθνή κοινή γνώμη και με ξενόγλωσσα δημοσιεύματα.

Ακόμα και το 1985, τα αρμόδια όργανα της Κοινότητας (ΕΟΚ-Ε.Ε.) καλούν την Ελλάδα να αποστείλει τις θέσεις της με καθορισμό ανυπερθέτου (κάτι που δεν επιδέχεται αναβολή). Οι ελληνικές θέσεις συντάσσονται από άνθρωπο εδώ στην Ελλάδα που γνωρίζει καλά τα θέματα, αλλά αυτός αγνοείται !

Έτσι η προηγούμενη απόφαση (Φεβρουαρίου 1994) είναι φυσικό επακόλουθο, η πραγμάτωση αυτής ανατίθεται αμέσως σε τέσσερα δυτικοευρωπαϊκά επιστημονικά κέντρα χωρίς την πρόβλεψη επιστημονικής συνδρομής αναλόγων Ελλήνων ειδικών. Επιλέγονται δε παρασκηνακά γνωστοί ερασιτέχνες μειονοτικών τάσεων, μολονότι οι Κουτσόβλαχοι δεν δέχονται τον αδόκιμο όρο του μειονοτικού, καθώς ο ίδιος Γερμανός επιστήμονας και καθηγητής Heinz Richter επίκαιρα και αποστομωτικά υποστηρίζει (Athenez Zeitung 1.11-1994).

Επίσης, στην Γαλλία 1989 γίνεται μια μονόπλευρη παρουσίαση του θέματος των Αρμάνων, με ένα τόμο, με τίτλο 'Les Aroumains', έκδοση της INALCO (Institute National des Langues et Civilisations Orientales) του Παρισιού, όπου καλούνται να γράψουν μόνο Ρουμάνοι και εκρουμανισμένοι ή ρουμανίζοντες και με εξαίρεση την πρώτη εισήγηση (Cicerone Poghirc) επαναφέρονται στην επικαιρότητα αρκετές παρωχημένες επιστημονικά απόψεις και θεωρίες, προπαγανδιστικές, καταφανώς επαυξημένες και τροποποιημένες. Γιατί άραγε δεν κλήθηκαν να αρθρογραφήσουν Έλληνες Βαλκανολόγοι-Ρωμανιστές, π.χ. Αχ. Λαζάρου); Αργότερα δε διοργανώνεται συνέδριο από το ίδιο ίδρυμα (INALCO) με αρκετά υπαινιχτικό γενικό θέμα: «Οι Λησμονημένοι των Βαλκανίων», όπου συμπεριλαμβάνονται και οι Κουτσόβλαχοι.

Υπάρχει βέβαια και η Έκθεση του M. Seguan η οποία διατυπώνεται απαλά, είναι αισθητά ευνοϊκή για την Ελλάδα, ωστόσο δεν μπορεί να αποσοβήσει τις επιβλαβείς επιπτώσεις των προηγούμενων Εκθέσεων. Γιατί οι Εκθέσεις Δουβλίνου προκάλεσαν ζημιά και μάλιστα απέκτησαν επιστημονική επίφαση με την έκδοση του βιβλίου του Άγγλου Εθνολόγου Χιού Πώλτον, **Minorities in the Balkans**, Λονδίνο, 1990, το οποίο σύμφωνα με τον Στ. Ευσταθιάδη είναι απογοητευτικό, επικίνδυνο δημιουργεί παρεξηγήσεις και συμβάλλει στην παραπληροφόρηση (Βλ. Στ. Ευσταθιάδη 'Επικίνδυνη πληροφόρηση'. Λαθεμένα στοιχεία και αναφορές για τις μειονότητες στα Βαλκάνια, 'Το Βήμα', 6-5-1990, 62-63).

Οι Βλάχοι εκπροσωπούνται στο European Science Foundation, στο οποίο προστέθηκε η δραστηριότητα «Comparative Studies on Governments and Nondominant Ethnic Groups in Europe (1850-1940) από την εργασία του Dr Tom Winniffrith, που αναφέραμε προηγούμενα.

Κυκλοφορούν τα παρακάτω περιοδικά με στήλες αναληθειών και παραπλανητικών θεωριών για τους βλάχους:

Bulletin European, Bulentinul Bibliotecii Romane, Cuvintul Romannsc, Dacoromania, Europa si Neamul Romanesc, Fara Armanasca, Fenix, Noi Trassi, Stindardul, The Newsletter of the society Farsarotul, Tribuna Romaniei, Vatra, Zborlu Anostru, κ.ά.

Πολλές βλαχολογικές εκδόσεις δημιουργούνται για τέσσερις μεταπολεμικές δεκαετίες κυρίως στο Βουκουρέστι αλλά και στο εξωτερικό (Ρώμη, Freiburg, Woonsochet-ΗΠΑ, Ζυρίχη, Παρίσι, Βιέννη, Χάγη, Άμστερνταμ, Τορόντο, Λονδίνο, κλπ)

Γενικά επιχειρείται αφελληνισμός των Βλάχων τόσο στις κοιτίδες τους, όσο και στην διασπορά και προπαγανδίζεται μια πολιτισμική διαφοροποίηση αυτών σαν να είναι ο 'βλάχικος πολιτισμός' διαφορετικός από τον Ελληνικό.

Εταιρείες που προπαγανδίζουν την πολιτισμική διαφοροποίηση στο εξωτερικό είναι:

- 1) American Valachian Cultural Association (Bridgeport, Connecticut, USA). Στο Bridgeport εδρεύει και η Society Farsarotul.
- 2) Association des Francais Aroumain (AFA), Παρίσι.
- 3) Uniuna tra Limba si Cultura Aromana (Freiburg), Γερμανία.
- 4) Sutata 'Pitu Guli', Σκόπια.
- 5) Associata Familiala de Editura in dialect aroman si limba romana, Κωσταντζα Ρουμανίας.
- 6) Slobozia, ομώνυμος οικισμός στην Ρουμανία.

7) Societata de Cultura Macedoromanal (είναι η Εταιρεία που αναφέραμε στην αρχή, εδρεύει στο Βουκουρέστι και αποτελεί την ισχυρότερη σε μέλη και προσβάσεις -και στους οργανισμούς και στην εξουσία).

8) Fundatia Romania. Είναι η συνέχεια της Asociatia Romania με έδρα το Βουκουρέστι. Αυτή προσδίδει μεγαλύτερη επισημότητα και χαρακτήρα δήθεν επιστημονικό.

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι επανέρχονται οι παλιές θέσεις της Ρουμανίας, η οποία επιζητεί να εμφανίζεται ως προστάτρια των δήθεν αλυτρώτων τέκνων της, που είναι διάσπαρτα στις βαλκανικές χώρες. Τα προπαγανδιστικά όργανα αλωνίζουν κυριολεκτικά την Ελλάδα λόγω του δημοκρατικού πολιτεύματος και της γενικής αποσύνθεσης. Γιαυτό χρειάζεται ενημέρωση των ελληνικών υπηρεσιών που είναι αρμόδιες (και συνήθως ανίδεες) και χειρίζονται θέματα σχετικά με μειονότητες, των τοπικών αυτοδιοικήσεων βλαχοχωριών και των διοικήσεων των πολιτιστικών συλλόγων τους, οπουδήποτε και αν εδρεύουν.

Τέλος κρίνεται σημαντική η συμβολή των επιμελητών έκδοσης φυλλαδίων, περιοδικών, εφημερίδων των βλαχοχωριών και των συλλόγων τους. Τα κείμενα πρέπει να είναι ανόθευτα και ακριβή και να προσφέρεται στους αναγνώστες η αλήθεια στο μέτρο του δυνατού.

Ένα παράδειγμα έμμεσης ή εν αγνοία παραπληροφόρησης είναι το εξής: Η εφημερίδα 'Αβδέλλα', 30-7-1988 αφιέρωσε μια ολόκληρη στήλη με τίτλο 'Αβδελιώτες της πνευματικής Διασποράς'. Στο τρίτο βιογραφούμενο, τον Ιον Καραγιάννη αναγράφονται οι συγγραφές του ως εξής: «Βλάχοι της Μακεδονίας και η λαϊκή τους

ποίηση» και «Ιστορικές σπουδές γύρω από τους Βλάχους της Βαλκανικής». Ο υπεύθυνος σύνταξης χωρίς να θέλει είχε συγκαλύψει την ουσία, γιατί ο ακριβής τίτλος ήταν: «Οι Ρουμάνοι της Μακεδονίας και η δημοτική τους ποίηση» και «Μελετήματα ιστορικά για τους Ρουμάνους της Βαλκανικής Χερσονήσου». Με άλλα λόγια τους Βλάχους της Αβδέλλας ο Καραγιάννης τους αποκαλεί Ρουμάνους! Διότι ο ίδιος ήταν προϊόν προπαγάνδας και προπαγάνδιζε (τον 19ο αιώνα) την Ρουμανικότητα των Βλάχων. Άρα εκείνος, που έδωσε τα στοιχεία στην εφημερίδα, παραπλάνησε τον υπεύθυνο και αυτός με την σειρά του όλους τους αναγνώστες, στους οποίους φυσικά δεν ήταν προσιτό το ρουμανικό πρωτότυπο της προκείμενης βιογραφίας και συνεπώς παραπληροφορούνται. Συνέβησαν πάρα πολλά τέτοια περίεργα και αποπροσανατολιστικά σφάλματα

(πηγή: Περιληπτική απόδοση του θέματος από το βιβλίο του Αχιλλέα Λαζάρου με τίτλο: «Ελληνισμός και Λαοί της ΝΑ Ευρώπης-διαχρονικές και διεπιστημονικές διαδρομές, τετράτομον, Αθήνα 2010)

40. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (1) (26-5-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Στις 21-1-2012 ημέρα Σάββατο παρουσιάστηκε το τετράτομο βιβλίο του Δρ. **Αχιλλέα Λαζάρου**, με τίτλο: «**Ελληνισμός και Λαοί της Νοτιοανατολικής Ευρώπης**» στο Χατζηγιάνναιο Πνευματικό κέντρο της Λάρισας. Κύριος ομιλητής ήταν ο συμπολίτης μας κ **Αντώνης Μπουσμπούκης**, ομότιμος καθηγητής του ΑΠΘ και γλωσσολόγος. Θεωρούμε ότι επιβάλλεται να αντιγράψουμε αυτούσια την ομιλία με τον απαραίτητο γραπτό λόγο που διακρίνει τον συντοπίτη μας και η οποία έχει ως εξής :

«Ο **Αχιλλέας Λαζάρου** είναι ο στρατευμένος ερευνητής στον χώρο της Ν.Α. Ευρώπης, της αλλιώς Βαλκανικής Χερσονήσου ή Χερσονήσου του Αίμου, που κατά τους πρώτους αιώνες της μεσαιωνικής περιόδου ονομαζόταν απλά Ευρώπη, όπως σε πολλά σημεία των εργασιών-του αποδεικνύει ο ακαταπόνητος Αχιλλέας.

Την Ευρώπη-Βαλκανική κατοικούσαν κατά την ίδια εποχή, αρχές του Μεσαίωνα, πληθυσμός ελληνικής κατά πλειοψηφία καταγωγής. Ο πληθυσμός αυτός μιλούσε λαϊκό λατινογενές ιδίωμα, όμως, ρίζωσε τελικά στον προφορικό λόγο, την καθημερινή γλώσσα μόνον εκείνων που είχαν άμεσες, ιδιαίτερες σχέσεις με τη λατινόφωνη αρχικά Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, το γνωστό-μας Βυζάντιο, που το πραγματικό-του όνομα ήταν **Ρωμανία ή Αρμανία**, όπως την έλεγε ο λαός και την οποία ονομασία Αρμανία μας την έκανε γνωστή ο Αχιλλέας Λαζάρου.

Οι λατινόφωνοι της εποχής αυτής είναι οι παραγγελιοδόχοι, που εφοδιάζουν το κράτος με ό,τι χρειάζεται ο στρατός το δημόσιο για να λειτουργήσουν. Είναι οι στρατιώτες και οι οροφύλακες. Είναι οι αγωγιάτες, που διακινούν αγαθά και ανθρώπους. Είναι οι δημοσιεύοντες Έλληνες του **Ιωάννου Λυδού**, που έζησε και κατέγραψε την εθνολογική κατάσταση της Ευρώπης-Βαλκανικής, όπως εμφανίζονταν την εποχή του **Ιουστινιανού**, δηλ. στο πρώτο μισό του 6^{ου} μ.Χ. αιώνα. Κι ενώ η περίοδος του Ιουστινιανού και οι επόμενοι αιώνες θεωρούνται σκοτεινοί για την τύχη του ελληνισμού της μητροπολιτικής Ελλάδος, καθώς η χώρα είχε πλημμυρήσει από Σλάβους, όπως πιστεύουν οι πιο απαισιόδοξοι, έρχεται σαν από μηχανής θεός η στέρεη πληροφορία του Ιωάννη Λυδού και ρίχνει φως, αρκετό φως, που μας επιτρέπει να δούμε και να παρηγορηθούμε, καθώς διαπιστώνουμε ότι το εντόπιο ελληνικό στοιχείο εξακολουθούσε να ζει

όχι ως πληθυσμιακό υπόλειμμα αλλά ως πληθυσμιακή πλειονότητα στις προγονικές του εστίες, έστω και εκλατινισμένο κατά ένα μέρος-του.

Την πληροφορία του Ι. Λυδού, που ήταν σύγχρονος-αυτόπτης μάρτυρας θα έλεγα - με ό,τι μας καταθέτει και που λύνει το πρόβλημα για την καταγωγή των Αρμάνων-Βλάχων, των λατινοφώνων Ελλήνων, αγνοούσε προφανώς ο Θεσσαλός ιστορικός **Κ. Κούμας**. Διαισθανόταν, ωστόσο, την αλήθεια της πληροφορίας του Λυδού. Τη διαισθανόταν μέσα από την πραγματικότητα που είχε μπροστά-του. Έτσι, θα γράψει ότι: *«...οι Βλάχοι συμπεριφέρονται αδελφικώς προς τους γραικούς, ως Γραικοί και δεν δείχνουν ούτε εκείνοι ούτε ούτοι καμμίαν εθνικής διαφοράν προς αλλήλους, καθώς και τω όντι είναι αμφότεροι οι λαοί μιας πατρίδος τέκνα και των αυτών προγόνων απόγονοι»*

Με βάση τα δυο πιο πάνω δεδομένα, δηλ. την αδιάψευστη μαρτυρία του Λυδού για την ελληνικότητα των Αρμάνων-Βλάχων και την ελληνική πολιτισμική κληρονομιά, που κοινού μοιράζονται ελληνόφωνοι και βλαχόφωνοι, όπως σημειώνει ο Κούμας, ο Αχιλλέας Λαζάρου ξεκίνησε τον διαχρονικό διάπλου στον χωροχρόνο της Νοτιο-Ανατολικής Ευρώπης, όπου-τονίζω - δεν τον απασχολεί μόνον η περίπτωση των Ελληνο-Βλάχων, αλλά και ολόκληρου του ελληνισμού. Έτσι, η Β. Βαλκανική, η εντεύθεν και η εκείθεν του αρχαίου Ίστρου και σήμερα Δούναβη, η Αν. Βαλκανική, που βρέχεται από τον Εύξεινο Πόντο, την αλλιώς Μαύρη Θάλασσα, η Δυτ. Βαλκανική με την Αδριατική θάλασσα και η Ν. Βαλκανική μ' επίκεντρο την Ελλάδα, είναι οι χώροι, αλλά όχι οι μοναδικοί, όπου το πνεύμα του φιλέρενου Αχιλλέα Λαζάρου έκανε τις ιστορικές κι εθνογλωσσικές 'ανασκαφές', για να μας αποκαλύψει έναν διάσπαρτο ελληνισμό, που τον σκέπασε η λησμονιά με την σκόνη των περασμένων εποχών και που δεν τόλμησε το ελλαδίτικο πνεύμα των ιστορικών-μας να διερευνήσει μέχρι τώρα παρά μόνο αποσπασματικά. Και ο Αχιλλέας Λαζάρου δεν άνοιξε απλά τον δρόμο για την ιχνηλάτηση της παρουσίας του ελληνικού στοιχείου στον χώρο της βαλκανικής ενδοχώρας και την περιφέρειά της, αλλά σχεδόν ολοκλήρωσε το έργο-του. (συνεχίζεται)

41. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (2) (02-06-2012, 'ΛΑΟΣ')

(συνέχεια της ομιλίας του κου Α. Μπουσμπούκη)

..... Η αξία της εθνο-ιστορικής διερεύνησης της **Ν.Α. Ευρώπης** έχει βαρύνουσα σημασία για τον σύγχρονο ελληνισμό, καθώς τα σημερινά κρατικά σχήματα της βαλκανικής καλλιεργούν ακόμη και τώρα, σ' εποχή παγκοσμιοποίησης, αλτρωτικές βλέψεις, διεκδικώντας όχι μόνο περιοχές της Ελλάδος αλλά ένδοξες σελίδες της ιστορίας-της και του πολιτισμού-της. Ναι! Έτσι, για παράδειγμα, λέγεται από κύκλους γειτονικής-μας χώρας και υποστηρίζεται ότι η ελληνοβλάχικη **Μοσχόπολη**, η κορωνίδα του πολιτισμού στα χρόνια της Οθωμανικής κυριαρχίας, είχε και λίγους βλάχους... Άκου πράματα!

Σ' αυτήν-και όχι μόνο- την απροκάλυπτη επιθετική πρόκληση σε βάρος της ιστορικής αλήθειας ο εύτολμος Αχιλλέας επιχείρησε την αντεπίθεση. Βγήκε από τα ελλαδίτικα χαρακώματα της παθητικότητας κι έψαξε και-τύχη αγαθή και με πολύ μόχθο-το τόλμημά-του στέφθηκε με επιτυχία, ως δικαίωση μιας ολόκληρης ζωής.

Την επιτυχία ο Λαζάρου την στηρίζει σ' επιστημονικά επιχειρήματα, θεμελιωμένα σε βιβλιογραφικά σημειώματα, πολλά και ξεκάθαρα, τα οποία σας διαβεβαιώ πως δεν του αμφισβητούν μήτε όσοι, για δικούς-των λόγους, επέλεξαν στάση αντιπαράθεσης προς τις θέσεις του Αχιλλέα Λαζάρου.

Πλούσια τα ελέη της θεματογραφίας, που διαπραγματεύεται στ' άρθρα και τις εργασίες-του ο Λαζάρου κι ακόμα πιο πλούσια τα βιβλιογραφικά, όπως προείπα, στοιχεία. Και είναι τόσα τα στοιχεία της βιβλιογραφικής υποδομής του έργου-του, που ο συγγραφέας μπορεί να είναι σίγουρος ότι τ' αφήνει ως πολύτιμη κληρονομιά και αστείρευτη πηγή άντλησης πληροφοριών στις γενεές ερευνητών, που θα ακολουθήσουν και θα ψάξουν για να αναδείξουν και πάλι τις διαστάσεις του μεγάλου κάποτε ελληνισμού, μεγάλου έξω από τον ελλαδικό κράτος, του οποίου τα βόρεια σύνορα στην αρχή της ίδρυσής-του έφθαναν μέχρι την Λαμία. Το ελεύθερο αυτό κομμάτι του ελληνισμού χαρακτηρίστηκε από τον θεμελιωτή της μεγάλης για την εποχή-του ελληνικής ιδέας, τον συρακιώτη **Ιωάννη Κωλέττη** ως το πιο φτωχό και καθυστερημένο τμήμα του ελληνισμού, καθώς έξω από τα όριά-του ανθούσε και ήκμαζε ο μεγάλος ελληνισμός της **Θεσσαλονίκης**, του **Μοναστηρίου**, της **Ανδριανουπόλεως**, της **Σμύρνης**, της **Τραπεζούντας**, της **Οδησού**, του **Βουκουρεστίου**, της **Τεργέστης**, της **Αλεξάνδρειας** και άλλων σημείων της εγγύς **Ανατολής** και της **Κεντρικής Ευρώπης**.

Η ιστορική εμπειρία μας έδειξε ότι είναι στα πεπρωμένα του τόπου αυτού η ιδέα για την ενότητα του ευρύτερου ελληνισμού να προβάλλεται από τους βόρειους Έλληνες, από τους **Μακεδόνες** κατά την αρχαιότητα και τους **Αρμάνους-Βλάχους** στα νεώτερα χρόνια, ενώ ένα τέκνο της θεσσαλικής γης, ο **Ρήγας Βελεστινλής**, το φωτεινό τούτο μετέωρο, συνέλαβε το όραμα ενός ευρύτερου ελληνισμού, που θα περιελάμβανε και τους βαλκανικούς λαούς με κοινό συνδετικό στοιχείο την ελληνική γλώσσα και παιδεία, χωρίς όμως την απάλειψη των τοπικών ιδιαιτεροτήτων. Θα τονίσει αξιολογικά ο ιστορικός από τους Καλαριτες **Σπυρίδων Λάμπρος**, όπως το παραθέτει ο Λαζάρου στον Γ' τόμο: «Η χάρτα του Ρήγα είναι πολύ ευρύτερα του χάρτου των Σπαρτιατών και του Δημοσθένους» (σελ. 93). Στην ίδια γραμμή πλευσης βρίσκεται και το τετράτομο έργο του Αχιλλέα Λαζάρου υπό τον τίτλο **ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ και ΛΑΟΙ Ν.Α. ΕΥΡΩΠΗΣ** και με υπότιτλο **ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ και ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ**.

Το έργο του αριθμεί περίπου τις **3.000** σελίδες, καθώς είναι καρπός πολυετούς και πολύμοχθης προσπάθειας. Σκόρπιο αρχικά το υλικό-του σε αυτοτελείς εργασίες, ή με τη μορφή άρθρων σ' επιστημονικά περιοδικά, συγκεντρώθηκε στους τέσσερις αυτούς τόμους και είδαν το φως της δημοσιότητας με την οικονομική στήριξη των καταστημάτων **ΔΟΥΚΑΣ**, το έτος 2010 στην Αθήνα.

Στην απέραντη επικράτεια που απλώνει το σύγγραμμά του Αχιλλέα Λαζάρου από τον ένα στον άλλο τόμο, δεν υπάρχουν άρθρα, που ν' αξιολογούνται ως μειωμένου ενδιαφέροντος. Έτσι ο μεγάλος όγκος-τους μου επιβάλλει να επιλέξω και να παρουσιάσω μόνο κάποια από τα πολλά σημεία που με άγγιξαν ιδιαίτερα. (συνεχίζεται)

42. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (3) (09-06-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

(Συνέχεια της ομιλίας του κου Α. Μπουσμπούκη)

...Στην αρχή, του Α΄ τόμου διαβάζουμε: «Ο ελληνισμός εμφανίζεται στη παραδουνάβια και υπερδουνάβια χώρα διαχρονικά και όχι αποκλειστικά στη διάρκεια της τουρκοκρατίας. Ιχνηλατείται από την απώτατη αρχαιότητα με την εκστρατεία των Αργοναυτών και τις Κρητομυκηναϊκές ναυτιλιακές επιδόσεις, την ίδρυση ελληνικών αποικιών στα παράλια του Ευξείνου Πόντου και των εκβολών του Δουνάβεως, την εγκατάσταση ελληνικών εμπορειών στις όχθες του Δουνάβεως και των παραποτάμων-του, ώστε να ονομάζεται «ελληνικός» (σελ. 25).

Στο σημείο αυτό κάνω μια παρένθεση για χάρη της ελληνικής παρουσίας, της διαχρονικής εννοώ, στο Δούναβη: «Είναι να θαυμάζει κανείς τους Μοσχοπολίτες, που, αν και κόσμος στεργιανός αυτοί, αρμάτωναν μέχρι και είκοσι πλεούμενα και σαν μικροί Ωνάσηδες είχαν το εμπόριό-του στα χέρα-τους». Αυτά μου εξομολογήθηκε ο συνάδελφος ιστορικός Γιάννης Παπαδριανός.

Ο Λαζάρου σημειώνει ότι τα πλοία της εταιρείας του Σίνα στο Δούναβη υπερέβαιναν τα 50. Στο ίδιο άρθρο, υπό τον τίτλο «Τα ελληνικά πλοία στο Δούναβη- φορείς και υπέρμαχοι του πολιτισμού» σταχυολογούνται ως εξής: «Όταν το 1913 ο Ελευθέριος Βενιζέλος επισκέφθηκε τη Βραΐλα της Ρουμανίας, αντίκρουσε στο λιμάνι της τη γαλανόλευκη να κυματίζει σε περισσότερα από 300 πλοία, είτε με συγκίνηση και θαυμασμό: «Ποτέ-μου στον Πειραιά δεν είδα τόσες ελληνικές σημαίες». Και το άρθρο κλείνει με τη συμβουλή του στρατηγού Κεκαυμένου προς τον αυτοκράτορα: «Τον στόλο ν’αγωνίζεσαι πάντα να είναι σε ακμή και να μην του λείπει τίποτα, γιατί ο στόλος είναι η δόξα της Ρωμανίας, δηλ. του Βυζαντίου».

Για την τύχη των κατοίκων της Δυτ. Βαλκανικής, των Ιλλυριών, με βάση ιστορικές πηγές, σημειώνει: «Μετά [...] την ολοκληρωτική υποταγή στους Ρωμαίους, οι Ιλλυριοί χάνονται στη ρωμαϊκή χοάνη. [...] Η ελληνική Ιλλυρία, όπως χαρακτηρίστικά αποκαλείται από ξένους το νότιο τμήμα, η Δαλματία και η Ιστρία γνωρίζουν την χρυσή εποχή-τους με συνακόλουθη την επικράτηση της γλώσσας, των ηθών κι εθίμων και της θρησκείας των Ρωμαίων» (σελ. 289). Έτσι, θεωρεί τη χρήση του ονόματος **Ιλλυρικόν**, που δήλωνε τη διοικητική περιοχή, όπου αρχικά ανήκε όλο το δυτικό τμήμα της χερσονήσου του Αίμου, ως απλή ανάμνηση των κάποτε Ιλλυριών και όχι την ιστορική-τους παρουσία με πλήρη τα πολιτισμικά εθνικά-τους στοιχεία. Ο Λαζάρου αποδεικνύει τεκμηριωμένα ότι η χρήση Ιλλυρικόν ήταν γεωγραφική και ότι δεν είχε εθνικό χαρακτήρα. Ωστόσο, δεν είναι απόλυτος στις απόψεις-του. Έτσι, στην πληροφορία του Στράβωνα ότι το έθνος των Ιλλυριών εξέλειπε ολοσχερώς, θα παρατηρήσει: «Αλλά οι λαοί δεν εκλείπουν εύκολα», υπονοώντας ασφαλώς την τρομαχτική συρρίκνωσή-τους, όχι όμως την εξαφάνισή τους.

Αλλού, θα μιλήσει για τον ελληνισμό της Αδριατικής και τον αποικισμό-της μέσα από έργα Ιταλών ερευνητών, που γράφουν για την **Grecita adriatica**, τον αδριατικό ελληνισμό. Στο σημείο, όμως, αυτό ο Λαζάρου βλέπει την ελληνική επίδραση στα νότια κυρίως παράλια της Αδριατικής και τον αποκλεισμό-του από την ενδοχώρα. Αντίθετα, σημειώνει, έγινε με την ακτή του Ευξείνου Πόντου και την θρακική ενδοχώρα, όπου ο ελληνισμός βρήκε προσηφορότερο έδαφος.

Στα νότια της Ιλλυρίας ο σ συγγραφέας, με βάση τον Γενούσο ποταμό, σήμερα Σκούμπη, την Εγνατία οδό και με ιστορικές πηγές, κυρίως τον αρχαίο γεωγράφο Στράβωνα, χαράσσει-όχι αυθαίρετα-τα όρια ανάμεσα στον κόσμο των Ιλλυριών και των Ελλήνων. Όσο για την Εγνατία οδό, μας πληροφορεί ότι, παρά το ρωμαϊκό-της όνομα, είναι αρχαιότερη από την παρουσία των Ρωμαίων στη Χερσόνησό-μας.

Για τον χώρο του βορειοδυτικού ελληνισμού και με αφορμή την παθητική στάση της Ελλάδος απέναντι στις ξένες προπαγάνδες, θα σας διαβάσω δύο παραγράφους, μια του καθηγητή **Νεοκλή Καζάζη**, ιστορικού, και μια του **Αχιλλέα Λαζάρου**. Η χρονική απόσταση μεταξύ-τους είναι άνω των εκατό ετών. Η επικαιρότητά-τους, όμως, είναι ολόφρεσκη, καθώς επιπλέον η δεύτερη συμπληρώνει την πρώτη. Βροντοφωνάζει ο πανεπιστημιακός δάσκαλος Νεοκλής Καζάζης το 1903 στο ακροατήριό-του: «Τι επράξαμεν ημείς, κατά το της εποχής εκείνης διαρρεύσαν χρονικό διάστημα; Εγκαταλείψαμεν την Ηπειρον, επί της οποίας έχομεν ανεγνωρισμένα, απαράγραπτα δικαιώματα. Και σήμερον αμφισβητούν αυτήν Ιταλοί, Αυστριακοί, Ρωμούνιοι, Αλβανοί!... Αίσχος εις λαόν διασκεδάζοντα, μια μόνον απόλαυσιν αισθανόμενον, τον παρρασιτισμόν εις βάρος του δημοσίου ταμείου...».

Και ο ακτιβιστής του ελληνισμού Αχιλλέας Λαζάρου συμπληρώνει στα παραπάνω: «Φαντάζεται ο καθένας τι θα έλεγε σήμερα ο νεοκλής Καζάζης, όταν αμφισβητούν την Βόρειον Ηπειρον και Έλληνες, οι οποίοι υπό την επήρεια της κομματικής σκοτοδίνης και της κομματικής εμπάθειας λησμονούν ότι παραμένει το λίκνο των Ελλήνων και την αστείρευτη πηγή των εθνικών εξορμήσεων. Το δε χειρότερο είναι ότι η επίσημη Ελλάδα ψηφίζει στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ εναντίον των βορειοηπειρωτών» (τ. Β, σελ. 64). (συνεχίζεται).

43. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (4) (16-06-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

(Συνέχεια της ομιλίας του κου Α. Μπουσμπούκη)

.....Για τον ίδιο χώρο ο **Λαζάρου** θα γράψει την εργασία *Καταγωγή κι επίτομη ιστορία των Βλάχων της Αλβανίας*. Εδώ ανατρέχει στις απαρχές των ρωμαϊκών κατακτήσεων και καταγράφει τη διαχρονική παρουσία του ελληνισμού στην σημερινή Αλβανία. Την παρουσία τούτη αποδεικνύει στηριζόμενος σε αρχαιολογικές και ιστορικές πηγές. Προβάλλει στη συνέχεια ιστορικές μαρτυρίες και βάσιμα επιχειρήματα για να ερμηνεύσει την εξάπλωση του εκρωμαϊσμού στην επικράτεια των Ιλλυριών και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο εκλατινισμός «ευδοκίμει όπου προηγείται παρουσία Ελλήνων και συνακόλουθη ελληνική επίδραση. [...] Στο ρεύμα του εκρωμαϊσμού - σημειώνει - δεν ανθίστανται οι Έλληνες συγκάτοικοι των Ιλλυριών ή οπουδήποτε είναι εγκατεστημένοι. Δεν είναι διόλου νοητό να αποφεύγουν τον εκσυγχρονισμό-τους, που συνίσταται στην προσαρμογή στη νέα τάξη, με πρώτιστο μέλημα τη λατινομάθεια, εφόδιο απαραίτητο για τη συνέχιση των εργασιών-τους, ιδίως στη ζώνη της Βαλκανικής, στην οποία η λατινική επικρατεί» (τ. Β' σελ. 77).

Ωστόσο, ο Λαζάρου διευκρινίζει ότι οι Έλληνες δεν υφίστανται, πέρα από την χρήση της λατινικής γλώσσας, τον πλήρη εκρωμαϊσμό, όπως είναι η επικράτηση η-θών και εθίμων, παραδόσεων και γενικά του πολιτισμού των Ρωμαίων. Αυτό, όμως, θα συμβεί δυστυχώς στον ελληνισμό της Διασποράς, όπως της Βόρειας Αδριατικής,

της Ν. Ιταλίας, της Μασσαλίας, της Ισπανίας και της Β. Αφρικής, που, νοσταλγός του κάποτε ελληνικού μεγαλείου ο Αχιλλέας, δεν παραλείπει να μας θυμίσει την εποχή της ακμής-τους με τίτλους που υιοθέτησαν ξένοι ερευνητές για τους αντίστοιχους χώρους: την **Graecia Magna**, την Μεγάλη Ελλάδα της Ν. Ιταλίας, την **Gallia graeca** της Μασσαλιώτιδας, την **Hispania graeca**, την **Africa graeca**, ενώ προβάλλει την ονομασία **Graecia** για ολόκληρο το ιλλυρικό, που δεν είναι επίσης δική-του αλλά του **Ισίδωρου της Σεβίλλης** (560-636 μ.Χ.), ο οποίος έβλεπε μια **Graecia**-Ελλάδα κάτω από ρωμαϊκό επίστρωμα, μια πραγματικότητα που ο επίσκοπος αυτός είχε μπροστά-του. Για τον χώρο της κεντρικής σημερινής Αλβανίας ο συγγραφέας παραθέτει την μαρτυρία του αυτοκράτορα **Κων/νου Πορφυρογέννητου** που καταγράφει στο έργο-του *περί Θεμάτων* τους κατοίκους του Δυρραχίου ως **Ρωμάνους**, δηλ. εκλατινισμένους βυζαντινούς υπηκόους, καθώς οι ελληνόφωνοι την ίδια και όχι μόνο εποχή ονομάζονται Ρωμαίοι και αργότερα Ρωμιοί.

Για να αποδείξει την ελληνική καταγωγή αυτών των μεσαιωνικών Αρβανιτόβλαχων, των Ρωμάνων του Κων. Πορφυρογέννητου, του θέματος Δυρραχίου, ο Αχιλλέας επικαλείται την μαρτυρία του **Προκοπίου**, κάπου τέσσερις αιώνες αρχαιότερη από αυτή του Πορφυρογέννητου. Μας λέγει, λοιπόν, ο Προκόπιος ότι τον 6^ο μ.Χ. αιώνα οι κάτοικοι της περιοχής είναι Έλληνες κι ονομάζονται Ηπειρώτες και ότι η παρουσία-τους φτάνει μέχρι το λιμάνι του Δυρραχίου, που αρχαιοπρεπώς αποκαλεί **Επίδαμνον**.

«Πάντως - σημειώνει αμέσως παρακάτω ο συγγραφέας - πλησιέστερα προς τα ιστορικά όρια του Ελληνισμού (εδώ εννοεί τη γραμμή που χαράσσει ο βόρειος κλάδος της Εγνατίας και ο Γενούσος ποταμός) η ύπαρξη Ελλήνων διαπιστώνεται πυκνή, έντονη, φωτεινή, διαχρονική, αδιάλειπτη. Το σπουδαιότερο είναι ότι ομολογείται και από Ιταλούς, όπως ο **Canini**, ο οποίος απερίφραστα διακηρύσσει ότι, αν και στερούνται οποιασδήποτε αρωγής, συνεχίζουν να υπάρχουν και να υπερέχουν» (τ.Β' σελ. 80).

«Ως προς την ελληνικότητα του εντεύθεν της Εγνατίας χώρου αφθονούν - σημειώνει - τα αδιάσειστα στοιχεία, τεκμήρια που παραθέτουν στις συγγραφές-τους διακεκριμένοι επιστήμονες. Και να μην φανεί υπερβολική έκφραση παραθέτει ονόματα μεγάλων, όπως του **Hammond, Papazoglou, Masson, Cabanes** και άλλων. Στην ίδια ελληνική περιοχή ο Λαζάρου εντοπίζει και ύπαρξη λατινοφώνων ελληνικού υποστρώματος. Γράφει σχετικά: «Παράλληλα την κατά στενότερες ή πλατύτερες ζώνες και μικρότερες ή μεγαλύτερες νησίδες εμφάνιση της λατινοφωνίας ή ακριβέστερα διγλωσσίας καταδεικνύουν επιγραφές, ανθρωπωνύμια και τοπωνύμια. Τα τελευταία, δηλ. τα τοπωνύμια, μόνο μεταξύ Αώου και μάτι υπολογίζεται σε 65% επί του συνόλου». Και συνεχίζει: «Δεν είναι άλλωστε ο μοναδικός ελληνικός χώρος, στον οποίο το ελληνικό υπόστρωμα δεν εμποδίζει την συνύπαρξη των δύο γλωσσών, των οποίων οι χρήστες είναι κοινοί, οι ίδιοι οι άνθρωποι. Το γεγονός επισημαίνεται ήδη στην επισημότερη έκδοση από τον **Bruno Helly** για την Θεσσαλία, συγκεκριμένα για τις περιοχές Φερών και Περραιβίας. Για την Μακεδονία η επισήμανση της διγλωσσίας γίνεται από τους **Pinon, Bratianu, Χατζόπουλο** και άλλους».

Σε πολλά σημεία ο συγγραφέας παραθέτει στατιστικά κατά καιρούς στοιχεία της πληθυσμιακής σύνθεσης του χώρου της Αλβανίας, κυρίως των βλαχοφώνων και της γεωγραφικής-τους κατανομής. «Οι Βλάχοι - γράφει ο Λαζάρου - διαφυλάσσουν πιστότερα την ορθοδοξία και τον ελληνισμό χάρη στον ιδιαίζοντα τρόπο ζωής και τις οικογενειακές παραδόσεις.

Επομένως - συμπεραίνει - δεν δανείζονται όπως ισχυρίζεται ο αλβανός ερευνητής **Vlora**, τη γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα και τα αισθήματα των Ελλήνων και δεν αυτο-

θεωρούνται Έλληνες, αλλά αποδεδειγμένα είναι απ' αρχής Έλληνες. Οι ίδιοι άλλωστε δηλώνουν ότι επί πενήκοντα έτη εδιώχθησαν (από το καθεστώς Χότζα) δια την ελληνικότητά-των και ζητούν τα δικαιώματά-των ως Έλληνες και ορθόδοξοι Χριστιανοί». Η δήλωση είναι πρόσφατη και δημόσια (τ. Β', σελ. 104).(συνεχίζεται).

44. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ 4 ΤΟΜΩΝ ΤΟΥ ΑΧ. ΛΑΖΑΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗ (τελευταίο) (07-07-2012, 'ΛΑΟΣ')

...Επέμενα, ίσως περισσότερο, στο χώρο αυτό της ΝΑ Ευρώπης, γιατί ως πρό-
πύγιο του ελληνισμού έχει τη βαρύτητά του.

Για όσους αποδέχονται αβασάνιστα την ετεροχρονισμένη πληροφορία του Κε-
καυμένου για κάθοδο Βλάχων από την Β.Δ. Βαλκανική, ο Λαζάρου μ' επιχειρήματα
λογικά και ιστορικά διαλύει τις ψευδαισθήσεις-τους και αποδεικνύει ότι ο βυζαντινός
στρατηγός του 11^{ου} αιώνα καταφεύγει σε φαντασιώσεις για την καταγωγή και τον χα-
ρακτήρα των Βλάχων υπό την επήρεια της πίκρας-του από αδυναμία να επιβληθεί
εντελώς αυθαίρετα στους Βλάχους της Θεσσαλίας. Τελευταία η δικαίωσή-του έρχεται
και από Ρουμάνους ιστορικούς, όπως για παράδειγμα, από τον καθηγητή **Giuvara**,
που στο Βουκουρέστι σε ακαδημαϊκό ακροατήριο τον άκουσα να λέει ότι ο Κεκαυμέ-
νος τα περί Βλάχων και Δακών τα αντλεί από τον Δίωνα Κάσιο της εποχής του Τραϊ-
ανού, δηλ. του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα, και τα προσαρμόζει κατά την αρέσκειά-του.

Αλλά, και το βάρος από την ονομασία Βούλγαροι, που ο Κεκαυμένος χρησιμο-
ποίησε για τους ελληνόφωνους Θεσσαλούς, που μαζί με τους Βλάχους ξεσηκώθηκαν
από αιτία τη δυσβάσταχτη φορολογία, αποτινάσσει ο Λαζάρου. Στην περίπτωση αυτή
μας λέει ο τσάρος των Βουλγάρων Σαμουήλ δεν πήρε μαζί-του λάφυρα μόνο τα λεί-
ψανα του Αγίου Αχιλίου αλλά και μάζες από Θεσσαλούς αιχμαλώτους. Κάποιοι από
αυτούς αργότερα επέστρεψαν στον τόπο-τους, έχοντας, όμως βαπτισθεί με το εθνικό
όνομα Βούλγαροι από τον εκεί τόπο παραμονής-τους. Άλλωστε, και σήμερα στην ε-
πικράτεια των Σκοπίων υπάρχει πληθυσμός, του οποίου τα αισθήματα είναι ελληνικά
και ο τόπος-τους ονομάζεται **Μορίχοβο**. Η ονομασία Μορίχοβο θυμίζει τον Μοριά,
τον τόπο προέλευσής τους, δηλ. τη Θεσσαλία, όπως ο απλός λαός ονόμαζε και ακόμα
ονομάζει την περιοχή κάτω από την Θεσσαλία. Έτσι οι Μωραΐτες Σαρακατσάνοι δεν
πρέπει να θεωρούνται όλοι ως προερχόμενοι από τον καθεαυτό Μοριά, την Πελοπόν-
νησο.

Αλλά και τους Μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης θυμάται ο Αχιλλέας, για
τους οποίους μας δίνει την πληροφορία του Δημητρίου Κυδώνη, που μιλάει για βιαι-
ότατη επιβολή εξισλαμισμού του εντόπιου βυζαντινού πληθυσμού. Όσο για το άλλο
σκέλος του μουσουλμανικού στοιχείου, τους Πομάκους, αποδεικνύει την εντοπιότητά
τους ως θρακικού πληθυσμού, που κάτω από τις ιδιόμορφες συνθήκες υποχρεώθηκε
ν' αλλάξει γλώσσα και θρησκεία.

Στη φροντίδα-του ως ερευνητής εντάσσει στον βαλκανικό χώρο και την παρου-
σία του ανατολικού ελληνισμού. Έτσι, για παράδειγμα, στο Α' τόμο καταχωρεί το
άρθρο «Κύπριοι και απανταχού ομογενείς στη διαμόρφωση της Ευρώπης». Τον συγ-
γραφέα απασχολεί ιδιαίτερα ο εμπορικός σταθμός στη δεξιά όχθη του Δούναβη, η
σερβική **Vinca**, που από τον 7ο π.Χ. αιώνα είχαν κατοικήσει Κύπριοι. Εδώ οι Κύπριοι
μεταλαμπαδεύουν την πολύπλοκη μεταλλουργική τεχνική, που την εμπειρία-της φέρ-
νουν από την Μεγαλόνησο. Την επιδεξιότητά-τους στην επεξεργασία των μετάλλων

αναγνωρίζουν οι Ρωμαίοι και τους μετεγκαθιστούν τον 6^ο μ.Χ αιώνα στην αιώνια πόλη-τους.

Εκτός από ιστορικά θέματα, ο Αχιλλέας καταπιάνεται και με θέματα γλωσσολογικά κι εθνογραφικά, που η επιτυχημένη-τους αναγωγή στο αρχαίο παρελθόν εμπλουτίζει το απόθεμα επιχειρημάτων με αδιάφυστα για την συνεχή παρουσία του ελληνισμού στις προγονικές-τους εστίες. Έτσι τα θεσσαλικά τοπωνύμια Ελασόνα και Τρίκαλα ως Ολοσών και Τρίκαλος Άρτεμη κατά την αρχαιότητα, σώζονται στα βλάχικα ως **Lasun(u)** και **Trikol(u)**, αντίστοιχα. Η εθνική των Ελλήνων ενδυμασία, η φουστανέλα, επισημαίνεται πριν την ρωμαϊκή κυριαρχία και μάλιστα με φορέα-όχι βέβαια τον μοναδικό-τον φιλόσοφο **Κινέα** από την Θεσσαλία. Πρόκειται για ενδυματολογική εξέλιξη του κοντού πτυχωτού χιτώνα Μακεδόνων και Δωριέων, που ως φορεσιά Βλάχων, Τόσκηδων Αρβανιτών και Γραικών, θα τους ξεχωρίζει αργότερα από τους πληθυσμούς που κατοικούν πάνω από τον Γενούσο ποταμό και τον βόρειο κλάδο της Εγνατίας οδού, που, κατά τον Στράβωνα, ήταν το όριο μεταξύ Ελλήνων και Ιλλυριών.

Όσο για τον πανάρχαιο κύκλιο λαϊκο-θρησκευτικό χορό, τον **τσηάτσο** των Σαμαριναίων, ο συγγραφέας δεν τον εξετάζει μόνο στον χώρο της Πίνδου, αλλά τον εντοπίζει μέχρι τη **Νεστάνη της Αρκαδίας**, όπου ανιχνεύει τις αρχαίες τοπικές-του καταβολές.

Θα μπορούσα να πω άλλα τόσα κι ακόμα περισσότερα. Η απέραντη, όμως, τοιχογραφία που ξεδιπλώνουν τ'άρθρα και οι εργασίες του Λαζάρου, υποδεικνύουν ένα συμβατικό τέλος. Γιαυτό θα κλείσω με μια σύντομη αξιολόγηση για τη χρησιμότητα του έργου-του, που τη βρίσκω πολυτιμότερη, καθώς σε μια εποχή απαξίωσης αρχών και ιδεωδών, όπου το όραμα του ελληνισμού βυθίζεται ολοένα και βαθύτερα μέσα στη θολούρα της παγκοσμιοποίησης και κοντεύει να χαθεί απ'τον οπτικό-μας ορίζοντα, το έργο του Αχιλλέα Λαζάρου ορθώνεται σαν τηλαυγής φάρος, που ρίχνει το δυνατό φως-του σε όλες τις εσχατιές του ευρύτερου χώρου, όπου έζησε και μεγαλούργησε ο ελληνισμός. Είναι θα έλεγα, μια μορφή εθνικής αντίστασης, μια πάλη της **ΜΝΗΜΗΣ** ενάντια στη **ΛΗΘΗ** των ισοπεδωτικών καιρών-μας.

Τέλος, δεν μπορώ να μην παραθέσω τον ορισμό της Ευρώπης από τον Πωλ Βαλερί, της Ευρώπης που τόσο την απασχολούμε και που άλλο τόσο μας αποσχολεί. Διαβάζουμε, λοιπόν, στο Α' τόμο του έργου, που μας κληροδότησε ο Αχιλλέας Λαζάρου.

«Ευρωπαίος είναι αυτός που έχει δεχθεί τον αρχαιοελληνικό Λογισμό σαν τρόπο σκέψης, την Χριστιανική πνευματικότητα σαν τρόπο ψυχικής ανάπτυξης και την ρωμαϊκή οργανωτική νομοθεσία σαν τρόπο διαχείρισης ζωής. Κι εκεί όπου τα ονόματα **Αριστοτέλης, Πλάτων, Κικέρων ή Παύλος** έχουν κάποια σημασία, εκεί είναι **ΕΥΡΩΠΗ**» (τέλος).

Αντώνης Μπουσμπούκης
ομότιμος καθηγητής στο Α.Π.Θ.
γλωσσολόγος

45. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (1) (21-7-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Ο συγγραφέας καταρχάς εξηγεί ότι ο όρος Αρωμόνους είναι επιστημονικός νεολογισμός, που σημαίνει τον χρήστη του ρωμανικού ιδιώματος της ελληνικής χερσονήσου και αποκαλείται Βλάχος, όπως όλοι οι άλλοι λατινόφωνοι της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Αυτοαποκαλείται δε Αρμάνος, σε αντιστοιχία με τον όρο Αρμανία, με τον οποίο οι Έλληνες των Βυζαντινών χρόνων ονομάζουν την πατρίδα τους (Ρωσοαμερικανός βυζαντινολόγος **Alex A. Vasiliev**). Βέβαια λόγω της αποδημίας των Αρωμόνων έχουμε ποικίλη προσφώνησή τους (π.χ. Τσιντσάροι), ενώ ο όρος Μακεδο-Ρουμάνος θεωρείται αδόκιμος κατά τους **Johanes Kramer, Peter Skok, Sextil Puscariu και G. Murnu**.

Παρόλα αυτά, από το 1978 σύμφωνα με το λήμμα ‘**Μακεδο-Ρουμάνοι**’ στο επιβλητικό βιβλίο ‘**Η Ευρώπη και οι λαοί της**’ της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού, όλοι οι ευρωπαίοι καλούνται να γνωρίσουν τους Αρωμόνους ως Μακεδο-Ρουμάνους. Ο ανώνυμος συγγραφέας του λήμματος αυτού συντάσσεται με την παρωχημένη ιδέα περί καθόδου των Δακών (πολιτικές σκοπιμότητες).

Οι Παραδουνάβιες Ηγεμονίας, δηλαδή (**Βλαχία, Μολδαβία**) στρέφουν τον πατριωτικό οίστρο των υπηκόων τους προς την Μακεδονία και μετονομάζουν τους Αρωμόνους ‘Μακεδο-Ρουμάνους’ για να μην διαταράξουν τις σχέσεις τους με τις δύο υπερδυνάμεις της εποχής (19^ο αιώνα), την **Αυστροουγγαρία** και την **Ρωσία**. Σημειωτέον ότι οι επαναστατημένοι υπήκοοι των Ηγεμονιών διεκδικούν από τις υπερδυνάμεις την **Τρανσυλβανία** και την **Βεσσαραβία** αντίστοιχα.

Εφευρίσκονται έτσι επιχειρήματα σύμφωνα με τα οποία οι Αρωμόνοι δεν έχουν ελληνική καταγωγή.

Πρώτον, ότι δεν υπάρχουν Έλληνες κτηνοτρόφοι. Σφάλονται φοβερά γιατί η ρουμάνικη γλώσσα έχει πολλές λέξεις ποιμενικής ζωής, ελληνικής προέλευσης (**Parahagi, Lozovan**). Ο Ηρακλής δίδαξε στους λαούς της Ευρώπης την εξημέρωση των άγριων ζώων (**Μαρία Παπαγεωργίου, Romulus Vulcanescu**) και η ενασχόληση των αρχαίων Ελλήνων, ιδιαίτερα ορεινών (άρα Βλάχων) μαρτυρείται από αρχαίους συγγραφείς αλλά και σύγχρονους (**Ομηρος, Ησίοδος, Αριστοτέλης, Ξενοφών, Πολύβιος, Στράβων, Αθηναίος, Αιλιανός, Αρριανός, Πλούταρχος, Λουκρήτιος, Βάρρων, Οράτιος, Maul, M. Gyoni, N. Hammond, Θ. Β. Βενιζέλος, Jean Psicharis, Fr. Stahlin, G. Glotz, L. Robert, Y. Bequignon, Α. Δ. Κεραμόπουλος, P. Faure, P. Poesh, Stella Georgoudi, Σ. Δάκαρης, Μ. Γκιόλας κ.ά.**).

Δεύτερον, οι Ρουμάνοι και Αρωμόνοι έχουν το ίδιο εθνωνύμιο. Το επιχείρημα αυτό προκαλεί τα ειρωνικά σχόλια πολλών επιστημόνων (**Pitard, G. Nandris, Coteanu**). Στην ουσία, ο όρος **Romanus** (πρώτιστα ήταν πολιτικό όνομα = κάτοικος της Ρώμης) στην χώρα των Δακών διαδόθηκε για πολύ μικρό χρονικό διάστημα της Ρωμαϊοκρατίας και με την κατάργηση της Δακίας ως Ρωμαϊκής επαρχίας το όνομα αλλοιώθηκε και δήλωνε τον δούλο. Έτσι η πρώτη έννοια (Ρωμαίος πολίτης) διατηρήθηκε μόνο στους Έλληνες του Βυζαντίου με τον όρο Αρμάνος (**Armania του Vasiliev**). Στη Δακία ο όρος **Romanus** σαν εθνικός εμφανίζεται αργότερα στους χρόνους της θρησκευτικής Μεταρρύθμισης από τον Έλληνα διάκονο **Κορέση (Giungla)** και το σημερινό ‘Ρουμανία’ από τον πρώτο Ρουμάνο ιστορικό τον 19^ο αιώνα από τον επίσης Έλληνα **Δανιήλ Φιλιππίδη (καθηγητής Stanescu)**.

Τρίτον, η ρουμανική γλώσσα και η αρωμουνική ταυτίζονται. Σε αυτό το επιχείρημα η ίδια η ρουμανική επιστήμη είναι κατηγορηματική στην ανομοιότητα των δύο γλωσσών (**Procopovici, Iorga, Al Graur, Lozovan** κ.ά.).

Σχετικά με την κάθοδο Δακών που υποστηρίζει η ρουμανική πολιτική (υπέρμαχος ο **Th. Capidan**), η ίδια η ρουμανική επιστήμη πάλι την απορρίπτει με πρώτο τον **T. Papahagi** και μετά τους **Sacerdoteanu, Dragomir** κ.ά.

Επιλέγονται αποσπασματικά χωρία βυζαντινών χρονογράφων, όπως αυτό του **Λαόνικου Χαλκοκονδύλη** (αντικειμενικός ιστορικός), όπου αν διαβάσει κανείς ολόκληρο το κείμενο, θα διαπιστώσει ότι ο ιστορικός δεν είναι σίγουρος για κάθοδο Δακών. Η μοναδική πηγή, που γίνεται λόγος για κάθοδο Δακών είναι ο χρονογράφος **Κεκαυμένος**. Οι Ρουμάνοι καθηγητές Poghirc και Nasturel την χαρακτηρίζουν 'αρκετά αναληθή' και 'αληθινά σκοτεινή'. Αποδεικνύεται μάλιστα πλαστή γιατί όπως επισημαίνουν από τον 19^ο αιώνα και μετά οι **Tomaschec, M.Gyoni, Lemerle, G Gankova Petkova**, έχει την πατρότητά της στην Ρωμαϊκή ιστορία του **Δίωνα Κάσσιου** (155-235μ.Χ.), όπου η κάθοδος αφορά τους **Κοστοβόκους**. Άλλωστε, ο Lemerle σημειώνει ότι ο ίδιος ο Κεκαυμένος δεν θεωρεί τους Βλάχους ξένους αλλά εντόπιους.

Εκείνο μάλιστα που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι ότι πάρα πολλοί επιστήμονες, εκ των οποίων πολλοί Ρουμάνοι, πιστεύουν σε άνοδο Βλάχων προς βορρά (**K. Kadlek, Ovid Densusianu, T. Papahagi, N. Roman, A.Sacerdoteanu, I. Siadbei, Ch. Cotosman, P.Dovid, C.Daicoviciu-A Daicoviciu, Edouard Bourciez, Paul Garde, Henry Bogdan** κ.ά.).

Αυτοχθονία των Βλάχων υποστηρίζουν οι Ρουμάνοι **A.D Xenopol, V. Parvan, T. Papahagi, R. Vulpe, A. Procopovici, Th. Capidan** αλλά και εντοπιότητα στους χώρους όπου τώρα κατοικούν οι **R. Pinon, Wace-Thompson, L. Niederle, Fr. Failer, T. Vukanovic, M. Sivignon, A. Failer** κ.α.

Το ερώτημα είναι εάν το εθνολογικό και γλωσσικό υπόστρωμα των Βλάχων είναι ελληνικό. Μερικοί πιστεύουν ότι είναι ιλλυρικό (**R. Vulpe**- τοπωνύμια) κατά τον μεσοπόλεμο όταν μεσουρανάει ο πανιλλυρισμός), όμως ο ακαδημαϊκός **Al. Graur** προειδοποιεί ότι απαιτείται προσοχή και φρόνηση γιατί η ιλλυρική γλώσσα είναι αμάρτυρη. Επιστήμονες και αρχαίοι συγγραφείς τοποθετούν τον Ιλλυρικό χώρο στα βόρεια της σημερινής Αλβανίας και ακόμα βορειότερα (**I.I. Russu, Lorenzo Bracessi, Angelo Antinorio, Στράβων, M. Carasanin**). Η δε Βουλγάρα **Ljuba Ognenova** αποκαλύπτει ότι η περιβόητη για μισό αιώνα (1898-1959) ως 'ιλλυρική' επιγραφή στα βόρεια της Αλβανίας (περιοχή Σκόδρας) είναι ελληνική και μάλιστα χριστιανική (6^{ου}-7^{ου} μ.Χ. αιώνα).

Ο **Ισίδωρος της Σεβίλλης** (6^{ος} μ.Χ. αι) αποκαλεί όλο το Ιλλυρικό **Craecia** και η παρουσία των Ελλήνων στον χώρο αυτό ιχνηλατείται από επιστήμονες διαφόρων χωρών όπως οι **J. Hatzfeld, L. Robert, P. Digovic, B. Mitrea, A. Gitti, V. Parvan, V.Vinja, M. Nicolanci, M. Parovic-Pesikan, M.Carasanin, G. Woodhead, D. Rendic-Miocevic** κ.ά.

Και μεταπολεμικά υπάρχει αμφισβήτηση ελληνικότητας πληθυσμών του ελληνικού χώρου: Οι Αλβανοί διακηρύσσουν ιλλυρική καταγωγή, παρουσιάζουν εδάφη τους μέχρι τον Αμβρακικό κόλπο και εκφράζονται επιφυλάξεις για τους Μακεδόνες και Ευρυτάνες. Ιδιαίτερα για τους τελευταίους χρησιμοποιείται ως αφορμή το ότι ο Θουκυδίδης αποκαλεί τους Ευρυτάνες 'αγνωστότατους γλώσσαν'. Για όλα αυτά δίνουν τεκμηριωμένες απαντήσεις ο **C. Poghirc, η Fanoula Papazoglou** και ο Άγγλος

Hammond. Ο **C. Poghirc** με διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστημίου του Λένινγκραντ αποδεικνύει την ελληνικότητα της αρχαίας Μακεδονικής διαλέκτου, ενώ ο **Hammond** και η **Papazoglou** θεμελιώνουν την ελληνικότητα των Ηπειρωτών και ξεκαθαρίζουν ότι η προφορά του γλωσσικού ιδιώματος των Ηπειρωτών αλλά και των Ευρυτάνων καθιστούσε αυτό ακατάληπτο περισσότερο ακόμα και από την διαλεκτική διαφορά.

Άλλωστε και οι αρχαίοι ιστορικοί **Πολύβιος**, **Τίτος Λίβιος** ομιλούν για ελληνικότητα του συνόλου των κατοίκων του ελλαδικού χώρου. Μάλιστα σώζεται επιγραφή με την αιτωλική διάλεκτο (με λατινικές επιδράσεις) με σπουδαίο περιεχόμενο, το κείμενο της οποίας κατά τον Robert 'είναι υψίστου ιστορικού ενδιαφέροντος'. (συνεχίζεται)

(Περίληπτική απόδοση από του βιβλίο του Αχ. Λαζάρου 'Ελληνισμός & Λαοί της ΝΑ Ευρώπης, Τόμος Α', σελ. 595-614)

46. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (2) (28-7-2012, 'ΛΑΟΣ')

(συνέχεια) Θα πει κανείς βέβαια: Ωραία! Αποδεικνύεται ελληνικό υπόστρωμα. Τότε γιατί μια τόσο ισχυρή γλώσσα, όπως η ελληνική, να υποχωρεί μπροστά σε μια γλώσσα κατώτερου πολιτισμού(λατινική); Ο συγγραφέας θεωρεί ότι αυτό είναι 'αξιωμα' που απορρίπτεται. Οι καθηγητές **Hertzberg, Mommsen, F. Lot, E. Lozovan, Mihaescu, Benoit** το αποδυναμώνουν.

Με την ρωμαϊκή κατάκτηση Έλληνες για να επιβιώσουν, αλλά και να ικανοποιηθούν φιλοδοξίες τους, αναγκάστηκαν να μάθουν τη λατινική γλώσσα, να 'βλαχοποιηθούν' δηλαδή. Έτσι έχουμε στην ουσία ύπαρξη ελληνορωμαϊκού πολιτισμού, τέτοιου που ο ίδιος ο **Ιούλιος Καίσαρ**, κατά τον **Mommsen**, συνέλαβε το σχέδιο δημιουργίας μιας απέραντης ρωμαιοελληνικής αυτοκρατορίας.

Άλλωστε, η λατινική επικράτησε και σε άλλα μέρη όπου υπήρχε ισχυρό ελληνικό υπόστρωμα (Μασσαλία, Μεγάλη Ελλάδα-Ιταλία), στον δε ελληνικό χώρο ο Ρουμάνος καθηγητής **H. Mihaescu** μελέτησε 900 λατινικές επιγραφές και απέδειξε την ύπαρξη λατινοφώνων, όμως απέφυγε να καθορίσει την καταγωγή τους. Αντιφάσκει όμως αργότερα γιατί σημειώνει ότι στην Ελλάδα δεν συντρέχουν προϋποθέσεις λατινοφωνίας.

Όμως ο μαθητής του αργότερα, **C. Poghirc**, απαριθμεί με ισχυρή τεκμηρίωση και τα μέσα εκλατινίσεως ως εξής: 1) Ο στρατός, 2) Το εμπόριο και οι οικονομικές δραστηριότητες, 3) Η ρωμαϊκή διοίκηση, 4) Η εκχριστιάνιση των Βαλκανίων.

Ο **Poghirc** αναλύει τον πρώτο παράγοντα εκλατινίσεως (στρατός) σε τρεις φάσεις: α) προ Ρωμαιοκρατίας, όπου οι Έλληνες ζητούν βοήθεια (229π.Χ.) από την Ρώμη για να αντιμετωπίσουν τις Ιλλυρικές επιδρομές. Άρα έχουν μια στοιχειώδη εξοικείωση με την λατινική γλώσσα, β) στην αρχή της ρωμαϊκής κατάκτησης (168 π.Χ. και 146 π.Χ.), όπου Έλληνες στρατολογούνται (**praesidia armata**- μαρτυρίες **Τίτου Λίβιου, Διόδωρου**) για την άμυνα της Αυτοκρατορίας και γ) συνεχίζονται επιστρατεύσεις Μακεδόνων και κατά τους ρωμαϊκούς εμφυλίους πολέμους.

Έτσι, με τα βοηθητικά (**auxilia**) τμήματα του στρατού (**Τίτος Λίβιος, Hammond, Oost, Cabanes**) από Ηπειρώτες, με την προτίμηση των αξιόμαχων Μακεδόνων στο ρωμαϊκό στρατό (ονομαστή **5^η λεγεώνα-Δίων Κάσσιος**), την κάλυψη

της ανεργίας των αυτοχθόνων, τα οικονομικά κριτήρια (μείωση φόρων), ο ρωμαϊκός στρατός αποτελεί αληθινή σχολή λατινικής γλώσσας (**N. Iorga, E. Lozovan**).

Οι παλαίμαχοι μετά την αποστράτευσή τους διαδίδουν την οικεία ‘πατρώα’ στο οικογενειακό τους περιβάλλον, καθίστανται δίγλωσσοι, απολαμβάνοντας οικονομικά προνόμια, όπως κλήρος. Οι εύρωστα δε οικονομικές τάξεις των Μακεδόνων αναμειγνύονται στα δημόσια πράγματα των Ρωμαίων, προς ικανοποίηση φιλοδοξιών αλλά και για ασφαλή στήριξη της ρωμαϊκής κυριαρχίας (καθηγήτρια **Papazoglou**). Υπάρχει λατινοφωνία και δίγλωσσία στην ελληνική χερσόνησο, ιδιαίτερα Μακεδονία, Ήπειρο (**Bratianu**) και αυτό επιβεβαιώνεται από επιγραφικό υλικό (**Χατζόπουλος**).

Όσον αφορά στη Θεσσαλία, τμήμα της ρωμαϊκής επαρχίας, **ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**, ο Γάλλος καθηγητής **Bruno Helly** μελετά επιγραφικό υλικό και διαπιστώνει λατινική επίδραση (από τον 1^ο π.Χ. αι) στα ανθρωπωνύμια (π.χ. **Σάλβια, Μάρκος, Σεβήρος** κλπ) και στην καθημερινή ζωή των αυτοχθόνων Ελλήνων. Ο καθηγητής μάλιστα στο πρωτότυπό του γαλλικό κείμενο συνδέει τους εκλατινισμένους με τους επιζώντες **Αρωμούνους-Βλάχους**.

Πολύτιμη πηγή για εκλατίωση Ελλήνων αποτελεί ο σύγχρονος του Ιουστινιανού χρονογράφος, **Ιωάννης Λυδός**, καθηγητής του Πανεπιστημίου Κων/πόλεως, Διοικητής της **Ευρώπης** (τότε Βαλκάνια) και με καλή πρόσβαση στα αρχεία του κράτους. Λέει, λοιπόν, ο καθηγητής μεταξύ άλλων για την Ευρώπη: «...**καίπερ Έλληνας εκ του πλείονος όντας, τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνήν, και μάλιστα τους δημοσιεύοντας...**». Την πληροφορία αυτή του Ι. Λυδού αποτιμούν επακριβώς οι **Lozovan, Poghirc, Dubuisson, Α. Βακαλόπουλος, Κ.Α. Βαβούσκος κ.ά.**, ενώ κατά περίεργο τρόπο ο **H. Mihaescu** απαλείφει από το χωρίο τη λέξη ‘Έλληνας’.

Η παρουσία του εθωνυμίου ‘Έλλην’ παρουσιάζει ενδιαφέρον στο κείμενο του Λυδού για τους Έλληνες χρήστες της λατινικής γλώσσας, οι οποίοι ήδη από τον 3 μ.Χ. αιώνα φέρουν το όνομα ‘Ρωμαίοι (**Pippidi**). Άλλωστε, μέχρι τον 10^ο αιώνα όλοι (και μη εκλατινισμένοι) έφερον το όνομα Ρωμαίοι (**Poghirc**), όταν ο **Κων/νος Πορφυρογέννητος** επιχείρησε διάκριση (Ρωμάνοι = εκλατινισμένοι, Ρωμαίοι = μη εκλατινισμένοι). Στην ουσία ο όρος ‘**Ρωμαίος**’ με τον όρο ‘**Έλλην**’ δεν διαχωρίζονται οριστικά. Ο όρος Βλάχος μαρτυρείται ιστορικά τον 10^ο αιώνα (‘**βλάχοι οδίτες**’, **Μαρτυρία Κεδρηνού**, το 976 μ.Χ.) και άργησε να εμφανισθεί γιατί είναι ετεροπροσδιορισμός από τους Σλάβους μέσω Γερμανών (**Άμαντος**). Επίσης, η σλάβικη επιρροή είναι ασήμαντη στην Ελλάδα (**Petrovici, Randa**) παρά τα όσα είπε ο **Fallmerayer** (συνεχίζεται).

(Περίληπτική απόδοση από του βιβλίο του **Αχ. Λαζάρου** ‘Έλληνισμός & Λαοί της ΝΑ Ευρώπης, Τόμος Α, σελ. 595-614)

47. Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ (τελευταίο) (04.08.2012, ‘ΛΑΟΣ’)

(συνέχεια) Το γεγονός ότι ο Σέρβος **Στέφανος Δουσάν** (1308-1355) ανακηρύχθηκε Αυτοκράτωρ Ελλήνων και Σέρβων με πρωτεύουσα τα Σκόπια και μέχρι την Μεγάλη Βλαχία-Θεσσαλία, υποδηλώνει σαφέστατα την ταύτιση στην ουσία μονόγλωσσων και δίγλωσσων της ευρύτερης Μακεδονίας. Επιπλέον, ο Βυζαντινός χρονογράφος **Παχυμέρης** (1240-1310) βεβαιώνει ότι οι **Μεγαλοβλαχίτες** είναι οι Αρχαίοι Έλληνες των οποίων προίστατο ο Αχιλλεύς.

Γενικά η στάση των Αρωμόνων Βλάχων του Ελληνικού χώρου (Αγώνες στο πλευρό της Αυτοκρατορίας-Μεσαίωνα- Βυζάντιο και μετέπειτα) πηγάζει από την ελληνική τους συνείδηση (καθηγητής **Κουρούσης**) και ο λόγιος συγγραφέας μητροπολίτης **Μυρίων Ματθαίος** (16^{ος} αιώνας) σε ποίημα του καταχωρίζει τα τρία ονόματα με την ίδια έννοια (**Ρωμαίοι-Έλληνες-Γραικοί**).

Αργότερα με την **Pax Ottomanica** οι ελληνικοί πληθυσμοί, που είχαν τραβηχτεί στα ορεινά, επιστρέφουν στα πεδινά και, όταν δημιουργούνται προβλήματα επιβίωσής τους, αποδημούν πάρα πολλοί (μονόγλωσσοι, δίγλωσσοι, πολύγλωσσοι Έλληνες), τονώνοντας την πανάρχαια παράδοση της Διασποράς.

Ο συγγραφέας αναφέρει μια σειρά προσωπικοτήτων, ιδιαίτερα Βλάχων από τον ελληνικό χώρο (κατεξοχήν Ήπειρο, Μακεδονία), που διέπρεψαν στην Διασπορά: **Μιχαήλ Γενναίος** (Ήπειρώτης), **Βασίλειος Λούπος** (Ήπειρώτης), **Νικόλαος Σπαθάρης-Milescu** (Ήπειρος), **Νεκτάριος Τέρπος** (Μοσχοπολίτης, πρόδρομος του αγίου Κοσμά), **Γρηγόριος Κωνσταντινίδης** (Μοσχοπολίτης), **Θεόδωρος Καβαλιώτης** (Μοσχοπολίτης) **Δανιήλ Μοσχοπολίτης**, **Ιωάννης Κωτούνιος** (Βεροιώτης), οικογένεια **Δάρβαρη** (Κλεισούρα Καστοριά) κ.α.

Οι Βλάχοι ήταν και είναι συνειδητοί Έλληνες και όχι εξελληνισμένοι, όπως διατείνονται μερικοί. Η ελληνικότητά τους επιβεβαιώνεται διεπιστημονικά, π.χ καθηγητής του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου **Dusan Popovic** και ο ομόλογός του **Scaric**.

Οι Βλάχοι Μακεδόνες ποτέ δεν διερωτήθηκαν για την καταγωγή τους πριν την ρουμανική παρέμβαση. Αυτή πρώτα εκδηλώνεται στα τέλη του 18^{ου} αιώνα με την γνωστή **Λατινίζουσα Σχολή** στην Τρανσυλβανία με σκοπό τον εκρουμανισμό των αποδήμων. Ο Ρουμάνος ακαδημαϊκός **Ion Coteanu** ομολογεί ότι ο εκρουμανισμός δεν επιτυγχάνεται. Οι Βλάχοι απόδημοι από την Ελλάδα αυτοαποκαλούνται **Γραικόβλαχοι** για να ξεχωρίζουν από τους Βλάχους Ρουμάνους Τρανσυλβανούς. Άλλωστε, αυτόν τον όρο χρησιμοποιεί και ο ευεργέτης **Σίνας** στην αλληλογραφία του με τον Καποδίστρια. Μάλιστα, όπως βεβαιώνει ο **Iorga** από τα πολωνικά αρχεία, οι Μοσχοπολίτες, που αποδημούν στην Πολωνία, δηλώνουν Έλληνες: «**Honoratus Constantinus Tuszynski, Graecus, vinopola, di civitate Moschopolis, in Macedonia oriundus..., die 10 ianuari AD 1780....**».

Εκείνη την περίοδο λόγιοι και επιστήμονες παίρνουν θέση: Ο Μετσοβίτης, Μέγας Δάσκαλος του γένους **Νικόλαος Τζαρτζούλης** υποστηρίζει ότι οι συμπατριώτες του είναι απόγονοι των Αρχαίων Ελλήνων. Ο **Κων/νος Κούμας** (1777-1936), διδάκτωρ δύο Γερμανικών Πανεπιστημίων υποστηρίζει ότι οι Βλάχοι της ελληνικής χερσονήσου είναι «**Έλληνες το γένος**». Ο καθηγητής **Γ. Γ. Παπαδόπουλος** το 1885 βεβαιώνει ότι οι Βλάχοι της ελληνικής χερσονήσου είναι ακραιφνείς Έλληνες, όταν οι Παραδουνάβιες Ηγεμονίες (Βλαχία, Μολδαβία) καταστρώνουν δεύτερη κρατική επέμβαση στην Μακεδονία, παραπλανούν την κοινή γνώμη, αφού αποκαλούν **Μακεδο-Ρουμάνους** τους Βλάχους Μακεδόνες, θέλοντας να τους προσεταιριστούν.

Οι Βλάχοι Μακεδόνες, όμως, ταυτίζονται με τους Έλληνες και οι άλλοι λαοί στην αποδημία τους προσονομάζουν **Κουτσόβλαχους**, που σημαίνει Έλληνες, σύμφωνα με την αποκάλυψη των Ρουμάνων επιστημόνων **Giurescu** και **Nasturel**.

Επίσης, η Ρουμανία, όπως και η γλώσσα της, από διεπιστημονική έρευνα δεν ανήκουν στα Βαλκάνια (**Haikin, Lozovan, Ioan Mitrea**) και η εθνογένεση του ρουμανικού λαού έγινε στην Καρπαθο-δουναβική περιοχή (**Αρχαία Δακία**). Το ίδιο πιστεύει και ο Ρουμάνος επιστήμων-πολιτικός **Iorga**.

Άρα, είναι εσφαλμένη η χρήση του όρου **‘Μακεδο-Ρουμάνοι, νότιος κλάδος του ρουμανικού λαού’** σε λήμμα επίσημου βιβλίου-οδηγού της Ευρώπης (**Ευρώπη και οι Λαοί της**) για τους Βλάχους Μακεδόνες και πολύ σωστά ο καθηγητής **Heinz Richter** απορρίπτει τον χαρακτηρισμό τους ως μειονότητα. Πρόσφατα δε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου **Dextel** (ΗΠΑ) **Χρ. Κατσέτος** προβαίνει σε ακριβή αξιολόγηση με άρθρο του στην εφημερίδα **‘Απογευματινή’**, το 2007, με τίτλο: **«Οι Βλάχοι, ραχοκοκαλιά του Ελληνικού Έθνους»**.

(Περιληπτική απόδοση από του βιβλίο του **Αχ. Λαζάρου** **‘Ελληνισμός & Λαοί της ΝΑ Ευρώπης, Τόμος Α, σελ. 595-614**)

48. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (1) (15-09-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Σημ: Περιληπτική απόδοση **ΠΡΟΛΟΓΟΥ Αχ. Λαζάρου** στο εξαιρετικά επιμελημένο και καλαίσθητα επιβλητικό **‘Εδεσματολόγιο Βλάχων’** της Έφης Γρηγοριάδου, Εκδόσεις **‘Κοχλίας’**, Αθήνα 2006

Βλάχοι ονομάζονται κατά βάση οι χρήστες λατινογενούς γλωσσικού ιδιώματος (βέβαια η λέξη έχει και άλλες έννοιες όπως βοσκός, κτηνοτρόφος, αγροίκος κλπ). Λατινόφωνοι εντοπίζονται ακόμα στα εδάφη της απέραντης άλλοτε ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Επιβιώνουν **Ουαλλοί** στα Βρετανικά νησιά, **Βαλλώνοι** στο Βέλγιο και **Ραιτορωμάνοι** στην Ελβετία. Ο αρχικός τύπος της λέξης γράφεται **Ουόλκαι (Στράβων)** και **Volcae (Ιούλιος Καίσαρ)** και πρόκειται για το εθνώνυμο μιας κέλτικης φυλής, εκλατινισμένης. Στην χερσόνησο του Αίμου, στα Βαλκάνια, κατάντησε σε **Βλαχ** μέσω των Σλάβων και οι Βυζαντινοί χρονογράφοι το ελληνοποίησαν με την προσθήκη της ελληνικής κατάληξης **-ος, -οι**.

Βλάχοι, λοιπόν, λέγονται και οι λατινόφωνοι ελληνικής καταγωγής. Υπάρχουν πολλοί όροι με τους οποίους οι Βλάχοι αποκαλούνται (λόγω γεωγραφικής θέσης περισσότερο), εκείνο όμως που είναι σημαντικό είναι ότι αυτοαποκαλούνται **Αρμάνοι** (πανάρχαιο ελληνικό προθετικό **Α-** και συγκοπή του **ρ(ω)μάνος**). Παράγωγο μάλιστα αυτού είναι το εθνικό όνομα **Αρμανία**, όπως έλεγαν την πατρίδα τους οι Έλληνες των Βυζαντινών χρόνων (**Vasiliev, Ζακυθηνός**).

Η διφυής παρουσία Ελλήνων, ελληνοφώνων και λατινοφώνων επισημαίνεται και επιστημονικά ως Ελληνικός ελληνισμός (**Greek Hellenism**) και ως λατινικός Ελληνισμός (**Latin Hellenism**).

Το πολιτικό όνομα **Romanus, Ρωμάνος**, διασώθηκε στους εκλατινισμένους της Ελβετίας και τους Ελλαδικούς (οι πρώτοι σε ορεινά κρησφύγετα στις Άλπεις, οι δεύτεροι διαβιούσαν συνέχεια στην σφαίρα προστασίας του ανατολικού ρωμαϊκού κράτους). Παντού αλλού το όνομα αυτό κατάντησε να σημαίνει **δούλος**, ακόμα και στις παραδουνάβιες χώρες.

Η σημερινή ονομασία **Ρουμανία** δεν έχει παλιά ρίζα γιατί η χώρα ως ρωμαϊκή επαρχία ονομάζονταν **Δακία** και αυτή εγκαταλείφθηκε από τον **Αυρηλιανό** το 271 μ.Χ, πριν να γεννηθεί ο όρος **Romania** (4ο-5ο μ.Χ.). Δεν υπήρχε ενιαίο εθνικό όνομα και οι κάτοικοι της περιοχής αυτής χρησιμοποιούσαν διαφορετικές ονομασίες περιφερειακές (**μουντεάν, μολντοβεάν, αρντελεάν, μπανατσεάν**). Η καθιέρωση του σημερινού ονόματος έγινε από Έλληνες λογίους [**Κορέσης** από την Χίο, **Δανιήλ Φιλίπιδης** (1750-1832) από το Πήλιο] πολύ αργότερα.

Ο ακαδημαϊκός **A. Philippide** υποστηρίζει την (από τον 7^ο μ.Χ. αιώνα) μεγαλύτερη ένταση της διαδικασίας του αναρωμανισμού των προς βορράν του Δουνάβειος περιοχών με διαδοχικές μετακινήσεις εκρωμαϊσμένων από την χερσόνησο του Αίμου. Ακραιφνείς Ρουμάνοι μάλιστα ασπάζονται τα επιστημονικά του συμπεράσματα και γνωστοποιούν άνοδο από τον νότο προς τον βορρά και με ανακοινώσεις σε διεθνή συνέδρια.

Η διάσωση ή η απώλεια μιας γλώσσας δεν συναρτάται οπωσδήποτε με την πολιτισμική υπεροχή. Έτσι, η χρήση και εκμάθηση της λατινικής από Έλληνες στον ελλαδικό χώρο (Ηπειρος, Θεσσαλία, Μακεδονία κλπ) αλλά και στον ευρύτερο χώρο της χερσονήσου του Αίμου διαπιστώνεται διεπιστημονικά. Τα παρακάτω δείγματα επιστημών παρατίθενται:

I. Γλωσσολογία: Επιστημονικά η γλώσσα δεν χρεώνει εθνότητα (π.χ. ο **Νέγρος** που ομιλεί αγγλικά δεν είναι για αυτό διόλου **Άγγλος**). Έτσι, στην ΝΑ Ευρώπη αυτόχθονες Έλληνες και αυτόχθονοι Γέτες και Δάκες έμαθαν την λατινική, μάλιστα οι Έλληνες πιο μπροστά.

Ο Ρουμάνος καθηγητής **C. Poghirc**, αφού απέδειξε την ελληνικότητα της μακεδονικής διαλέκτου, είναι ξεκάθαρος στο ότι οι σύγχρονοι Βλάχοι στον ελληνικό χώρο είναι εκλατινισμένοι αρχαίοι Έλληνες γλωσσικά και όχι εθνοτικά. Παραθέτει και τους παράγοντες εκλατινίσεως, ιδιαίτερα των Μακεδόνων (**στρατός, εμπόριο και οικονομικές δραστηριότητες, ρωμαϊκή διοίκηση, δημόσιοι δρόμοι, εκχριστιάνιση των Βαλκανίων**).

Στο ελληνικό χώρο υπάρχουν λατινογενή τοπωνύμια, όπως και ελληνογενή και τα γλωσσολογικά φαινόμενα του **ρωτακισμού** και της **κώφωσης** δεν απαντώνται μόνο στην ρουμανική γλώσσα, αλλά και στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους (**A. Θαβώρης** καθηγητής γλωσσολογίας στο πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και Γάλλος καθηγητής πανεπιστημίου Λυών **Bruno Helly**).

Έτσι, κατά τον **Poghirc**, όσα αναφέρθηκαν παραπάνω αρκούν για να αποδείξουν ότι οι Βλάχοι-Αρμάνοι είναι παρόντες στην περιοχή τους κατά τρόπο μόνιμο και αδιάκοπο από την αρχαιότητα έως τις ημέρες μας. Τα δομικά (συντακτικά) στοιχεία της βλαχικής βρίσκονται στην αρχαία ελληνική και αυτά δεν δανείζονται, όπως τονίζει ο Βούλγαρος ακαδημαϊκός **VI. Georgiev**, σε αντίθεση με τις λέξεις που μεταπηδούν εύκολα από γλώσσα σε γλώσσα. Για παράδειγμα, παρατίθενται στοιχεία του αριθμητικού συστήματος του ιδιώματος των Βλάχων και της ρουμανικής, συνοδευόμενα από αντίστοιχα της λατινικής και της αρχαίας δημώδους ελληνικής: Αριθμός **21:** Βλαχική-**unspragíγιντι**, Ρουμανική-**douazeci si unu**, Λατινική-**viginti unus**, Αρχαία δημώδης ελληνική-**εν επι είκοσι** (το βλάχικο **unspragíγιντι** σημαίνει **‘ένα επάνω στο είκοσι’**, δηλαδή ίδιο με το αρχαίο ελληνικό δομικά).

(Το παρόν σημείωμα συμπληρώνεται στο επόμενο δημοσίευμα)

49. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ (2) (22-09-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Σημ: Περιληπτική απόδοση **ΠΡΟΛΟΓΟΥ Αχ. Λαζάρου** στο εξαιρετικά επιμελημένο και καλαίσθητα επιβλητικό **‘Εδεσματολόγιο Βλάχων’** της Έφης Γρηγοριάδου, Εκδόσεις **‘Κοχλίας’**, Αθήνα 2006

Στο προηγούμενο σημείωμα έγινε μια σύντομη αναφορά στους Βλάχους (ετυμολογία λέξης κλπ). Κατόπιν αναφέρθηκε ότι η χρήση και εκμάθηση της λατινικής από

Έλληνες στον ελληνικό χώρο διαπιστώνεται και διεπιστημονικά. Πρώτα έγινε αναφορά στην γλωσσολογία. Ακολουθούνε οι υπόλοιπες επιστήμες:

II. Αρχαιολογία. Από αρχαιολογικά ευρήματα της εποχής του λίθου στην Ήπειρο φαίνεται ο κτηνοτροφικός τρόπος ζωής με τις εποχικές μετακινήσεις (**Περαιβία=Θεσσαλία -> Ήπειρος**), που ακολουθούν οι Βλάχοι. Η ενδελεχής μάλιστα μελέτη χριστιανικών επιγραφών (της ηπειρωτικής πόλης **Φωτικής** και της μακεδονικής αντίστοιχα **Βέροιας**) αποκαλύπτει τις απαρχές του λατινογενούς γλωσσικού ιδιώματος των Βλάχων.

III. Ιστορία. Η μαρτυρία του **Ιωάννου Λυδού** (6ος μ.Χ. αιώνας), ότι δηλαδή καταγράφεται η εθνολογική και δημογραφική υπεροχή των Ελλήνων στα Βαλκάνια, που είναι χρήστες της λατινικής, είναι δεκτή και από διακεκριμένους ειδικούς επιστήμονες της Ρουμανίας (**E. Lozovan, C. Poghirc, I.I. Russu**).

Ο πρώτος Νεοέλληνας ιστορικός **Κ. Κούμας** διακηρύσσει ότι οι Βλάχοι είναι 'Έλληνες το γένος'. Παρόλα αυτά, Έλληνες ερασιτέχνες 'βλαχολόγοι' (**Ν. Γεωργιάδης, Ν. Γιαννόπουλος, Κ. Βλυτσάκης** κ.ά.), ενώ για ασήμαντα πράγματα επικαλούνται τον Κούμα, ομιλούν για κάθοδο Δακών. Ο ακαδημαϊκός **Α. Κεραμόπουλος** μάλιστα τους κατακεραυνώνει, χαρακτηρίζοντάς τους ανιστόρητους νοθευτές της ιστορικής αλήθειας με παιδαριώδη λάθη.

Πράγματι ο χρονογράφος **Κεκαυμένος** ομιλεί για 'κάθοδο Δακών'. Αυτό, όμως, αποσκοπούσε σε διαβολή του πολιτικού του αντιπάλου, του Λαρισαίου Βλάχου **Νικολίτσα**. Άλλωστε, ο Γάλλος ακαδημαϊκός **Paul Lemerle** μας αποκαλύπτει ότι οι Βλάχοι κατά τον Κεκαυμένο είναι αυτόχθονες. Την οριστική αποδυνάμωση αυτής της θεωρίας την δίνουν σήμερα οι πλείστοι των Ρουμάνων επιστημόνων (κατά τον **Nasturel** και τον **Poghirc** η μαρτυρία αυτή θεωρείται 'αρκετά αναληθής' και 'αληθινά σκοτεινή').

Ο Γερμανός **G. Weigand** (μισθωτός της ρουμανικής προπαγάνδας, όπως αναφέρεται σε ρουμανικές εγκυκλοπαίδειες) παρουσίασε τους Βλάχους της Ελλάδας και τους απόδημους τους ως τάχα ιδιαίτερη Βλαχική εθνότητα, γεγονός που διοχετεύεται και σήμερα ακόμα διεθνώς.

Συνεχιστής του μάλιστα στις μέρες μας είναι ο πολύδραστος σπουδαρχίδης **Thede Kahl. Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών ομάδων (ΚΕΜΟ)** ιδρύεται στην Ελλάδα, με συμμετοχή του T. Kahl και με επιδότηση από το ελληνικό δημόσιο, ένα σωματείο που και μόνο οι λέξεις του τίτλου τα λένε όλα. Ο T. Kahl πρωτοστατεί στην 'παρασυναγωγή' της Λάρισας (από το **ΚΕΜΟ**) με θέμα την βλάχικη γλώσσα, όπου δεν καλούνται Έλληνες επιστήμονες παρά μόνο επιστήμονες και αυτονομιστές από έξω, τάχα 'τυχαία' ευρισκόμενοι εκεί. Κινείται δε ελεύθερα στον ελληνικό χώρο ως προκλητικός προπαγανδιστής και η **Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων (ΠΟΠΣΒ)** τον αποδοκιμάζει χαρακτηρίζοντάς τον '**persona non grata**'. Συγγράφει μάλιστα βιβλίο το 2006 γραμμένο στα ρουμανικά (**Ιστορία των Βλάχων**), στο οποίο προπαγανδίζει ότι οι Βλάχοι της Ελλάδας και της Διασποράς αποτελούν εθνότητα άσχετη με τον ελληνισμό. Οι Έλληνες Βλάχοι βροντοφωνούν ότι είναι Έλληνες εκλατινισμένοι, δίγλωσσοι και ο σύγχρονος μας καθηγητής της Ιστορίας του πανεπιστημίου Mannheim **Heinz Richter** επισημαίνει ότι οι Βλάχοι έχουν ελληνική ταυτότητα και από κάθε άποψη είναι Έλληνες.

Στο ίδιο βιβλίο και στο κεφάλαιο για τα **Ζαγοροχώρια**, ο Kahl αμφισβητεί (εκτός από τους εκεί Βλάχους) και την ελληνικότητα των εκεί ελληνοφώνων Ηπειρωτών. Δεν λαμβάνει υπόψη του τα πορίσματα του διακεκριμένου Βούλγαρου ανθρωπολό-

γου **Peter Boen** και του καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών **Θ. Πίτσιου**, όπου μας λένε ότι οι διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες της Ηπείρου χαρακτηρίζονται από κοινούς ανθρωπολογικούς τύπους και την ίδια ανθρωπολογική σύνθεση.

IV. Λαογραφία. Ο λαϊκός πολιτισμός των Βλάχων (ήθη, έθιμα, παραδόσεις κλπ) διαπιστώνεται από ξένους ειδικούς (περιηγητές, επιστήμονες, ερευνητές) ότι είναι καθαρά ελληνικός (**Alan-John B. Wace & Maurice Scott Thompson, Em. Turczynski, Tr. Stoianovich** και άλλοι πολλοί). Η αρχιτεκτονική των Βλάχων (οικίες) κατατάσσεται στον ελληνομεσογειακό τύπο σύμφωνα με τον Σέρβο ακαδημαϊκό και καθηγητή του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου **J. Cvijic**.

Ο καθηγητής του πανεπιστημίου Βουκουρεστίου **T. Papahagi** μας ομιλεί για την συμμετοχή των Βλάχων στη δημιουργία του ελληνικού δημοτικού τραγουδιού και αποδίδει την επίδοσή τους αυτή στην ελληνοβλαχική συνύπαρξη και κατεξοχήν στην διγλωσσία τους (παραδεκτή από ξένους επιστήμονες- **M. Gyoni**). Οι Βλάχοι, μας λέει, προτιμούν το ελληνικό στίχο γιατί η ελληνική γλώσσα έχει εκφραστική ευλυγισία, λεκτικό πλούτο έναντι του ατροφικού βλαχικού ιδιώματος, το οποίο το παρομοιάζει με 'υδροχαρές φυτό σε ελληνικά νερά'.

Ο Ρουμάνος λαογράφος **Paunescu** ερευνώντας τα δημοτικά τραγούδια των Βλάχων στη Δοβρουτσά (γνωστή μετανάστευση Ελλήνων Βλάχων εκεί στον μεσοπόλεμο), ζητώντας από βλαχοπούλες βλάχικο τραγούδι, έμεινε κατάπληκτος στο άκουσμα δημοτικού τραγουδιού στην ελληνική γλώσσα.

Η μουσικολόγος του ΑΠΘ **Αθηνά Κατσανεβάκη** στην διδακτορική της διατριβή, διαπιστώνει αρχαιοελληνικό μουσικολογικό υλικό στα βλαχόφωνα τραγούδια και τονίζει ότι η ύπαρξη ελληνοφώνων τραγουδιών στη μουσική παράδοση των Βλάχων δεν πηγάζει από μια εξωτερική επιρροή, αλλά, όπως δείχνουν τα δεδομένα, από την ίδια τους την καταγωγή (ελληνική).

Ωστόσο, ακόμα και στις ημέρες μας κυκλοφορούνται συλλογές βλάχικων τραγουδιών ως μεταφράσεις (συντηρημένα προϊόντα προπαγάνδας.). Όσον αφορά στον χορό, στα βλαχοχώρια της Πίνδου οι ομαδικοί τελετουργικοί χοροί είναι ακόμα ζωντανοί και αποτελούν μέρος της αδιάσπαστης ενότητας λόγου-μέλους-κίνησης, χαρακτηριστικής μόνο του ελληνικού χώρου από τους αρχαίους χρόνους (Ομηρικά έπη) μέχρι σήμερα. Ο διάσημος Ελβετός εθνομουσικολόγος **Samuel Baud- Bovy** δηλώνει: «Όπως η ανθρωπολογία έτσι και η εθνομουσικολογία επιβεβαιώνει ότι οι Σλαβόφωνοι και οι Ρωμανόφωνοι στην απόλυτή τους πλειονότητα είναι απόγονοι αυτόχθονος πληθυσμού».

V. Εθνική συνείδηση. Αυτό που είναι καθοριστικό εθνότητας ενός πληθυσμού είναι η εθνική του συνείδηση. Η συνείδηση των Βλάχων είναι ελληνική (το ομολόγησε και ο ίδιος ο **Weigand**). Ωστόσο, στις ημέρες μας υπάρχουν αρκετοί που επιθυμούν να εντάξουν τους Έλληνες Βλάχους σε καθεστώς μειονότητας (**Thede Kahl, μισέλληνες πράκτορες, KEMO, ΕΛΙΑΜΕΠ** κλπ). Παρόλα αυτά, οι Βλάχοι δηλώνουν έμπρακτα την ελληνική συνείδηση τους, όπως το έκαναν στο παρελθόν με πολλούς τρόπους και ιδιαίτερα με τους εθνικούς τους αγώνες.

50. BENIAMIN EK TOYΔEΛAΣ KAI H ΦΘΙΩΤΙΚΗ ΒΛΑΧΙΑ (1) (08.10.2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Ο **Βενιαμίν** κατάγεται από την **Τουδέλα** Ισπανίας, είναι εβραϊκής καταγωγής και έζησε τον 12^ο αιώνα. Είναι διάσημος για την Έκθεση του σχετικά με τους Εβραίους σε Ευρώπη, Ασία, Αφρική (διάρκειας 13 ετών). Η περιήγηση του είχε περισσότερο επιστημονικό ενδιαφέρον για τους ομόθρησκούς του με πρακτικό σκοπό: Λόγω των διώξεων που οι Εβραίοι υφίσταντο στην Ισπανία, επιζητούσαν να καταφύγουν αλλού, έτσι χάρη στις διαπιστώσεις του Βενιαμίν κατέφυγαν στο Βυζάντιο (στην Ελληνική χερσόνησο και τον Μικρασιατικό Ελληνισμό), όπου τα πράγματα ήταν καλύτερα για αυτούς.

Στο έργο του αναφέρεται για πρώτη φορά ο όρος **Βλαχία**, έτσι ο Βενιαμίν συμβάλλει στην ιστορική γεωγραφία και εθνολογία, ταυτόχρονα όμως ορισμένες αμφιλεγόμενες παρατηρήσεις του ελέγχονται.

Ο όρος **Βλάχος** αναφέρεται πρωτύτερα από τον **Γ. Κεδρηνό** τον 10^ο αιώνα, ο όρος **Μεγάλη Βλαχία** της Θεσσαλίας από τον **Νικήτα Χωνιάτη** τον 12^ο αιώνα και ο όρος **Μεγαλοβλαχίται** από τον χρονογράφο **Παχυμέρη** τον 13^ο αιώνα, ο οποίος τους θεωρεί απόγονους των **Αρχαίων Ελλήνων** των οποίων προίστατο ο **Αχιλλεύς** του Τρωϊκού πολέμου.

Η περικοπή του Βενιαμίν για την **Φθιωτική Βλαχία** καταχωρίζεται αυτούσια ή σε μετάφραση, συνηθέστερα δε παραποιημένη, από πολλούς συγγραφείς. Αρκετοί επίσης προβαίνουν σε σχολιασμό, που κατά κανόνα είναι ολότελα ανεδαφικός και παραπλανητικός. Στην αρχή ο συγγραφέας (**Α. Λαζάρου**) αναφέρει τους **Ι. Λαμπρίδη, Berard, Poukeville, Βορτσέλα, Wace-Thompson, Λάμπρο, Κεραμόπουλο, Σιμόπουλο**.

Ωστόσο, θα πρέπει να καταγράψουμε την επίμαχη περικοπή του Βενιαμίν, η οποία έχει ως εξής (**Κυριάκου Σιμόπουλου, ‘Ξένοι Ταξιδιώτες στην Ελλάδα’ 333 μ.Χ.-1700 μ.Χ., Αθήνα 1927, σελ. 223**): «Εδώ βρίσκονται [στο **Sinon Potamo** ή **Ζητούνι**] τα σύνορα της Βλαχίας, που οι κάτοικοι ονομάζονται Βλάχοι. Είναι αλαφροί και γρήγοροι σαν ζαρκάδια και κατεβαίνουν από τα βουνά στους ελληνικούς κάμπους για ληστεία και αρπαγές. Κανείς δεν ρισκινδυνεύει πόλεμο μαζί τους, ούτε μπορεί να τους υποτάξει γιατί τα καταφύγιά τους είναι απρόσιτα κ’αυτοί μονάχα γνωρίζουν τους δρόμους. Δεν είναι Χριστιανοί, ούτε Εβραίοι. Τα ονόματά τους είναι εβραϊκά. Μερικοί μάλιστα αποκαλούν τους Εβραίους αδελφούς. Όταν συναντήσουν Ισραηλίτη, τον ληστεύουν αλλά δεν τον σκοτώνουν, όπως κάνουν με τους Έλληνες».

Ο Σιμόπουλος συνοδεύει την περικοπή με δυο σημειώσεις. Στη **πρώτη** μάλιστα, μεταξύ άλλων, αναφέρει τον **Πουκεβίλ**, ο οποίος θέλει τους Βλάχους να κατεβαίνουν σαν χείμαρρος από τις οροσειρές του Αίμου και της Ροδόπης. Κατά τον συγγραφέα (**Α. Λαζάρου**) ο Σιμόπουλος θα έπρεπε να σχολιάσει τα λόγια του Πουκεβίλ γιατί αλλιώς διαιωνίζει την υπάρχουσα σύγχυση για την προέλευση των Βλάχων. Διότι ο όρος **‘Βλάχος’** σήμαινε τον λατινόφωνο, υπήκοο της απέραντης Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (**Ουαλία, Βέλγιο, Δακία, Ιλλυρία, Βουλγαρία, Ελλάδα** κλπ). Έτσι. Ο Πουκεβίλ συγχέει τους Ασανίδες Βλάχους του Αίμου της βόρειας Θράκης με τους Βλάχους της Ηπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας κλπ, τους αυτόχθονες δηλαδή εκλατινισμένους, όπως αποδεικνύουν επιγραφές και το νεολατινικό τους ιδίωμα επάνω σε ελληνικό υπόστρωμα κλπ.

Η **δεύτερη** σημείωση του Σιμόπουλου είναι εύστοχη. Η εικασία του Ραββίνου Βενιαμίν, λέει ο Σιμόπουλος, είναι αφελέστατη. Θεωρεί τους ληστές εβραϊκής καταγωγής, επειδή δεν σκοτώνουν τους ομοφύλους τους, ενώ σκοτώνουν τους Έλληνες! (Συνεχίζεται)

(Περίληπτική απόδοση από τον Γιάννη Τσιαμήτρο από το τετράτομο του Α. Λαζάρου 'Ελληνισμός & Λαοί της ΝΑ Ευρώπης τόμος Α', 447-465)

51. BENIAMIN EK TOYΔΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Η ΦΘΙΩΤΙΚΗ ΒΛΑΧΙΑ (2) (16.10.2012, 'ΛΑΟΣ')

(Συνέχεια από το προηγούμενο) Άλλοι σύγχρονοι ερασιτέχνες, ακόμα και καθηγητές Πανεπιστημίου, παραποιούν ακόμα και τα σχόλια των συγγραφέων, που έγραψαν για την επίμαχη περικοπή του Βενιαμίν. Για παράδειγμα, ο **Αδαμαντίου Αδαμαντίου** σε άρθρο του ομιλεί για περιέργη και μυστηριώδη φυλή (Βλάχοι), που βρίσκονται στην Πίνδο! Όλα αυτά επιφέρουν μεγάλη εθνική βλάβη, ιδίως όταν προορίζονται για το ευρύτερο αναγνωστικό κοινό.

Ο ακαδημαϊκός **Α. Κεραμόπουλλος** εξετάζει με προσοχή τις εντυπώσεις του Βενιαμίν και θεωρεί αφελή τα συμπεράσματά μερικών ότι οι Βλάχοι δεν είναι Έλληνες, επειδή εφόνευαν τους Έλληνες των πεδιάδων και ότι είναι Εβραίοι επειδή είχαν εβραϊκά ονόματα. Τα ονόματα, ωστόσο, είναι χριστιανικά εβραϊκής προέλευσης και δεικνύουν την πρόιμη εκχριστιάνιση τους, μας λέει ο Α. Λαζάρου.

Ο Ρουμάνος **N. Iorga**, αποσκοπώντας στην ενίσχυση της θεωρίας περί καθόδου Βλάχων από Δακία (Ρουμανία) ανακαλύπτει περιέργως στους Βλάχους της Λαμίας δοξασίες της αιρέσεως των **Βογομίλων** (αυτή η αίρεση είχε διαδοθεί στην Δακία). Πολλοί χρησιμοποιούν την περικοπή του Βενιαμίν ως αποδεικτικό στοιχείο ότι οι 'Βλάχοι δεν έχουν θρησκευτική πίστη'. Αυτό χρησιμοποιείται από ξένους για αποξένωση των Βλάχων από τον Ελληνισμό. Αλλά και Έλληνες συγγραφείς (**Γιαννόπουλος, Γεωργιάδης**) παρασύρονται από την περικοπή του οδοιπορικού και ανάγουν την εκχριστιάνιση των Βλάχων μετά τον 12^ο αιώνα. Όλοι αυτοί, αγνοούν φαίνεται, επισημαίνει ο Α. Λαζάρου, ότι οι Βλάχοι ήταν ορθόδοξοι, βαθύτατα θρήσκοι και χρησιμοποιούν στο γλωσσικό τους ιδίωμα χριστιανική ορολογία, μαρτυρία αδιάψευστη της πρόιμης αποδοχής του χριστιανισμού. Η εκχριστιάνιση δίγλωσσων Ελλήνων, δηλαδή Βλάχων, σύμφωνα με μαρτυρικές επιγραφές είναι δεδομένη ήδη από τον 5^ο αιώνα. Στην **Φωτική** της Ηλείου, όπου ο επίσκοπος **Διάδοχος** με την προφορική και γραπτή δίγλωσσία του, επιβεβαιώνει εκλατίνιση Ελλήνων (**Χατζόπουλος**). Ο **Taillez** μάλιστα αποδεικνύει εκχριστιάνιση των δίγλωσσων του ελληνικού χώρου από τους χρόνους του **Αποστόλου Παύλου**. Ως προς την ακρίβεια της μαρτυρίας του Βενιαμίν, κατά την οποία το **Ζητούνι** (Λαμία) είναι το νότιο όριο της Βλαχίας, οι απόψεις δίστανται. Ωστόσο, ο καθορισμός των ορίων της **Φθιωτικής Βλαχίας** δεν έγινε ακόμα διότι χρειάζεται περισσότερη επιστημονική έρευνα. Γενικά περισσότεροι είναι οι Ρουμάνοι επιστήμονες, οι οποίοι δεν υποστηρίζουν κάθοδο Δακών (**T. Papahagi, Sacerdoteanu, Dragomir** κλπ) μάλιστα δε ειδικοί Ρουμάνοι ομολογούν άνοδο Βλάχων από νότο προς βορρά πέραν του Δούναβη (**C. Daicoviciu, H. Daicoviciu, Densusianu** κλπ). Άλλωστε, λατινοφωνία αυτόχθονων πληθυσμών, δηλαδή Βλάχων, επιτελείται πρώτα στον νότο και μετά στον βορρά και αυτό είναι ιστορικά αποδεδειγμένο. Επιπλέον, Ρουμάνοι επιστήμονες (**Condurachi, Parvan, Banescu** κλπ) σημειώνουν έντονη την ελληνική παρουσία στην Δακία από την μυκηναϊκή εποχή αλλά και μετέπειτα την αναγνώριση της ελληνικής πολιτιστικής συμβολής, τόσο στη ρωμαϊκότητα των Δακών όσο και στη ρουμανικότητα των επιγόνων τους.

Όλα αυτά αποτελούν καρπούς ρουμανικής επιστημονικής έρευνας, όμως οι Ρουμάνοι πολιτικοί και εθνικιστές καταφεύγουν στις προπολεμικές πάλι μεθόδους, ενώ ούτε γεωγραφικά, ούτε ιστορικά δεν ανήκουν στα Βαλκάνια. Φθάνουν δε στο σημείο μερικοί (**Beldiceanu, Nasturel**) να αποκαλούν Ρουμάνους, κατοίκους της Εύβοιας, με βάση το ότι φέρουν το επώνυμο 'Βλάχος», ενώ πρόκειται για κοινώς βοσκούς. Το επιχείρημα ότι κτηνοτρόφοι ήταν μόνο αυτοί της Δακίας αναιρείται από τους επιστήμονες και ιδιαίτερα από τον Ούγγρο Ρωμανιστή **Gyoni**, ο οποίος αποδεικνύει κτηνοτροφικές επιδόσεις των Ελλήνων από τους αρχαιότερους χρόνους (**Όμηρο** κλπ).

Άρα καθίσταται σαφές ότι η περικοπή αυτή δεν μας δίνει ασφαλή και επαρκή στοιχεία για τη προέλευση και καταγωγή των Βλάχων.

(Περιληπτική απόδοση από τον Γιάννη Τσιαμήτρο από το τετράτομο του Α. Λαζάρου *Ελληνισμός & Λαοί της ΝΑ Ευρώπης*, τόμος Α', 447-465)

52. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΑ ΚΑΙ ΒΛΑΧΟΙ (25-10-2012, 'ΛΑΟΣ')

Από το τίτλο και μόνο κανείς αναρωτιέται: Βλάχοι και ναυτιλία τι σχέση μπορούν να έχουν; Και όμως έχουν. Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή.

Οι ναυτιλιακές επιδόσεις των Ελλήνων στο διάβα των αιώνων είναι γνωστές. Εάν μάλιστα κανείς προσφύγει στην ιστορία θα αποκαλυφθεί ότι η Θεσσαλία είναι η κοιτίδα της ελληνικής ναυτιλίας. Στις ακρογιαλιές του Παγασητικού κόλπου (**Ιωλκός**) ναυπηγείται η «**Αργώ**» και ξεκινάει η φημισμένη Αργοναυτική εκστρατεία. Θα μάθει επίσης ότι οι Έλληνες των άγονων και ορεινών τόπων ξενιτεύονται από την **Αθαμανία** (γειτονική των Τρικάλων περιοχή), τον Ασπροπόταμο, ο δε γιος του Φρίξου, ο **Άργος** (εξού και «Αργώ») ο πρώτος ναυπηγός του κόσμου, κατάγεται από την Πίνδο.

Ακόμα και ο **Όμηρος** αναφέρει την ναυτιλιακή τάση των Θεσσαλών (280 σκάφη στον τρωικό πόλεμο) και κατά τον **Π. Βασιλείου** δεν απουσιάζουν τότε και οι ορεινοί πληθυσμοί της Δ. Θεσσαλίας (ο αρχηγός των **Δολόπων Φοίνικας** υπό τον **Αχιλλέα** της Φθίας με 50 πλοία). Είναι χαρακτηριστικό ότι ο χρονογράφος **Παχυμέρης** μετά από αιώνες τους άνδρες του Αχιλλέα τους αποκαλεί Μεγαλοβλαχίτες από το μεσαιωνικό όνομα της Θεσσαλίας Μεγάλη Βλαχία. Συμμετέχουν και οι **Περραιβοί** (Βόρεια Θεσσαλία), που σύμφωνα με του Γάλλο αρχαιολόγο **Br. Helly** και τον ακαδημαϊκό **Α. Κεραμόπουλο** εκλατινίζονται και επιβιώνουν ως Βλάχοι και έχουν σχέση με τα Ευρυτανικά Άγραφα (**Γουνεύς** από την **Κύφο**).

Ηπειρώτες συμμετέχουν σε πολλές εκστρατείες και μάχες (**Ναυμαχία** Σαλαμίνας, Εκστρατεία του **Πύρρου** στη Δύση και **Μ. Αλεξάνδρου** στην Ανατολή) και έχουν δυο μεγάλα ναυτιλιακά κέντρα, την **Απολλωνία** και **Επίδαμνο** (Δυρράχιο) επί ρωμαιοκρατίας.

Και επί τουρκοκρατίας οι Βλάχοι, που πρωτοστατούν στον κλεφτοαρματολισμό, όταν οι καιροί δεν τους ευνοούν στη στεριά, συνεχίζουν στη θάλασσα (π.χ. **Γκέκας**, **Λαζαίοι** και **Νικοτσάρας** από το Λιβάδι Ολύμπου). Ο Κασομούλης στα απομνημονεύματά του αναφέρει ότι ο Νικοτσάρας και οι Λαζαίοι έχουν 700 πολεμιστές, πεζοναύτες, όπως θα λέγαμε σήμερα, οι οποίοι διαπρέπουν στους αμφίβιους αγώνες τους μέχρι και την Χαλκιδική και προβληματίζουν σοβαρά τον **Σουλτάνο**. Οι αγώνες αυτοί τεκμηριώνονται και από τα δημοτικά τραγούδια τα οποία είναι γεμάτα από τις λέξεις 'θάλασσα' και 'καράβια' (**Ν. Πολίτης... να βγουν τα κλεφτοκάρβα, πόχουν τους κλέφτες μέσα...**). Ο αγώνας του διάσημου καπετάνιου Νικοτσάρα από το Λι-

βάδι Ολύμπου θεωρούνται από τον **Γ. Αλεξάνδρου Λαυριώτη** ‘το προανάκρουσμα της μεγάλης Επανάστασης του 1821’.

Οι Βλάχοι πρωτοπορούν στη ελληνική παιδεία και στην ναυτική παιδεία στο νεοσύστατο νεοελληνικό κράτος. Επί της πρωθυπουργίας του Βλάχου από το Συρράκο, **Ιωάννη Κωλέττη**, η πρώτη ναυτική σχολή της Ελλάδας αναγείρεται κατόπιν επιμονής του συμπατριώτου και πολυσπούδαστου **Λεωνίδα Παλάσκα**, ο οποίος συμβάλει τα μέγιστα στον εκσυγχρονισμό του ελληνικού ναυτικού.

Ο Γάλλος περιηγητής **Πουκεβίλ** αναφέρει ότι οι Γάλλοι έχουν εγκαταστήσει εμπορικό σταθμό στο Μέτσοβο από τους χρόνους του Λουδοβίκου του ΙΔ και γενικά το εμπόριο των βλαχοχωριών της Πίνδου γίνεται στα παράλια της Μεσογείου με ελληνικά καράβια. Η οικογένεια **Τοσίτσα** από το Μέτσοβο έχει εφοπλιστικό έμβλημα στα 1820, το οποίο εικονίζει ιστιοφόρα και πύργους, πράγμα που καταδεικνύει ότι ήταν οι ίδιοι πλοιοκτήτες και κυβερνήτες των πλοίων τους στον εμπορικό οίκο, που είχαν στο **Λιβόρνο** Ιταλίας (**Γ. Πλατάρης**). Ο Γάλλος **V. Berard** αναφέρει χαρακτηριστικά ότι το Δυρράχιο παραμένει κουτσοβλαχικό λιμάνι παρά τα ναύαγια που συνέβησαν και οι Βλάχοι αποκαλούν τους εαυτούς τους Έλληνες. Οι Βλάχοι επίσης αξιοποιούν και τους μεγάλους ποταμούς ως οδούς για το διαμετακομιστικό εμπόριο (π.χ. **Δούναβης** με τα ατμόπλοια του Μοσχοπολίτη Βλάχου πάμπλουτου **Σίνα**).

Τέλος ο **Δάρβαρις** από τη Βλαχοκλεισούρα συμπράττει στη σύνταξη ενός είδους καταστατικού για τους συνεταιρισμούς της ναυτικής εμπορίας και την σπουδαιότητα αυτών των ναυτικών συνεταιρισμών αξιολογεί με θαυμασμό ο Γάλλος **A. Boulanger**.

53. Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟΣ ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ (1) (03-11-2012, ‘ΛΑΟΣ’)

Όλοι οι νομοί Θεσσαλίας έχουν συμβάλει στην επαλήθευση της ελληνικότητας των Βλάχων. Πρώτα τα Τρίκαλα προηγούνται χρονικά, αφού ο Μέγας διδάσκαλος του γένους **Νικόλαος Τζαρτζούλης**, Μετσοβίτης, δίδαξε εκεί και «υπεστήριξε ότι οι συμπατριώτες του ήταν απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων».

Την Καρδίτσα εκπροσωπεί ο ιστορικός **Γ. Καλοκαιρινός**, από τον Άγιο Γεώργιο, κάτοχος 7 γλωσσών και με σπουδές στο εξωτερικό. Σε μελέτημά του με τίτλο «**Οι Κουτσόβλαχοι και το γλωσσικό των ιδίωμα**», σκιαγραφεί με επιτυχία «το ελληνολατινικόν γλωσσικό ιδίωμα, όπερ εξακολουθεί να είναι απλώς η οικιακή γλώσσα μέχρι σήμερα, ίδια στα ΝΔ της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας...». Γράφει ακόμα: «Ούτοι πλην της γλώσσης, κατά τα λοιπά είνε γνήσιοι Έλληνες, έχουσιν ακμαίον το ελληνικόν αίσθημα, αλώβητα τα πάτρια, την θρησκευτικήν και ελληνικήν συνείδησιν ανεπηρέαστον, τον έρωτα προς την ελληνικήν παιδείαν και την αφοσίωσιν ακραιφνήν προς την κλασσικήν Ελλάδα... Φέρουσιν άπαντα τα φυλετικά ιδιώματα του ελληνικού χαρακτηρισμού, της ιδιοφυίας και της ελευθεριότητος μετά της προς την εμπορίαν κλίσεως και μετά της προς την γενέτειραν πατρίδα διαπύρου αφοσιώσεως...»

Ο Βόλος ανέδειξε τον **Απόστολο Βακαλόπουλο**, καθηγητή του ΑΠΘ, αποδέκτη της επιστημόσεως του Βυζαντινού Χρονογράφου Ιωάννου Λυδού, 6^{ου} αιώνα μ.Χ., κατά τον οποίο οι Έλληνες στην Ευρώπη (έτσι ονομάζει την Βαλκανική), υπερτερούσαν δημογραφικά των άλλων λαών, αλλά «(κοντά στα ελληνικά) μιλούσαν λατινικά, ήταν δηλαδή λατινόφωνοι ή και δίγλωσσοι...), είχαν γίνει Βλάχοι, δοθέντος ότι παρωταρχικά Βλάχος σημαίνει λατινόφωνος.

Λαρισαίος είναι και **Κωνσταντίνος Κούμας**, μέγας διδάσκαλος του Γένους, αναγνωρισμένος πρώτος Νεοέλληνας ιστορικός με πολλαπλές και επιτυχείς σπουδές στο Εξωτερικό, Γερμανία, όπου αναγορεύεται διδάκτωρ δύο πανεπιστημίων και αντεπιστέλλον μέλος των Ακαδημιών Μονάχου και Βερολίνου. Σε σύνθετο και πολύτομο σύγγραμμά του, με τίτλο 'Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων' ΙΒ, Βιέννη 1832, σελ. 531, αναπτύσσοντας διεξοδικά την εξάπλωση της λατινικής γλώσσας επί Ρωμαιοκρατίας συμπεραίνει λατινοφωνία Ελλήνων, γέννηση Βλάχων στην ελληνική χερσόνησο, οι οποίοι είναι 'Έλληνες το γένος'. Όμως δεν αρκείται εκεί και προβαίνει σε πρόσθετη ουσιαστική και σαφή σημείωση: «Συμπεριφέρονται αδελφικώς με τους Γραικούς ως Γραικοί και δεν δείχνουν ούτ' εκείνοι ούτε ούτοι καμμίαν εθνικήν διαφοράν προς αλλήλους, καθώς τωόντι είναι αμφοτέροι οι λαοί μίας πατρίδος τέκνα, και των αυτών προγόνων απόγονοι» .

Έχουν μεγάλη σημασία οι απόψεις του Κ. Κούμα (1777-1836) γιατί αυτός έζησε πριν από την έναρξη της Ρουμανικής προπαγάνδας. Έτσι ο συγκεκριμένος επιστήμονας εξέφρασε τη αλήθεια αβίαστα χωρίς να θέλει να αποδείξει κάτι.

Η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου** σε πρόσφατο σύγγραμμά της με τίτλο '**Η Ρουμανική προπαγάνδα στο βιλαέτι Ιωαννίνων και στα βλαχόφωνα χωρία της Πίνδου τ.Α'** (μέσα 19^{ου} αι.- 1900) σελ. 22, σημειώνει: «Τη θέση αυτή, που διατύπωσε πρώτος ο **Κων. Κούμας**, **Ιστορία ανθρωπίνων πράξεων** τ.12 Βιέννη 1832 σ. 530-531, υποστηρίζει σθεναρά κι ο **Απ. Ε. Βακαλόπουλος**, **Ιστορία του Ν. Ελληνισμού τ. 1 Θεσ/νική β' εκδ. σ. 35 κ εξ.**, επαναβεβαιώνει με σθεναρά επιχειρήματα ο **κ Λαζάρου** (**Η Αρωμουνική** σ. 91-114), καθώς και η **Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου** (**Συμβολή στην έρευνα για την εθνολογική κατάσταση της Μακεδονίας πριν από τους βαλκανικούς πολέμους Δωδώνη** τευχ. Α' τ. 20, 1991, σ 351) (συνεχίζεται).

[Πηγή: (**Η Αλήθεια για τους Βλάχους και ανεπίτρεπτος εφησυχασμός**, **Α. Λαζάρου**, Αθήνα 2002, Επιμέλεια Έκδοσης: «Μωριάς»-Θόδωρος Κ. Τρουπής)]

54. Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟΣ ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ (2) (10-11-2012, 'ΛΑΟΣ')

(συνέχεια από το προηγούμενο σημείωμα). Ο επίτιμος καθηγητής του ΑΠΘ Α. Βακαλόπουλος επανέρχεται με μεταγενέστερο σύντομο μελέτημά του με τίτλο «**Ο γλωσσικός εκλατινισμός των κατοίκων της Ηπειρωτικής Ελλάδας**», **Ιστορία της Μακεδονίας από τα προϊστορικά χρόνια ως το 1912**, ΕΜΣ, Θεσ/νική 1983 σελ. 49-50. Παραδέχεται ότι «την άποψη του εκλατινισμού των εντόπιων ελληνικών πληθυσμών τη διατύπωσε πριν 150 χρόνια κιόλας ο πρώτος Νεοέλληνας ιστορικός, ο Κων. Κούμας με απλούς και πειστικούς συλλογισμούς, αλλά το έργο του δεν μελετήθηκε έκτοτε συστηματικά και οι παρατηρήσεις του πέρασαν απαρατήρητες και ανεκμετάλλευτες».

Επίσης ο καθηγητής της γλωσσολογίας και πρύτανης του πανεπιστημίου Αθηνών **Γ. Μπαμπινιώτης**, αξιολογώντας τον **κ Α. Λαζάρου**, λέει μεταξύ άλλων τα εξής: «ο **κ Λαζάρου** είναι ο πρώτος μελετητής, ο οποίος από ιστορικής πλευράς συστηματοποιεί τα μέχρι τούδε λεχθέντα, συμπληρώνει και αποδεικνύει βάσει ισχυράς επιχειρηματολογίας την άλλοθεν υποστηριχθείσαν ελληνικότητα της καταγωγής των Αρωμόνων».

Έτσι το **Ψήφισμα** (βλ. Ελευθεροτυπία, 28-08-2000), που υπογράφουν **30 Βλαχογενείς Δήμαρχοι**, δικαιολογείται απόλυτα. Στο ψήφισμα αυτό οι Δήμαρχοι βροντοφωνούν. «Είμαστε Έλληνες, όχι μειονότητα». Ταυτόχρονα με θάρρος «καταδικάζουν κάθε είδους δραστηριότητες, που οδηγούν στην κατασκευή ανύπαρκτων μειονοτήτων». Αρνούνται σε οποιονδήποτε το αυθαίρετο δικαίωμα να ετεροπροσδιορίζει τους βλαχόφωνους έμμεσα ή άμεσα, συζητώντας σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο, τη στιγμή που οι ίδιοι δεν αυτοπροσδιορίζονται ως μειονότητα, και καταδικάζουν σκοπιμότητες του **Κ.Ε.Μ.Ο.**, το οποίο παρουσιάζει το βλαχικό λατινογενές ιδίωμα ως μειονοτική γλώσσα, θέτοντας ευθέως θέμα ύπαρξης βλαχικής μειονότητας στην Ελλάδα». Προ πάντων δε «προειδοποιούν ότι θα αντιδράσουν δυναμικά».

Αυτό συνέτησε αμέσως αρμοδίους και παρετρεχάμενους ευρωδίαιτους! Προειδοποιητικές διακηρύξεις υπήρξαν και από μέρος της Πανελλήνιας τότε **Ένωσης Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων**, ενώ η γλώσσα της Ανακοίνωσης **ΟΑΣΠΕ (Ομοσπονδίας Ασπροποτάμιων Συλλόγων Πολιτισμικής Ενότητας)** τσακίζει κόκκαλα: «Καταγγέλει και ταυτόχρονα εκφράζει την αντίθεσή της σ' αυτό του είδους μεθοδεύσεις του **Κ.Ε.Μ.Ο.**, που μαζί με ορισμένους 'αιθεροβάμονες' από το εσωτερικό, περίπου 15 άτομα όλοι κι όλοι, προσπαθούν έμμεσα να περάσουν την άποψη, ότι οι Βλάχοι είναι μειονοτική ομάδα...».

Εξαιρετικά ελπιδοφόρες είναι και ελεύθερες γραφές μη Βλάχων όπως του επιφανούς Θεσσαλού Δημοσιογράφου **Αντώνη Καρκαγιάννη**, ο οποίος σε άρθρο του συμυκνώνει τις απόψεις του στο εξής: «Αν οι Βλάχοι αποτελούν 'μειονοτική' ομάδα', τότε ποια άλλη ομάδα δεν είναι (**Καθημερινή, 28 Ιουλίου 2001, 20**).

Σπουδαία παρέμβαση έκανε και ο Γερμανός καθηγητής του πανεπιστημίου Mannheim **Heinz Richter**, ο οποίος και στην χώρα του αλλά και στην Αθήνα διακήρυξε την ελληνικότητα των Βλάχων τονίζοντας: «...Σε καμιά περίπτωση δεν πρόκειται για μειονότητα. Οι Βλάχοι έχουν ελληνική ταυτότητα. Τον 19^ο αιώνα αλλά ακόμη και σήμερα, αποτελούσαν και αποτελούν μεγάλο μέρος της ηγετικής elite της Ελλάδας. Στην διάρκεια της γερμανικής κατοχής στον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο επιχειρήθηκε από ιταλικής πλευράς το ίδιο μάταια, ο προσηλυτισμός των Βλάχων σε μια αρωμουνική εθνότητα. Το βραχύβιο 'κράτος' εξαφανίστηκε κατά την διάρκεια ακόμα της Κατοχής άδοξα, λόγω της αρνητικής στάσεως, αντιστάσεως των ίδιων των Βλάχων. Οι Βλάχοι είναι από κάθε άποψη Έλληνες» (**Anthener Zeitung, 01-11-1994**).

Αυτή είναι η αλήθεια για τους Βλάχους. Εν τούτοις δε επιτρέπεται οποιοσδήποτε εφησυχασμός. Στο επόμενο σημείωμα θα εξηγήσουμε γιατί !

(πηγή **Αχ. Λαζάρου Αθήνα 2002. Επιμέλεια έκδοσης « Μοριάς»- Θόδωρος Κ. Τρουπής**).

55. Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ / ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟΣ ΕΦΗΣΥΧΑΣΜΟΣ (3) - τελευταίο (25-11-2012, 'ΛΑΟΣ')

Στο προηγούμενο σημείωμα υποσχεθήκαμε ότι θα εξηγήσουμε γιατί δεν επιτρέπεται εφησυχασμός. Πράγματι έτσι είναι, γιατί το Βλάχικο Ζήτημα δεν είναι πλέον ελληνο-ρουμανική υπόθεση. Προωθήθηκε-λόγω ελληνικής αδιαφορίας-και πανευρωπαϊκά (Ευρωκοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρώπης) και σχεδόν διεθνώς στα πλαίσια της επίμαχης και επίφοβης μειονοτολογίας. Βέβαια, το Ζήτημα αυτό ήταν τεχνητό και

το παραδέχτηκε ακόμα και ο ίδιος ο Ρουμάνος γεροστιαστής **M. Kogalceanu** στη ρουμανική Βουλή κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Για τον ρουμανικό λαό κουτσόβλαχος σημαίνει Έλληνας και μεταπολεμικά διάσημοι Ρουμάνοι επιστήμονες (π.χ. **C. Poghirc**) αποδεικνύουν με αδιάσειστα στοιχεία την ελληνικότητα των Βλάχων. Αυτοί που προπαγανδίζουν αντίθετα δεν είναι τόσο οι Ρουμάνοι, όσο ορισμένα κατάλοιπα της προπολεμικής προπαγάνδας, που βρίσκονται διασπαρμένα στην Ευρώπη.

Παραδείγματα τέτοιων είναι ο **Γιάγκος Περιφάν** στο Παρίσι, ο **Vasile Barba** (μακαρίτης πλέον) στο Φράϊμπουργκ κλπ με τους διαδόχους τους, οι οποίοι πάσχιζαν και πασχίζουν να παρουσιάσουν τους Βλάχους σαν μειονοτικούς στην ίδια την 'κοιτίδα' τους. Μάλιστα είχαν και έχουν συνεργούς και εντός των τειχών (π.χ. **Γ. Παδιώτης**, ο οποίος μιλούσε μέσω περιοδικών για 'γενοκτονία' Βλάχων στην Ελλάδα).

'Συνήγορος' αυτών αποδεικνύεται στις σημερινές ημέρες μας και ο ανθρωπογεωγράφος Γερμανός **Thede Kahl**, ο οποίος ομιλεί ανοιχτά για μειονότητα Βλάχων στην Ελλάδα χωρίς να έχει ειδικές επιστημονικές γνώσεις. Συγκεκριμένα στο βιβλίο με τίτλο 'Για την ταυτότητα των Βλάχων', που εξεδόθη το 2009 από το **KEMO** στην σελίδα 162 γράφει μεταξύ άλλων τα εξής: [...Οι Αρμάνοι (Βλάχοι) της Ελλάδας επιμένουν στην άρνησή τους να μην αποκαλούνται μειονότητα. Αλλά εάν οι Αρμάνοι κατηγοριοποιούνται ως μειονότητα στα Βαλκάνια, το ίδιο θα έπρεπε να συμβαίνει και στην Ελλάδα, ακόμη κι αν εκείνοι το αρνούνται...] Ο T. Kahl μόνο που δεν μας μαλώνει!!!

Ο συγκεκριμένος καθηγητής στην αρχή αγκαλιάστηκε καλόπιστα από τους εδώ Βλάχους κατά την 'έρευνά' του στις περιόδους του και στα Ανταμώματα των Βλάχων, αποκαλύφθηκε όμως για τις πραγματικές του προθέσεις και χαρακτηρίστηκε από την **Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτιστικών Βλάχων (ΠΟΠΣΒ)** ως 'persona non grata'. Ωστόσο, συνεχίζουν να υπάρχουν και σήμερα στη χώρα μας Βλάχοι που συναναστρέφονται μαζί του.

Επιπρόσθετα, υπάρχει και το **Συμβούλιο των Αρμάνων**, (μέλος του είναι και ο Kahl), που έχει πλούσια δράση, απαρτίζεται από μεμονωμένους Βλάχους και βλάχικους συλλόγους των Βαλκανίων (Σκόπια, Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία κλπ) και επιζητεί **Περιφερειακό Λαό Βλάχων**, πιέζοντας τα κράτη που υπάρχουν Βλάχοι να τους αναγνωρίσουν μειονοτικά δικαιώματα.

Ευτυχώς η ΠΟΠΣΒ βρίσκεται σε εγρήγορση και μάλιστα τον τελευταίο καιρό ίδρυσε την **Παγκόσμια Βλάχικη Αμφικτιονία**, έναν τριτοβάθμιο φορέα, η οποία προτίθεται να δώσει τέλος στην εσωστρέφεια και να προβεί σε δράσεις ανάδειξης της βλαχόφωνης ρωμιοσύνης και της Ελλάδας ως διαχρονικού μητροπολιτικού κέντρου και σημείου αναφοράς του απανταχού βλαχόφωνου στοιχείου.

Ολοκληρώνοντας το θέμα πιστεύουμε πως η ανησυχία είναι τεκμηριωμένα δικαιολογημένη και θεωρούμε ότι δεν πρέπει να προκαλεί ενόχληση και δυσφορία η συνεχής υπενθύμιση της ελληνικότητας των Βλάχων. Στην συγκεκριμένη περίπτωση επιβάλλεται να τονίζονται τα '**αυτονόητα**', τα οποία ορισμένοι παραβλέπουν, δεν γνωρίζουμε γιατί.

(Ορισμένες πληροφορίες αντλήθηκαν από το επίτομο βιβλίο του Α. Λαζάρου με τίτλο 'Η αλήθεια για τους Βλάχους-Ανεπίτρεπτος εφησυχασμός', Αθήνα 2002, επιμέλεια έκδοσης: Μοριάς-Θόδωρος Κ. Τρουπής)

56. ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Α. ΛΑΖΑΡΟΥ ΣΤΟ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ (31-08-2013, ‘ΛΑΟΣ’)

Στις 17.8.2013 ημέρα Σάββατο, μετά από πρόσκληση του ΠΟΞ, πραγματοποιήθηκε στο Πνευματικό Κέντρο Ξηρολιβάδου ομιλία από τον ρωμανιστή-βαλκανολόγο **Αχιλλέα Λαζάρου** με θέμα ‘**Έλληνορουμανικές Διαχρονικές Σχέσεις & Γένεση του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος**’. Ο ομιλητής ήταν συναισθηματικά φορτισμένος γιατί, όπως σαφέστατα δήλωσε, ήταν μια από τις τελευταίες του ομιλίες και επέλεξε τον χώρο της Ημαθίας επειδή εδώ είχε τοποθετηθεί για πρώτη φορά ως Επιθεωρητής (‘Προϊστάμενος’ τώρα λέγεται) της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ημαθίας στα τέλη της δεκαετίας του ‘70.

Ο Α. Λαζάρου είχε ένα κείμενο μπροστά του, το οποίο δεν ανέγνωσε και προτίμησε να δηλώσει ότι δεν θα κάνει διάλεξη, αλλά θα μιλήσει σε δικούς του ανθρώπους απλά και άμεσα. Πράγματι, αφού πρώτα αναφέρθηκε με τα καλύτερα λόγια στην παρουσία του πρώην συνεργάτη του, φιλόλογου και συνδικαλιστή, κ. **Αλέξανδρου Νάκα**, σκιαγράφησε τα δυο θέματα της ομιλίας του με πάθος και ζωντάνια ως εξής:

Επεσήμανε ότι η ίδια η ρουμανική επιστήμη (**E. Condurachi, Vasile Parvan, N.Banescu. D. Pippidi. I. I. Russu, R. Vulpe. C. Poghirc, E. Lozovan** κ.ά.) αλλά και η υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα (**A. Antinorio, J. Berard, S.I Oost, N. G. L. Hammond, G. Cheesman, P. Cabanes** κ.ά.) απέδειξαν πως η ύπαρξη του ελληνισμού (ελληνικό πνεύμα, ελληνική γλώσσα και γενικά ελληνικός πολιτισμός) ήταν τεράστια, εμφανής και διαχρονικά συνεχής από τους προϊστορικούς ακόμα χρόνους (Αργοναυτική Εκστρατεία κλπ) τόσο στον σημερινό ρουμανικό χώρο όσο και στον ευρύτερο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ιδιαίτερη μνεία έγινε (από τον κ Λαζάρου) στο σύγχρονο έργο της καθηγήτριας Ιστορίας **Paula Livia Scalcau**, στο οποίο περιγράφεται εκτενώς η διαχρονική εξέλιξη του ελληνικού στοιχείου στον ρουμανικό χώρο (Η έκδοση του βιβλίου έγινε από το ρουμανικό οίκο με τίτλο ‘**Ομόνοια**’, του οποίου ιδρύτρια και εκδότρια είναι η Ρουμάνα νεοελληνίστρια **Έλενα Λαζάρ!** Καμία βέβαια συγγενική σχέση με τον κ. Λαζάρου!).

Αναφέρθηκε σε σπουδαίες προσωπικότητες αποδεδειγμένης ελληνικής καταγωγής που μεγαλούργησαν διαχρονικά στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες και ευρύτερα (**Ακορνίων, Κρίτων, Ούλφιλας, Βασίλειος Λούπου, Μιχαήλ Γενναίος**, λόγιοι και κληρικοί Φαναριώτες, έμποροι, επιστήμονες, ναυτικοί, τεχνίτες, πολιτικοί και πολλοί άλλοι).

Τόνισε επίσης ότι Έλληνες εξοικειώθηκαν με την λατινική γλώσσα για πάρα πολλούς λόγους χωρίς να χάσουν την εθνικότητά τους και η γλωσσική εκλατίνιση (Βλάχοι) έγινε σε ντόπιους ελληνικούς πληθυσμούς. Οι θεωρίες περί καθόδου Δακών, σημείωσε, αποτελούν αποκυήματα της προπαγάνδας που εξαπολύθηκε από τα μέσα και μετά του 19^{ου} αιώνα από το νεοσύστατο Ρουμανικό κράτος. Αναφερόμενος μάλιστα τόσο σε σπουδαία έργα Ρουμάνων επιστημόνων **Alexandru Philippide, A. Sacerdoteanu, I. Siadbei, C. Daicoviciu-H. Daicoviciu** κ. ά.) όσο και σε αυτούς άλλων χωρών (**E. Bourciez, P. Garde** κ.ά.) έδειξε ότι λατινόφωνοι ανέρχονται στην Δακία από τον νότο (Βαλκανική).

Η προπαγάνδα (διεκδίκηση των Βλάχων της Μακεδονίας), υποστήριξε, ότι αποτέλεσε εφεύρημα των Ρουμάνων, οι οποίοι, (στα πλαίσια της Φεβρουαριανής Επανάστασης 1848) καθώς επιδίωκαν την απελευθέρωση δικών τους υποδούλων στην Τρανσυλβανία, υπό την απειλή και την υπόδειξη της Αυστροουγγαρίας, εστράφησαν

προς τους Βλάχους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δηλαδή της Μακεδονίας, και τους ονόμασαν αδόκιμα ‘Μακεδορουμάνους’(!), δημιουργώντας έτσι το ‘**Κουτσοβλαχικό Ζήτημα**’.

Ο Λαζάρου για να αποδείξει την ύπαρξη αυτού του εγχειρήματος παρέθεσε ένα απόσπασμα σπουδαίου πολιτικού και επιστήμονα, του **Mihail Kogalnicean** (υπουργού Εξωτερικών), από ομιλία του στη Ρουμανική Βουλή. Το εγχείρημα, όμως, τόνισε ο Kogalniceanu θα ίσχυε ‘επί του παρόντος’. Το απόσπασμα έχει ως εξής: «*Έκαστος λαός έχει ανάγκη να στρέφει τας σκέψεις και τους εθνικούς αυτού πόθους προς έν οιονδήποτε ιδανικό. Η Μακεδονική ρωμουνική πολιτική εφευρέθη προς αποτροπήν του ρωμουνικού λαού από της περί των εν Τρανσυλβανία υποδούλων αδελφών αυτών μερίμνης. Εάν εγκαταλείψωμεν την μακεδονικήν πολιτικήν, οι συμπατριώται ημών θα αναγκασθώσι να στραφώσι προς την Τρανσυλβανίαν. Αλλ’ εν τοιαύτη περιπτώσει αι σχέσεις ημών προς την Αυστροουγγαρίαν θα διαταραχθώσι σπουδαίως, το οποίον εκ παντός τρόπου δέον ν’ αποφύγωμεν υπό τας παρούσας περιστάσεις. Δια τούτο είναι αναγκαίον επί του παρόντος να διευθύνωμεν την προσοχή του Ρωμανικού λαού προς την Μακεδονίαν*».

Τέλος, τόνισε ότι το «**Κουτσοβλαχικό Ζήτημα**», το οποίο είχε και έχει επώδυνες και επιβλαβέστατες συνέπειες για τους Βλάχους των ελληνικών περιοχών και για το σύνολο του Ελληνισμού, ενισχύθηκε και από την απερισκεψία, την απρονοησία και τη προχειρότητα της ελληνικής πολιτικής μέχρι και τις ημέρες μας. Ακόμα και σήμερα, δηλαδή, οι Ρουμάνοι επίσημα (Βουλή) θεωρούν όλους τους λατινόφωνους της Βαλκανικής ‘απανταχού’ Ρουμάνους!

57. Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (1) (28.9.2013, ‘ΛΑΟΣ’)

Διαπλεκόμενα Συνθήκης Βουκουρεστίου

Στην Διάσκεψη του Βουκουρεστίου 1913 οι βλαχόφωνοι (λατινόφωνοι) Έλληνες παραχωρούνται εκπαιδευτικά και εκκλησιαστικά στην Ρουμανία. Στεντόρεια φωνή διαμαρτυρίας υψώνει ο κυπριακής καταγωγής νομικός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών **Ν. Σαρίπολος** (1876-1944), όπως έντονα και έμπρακτα διαφωνεί και ο Γενικός Διοικητής Μακεδονίας **Στ. Δραγούμης** φθάνοντας στη παραίτησή του.

Πάντως η ‘παραχώρηση’ αυτή αποδεικνύει ότι έγινε από ανθρώπους που δεν γνώριζαν την ιστορική πραγματικότητα και παραχώρησαν ελληνικούς πληθυσμούς σε ξένους. Παραχώρησαν αυτούς που πρωταγωνίστησαν στην επανάσταση του 1821, με λίγα λόγια παραχώρησαν αυτό ‘τούτο το Ελληνικό Έθνος’.

Έλληνες οι βλαχόφωνοι

Οι λαοί, Γάλλοι, Γερμανοί, Ούγγροι, Ρώσοι κ.α., μεταξύ των οποίων ζουν οι βλαχόφωνοι κατά την μακραίωνα ελληνική διασπορά εξ αιτίας της τουρκοκρατίας, θεωρούν Έλληνες τους Κουτσόβλαχους. Σύμφωνα δε με τους Ρουμάνους **Giurescu** και **Nasturel** η λέξη ‘Κουτσόβλαχος’ κατά τον ρουμανικό λαό σημαίνει τον Έλληνα.

Αυτοπροαίρετη μαρτυρία ελληνικότητας των βλαχοφώνων στη ξενιτιά

Οι ίδιοι μάλιστα διακηρύσσουν την ελληνικότητά τους και επίσημα στις χώρες που καταφεύγουν. Ο ακαδημαϊκός και καθηγητής του πανεπιστημίου Βουκουρεστίου **N. Iorga** σε άρθρο του γράφει πως δηλώνονται οι βλαχόφωνοι βορειοηπειρώτες Μο-

σχοπολίτες στις επίσημες αρχές της Πολωνίας: «**Honoratus Constantinus Tuszynski, Graecus, viniipola, de civitates Moscopolis...1780**» κ.α.

Γραικόβλαχοι του Σίνα και αναχαίτιση προπαγάνδας προσεταιρισμού τους

Τα σωματεία αποδήμων ελλαδιτών έχουν την επωνυμία 'Γραικόβλαχοι'. Με αυτό το σύνθετο όρο δηλώνουν δίγλωσσοι Έλληνες (πρώτο συνθετικό) και λατινόφωνοι (δεύτερο συνθετικό) για να διακρίνονται από άλλους χρήστες λατινογενούς ιδιώματος, ιδιαίτερα της Δυαδικής Μοναρχίας, τους **Αρντελεάνους**, οι οποίοι επιχειρούν προσεταιρισμό και αφομοίωση των απόδημων Ελλήνων βλαχοφώνων. Άλλωστε, ο **Σίνας** στην αλληλογραφία του με τον Κυβερνήτη της Ελλάδας **Καποδίστρια** υπογράφει ως Πρόεδρος της **Αδελφότητας των Γραικοβλάχων Βιέννης**.

Αίτια-μέσα- αποτελέσματα των ρουμανικών βλέψεων

Με την πανευρωπαϊκή **Φεβρουαριανή Επανάσταση του 1848** οι πατριώτες των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών (Μολδαβία, Βλαχία) επιθυμούν την ένωση με τους συμπατριώτες τους από Τρανσυλβανία και Βεσσαραβία, που κατέχονταν από Αυστροουγγαρία και Ρωσία αντίστοιχα. Έτσι οι ηγεσίες τους, για να μην διαταράξουν τις σχέσεις και ιδίως της ενδεχόμενης αναμέτρησης με τις δύο τότε Υπερδυνάμεις, επινοούν ύπαρξη 'αλύτρωτων αδελφών' στα εδάφη της Τουρκίας και συγκεκριμένα στην Μακεδονία. Εκεί τάχα οι επαναστάτες έχουν ομογενείς που τους ονομάζουν Μακεδο-Ρουμάνους (όρος αδόκιμος).

Ακόμα σοφίζονται θεωρία περί καθόδου Βλάχων από Δακία-Δούναβη στην Ελλάδα με παρερμηνείες χωρίων **Βυζαντινών Χρονογράφων** καθώς και άλλα στοιχεία με επιστημονική επίφαση. Από την άλλη μεριά εξαπολύουν πολυδάπανη προπαγάνδα (Παιδομάζωμα, εξαγορά συνειδήσεων κλπ) και επιχορηγούν ξένους επιστήμονες για τους σκοπούς τους (π.χ. Γερμανός **Weigand**).

Ωστόσο τα αποτελέσματα, σύμφωνα με την υπηρεσιακή Έκθεση στη ρουμανική Βουλή του κορυφαίου παράγοντα της ρουμανικής προπαγάνδας **D. Lazarescu Lecanta**, είναι μηδαμινά.

Έτσι η μετέπειτα Ρουμανία στρέφεται προς νότον, αυτοπροβάλλεται ως βαλκανική δύναμη και προσαρτεί την **Δοβρουτσά** αν και υστερεί δημογραφικά. Γιαυτό άλλωστε την εποικίζει με παρασυρμένους 'ρουμανίσαντες' από τον ελλαδικό χώρο, οι οποίοι τελικά υπέστησαν οδυνηρές περιπέτειες. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο χάνει τη Δοβρουτσά, αλλά δεν φαίνεται να παραιτείται.

Μεταπολεμική στάση της Ρουμανίας στο Κουτσοβλαχικό Ζήτημα

Και μεταπολεμικά η Ρουμανία εκδηλώνει ανησυχία για την τύχη των Μακεδο-Ρουμάνων με αναφορά στους βλαχόφωνους της Βέροιας, όπου διατηρείται στα χαρτιά 'ρουμανική κοινότητα'. Όμως και όσοι βλαχόφωνοι της Βέροιας είχαν 'ρουμανίσει', εξανίστανται και την διαλύουν οριστικά και τυπικά.

Παρόλα αυτά, οι βλαχόφωνοι Έλληνες στην Ελλάδα (σε όλα τα επίπεδα-προσωπικά συλλογικά) βομβαρδίζονται από προπαγανδιστικά φυλλάδια, βιβλία, δίσκους κλπ περισσότερο από θύματα της ρουμανικής προπαγάνδας (στελέχη της Σιδηράς Φρουράς και φυγάδες) που είναι διασπαρμένα στην Ευρώπη και στον υπερατλαντικό κόσμο. Ταυτόχρονα μεμονωμένα άτομα και ομάδες σπουδαστών τύπου **Weigand** επισκέπτονται την Ελλάδα για 'επιστημονική' διερεύνηση και διασπείρουν κάθε είδους προπαγανδιστικό υλικό.

Ουαλός εκπρόσωπος βλαχόφωνων Ελλήνων στο Συμβούλιο της Ευρώπης

Το Συμβούλιο της Ευρώπης ορίζει ως εκπρόσωπο των Βλάχων έναν Ουαλό, τον **Dr Tom Winniffrith**, ο οποίος επισκέπτεται τα βλαχοχώρια και συγγράφει βιβλίο, όπου προβάλλει τους Βλάχους ως ξεχωριστή εθνότητα, κρίνοντας προφανώς με βάση την πραγματικότητα της πατρίδας του. Όμως ότι συμβαίνει στους Ουαλούς δεν συμβαίνει στους Ελληνόβλαχους. Οι Ουαλοί διαφέρουν φυλετικά από τους εξουσιαστές τους Αγγλους και Σάξονες, οι Βλάχοι, όμως, δεν διαφέρουν φυλετικά από τους Έλληνες. Το μόνο κοινό σημείο είναι ότι και οι δυο λατινοφώνησαν και είναι αυτόχθονες.

Ο διάδοχος του Ουαλού και ο ‘Καταστατικός Χάρτης’ της Ευρώπης

Ο Ουαλός αντικαθίσταται από επίγονο (**B. Barba**) θυμάτων της προπολεμικής προπαγάνδας, που έχει καταφύγει από το καθεστώς Τσαουσέσκου στο **Φραιμπουργκ** της Γερμανίας. Μαζί με ομόφρονές του από την Γαλλία (**I.Perifan**) αναζωπυρώνουν το ζήτημα και εκδίδουν το 1980 (1989 με επανέκδοση) το φυλλάδιο (**Les Aroumains. Une Minorite Culturelle Romane en peril**), που το διανέμουν στα μέλη της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ο B. Barba ιδρύει σωματείο (**Uniunea tra limba si cultura aromana**), συγγράφει βιβλίο, οργανώνει αρμανολογικό συνέδριο και με τις γνωριμίες του εμπλέκεται στα Ευρωκοινοτικά. Ήδη στον **Εθνολογικό Καταστατικό χάρτη της Ευρώπης-L’Europe et ses populations** υπάρχει άρθρο με τίτλο **Macedo-Roumaines**. Κινητοποιεί ακόμα και στην Ελλάδα απομεινάρια των προπολεμικών ρουμανικών σχολείων και εμφυσεί την ιδέα παμβλαχόφωνης συλλογικής ένωσης, που την παρουσιάζει στο εξωτερικό σαν εθνική αφύπνιση των βλαχοφώνων Ελλάδας. Αυτό αποκαλύπτει ο **N. Caranica** στην πρόσφατη διδακτορική του διατριβή (1990).

Διαπίστωση εκπροσώπων του Γραφείου των ολιγότερο διαδεδομένων γλωσσών

Εκπρόσωποι του Γραφείου των ολιγότερο διαδεδομένων γλωσσών επισκέπτονται την Ελλάδα ‘συνδέσμους’, που τους παραπληροφορούν (για παράδειγμα εμφανίζουν τη Βέροια σαν ρουμανική πόλη!). Αλλά οι δυτικοευρωπαίοι οι επισκέπτες, που πασχίζουν για δικαιώματα μειονοτήτων με διαφανή δεδομένα των πατρίδων τους - άσχετα με τα ελληνικά- παρά την περίτεχνη παραπληροφόρηση απογυμνώνουν τους ‘Ρουμάνους’, δηλώνοντας σαφέστατα και emphaticά ότι δεν εκπροσωπούν παρά μόνο τον εαυτό τους.

Ερασιτεχνίες και αβελτηρίες ελληνικές

Οι δραστηριότητες αυτών των προπαγανδιστικών κέντρων επηρεάζουν δυστυχώς τη παγκόσμια κοινότητα αλλά και Έλληνες επιστήμονες. Το κακό ξεκινάει από το γεγονός ότι στην ελληνική εκπαίδευση δεν διδάσκεται ότι οι βλαχόφωνοι κατάγονται από αυτόχθονες εκλατινισμένους Έλληνες. Αυτό μάλιστα αποδεικνύεται περίτρανα διεπιστημονικά. Όμως ερασιτέχνες Έλληνες από την Ελασσόνα φθάνουν στο σημείο όχι μόνο να διαχωρίζουν τους βλαχόφωνους από τον ελληνισμό, αλλά να τους παρουσιάζουν καταγόμενους από τους Δάκες. Το οδυνηρό είναι ότι δημοσιεύονται αυτές οι απόψεις σε έκδοση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (κρατική αβελτηρία). Όμως τους διαψεύδουν οι ίδιοι οι Ελασσονίτες.

Απόφαση Φεβρ. 1994 του Ευρωκοινοβουλίου και οι ‘λησμονημένοι των Βαλκανίων

Έτσι, αφού ερασιτέχνες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αμφισβητούν την ελληνικότητα των Βλάχων και ομιλούν για γενοκτονία αυτών δεν αποτελεί ‘κεραυνόν εν

αιθρία' η Απόφαση Φεβρουαρίου 1994 του Ευρωκοινοβουλίου για επιδίκαση στην Ελλάδα πέντε μειονοτήτων, με πρώτη την βλάχικη.

Και όλα αυτά γίνονται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις της Ελλάδας από ειδικούς της επιστήμονες. Ο Συγγραφέας εκφράζει την πικρία του γιατί αγνοήθηκε από το γραφειοκρατικό και σε 'αφασία' ελληνικό κράτος αρκετές φορές (1977, 1985), το οποίο εάν διέθετε σωστή πολιτική δεν θα υπήρχε η συγκεκριμένη Απόφαση.

Ήδη από το 1989 έχει εκδοθεί από γαλλικού Ιδρύματος τόμος με τίτλο 'Les Aroumainis, όπου παρουσιάζονται θέσεις μόνο Ρουμάνων και εκρουμανιασμένων ή ρουμανιζόντων (γνωστές προπαγανδιστικές) με εξαίρεση την πρώτη (θέση). Ακόμα, από το ίδιο ίδρυμα οργανώνεται συνέδριο με τίτλο 'Οι λησμονημένοι των Βαλκανίων', μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι Κουτσοβλάχοι. Οποιαδήποτε λήθη αυτών είναι αδιανόητη και ανεδαφική (διάσημοι Βλάχοι ευεργέτες, πλούσια βιβλιογραφία κλπ). Είναι προφανές ότι αποσκοπείται αναζωπύρωση του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος.

Η επιστήμη για τους Κουτσοβλάχους-Αρμάνους

Ο Ρουμάνος καθηγητής του Πανεπιστημίου Bochum **C. Poghirc** διαπιστώνει την έναρξη χρήσης της λατινικής από Έλληνες της Ηπειρωτικής Ελλάδας ήδη από το 229.π.Χ λόγω της αναγκαίας σύμπραξης τους με τους Ρωμαίους προς αντιμετώπιση των Ιλλυρικών επιδρομών. Ο Γάλλος καθηγητής του πανεπιστημίου **Nancy E. Will** επισημαίνει ότι η χρήση της λατινικής γλώσσας είναι αναπόφευκτη για τους Μακεδόνες γιατί αυτοί υπηρετούν στο ρωμαϊκό στρατό (praesidia armata= ένα είδος πολιτοφυλακής) και διαφυλάσσουν τα σύνορα και τους συγκοινωνιακούς κόμβους και κλεισούρες έχοντας ταυτόχρονα προνόμια.

Οι **Hertzberg, Feyel, Oost, Lozovan, Hammond, Eck, Sarikakis, Papazoglou** κ.α. προχωρούν και παραπέρα, τονίζοντας ότι οι Έλληνες εκλατινίζονται γλωσσικά γιατί μετέχουν ενεργά και στην πολιτικοστρατιωτική ζωή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Οι **Lafoscade, Pinon, M. Rostovtzeff, Bratianu** ομιλούν για ύπαρξη ζωνών λατινοφωνίας στην ελληνική χερσόνησο κατά τα τέλη του 19ου αιώνα και αρχές 20ου και οι **Capidan, Poghirc, Θαβώρη, Λιόλιο** κ.ά. για λατινογενή τοπωνύμια. Επίσης οι Ρουμάνοι **Parvan, R. Vulpe, S. Piscariu Al. Procopovici, D. Maniu** αποδέχονται την αυτοχθονία των βλαχοφώνων του ελληνικού χώρου. Ακόμα και ο **Th. Capidan** μεταμορφώνεται σε πολέμιο των υποστηρικτών της καθόδου Βλάχων από Δακία, επικρίνοντας τον **Weigand** για την εμμονή του στην ξεπερασμένη θεωρία. Εξάλλου οι **Densusianu, T. Papahagi, A. Sacerdoteanu, Siadbei, C. Daicoviciu-H. Daicoviciu, Garde** κ.ά. αποδεικνύουν αντίστροφη κίνηση βλαχοφώνων από νότο προς βορρά.

Τεκμήρια ότι Έλληνες ομιλούν λατινικά αφθονούν και στην Βαλκανική (**R. Vulpe, D. Pippidi**) και στην Δύση. Εκεί όχι μόνο ομιλούν λατινικά αλλά τα διδάσκουν κιόλας επί ρωμαιοκρατίας, όπως διαπιστώνουν από επιγραφές οι **Egger, Benoit** κ.ά. Πρόσφατα μελετήματα των **Helly, Hatzopoulos, Dubuisson, Lozovan, Poghirc** κ.ά. διαπιστώνουν μαρτυρίες πιστοποίησης λατινοφωνίας εξίσου και στην μητροπολιτική Ελλάδα.

Οι σύγχρονοι επιστήμονες εκτιμούν την αξία του χωρίου του Βυζαντινού χρονογράφου **Ιωάννη Λυδού**, ο οποίος τονίζει ότι οι Έλληνες υπερέχουν δημογραφικά στην Βαλκανική (τότε Ευρώπη) και χρησιμοποιούν την λατινική γλώσσα.

Τέλος οι σύγχρονοι βλαχοφώνοι της Βαλκανικής (είτε στην μητροπολιτική Ελλάδα, είτε εκτός των ορίων της λόγω αποδημίας) είναι ελληνικής καταγωγής και όχι

θρακικής ή Ιλλυρικής. Και αυτό γιατί οι μεν λατινόφωνοι Θράκες μεταβαίνουν στη Δακία λόγω εμφάνισης των Σλάβων (**Paul Garde** Γάλλος καθηγητής του πανεπιστημίου Aix-en-Provence) ο δε τελευταίος Ιλλυριο-Βλάχος αποδημεί το 1898, σύμφωνα με τον Ρουμάνο ακαδημαϊκό **Rosseti**.

Επίλογος

Το επιστημονικά αποδεδειγμένο γεγονός όμως ότι οι Βλαχόφωνοι είναι Έλληνες δεν σημαίνει εφησυχασμό και υποτίμηση της επικαιρότητας του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος. Αντίθετα υπαγορεύει:

Α'- Ενημέρωση όλων για τους Βλάχους και ιδιαίτερα στους νέους. Στα σχολικά εγχειρίδια αρκούν δυο αποσπάσματα των συγγραφών **Ιωάννη Λυδού** και Κ. Κούμα, που να μην υπερβαίνουν τις δυο σελίδες, με πρόσθετο σκοπό να περιοριστούν οι λανθασμένες έννοιες που προσδίδονται υποτιμητικά και περιφρονητικά για τους Βλάχους.

Β'- Ανεύρεση και επιλογή ανθρώπων με αμερόληπτο και μη κομματικό κριτήριο κλπ, που να είναι κατάλληλοι να παρακολουθούν το ζήτημα στα κέντρα λήψης αποφάσεων (εσωτερικό-εξωτερικό). Η αντιμετώπιση του προβλήματος να γίνεται κοινή από τους γνωρίζοντες το θέμα χωρίς καμιά κομματική ή δημοσιούπαλληλική εξάρτηση.

Γ'- Δυναμική, ουσιαστική και συνεχή συμπαράσταση από όλους τους βλαχοφώνους, που μάχονται στη πρώτη γραμμή κατά των δυνάμεων παραπληροφόρησης ανύποπτων πολιτών, οι οποίες ενεργούν ανενδοίαστα σαν εκτροφεία 'μειονοτικών'.

(περιληπτική απόδοση - από τον Γιάννη Τσιαμήτρο - αποσπάσματος από το τετράτομο του Α. Λαζάρου με τίτλο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ & ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΝΑ ΕΥΡΩΠΗΣ, τόμος Γ' σελ. 549- 571)

58. Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ (2) (19.10-2013, 'ΛΑΟΣ')

Διαπίστωση εκπροσώπων του Γραφείου των ολιγότερο διαδεδομένων γλωσσών

Εκπρόσωποι του Γραφείου των ολιγότερο διαδεδομένων γλωσσών επισκέπτονται την Ελλάδα 'συνδέσμους', που τους παραπληροφορούν (για παράδειγμα εμφανίζουν τη Βέροια σαν ρουμανική πόλη!). Αλλά οι δυτικοευρωπαίοι οι επισκέπτες, που πασχίζουν για δικαιώματα μειονοτήτων με διαφανή δεδομένα των πατρίδων τους - άσχετα με τα ελληνικά- παρά την περίτεχνη παραπληροφόρηση απογυμνώνουν τους 'Ρουμάνους', δηλώνοντας σαφέστατα και emphaticά ότι δεν εκπροσωπούν παρά μόνο τον εαυτό τους.

Ερασιτεχνίες και αβελτηρίες ελληνικές

Οι δραστηριότητες αυτών των προπαγανδιστικών κέντρων επηρεάζουν δυστυχώς τη παγκόσμια κοινότητα αλλά και Έλληνες επιστήμονες. Το κακό ξεκινάει από το γεγονός ότι στην ελληνική εκπαίδευση δεν διδάσκεται ότι οι βλαχόφωνοι κατάγονται από αυτόχθονες εκλατινισμένους Έλληνες. Αυτό μάλιστα αποδεικνύεται περίτρανα διεπιστημονικά. Όμως ερασιτέχνες Έλληνες από την **Ελασσόνα** φθάνουν στο σημείο όχι μόνο να διαχωρίζουν τους βλαχόφωνους από τον ελληνισμό, αλλά να τους παρουσιάζουν καταγόμενους από τους Δάκες. Το οδυνηρό είναι ότι δημοσιεύονται αυ-

τές οι απόψεις σε έκδοση Τοπικής Αυτοδιοίκησης (κρατική αβελτηρία). Όμως τους διαφεύδουν οι ίδιοι οι Ελασσονίτες.

Απόφαση Φεβρ. 1994 του Ευρωκοινοβουλίου και οι ‘λησμονημένοι των Βαλκανίων

Έτσι, αφού ερασιτέχνες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αμφισβητούν την ελληνικότητα των Βλάχων και ομιλούν για γενοκτονία αυτών δεν αποτελεί ‘κεραυνόν εν αιθρία’ η **Απόφαση Φεβρουαρίου 1994 του Ευρωκοινοβουλίου** για επιδίκαση στην Ελλάδα πέντε μειονοτήτων, με πρώτη την βλάχικη.

Και όλα αυτά γίνονται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις της Ελλάδας από ειδικούς της επιστήμονες. Ο **Συγγραφέας** εκφράζει την πικρία του γιατί αγνοήθηκε από το γραφειοκρατικό και σε ‘αφασία’ ελληνικό κράτος αρκετές φορές (1977, 1985), το οποίο εάν διέθετε σωστή πολιτική δεν θα υπήρχε η συγκεκριμένη Απόφαση.

Ήδη από το 1989 έχει εκδοθεί από γαλλικού Ιδρύματος τόμος με τίτλο **‘Les Aroumains**, όπου παρουσιάζονται θέσεις μόνο Ρουμάνων και εκρουμανιασμένων ή ρουμανιζόντων (γνωστές προπαγανδιστικές) με εξαίρεση την πρώτη (θέση). Ακόμα, από το ίδιο ίδρυμα οργανώνεται συνέδριο με τίτλο **‘Οι λησμονημένοι των Βαλκανίων’**, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και οι Κουτσοβλάχοι. Οποιαδήποτε λήθη αυτών είναι αδιανόητη και ανεδάφικη (διάσημοι Βλάχοι ευεργέτες, πλούσια βιβλιογραφία κλπ). Είναι προφανές ότι αποσκοπείται αναζωπύρωση του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος.

Η επιστήμη για τους Κουτσοβλάχους-Αρμάνους

Ο Ρουμάνος καθηγητής του Πανεπιστημίου Bochum **C. Poghirc** διαπιστώνει την έναρξη χρήσης της λατινικής από Έλληνες της Ηπειρωτικής Ελλάδας ήδη από το 229.π.Χ λόγω της αναγκαίας σύμπραξης τους με τους Ρωμαίους προς αντιμετώπιση των Ιλλυρικών επιδρομών. Ο Γάλλος καθηγητής του πανεπιστημίου Nancy **E. Will** επισημαίνει ότι η χρήση της λατινικής γλώσσας είναι αναπόφευκτη για τους Μακεδόνες γιατί αυτοί υπηρετούν στο ρωμαϊκό στρατό (praesidia armata= ένα είδος πολιτοφυλακής) και διαφυλάσσουν τα σύνορα και τους συγκοινωνιακούς κόμβους και κλεισούρες έχοντας ταυτόχρονα προνόμια.

Οι **Hertzberg, Feyel, Oost, Lozovan, Hammond, Eck, Sarikakis, Papazoglou** κ.α. προχωρούν και παραπέρα, τονίζοντας ότι οι Έλληνες εκλατινίζονται γλωσσικά γιατί μετέχουν ενεργά και στην πολιτικοστρατιωτική ζωή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Οι **Lafoscade, Pinon, M. Rostovtzeff, Bratianu** ομιλούν για ύπαρξη ζωνών λατινοφωνίας στην ελληνική χερσόνησο κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και αρχές 20^{ου} και οι **Capidan, Poghirc, Θαβώρη, Λιόλιο** κ.α. για λατινογενή τοπωνύμια. Επίσης οι Ρουμάνοι **Parvan, R. Vulpe, S. Piscariu Al. Procopovici, D. Maniu** αποδέχονται την αυτοχθονία των βλαχοφώνων του ελληνικού χώρου. Ακόμα και ο **Th. Capidan** μεταμορφώνεται σε πολέμιο των υποστηρικτών της καθόδου Βλάχων από Δακία, επικρίνοντας τον **Weigand** για την εμμονή του στην ξεπερασμένη θεωρία. Εξάλλου οι **Densusianu, T. Papahagi, A. Sacerdoteanu, Siadbei, C. Daicoviciu-H. Daicoviciu, Garde** κ.ά. αποδεικνύουν αντίστροφη κίνηση βλαχοφώνων από νότο προς βορρά.

Τεκμήρια ότι Έλληνες ομιλούν λατινικά αφθονούν και στην Βαλκανική (**R. Vulpe, D. Pippidi**) και στην Δύση. Εκεί όχι μόνο ομιλούν λατινικά αλλά τα διδάσκουν κιάλας επί ρωμαιοκρατίας, όπως διαπιστώνουν από επιγραφές οι **Egger, Benoit** κ.α.

Πρόσφατα μελετήματα των **Helly, Hatzopoulos, Dubuisson, Lozovan, Poghirc κ.ά.** διαπιστώνουν μαρτυρίες πιστοποίησης λατινοφωνίας εξίσου και στην μητροπολιτική Ελλάδα.

Οι σύγχρονοι επιστήμονες εκτιμούν την αξία του χωρίου του Βυζαντινού χρονογράφου **Ιωάννη Λυδού**, ο οποίος τονίζει ότι οι Έλληνες υπερέχουν δημογραφικά στην Βαλκανική (τότε Ευρώπη) και χρησιμοποιούν την λατινική γλώσσα.

Τέλος οι σύγχρονοι βλαχόφωνοι της Βαλκανικής (είτε στην μητροπολιτική Ελλάδα, είτε εκτός των ορίων της λόγω αποδημίας) είναι ελληνικής καταγωγής και όχι θρακικής ή Ιλλυρικής. Και αυτό γιατί οι μεν λατινόφωνοι Θράκες μεταβαίνουν στη Δακία λόγω εμφάνισης των Σλάβων (**Paul Garde** Γάλλος καθηγητής του πανεπιστημίου Aix-en-Provence) ο δε τελευταίος Ιλλυριο-Βλάχος αποδημεί το 1898, σύμφωνα με τον Ρουμάνο ακαδημαϊκό **Rosseti**.

Επίλογος

Το επιστημονικά αποδεδειγμένο γεγονός όμως ότι οι Βλαχόφωνοι είναι Έλληνες δεν σημαίνει εφησυχασμό και υποτίμηση της επικαιρότητας του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος. Αντίθετα υπαγορεύει:

Α'- Ενημέρωση όλων για τους Βλάχους και ιδιαίτερα στους νέους. Στα σχολικά εγχειρίδια αρκούν δυο αποσπάσματα των συγγραφέων **Ιωάννη Λυδού** και **Κ. Κούμα**, που να μην υπερβαίνουν τις δυο σελίδες, με πρόσθετο σκοπό να περιοριστούν οι λανθασμένες έννοιες που προσδίδονται υποτιμητικά και περιφρονητικά για τους Βλάχους.

Β'- Ανεύρεση και επιλογή ανθρώπων με αμερόληπτο και μη κομματικό κριτήριο κλπ, που να είναι κατάλληλοι να παρακολουθούν το ζήτημα στα κέντρα λήψης αποφάσεων (εσωτερικό-εξωτερικό). Η αντιμετώπιση του προβλήματος να γίνεται κοινή από τους γνωρίζοντες το θέμα χωρίς καμιά κομματική ή δημοσιοϋπαλληλική εξάρτηση.

Γ'- Δυναμική, ουσιαστική και συνεχή συμπαράσταση από όλους τους βλαχοφώνους, που μάχονται στη πρώτη γραμμή κατά των δυνάμεων παραπληροφόρησης ανύποπτων πολιτών, οι οποίες ενεργούν ανενδοίαστα σαν εκτροφεία 'μειονοτικών'.

(περιληπτική απόδοση από το βιβλίο του Α. Λαζάρου 'ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΝΑ ΕΥΡΩΠΗΣ, τόμος Γ')

59. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΌΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΤΗΣ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ ΣΤΟ ΒΕΡΜΙΟ (αρχές 19^{ου} αιώνα) (25-02-2014, 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ')

Σύμφωνα με χειρόγραφο του **Πέτρου Μπαντραλέξη** (1835-1919), γιό του Γιώργη Μπαντραλέξη, που δημοσιεύθηκαν το 1992 από τον καθηγητή στο Βουκουρέστι **Νικολάε-Σέρμπαν Τανασόκα** ('*Βεργιάνοι Βλάχοι*', **Α. Κουκούδη** σελ. 108), ένα φαλκάρι 30 περίπου οικογενειών με αρχηγό τον Αλέξη Μπάρδα έφυγε από την Αβδέλα το 1817 μετά από σύγκρουση με κάποιον Τουρκαλβανό. Ο Μπαντραλέξης εγκαταστάθηκε κοντά στα ορεινά Άνω Πορόια έξω από την επικράτεια του Αλή Πασά και είχε σαν χειμαδιά την Χαλκιδική (Κασσάνδρα). Μετά από περιπέτειες (ληστείες στη Χαλκιδική, εγκατάσταση στη Βλάστη, χειμαδιά στη Κατερίνη) και την ερήμωση του Βερμίου, το 1826 εγκατέστησε τα καλύβια του στο Βέρμιο.

Σε βιβλίο του ο ιστορικός Βεροιώτης **Γ. Χιονίδης** με τίτλο «*Οι ανέκδοτες αναμνήσεις του Γιώτη (Παναγιώτη) Ναούμ για τους Βλάχους της Ηπείρου και της Μακεδονίας στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και για την επανάσταση του 1878 στη Μακεδονία- (Ανάπτυπον εκ του ΚΔ' τόμου των 'Μακεδονικών', Θεσσαλονίκη 1984)*» μελέτησε προσεκτικά τις εξής πληροφορίες: Πρώτα από όλα, υπήρχε το πρωτότυπο χειρόγραφο κείμενο του Ναούμ στα ρουμανικά. Ο Ναούμ (1874-1966) το έγραψε όταν ήταν στη Ρουμανία (80 ετών). Αυτός το έδωσε στον ανηψιό του Γεώργιο Καπρίνη, που το μετέφρασε στα ελληνικά και εκείνος με τη σειρά του το έδωσε για διόρθωση ορθογραφικών και συντακτικών λαθών στον λόγιο και δικηγόρο **Αλέξανδρο Παπαβασιλείου**, ο οποίος και το δακτυλογράφησε. Ο Γ. Χιονίδης απέκτησε με νόμιμο τρόπο τόσο το χειρόγραφο του Καπρίνη όσο και το δακτυλογραφημένο κείμενο του Α. Παπαβασιλείου και έγραψε το συγκεκριμένο βιβλίο. Έτσι, θα μπορούσε να θεωρήσει κανείς ότι με την παρέμβαση τόσο πολλών, αλλά και με τον φυσικό συναισθηματισμό του Ναούμ (απόγονος της οικογένειας Ζεάνα Ντάσιου) πιθανόν να έγιναν κάποια ιστορικά λάθη στην αφήγηση των αναμνήσεων, χωρίς να φταίει ο ιστορικός Χιονίδης. Ο ίδιος γράφει χαρακτηριστικά ότι έγιναν παραφράσεις και αλλαγή κειμένων στις σημειώσεις του Ναούμ.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Αλέξανδρος Β. Παπαβασιλείου συνέγραψε βιβλίο με τον τίτλο «*Ιστορικά σημειώματα για τους Βλάχους ή Κουτσόβλαχους*», Βέροια 1969, όπου στις σελίδες 91-102 παρουσιάζει μια περίληψη της αφήγησης του Ναούμ (μετακίνηση των Βλάχων των Γρεβενών στο Βέρμιο και επανάσταση του Κολινδρού).

Με λίγα λόγια στις σελίδες 50-58 ('*Ανέκδοτες αναμνήσεις...*') ο Ναούμ, για το θέμα που μας ενδιαφέρει, γράφει ότι οι τσέλιγκες Μπαντραλέξης, Ζεάνας Ντάσιου, Βέρος και μέρος της οικογένειας Καραγιάννη από την Αβδέλλα, καθώς και ο τσέλιγκας Γκιζάρης από τη Σμίξη (γύρω στις 200 οικογένειες) έφυγαν προς τη Μακεδονία - αντί για τη Θεσσαλία - το φθινόπωρο του 1819 λόγω των γνωστών γεγονότων (προβλήματα με τον Αλή Πασά). Αφού πέρασαν Γρεβενά, Κοζάνη, Βέρμιο (ανάμεσα από Νάουσα και Βέροια), Έδεσσα, Γιαννιτσά και διάβηκαν τον Αξιό (Βαρδάρη) από πέρασμα-όχι από γέφυρα- κατέληξαν στο όρο Μπέλες (Πορόια). Ο Γκιζάρης έμεινε στα Πορόια και οι υπόλοιποι, αφού έκαναν συμφωνία στην Θεσσαλονίκη με τον εκεί μπέη και μίλησαν με το διοικητή του βιλαετιού για την αγριότητα του Αλή Πασά, κατέληξαν στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής. Παρέμειναν εκεί την άνοιξη του 1820 και το καλοκαίρι ανέβηκαν στα Πορόια. Το χειμώνα πάλι κατέβηκαν στη Χαλκιδική και το καλοκαίρι του 1821 πήγαν ξανά στα Πορόια.

Κατόπιν στις σελίδες 69-74 γράφει ότι την άνοιξη του 1822 αποφασίζουν να κατευθυνθούν στο Βέρμιο. Αφού έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες (άδειες από τις τουρκικές αρχές) εγκαθίστανται στο Βέρμιο σε ένα σταυροδρόμι με πολλά νερά και σε ένα χώρο, το οποίο για αρκετό καιρό λέγονταν τα 'καλύβια του Μπαντραλέξη'. Ο τσέλιγκας Βέρος εγκαταστάθηκε 5 χιλιόμετρα πιο μακριά σε ένα μέρος με πηγές όπου ονομάστηκε 'η πηγή του Βέρου' και οι υπόλοιποι σκορπίστηκαν για να κάνουν τις στάνες τους. Ο περισσότερος κόσμος όμως είχε τις οικογένειες του στα 'καλύβια' του Μπαντραλέξη. Μετά από τρία χρόνια ήλθε και ο Γκιζάρης που είχε μείνει στα Πορόια και εγκαταστάθηκε στα καλύβια του Μπαντραλέξη. Κατόπιν ήλθαν και άλλα κύματα (Σαμαρίνα, Περιβόλι κλπ).

Ο σελιώτης συγγραφέας **Αστέριος Ν. Τζίμας** στο βιβλίο του με τίτλο '*Η Οδύσσεια των Βλάχων του Σελίου 1820-1832*', Βέροια 2007, έκδοση Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ημαθίας, κάνει μια σπουδαία ανάλυση αυτής της εξόδου και γίνεται πιστευτός γιατί μας παρέχει πάρα πολλές πληροφορίες, παρμένες από παλιούς γέροντες, ό-

ταν ήταν ακόμα νεότερος από τη δεκαετία του 1950 (συμπεριλαμβανομένου και χειρόγραφου του Γιώργη Μπαντραλέξη, που είχε στα χέρια της η δισέγγονή του). Εκτός από τους προαναφεθέντες αρχιτέλιγκες (πληροφορίες Ναούμ), που ξεκίνησαν από τα βουνά της Πίνδου το 1820, ο Α. Τζίμας προσθέτει επίσης και άλλους τσελιγκες και κираτζήδες [Καραβίδας Δημήτριος-Μητρούτσιας, Κόλας (Μάρη) Σούμπρος, Δημήτρης (Μητρούλιας) Τζίμας-Τζιμτζίρης, Νταντάμης, Πιτούλιας, Κολιός, Μπατζικώστας, Τσιαπάρας, Μαργαρίτης, Τσιβίκης, Σαμαράς, Τσαλέρας, Ζαμάνης κ.ά.]

Μας περιγράφει γλαφυρά και βήμα προς βήμα όλη τη διαδρομή και όλες τις δυσκολίες και τις περιπέτειες του караβανιού. Ξεκίνησαν, γράφει, από τα Γρεβενιώτικα βουνά στα τέλη του 1820 κάτω από την πίεση του Αλή πασά, πέρασαν από το Βέρμιο και κατέληξαν στα Πορόια Σερρών, όπου παρέμειναν εκεί για 3 χρόνια. Κατόπιν αποφάσισαν να μετακινηθούν στο Λαϊλιά Σερρών. Εκεί έμειναν περίπου 8 χρόνια. Καθόλη αυτήν την διάρκεια είχαν σαν χειμαδιά τον κάμπο των Σερρών και το Σαρί Σαμπά Χρυσούπολης Καβάλας. Λόγω του ανεπτυγμένου εμπορίου στην Ανατολική Μακεδονία κατάφεραν να πολλαπλασιάσουν το βιός τους, το τσελιγκάτο να γίνει περισσότερο ευέλικτο και οι κεχαγιάδες με τις φαμίλιες να αποκτήσουν τη δική τους; διαχειριστική οικονομία. Ωστόσο, ακόμα ήταν κάτω από την ομπρέλα προστασίας του αρχηγού Γιώργη Μπαντραλέξη, ενός ικανού και δραστήριου άντρα.

Ήταν ανήσυχoi, όμως, συνεχίζει ο συγγραφέας, και ήθελαν να επιστρέψουν προς τη κεντρική Μακεδονία. Έτσι αποφάσισαν να κατευθυνθούν προς την Κασσάνδρα Χαλκιδικής το 1830. Βέβαια αρκετές οικογένειες από αυτούς παρέμειναν στον Λαϊλιά όπως και στα Πορόια, γιατί ακόμα υπάρχουν ονόματα στις Σέρρες που μοιάζουν με αυτά του Κάτω Βερμίου (π.χ. Βέρρος). Πρέπει να σημειωθεί ότι μια μεγάλη οικογένεια, που παρέμεινε στον Λαϊλιά ήταν αυτή του Πανταζού (αρχιτέλιγκες Πανταζός), η οποία μετά παραχειμώνιαζε στο Βαλτοχώρι Θεσσαλονίκης, αγόρασε εκεί τσιφλίκι και ανέπτυξε σπουδαία κτηνοτροφική και εμπορική δραστηριότητα μέχρι και τη Θεσσαλονίκη. Οι άλλες μεγάλες οικογένειες, του Βέρρου και του Γκιζάρη να μην πήγαν στην Κασσάνδρα, αλλά κρατούσαν αποστάσεις από τον αρχηγό Μπαντραλέξη. Συγκεκριμένα, ο Βέρρος πήγε μετά στο Χορτιάτη Θεσσαλονίκης και το 1915 ανέβηκε στο Βέρμιο στη θέση 'Ασούρμπασι', ενώ ο Γκιζάρης δεν πήγε αλλού, όμως αυτονομήθηκε και όταν πήγαν όλοι μαζί στο Βέρμιο έκανε μόνος του τα καλύβια του στη θέση που σήμερα ονομάζουμε 'Κρουάπα του Γκιζάρη' στο Σέλι.

Έτσι, μετά την παραμονή των δυο χρόνων στη Χαλκιδική, μετά από σχετικές ενέργειες (εκμίσθωση των βουνών του Βερμίου από τον Σουλεϊμάν πασά της Βέροιας) το 1832 πήραν το δρόμο του γυρισμού για το Βέρμιο. Εκεί διαχωρίστηκαν σε τρεις τοποθεσίες: Στο μέρος που είναι τώρα το χωριό (από το μεσοχώρι μέχρι τη θέση Αλώνι, όπου στήθηκαν τα καλύβια του Μπαντραλέξη-μαχαλάς Ναπάρτη). Ένα άλλο μικρότερο μέρος παρέμεινε στη τοποθεσία Αγελαδόσταλος κοντά στη Ντόλιανη (Κουμαριά) και το τρίτο μέρος αποτραβήχθηκε στη τοποθεσία Μαρούσια (κατόπιν αυτοί -1878- ανηφόρισαν στο Κάτω Βέρμιο και δημιούργησαν τον δεύτερο μαχαλά, την Μαρούσια). Αυτά έγιναν σύμφωνα με την έρευνα του Α. Τζίμα που αναφέραμε προηγουμένως.

Ο συγγραφέας **Αναστάσιος Εμμ. Χριστοδούλου** στο βιβλίο του *Ίστορία της Βέροιας*, 1960 γράφει ότι ήλθαν στο Βέρμιο το 1835, σελ.136-37.

Τέλος, τώρα τελευταία στο βιβλίο *Από τη Ζωή των Βλάχων*, του **Τάκη Γκαλαϊτση**, Έκδοση ΣΒΒ, 2013, παρατηρείται ανακολουθία όσον αφορά στο θέμα. Συγκεκριμένα, στη σελ. 60 ο συγγραφέας γράφει ότι αυτοί έκαναν τα καλύβια τους στο Βέρμιο (σημερινό Σέλι) την άνοιξη του 1822, ενώ στη σελ. 64 αναφέρει ότι για μια

δεκαετία (1819-1832) ζούσαν στα χειμαδιά της Κασσάνδρας και στο Μπέλες (Πορδία, Λαϊλιά). Ποιο από τα δυο ισχύει; Προφανώς υπάρχει μια διαφορετική εκτίμηση από τους ιστορικούς και πληροφοριοδότες, τους οποίους ο συγγραφέας έπρεπε να σημειώσει σε κάθε περίπτωση, όπως αρμόζει στην ιστορική έρευνα. Επίσης στη σελίδα 60, ασαφής είναι η χρονολογία εγκατάστασης των Βλάχων στο Ξηρολίβαδο και δεν επισημαίνεται ότι οι πρώτοι αφιχθέντες ήταν οι Μπουσμπουκαίοι (αρχηγός ο Γούσιας Μπουσμπούκης), από την φάρα των οποίων προήλθαν οι οικογένειες Χατζηγώγου, Τσάρα κλπ. [‘*Βεργιάνοι Βλάχοι*’, Α. Κουκούδη, σελ. 140-41, & ‘*Ξηρολίβαδ’ Χουάρ’ Μσιάτ’*, Α. Βασιάδη, (μαρτυρία Α. Μπουσμπούκη ότι ήλθαν το 1841), σελ. 12].

60. ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΒΛΑΧΩΝ* ΣΤΟ ΒΕΡΜΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΜΑΖΙΚΗ ΤΟΥΣ ΕΛΕΥΣΗ (06-03-2014, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)

** Όταν γράφουμε Βλάχοι, εννοούμε τους δίγλωσσους Έλληνες που ομιλούν βλάχικα και ελληνικά και όταν γράφουμε Βέρμιο εννοούμε το Ημαθιώτικο Βέρμιο.*

Όσον αφορά στην μυθολογία για το Βέρμιο ο πατέρας της ιστορίας Ηρόδοτος [1] μας λέει ότι εκεί κατάφυγαν τα τρία αδέρφια, **Γαυάνης**, **Αέροπος** και **Περδίκκας** (απόγονοι του Τήμενου Βασιλιά του Άργους Πελοποννήσου) από την πολιτεία Λεβαΐα, από όπου τους κυνήγησε ο βασιλιάς της, κατέκτησαν την περιοχή αυτή και, έχοντας αυτήν (Βέρμιο) ως ορμητήριο, κατέκτησαν και την υπόλοιπη Μακεδονία.

Βέβαια, ο ορεινός αυτός όγκος, πριν την μαζική έλευση των Βλάχων από την Πίνδο, κατοικούνταν περισσότερο από ελληνόφωνους και μετά τη καταστροφή της Νάουσας (1822) ο τόπος ερημώθηκε πλήρως από τους Τούρκους. Οι περισσότεροι Βλάχοι αυτής της μαζικής έλευσης σήμερα ζουν στη πόλη της Βέροιας, χωρίς βέβαια να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και σε άλλα μέρη (Νάουσα, περιοχές της Θεσ/νίκης, Ημαθίας, Πιερίας κ.α.).

Πάντως, η παρουσία λατινοφώνων γενικότερα στην Ημαθία πρέπει να έχει πολύ παλιές ρίζες. Είναι φυσικό να υπήρξε και στην περιοχή αυτή λατινοφωνία από τους ρωμαϊκούς ακόμα χρόνους λόγω της ρωμαϊκής κυριαρχίας (Ρωμαίοι άποικοι, ντόπιοι εκλατινισθέντες). Ο Αχ. Λαζάρου [2] προσκομίζει στοιχεία διαπίστωσης λατινοφωνίας στην Μακεδονία μέσω «...της μελέτης επιγραφικού υλικού της **Βέροιας** (Μουσείο Βέροιας) του διευθυντή του Κέντρου Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών **Μιλτ. Χατζόπουλου**, ο οποίος επιμαρτυρεί την εκλατινισμένη Μακεδόνων και ιχνηλατεί τις απαρχές του λατινογενούς γλωσσικού ιδιώματος των Αρμάνων, Ελληνοβλάχων...».

Ο χρονογράφος **Ιωάννης Λυδός** (6^{ος} αι. μ.Χ., πρώτοι Βυζαντινοί χρόνοι) [3] είναι σαφέστατος και ομιλεί για χρήση της λατινικής από τους περισσότερους Έλληνες στη Βαλκανική και μάλιστα από αυτούς που έρχονταν σε επαφή με το Ρωμαϊκό κράτος.

Βέβαια η λατινοφωνία με την επικράτηση του χριστιανικού ελληνικού-βυζαντινού πολιτισμού και την έλευση των Σλάβων συρρικνώθηκε, δεν εξαφανίστηκε όμως οριστικά. Υπάρχουν ενδείξεις ότι επιβίωσε μια δημόδης λατινική γλώσσα.

Υπήρχε μια φάρα των Μαρτζελαίων, νομαδοκτηνοτρόφων, οι οποίοι συνεργά-

στηκαν επαγγελματικά με τους Σέρβους (Στέφανος Δουσάν) αλλά και βοήθησαν τους Βυζαντινούς για την ανακατάληψη της Βέροιας το 1350 μ.Χ. Ο **Σ. Λιάκος** (πολυγραφότατος ερευνητής) θεωρεί ότι οι Μαρτζελαίοι ήταν Βλάχοι [4]. Πρέπει να σημειωθεί ότι εκείνες τις εποχές (11^{ος} -14^{ος} αιώνες) η περιοχή γνώρισε πολλούς κυρίαρχους που ήταν εναντίον των Βυζαντινών.

Αναφέρεται επίσης από τον **Α. Κουκούδη** [5] ότι εκείνη την εποχή υπάρχει η πληροφορία για κάποιον καλόγερο με το όνομα Νεόφυτος, ο οποίος ίσως είχε βλάχικη καταγωγή. Με αυτές τις πληροφορίες έστω και έμμεσα επιβεβαιώνεται η παρουσία κάποιου βλάχικου πληθυσμού στις πλαγιές του Βερμίου.

Στους πρώτους αιώνες της Οθωμανικής κυριαρχίας δεν γνωρίζουμε πόσοι Βλάχοι υπήρχαν στο Βέρμιο. Από Οθωμανικό έγγραφο του Ιστορικού Αρχείου Βέροιας, πληροφορούμαστε την ύπαρξη κάποιου βεριώτη με το όνομα Εμμανουήλ Χρήστου Μαρτζέλος (17^{ος} αι.). Θα μπορούσε αυτός να θεωρηθεί απόγονος των Μαρτζελαίων που αναφέρθηκαν προηγούμενα και, αν δεχθούμε ότι οι Μαρτζελαίοι ήταν βλάχικης καταγωγής, τότε μπορούμε να πούμε ότι έχουμε μια διαχρονική παρουσία Βλάχων στη Βέροια.

Υπάρχει ακόμα η περίπτωση του διαπρεπή λόγιου **Ιωάννη Κωττούνιου** (1577-1658) από τη Βέροια, το επώνυμο του οποίου θα μπορούσε να συνηγορήσει για κάποια βλάχικη καταγωγή (κοττούνι στα βλάχικα σημαίνει κυδώνι). Στον ίδιο αιώνα, ο Τούρκος περιηγητής **Εβλιγιά Τσελεμπή** κάνει αναφορά για ‘Λατίνους’ στη περιοχή της Βέροιας. Έχοντας όλες αυτές τις ενδείξεις στο μυαλό μας, η περίπτωση ύπαρξης Βλάχων στη Βέροια ενισχύεται, δεν είναι όμως πλήρως σίγουρη.

Λόγω της Τουρκοκρατίας αρκετοί χριστιανικοί πληθυσμοί (προφανώς Έλληνες) δημιούργησαν δραστήριους οικισμούς στον ορεινό όγκο του Βερμίου, όπως συνέβη και σε όλο τον ελληνικό χώρο. Τα χωριά αυτά ήταν ελληνόφωνα (Παλιό Σέλι, Σκουτίνα, Μαρούσια, Κουμαριά, Ξηρολίβαδο, Καστανιά, Φυτειά, Διχαλεύρι, Αρκουδοχώρι, Τρίλοφος, Κουστοχώρι, Καλή Παναγιά κ.ά.), αλλά υπάρχουν ενδείξεις ότι υπήρχαν και βλαχόφωνοι (ύπαρξη τοπωνυμίων με βλάχικη-λατινογενή ετυμολόγηση). Αυτό όμως δεν αποδεικνύει την αδιάλειπτη παρουσία Βλάχων πριν το 1822 και όλα αυτά είναι ενδείξεις και όχι αποδείξεις. Πάντως, οι παραδόσεις αναφέρουν ότι φυγάδες Βλάχοι του χωριού Παλιοσέλι (περιοχής Κόνιτσας) κατέληξαν στο ορεινό Βέρμιο, όπου υπήρχαν παλιότεροι ομόγλωσσοί τους (μέσα 16^{ου} αιώνα). Αυτές οι μετακινήσεις ήταν συνηθισμένες εκείνες τις εποχές εξ αιτίας πιέσεων από τους Τούρκους και τους Τουρκαλβανούς.

Όπως σε όλες τις ορεινές περιοχές της Ελλάδας, έτσι και στο Βέρμιο οι χριστιανικοί πληθυσμοί οργάνωσαν ένα είδος πολιτοφυλακής, το αρματολίκι (ένα από τα 15 της ορεινής Ελλάδας), που φρόντιζε για την ασφάλεια των οικισμών και των δερβενιών (διάβαση Χάδοβας ή Καστανιάς και Ξηρολιβάδου). Δεν ήταν όμως πάντοτε ευχάριστη η ζωή των κατοίκων των οικισμών γιατί πολλές φορές βρίσκονταν εκτεθειμένοι ανάμεσα στη δράση των ληστών (κλεφτών) και την εξουσία των κυρίαρχων (Τούρκων). Άλλωστε, οι αρματολοί στην αρχή ελέγχονταν από τους Τούρκους.

Καθώς είπαμε, τα ορεινά χωριά του Βερμίου είχαν συγκεντρώσει αξιόλογο αριθμό ελληνόφωνων κατοίκων, περισσότερο μάλιστα κατά τον 18ο αιώνα, λόγω της τουρκοκρατίας (ευνόητοι λόγοι). Εκτός των νομαδοκτηνοτρόφων (μετακινούμενοι πληθυσμοί) οι υπόλοιποι κάτοικοι έμεναν εκεί χειμώνα-καλοκαίρι. Στην αρχή είχαν φτωχή αγροτική ζωή, όμως, σιγά-σιγά κατάφεραν να αναπτύξουν βιοτεχνίες και εμπόριο, ιδιαίτερα στην περιοχή της Νάουσας (Σέλι, Αγία Φωτεινή, Άγιος Παύλος,

Σκουτίνα, Μαρούσια, Περισιόρι, Φυτειά, Αρκουδοχώρι και Λευκόγια). Το πολυπληθέστερο μάλιστα Σέλι ανταγωνίζονταν τη Νάουσα στο εμπόριο. Ωστόσο, η Νάουσα, σύμφωνα με τον περιηγητή Leak, πριν το 1805 και την επιβολή του Αλή Πασά ήταν μια από τις πιο δραστήριες εμπορικά πολιτείες της Μακεδονίας.

Επίσης, εξακριβωμένη εγκατάσταση Βλάχων πριν το 1822 έχουμε στη Νάουσα. Πρόκειται για Σαμαριναίους (Σαρμανιώτες) φυγάδες και λίγες οικογένειες από τη Μοσχόπολη και τη Νικολίτσα (Γράμμου), οι οποίοι ήρθαν γύρω στο 1771. Αυτοί με τις γνώσεις τους (οπλουργία, χρυσοχοΐα κλπ) ενίσχυσαν το εμπόριο της Νάουσας.

Από το 1779 (επιθέσεις Τουρκαλβανών) και με την εμφάνιση του Αλή Πασά (τσιφλίκια του) στο Βέρμιο, ο αριθμός των κατοίκων μειώθηκε αισθητά. Βλάχικοι πληθυσμοί ακόμα αναφέρονται ιστορικά και από παραδόσεις σε αρκετά μέρη του Βερμίου (Δοβρά, Παλιό Σέλι κλπ) πριν το 1822. Η μεγαλύτερη καταστροφή και ερήμωση των ορεινών χωριών του Βερμίου έγινε με το γεγονός του 1822. Οι περισσότεροι από τους παλιούς κατοίκους (ελληνόφωνοι, βλαχόφωνοι) σφάχτηκαν, αιχμαλωτίστηκαν ή εγκατέλειψαν πανικόβλητοι τις εστίες τους. Μια σημαντική προφορική πληροφορία υπάρχει για τους Ξηρολιβαδιώτες από τον επίτιμο καθηγητή γλωσσολογίας του ΑΠΘ κ. Α. Μπουσμπούκη, ο οποίος μας είπε ότι πιθανόν να υπάρχουν παλιοί Ξηρολιβαδιώτες στην ορεινή περιοχή της Κορίνθου Πελοποννήσου (το θέμα βρίσκεται υπό έρευνα).

Ο περίφημος Αβδούλ Χαμίτ φρόντισε έτσι ώστε όλα τα εκεί χωριά να είναι μόνο ερείπια. Αργότερα κάποιοι από τους παλιότερους (περισσότερο ελληνόφωνους) κατοίκους που είχαν φύγει, επέστρεψαν και ξαναζωντάνεψαν ορισμένα από τα χωριά στις πλαγιές του Βερμίου, όπως το Αρκοχώρι, η Φυτειά, ο Τρίλοφος, η Αγία Φωτεινή κλπ).

Πηγές:

[1] Ηρόδοτος, **Βιβλίο Η'** .

[2] Α. Λαζάρου **‘ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ & ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΝΑ ΕΥΡΩΠΗΣ’** τόμος Γ', Αθήνα 2009, σελ. 580.

[3] Ιωάννης Λυδός, **‘Περί Αρχών της Ρωμαίων πολιτείας’**, 261, 68 (εκδόσεις Βόννης).

[4] Γεώργιος Χιονίδης **‘Ιστορία της Βέροιας’**, τόμος Β' Βυζαντινοί χρόνοι, σελ. 48-49 σημ. 5.

[5] Τα περισσότερα στοιχεία του άρθρου αντλήθηκαν από το βιβλίο του Α. Κουκούδη με τίτλο **‘Βεργιάνοι Βλάχοι και οι Αρβανιτόβλαχοι της Κ. Μακεδονίας’** σελ. 77-98.

61. ΤΙ ΕΪΠΕ Ο Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΧΟΥΣ (16.04.2014 ΜΕΧΡΙ 31.05.2014 ΣΤΗΝ ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ‘ΦΑΡΕΤΡΑ’)

Σημείωση: Με τη λέξη ‘ακαδημαϊκός’ στο κείμενό μας εννοούμε τον Α. Κεραμόπουλλο

Ο φιλόλογος, καθηγητής πανεπιστημίου, αρχαιολόγος, ερευνητής, αγωνιστής και ακαδημαϊκός **Αντώνης Κεραμόπουλλος** (1870-1961) είναι από τους πρώτους που ασχολήθηκαν σοβαρά με το θέμα των Βλάχων από τότε που ελευθερώθηκε η Ελλάδα.

Το έργο του ('Τι είναι οι Κουτσόβλαχοι', 1939) για το συγκεκριμένο θέμα αποτελεί την μοναδική επιστημονική μελέτη της προπολεμικής περιόδου και σήκωσε κύματα αντιδράσεων στην Ρουμανία γιατί ο καθηγητής κατέληξε στην διαπίστωση ότι οι Βλάχοι είναι ελληνικοί εκλατινισμένοι πληθυσμοί των περιοχών που τους συναντούμε, ενώ οι Ρουμάνοι υποστήριζαν ότι είναι Δάκες (κάθοδος από βορρά). Μέσα στην μελέτη αυτή υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία και άφθονες ιστορικές πηγές.

Στην αναστατική επανέκδοση του βιβλίου το 2000 από την Βιβλιοθήκη Βλαχικών Μελετών (εκδοτικός οίκος University Studio Press) ο καθηγητής γλωσσολογίας του ΑΠΘ Νίκος Κατσάνης στον πρόλογό του, μεταξύ άλλων, τονίζει ότι σήμερα έχουν αλλάξει πολλά από τότε που έγραψε ο Κεραμόπουλλος για το θέμα των Βλάχων, εκείνο όμως που ακόμα ισχύει είναι η άποψή του ότι η εκλατίωση των Βλάχων οφείλεται στην οροφυλακή, που άρχισε στους μακεδονικούς χρόνους και συνεχίστηκε μέχρι τη τουρκοκρατία, θεωρία που πρώτος υποστήριξε ο Μ. Χρυσόχοου (χωρίς να μπορεί να την αποδείξει ιστορικά, ενώ ο Κεραμόπουλλος το έκανε).

Όσον αφορά στις ονομασίες των Βλάχων, ο Κεραμόπουλλος αναφέρει ότι είναι πολλές (Κουτσόβλαχος-Ελλάδα, Τουρκ., Βλάχος-Ελλάδα, Ρουμανία., Walachen-Γερμ., Wallon-Βέλγιο, Welsh-Ουαλία, Αρ(ου)μούνος, Τσιντσάρος, Ρωμαίος, Romanus κλπ) και αυτοί (Βλάχοι) διετέλεσαν υπήκοοι (επιτόπιοι χωρικοί) της απέραντης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας που έφθανε μέχρι την Αίγυπτο και την Συρία.

Η άποψη του Κεραμόπουλλου είναι ότι το συνηθέστερο όνομα 'Βλάχος' προέρχεται από την αραβική λέξη fellah που σημαίνει τον γεωργόν (φελλάχον). Αυτή η λέξη πέρασε στην Βαλκανική και κατόπιν στην υπόλοιπη Δύση. Η θεωρία αυτή χαρακτηρίζεται σήμερα ατυχής από τους περισσότερους επιστήμονες, οι οποίοι υποστηρίζουν το αντίθετο. Δηλαδή το όνομα προέρχεται από την κελτική φυλή Volcae (Ουόλκαι) και πέρασε μέσω των Σλαύων (Vlah) στον ελληνικό χώρο ως Βλαχ-ος. Ωστόσο, ο Κεραμόπουλλος γνώριζε αυτήν την δεύτερη θεωρία, που την υποστήριζε τότε ο Ρουμάνος Caridan, και προσπάθησε να την ανατρέψει με δικά του επιχειρήματα. Σημαντικό είναι το συμπέρασμα του (Κεραμόπουλλου) ότι Βλάχος δεν δηλώνει τον άνθρωπο που ανήκει σε μια φυλή ή ένα έθνος, αλλά αυτόν που έχει κάποια ασχολία και ιδιότητα και που μπορεί να ανήκει σε οποιοδήποτε έθνος. Άλλωστε, οι ίδιοι οι Βλάχοι αυτοαποκαλούνται 'Αρουμούνι', όνομα που ισοδυναμεί με τα Romani, Ρωμιοί που δηλώνουν πολιτική ιδιότητα (ρωμαίος πολίτης).

Αυτοί βρίσκονταν στα ορεινά μέρη της βόρειας Ελλάδας (κλεισούρες διαβάσεις Πίνδου, Βαρνούντα, Ολύμπου, Βερμίου κλπ) καθώς και σε Αλβανία, Σερβία, Βουλγαρία κλπ. (σημείωση: Ο Κεραμόπουλλος δεν αναφέρει τους προς νότο Βλάχους της περιοχής Ασπροποτάμου και Ακαρνανίας). Τώρα μπορεί να τους βρει κανείς και στις πεδιάδες εξ αιτίας μετακινήσεων για πάρα πολλούς λόγους (καταστροφές, υπερπληθυσμός, αστικοποίηση κλπ). Ο μέγιστος όγκος λατινοφώνων βρίσκεται πέραν του Δούναβη (Ρουμανία). Οι Βλάχοι ασχολούνταν περισσότερο με την κτηνοτροφία, τον αγωγιατισμό, το εμπόριο και τις διάφορες τέχνες.

Η γλώσσα των Βλάχων είναι λατινογενής και ο Κεραμόπουλλος με σαφήνεια και επιχειρηματολογία δίνει περισσότερη σημασία στο 'αίμα' (φυλετική ιδιότητα) και όχι στην γλώσσα για να κρίνει την εθνότητα κάποιου. Στο ελληνικό χώρο η αρχή της λατινογλωσσίας δεν είναι τα βουνά γιατί διαφορετικά και οι Σαρακατσάνοι (νομάδες αρχαιότατοι Έλληνες κτηνοτρόφοι) θα είχαν λατινοφωνήσει. Μάλιστα ο ακαδημαϊκός υπερθεματίζει και θεωρεί ελλιπή επιστημονικά την άποψη ότι οι Σαρακατσάνοι μιλούσαν παλιότερα λατινογενή γλώσσα.

Σχετικά με την καταγωγή των Βλάχων του ελληνικού χώρου υποστηρίζει τα εξής:

Σαφώς και δεν πρόκειται για Ρωμαίους άποικους γιατί πρώτον οι Ιταλοί ρωμαίοι πολίτες θα προτιμούσαν εύφορες περιοχές και όχι τα βουνά και δεύτερον αυτοί που ήρθαν ήταν πολύ λίγοι και εξελληνίσθησαν (π.χ. Κόρινθος). Άλλωστε, από την εποχή του Καίσαρα είχαν απαγορευθεί οι αποικίες εκτός Ιταλίας και επί Τραϊανού οι περισσότεροι στρατιώτες του ρωμαϊκού στρατού ήταν αλλοεθνείς-Αστούριοι, Μαροκινοί κλπ.

Παρατίθενται οι απόψεις ορισμένων Βυζαντινών χρονογράφων που ομιλούν για κάθοδο Δάκων. Πρώτον αναφέρεται ο Κεκαυμένος (11ος αιώνας), τον οποίον ο Κεραμόπουλλος θεωρεί πλαστογράφο της ιστορίας και εμπαθή προς τους Βλάχους της Θεσσαλίας. Έγραψε δηλαδή για ιστορικά γεγονότα παλιότερα της εποχής του, που δεν μαρτυρούνται από ιστορικούς μετά την κατάκτηση της Δακίας (από το 3ομ.Χ. αιώνα και έπειτα), και στην ουσία έβρισε τους Βλάχους γιατί αυτοί ανήκαν στο αντίθετο πολιτικό κόμμα στην επαρχία Θεσσαλίας του Βυζαντίου (μάλιστα αυτοί είχαν επαναστατήσει εξαιτίας της επιβολής φόρων). Την ίδια γνώμη με τον Κεκαυμένο φαίνεται να έχει και ο Χαλκοκονδύλης (15ος αιώνας).

Για μετοίκηση στον βόρειο ελληνικό χώρο λατινόφωνων Πετσενέγων-Πατσινάκων (μετέπειτα Μογλενίτες) από την Δοβρουτσά ομιλεί και ο βυζαντινός αυτοκράτορας Αλέξιος ο Κομνηνός (11ος αι.). Συγκεκριμένα οι Πετσενέγοι ήταν επιδρομείς και νικήθηκαν από τον Αλέξιο στο Λεβούνιο (κοντά στο Δέλτα της Αλεξανδρούπολης). Τους εναπομείναντες από αυτούς τους κατέστησε και εξαίρετο τάγμα και επειδή ήταν λατινόφωνοι τους εξέλαβε ομόφυλους με τους Βλάχους της Πίνδου και της Αχρίδας. (την ιστορία διηγείται ο τότε σύγχρονος χρονογράφος Ζωναράς).

Όμως, όπως φαίνεται οι απόγονοι αυτών, Μογλενίτες (Μογλενά Αλμωπίας), διαφέρουν πολιτιστικά (ήθη έθιμα, ενδυμασία, γεωργοί και όχι κτηνοτρόφοι) από τους Βλάχους της Πίνδου, (αυτοαποκαλούνται Βλάχοι και όχι Αρουμόνοι, όπως οι Πίνδιοι) και μετά τον 1ο Παγκόσμιο πόλεμο με την ανταλλαγή των πληθυσμών φεύγουν (Ρουμανία, Τουρκία κλπ) ως Βλάχοι, ακόμα και ως Βούλγαροι ή ως Τούρκοι γιατί πολλοί από αυτούς είχαν εξισλαμισθεί και εκβουλγαρισθεί.

Έτσι ο Κεραμόπουλλος, διαπιστώνοντας ότι για την μετοίκηση ολιγάριθμων ανθρώπων (Μογλενιτών) υπάρχει πεντακάθαρη ιστορική μαρτυρία, διερωτάται γιατί δεν υπάρχει (στην μετά τον Τραϊανό ιστοριογραφία) ιστορική μαρτυρία μετακίνησης τόσων πολυάριθμων πληθυσμών που να καλύπτουν την δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο και την Θεσσαλία, όπου βρίσκονται οι Βλάχοι. Είναι προφανές ότι συμπεραίνει πως αυτοί οι Βλάχοι είναι εντόπιοι πληθυσμοί. Άλλωστε, οι περισσότεροι βυζαντινοί χρονογράφοι, που γράφουν για τους Βλάχους, αναφέρονται σε γεγονότα όχι σύγχρονα με την εποχή τους και δεν έχουν ιδίαν αντίληψη.

Για Βλάχους προερχόμενους από άποικους εξ Ιταλίας ομιλεί και ο χρονογράφος Κίνναμος (12ος αιώνας). 'Έλαφρά τη καρδιά', στηριζόμενος μόνο στην γλωσσική συγγένεια, θεωρεί την καταγωγή των Βλάχων από την Ιταλία. Αυτά τα λόγια όμως δεν σημαίνουν κάποιο μεγάλο γεγονός μετανάστευσης πολυάριθμου πληθυσμού, όπως είναι οι Βλάχοι του ελληνικού χώρου που αναφέρθηκε προηγούμενα. Κι αυτός ομιλεί για προηγούμενα γεγονότα (...εξ Ιταλίας άποικοι πάλαι είναι λέγονται...).

Με λίγα λόγια ο Κεραμόπουλλος θεωρεί ότι οι αναφερθέντες χρονογράφοι δεν υπηρετούν επαρκώς την ιστορική επιστήμη (...ούτως αταλαίπωρος εστιν η ζήτησις της αλήθειας εις πολλούς...).

Κατόπιν ο ακαδημαϊκός παραθέτει την θεωρία του **Rosler** (1871), σύμφωνα με την οποίαν ο ρουμανικός λαός σχηματίστηκε νότια του Δούναβη και μετά μετανάστευσε βόρεια αυτού. Με λίγα λόγια όταν ο Αυρηλιανός (3^{ος} μ.Χ. αιώνας) έφυγε από την Δακία μαζί με τον στρατό και τους επαρχικούς, πέρασε νότια του Δούναβη, παίρνοντας μαζί του και τους κατοίκους με τις οικογένειες τους. Αυτοί έμειναν εκεί μέχρι τον 12^ο αιώνα και κατόπιν μετανάστευσαν βόρεια του ποταμού στην απέναντι Δακία και την άλλαξαν εθνολογικά και γλωσσικά (λατινοφωνία)!

Ο Κεραμόπουλλος απορρίπτει την θεωρία αυτή, φέρνοντας πολλά στέρεα ιστορικά επιχειρήματα. Υποστηρίζει ότι οι Δάκες δεν μετακινήθηκαν σαν λαός και ότι έφθθαναν τα 160 χρόνια της ρωμαϊκής κατοχής στη χώρα τους για να την εκλατινίσουν γλωσσικά (όπως, για παράδειγμα, έφθασαν 200 χρόνια ο ισπανικός λαός να εκλατινισθεί). Οι Δάκες μάλιστα δεν είχαν μόνο εκλατινισθεί, αλλά είχαν εκλατινίσει και άλλους λαούς (π.χ. Πετσενέγους).

Έτσι οι Δάκες εκλατινίσθηκαν στον δικό τους χώρο (βιολογικός νόμος), όπως για παράδειγμα στην σύγχρονή μας εποχή λίγοι Άγγλοι στην Αμερική εξαγγλίσαν και εξαγγλίζουν γλωσσικά εκατομμύρια ξένων και μάλιστα Ευρωπαίων προηγμένου πολιτισμού. Επίσης, ένας πάρα πολύ σημαντικός παράγοντας εκλατινίσης ήταν η μακρόχρονη θητεία των υπηκόων λαών στον Ρωμαϊκό στρατό.

Λατινοφωνία βέβαια υπήρχε νότια του Δούναβη (Αυρηλιανή Δακία), όμως η λατινική γλώσσα ηττήθηκε από την σλαβική γλώσσα σε αντίθεση με την βόρεια του Δούναβη Δακία όπου επικράτησε, ενώ η θρακική ήταν πλέον νεκρή γλώσσα. Εκείνο που τονίζει ο ακαδημαϊκός είναι ότι η ελληνική γλώσσα νίκησε την λατινική γλώσσα κατά τους βυζαντινούς χρόνους (νότια της από τον 4^ο μ.Χ. αιώνα γλωσσικής διαχωριστικής γραμμής '**Jirecek**' (Αλέσιο Αλβανίας-Σκόπια-Σόφια-παράλια Ευξείνου Πόντου). Ωστόσο, η γραμμή αυτή δεν είναι απόλυτη γιατί υπήρχε λατινοφωνία (νησίδες) νότια της γραμμής και ελληνοφωνία βόρεια αυτής (πυκνές ελληνικές αποικίες). Ακόμα και τώρα υπάρχει στα νότια λατινοφωνία (Βλάχοι της Πίνδου) και γιαυτό άλλωστε γίνεται αυτή η μελέτη. Αλλά και η βλάχικη γλώσσα (φθαρμένα λατινικά Πινδίων μεταξύ Ελλήνων, Παριστρίων μεταξύ Σλάβων κλπ), όπως και η ρουμανική γλώσσα δεν είχαν ακόμα διαμορφωθεί με την σημερινή έννοια.

Ο Κεραμόπουλλος, αναφερόμενος σε πηγές (π.χ. Στράβων, τοπωνύμια κλπ), τονίζει ότι οι Μακεδόνες και οι Ηπειρώτες είναι Έλληνες και η χώρα πέραν του Γενούσου ποταμού ήταν η Ιλλυρία. Από την άλλη μεριά οι Ιλλυριοί ήταν πάντοτε αντίθετοι με τους Μακεδόνες ως δυνάμεις, 'νόθευσαν' γλωσσικά (κατά τον Ψαλλίδα) τους Ηπειρώτες, ήταν μισθοφόροι επί ρωμαιοκρατίας και επί τουρκοκρατίας, πολλοί από αυτούς εξισλαμίσθηκαν και πολέμησαν κατά των Ελλήνων. Προφανώς συντάσσει τους Ιλλυριούς με τους σημερινούς Αλβανούς (αυτοαποκαλούμενους Σκηπιτάρους εκ του ιταλικού schioppetto = οπλοφόρος). Ήταν πολυαριθμότεροι στον ρωμαϊκό στρατό και μάλιστα στον 3^ο μ.Χ. αιώνα ανέδειξαν και δυο αυτοκράτορες. Ο ακαδημαϊκός θεωρεί ότι πιθανόν το φαινόμενο της επίταξης του άρθρου στην Ρουμανική γλώσσα όπως και στην βουλγαρική προήλθε από την ιλλυρική γλώσσα μέσω του ρωμαϊκού στρατού στον Δούναβη.

Όπως ειπώθηκε προηγούμενα, η λατινική γλώσσα αντιστάθηκε στον γλωσσικό εκσλαβισμό στην Δακία γιατί οι Δάκες ενισχύθηκαν πολιτιστικά από τους Ρωμαίους, όμως, σύμφωνα με τον Κεραμόπουλλο, κακώς αργότερα δέχθηκαν ότι είναι φυλετικά *Romani* και ονόμασαν τους εαυτούς τους *Romanos* γιατί στην ουσία φυλετικά είναι αυτόχθονες και Δάκες στην φυλή. Μάλλον το προτίμησαν (μέσω των ιστορικών τους)

με πολιτική σκοπιμότητα, γιατί οι λέξεις Ρώμη και Αρουμούνοι της Μακεδονίας προσεγγίζονται ηχητικά προς αυτό.

Μια άλλη θεωρία για την καταγωγή των Βλάχων, και συγκεκριμένα για τους νότιους Βλάχους, Κουτσόβλαχους, Αρβανιτόβλαχους, Τσιντσάρους της Σερβίας, Αρμούνους, είναι ότι κατάγονται όχι από όλους τους Θράκες, αλλά από τους Βησσούς μόνο, οι οποίοι εκλατινισθέντες διασκορπίστηκαν παντού στη Βαλκανική Χερσόνησο παρακινούμενοι από τους Σλάβους κατά τις προς Νότο επιδρομές. Αυτή την θεωρία υποστήριξε ο αυστριακός **Thomaschek**, και τη δέχονταν και άλλοι, όπως ο **Xenopol** και ο **Densusianu**. Αυτή όμως η θεωρία δεν στηρίζεται πουθενά και είναι παράλογη, σύμφωνα με τον Κεραμόπουλλο. Οι Σλάβοι είχαν πόλεμο κατά του Βυζαντινού κράτους και σε αυτό δεν κατοικούσαν μόνο λατινόγλωσσοι, αλλά και ελληνόγλωσσοι, οι οποίοι ήταν και πολυπληθέστεροι. Ανάμεσα σε αυτούς τους ελληνόγλωσσους ήταν και Θράκες. Γιατί λοιπόν οι Σλάβοι δεν ώθησαν προς τα όρη και τους ελληνόγλωσσους αλλά μόνο τους λατινόγλωσσους; Και γιατί επιτράπηκε σε αυτούς (Βλάχους) να έχουν πάντοτε τις καλύτερες θέσεις διαβάσεων και κλεισουργιών; Επίσης, ο ακαδημαϊκός, παραθέτοντας πολλά στοιχεία, τονίζει ότι οι Βλάχοι έχουν τα ίδια λαογραφικά στοιχεία με τους ελληνόφωνους γείτονές τους.

Όσον αφορά δε την μαρτυρία του Ισπανοεβραίου περιηγητή **Βενιαμίν εκ Τουδέλας** που αναφέρει ότι οι Βλάχοι δεσπόζουν μέχρι τα όρη της Λαμίας κάνουν ληστρική ζωή, ληστεύουν και σκοτώνουν τους Έλληνες, ενώ μόνο ληστεύουν τους Εβραίους, η άποψη, σύμφωνα με την διευκρίνιση αυτή, ενός 'έξυπνου δημοσιογράφου' ότι οι Βλάχοι δεν είναι Έλληνες, είναι αφελής ('εκείσε οδηγεί η τοιαύτη ληστολογία η μη μελετώσα τα περιστατικά της εκδικήσεως των ληστών»).

Σύμφωνα με τον Ρουμάνο πολιτικό και ιστορικό **N. Iorga** οι Βλάχοι του ελληνικού χώρου είναι Ρουμάνοι ('οι Ρουμάνοι οι μη ελευθερωθέντες') και μαζί με τους σημερινούς Ρουμάνους αποτελούν κατάλοιπο της Ανατολικής Ρωμανίας. Κατά τον Κεραμόπουλλο, ο Iorga κάνει λάθος στην χρήση του όρου 'Ρωμανία' γιατί αυτός δεν σημαίνει την χώρα που ομιλεί ρωμανικά (λατινικά) αλλά το πολιτικό κράτος της Ρώμης. Αργότερα (6^{ος} μ.Χ. αι. και μετά) σήμαινε το ανατολικό ρωμαϊκό κράτος (το δυτικό κατελήφθη από βαρβάρους), που εξελληνίσθηκε με επίσημη πλέον γλώσσα την ελληνική. Άρα η έννοια της αρχαίας Ρωμανίας είναι εντελώς διαφορετική από την έννοια της σημερινής Ρουμανίας.

Επίσης, ο Iorga θεωρεί ότι οι Μακεδόνες στην αρχή ήταν Ιλλυριοί (Αλέξανδρος) που εξελληνίσθηκαν, οι Ιλλυριοί της Ηπείρου και της Ιλλυρίας εκθρακίσθηκαν και όλοι αυτοί μετά εκλατινίσθηκαν (Romanite Balcanique). Και εδώ σφάλλει ο Iorga γιατί όλοι οι κάτοικοι της αρχαίας Ρωμανίας (Βυζάντιο) δεν είναι εκλατινισμένοι όπως δείχνουν οι αρχαίες επιγραφές (γραμμή γλωσσών που καθόρισε ο Jirecek-στα νότια επικρατεί η ελληνική γλώσσα).

Η λατινογλωσσία, κατά τον Κεραμόπουλλο, δεν σημαίνει και ομοφυλία γιατί όλοι οι λατινόφωνοι (Ρουμάνοι, Ισπανοί, Γάλλοι, Πορτογάλοι κλπ) δεν έχουν την ίδια 'συγγένεια αίματος'. Απλά έγινε εκλατινίση ντόπιων πληθυσμών σε όλη την ρωμαϊκή αυτοκρατορία και δεν υπήρχε δυνατότητα για έξοδο εκατομμυρίων λατινόγλωσσων αποίκων από την Ιταλία.

Ο Ρουμάνος ακαδημαϊκός γλωσσολόγος **Theodor Capidan** θεωρεί ότι οι Βλάχοι κατέβηκαν από την Δακία. Ο Κεραμόπουλλος πιστεύει πως αυτή η άποψη είναι αμάρτυρη ιστορικά και θέτει πάρα πολλά αναπάντητα ερωτήματα, το σπουδαιότερο των οποίων είναι πώς είναι δυνατό Δάκες αγροδίαιτοι, πτωχοί ποιμένες, διωγμένοι

από την χώρα τους και χωρίς να είναι έμποροι να γίνουν οι καλύτεροι επιχειρηματίες των Βαλκανίων και να κτίσουν τις σπουδαίες αστικές εγκαταστάσεις, όπως Μοσχόπολη, Κλεισούρα, Νέβεσκα κλπ.

Στην αγγλική μελέτη **Cambridge medieval History** (1911,1924) και αυτή του **Mutafciiev** υπάρχει η θεωρία ότι η κοιτίδα όλων (Ρουμάνων, Βλάχων Μακεδόνων) είναι η Ιστρία και γενικότερα η ΒΔ Βαλκανική. Και αυτή η θεωρία είναι αμάρτυρη ιστορικά από τον ακαδημαϊκό.

Όσον αφορά στην γλώσσα των Βλάχων και αυτή των Δακορουμάνων η άποψη ότι η Κουτσοβλαχική είναι διάλεκτος της Ρουμανικής δεν στέκει γιατί πρώτον ένας Βλάχος της Μακεδονίας δεν μπορεί να συνεννοηθεί με έναν Ρουμάνο και δεύτερον δεν υπήρξε ιστορική και φυλετική επαφή ανάμεσα στους Δακορουμάνους και τους Κουτσοβλάχους. Στην ουσία τα κουτσοβλαχικά ανήκουν στις λατινογενείς (ρωμανικές) 'διαλέκτους' (νεοϊταλικές, γαλλικές, ισπανικές κλπ) και η σχέση τους με όλες αυτές είναι παράλληλη και όχι υπάλληλη.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι πρώτα λατινοφώνησε ο ελληνικός χώρος (μέσα του 2^{ου} π.Χ. αιώνα) και μετά η Δακία (1^{ος} αιώνας μ.Χ.), άρα δεν μπορούμε να μιλάμε ότι τα βλάχικα είναι διάλεκτος της γλώσσας των Δακορουμάνων. Ωστόσο, γλωσσικές και λαογραφικές ομοιότητες και αλληλοεπιδράσεις ανάμεσα στους λαούς της Βαλκανικής είναι φυσικό να υπάρχουν λόγω της γειτνίασής τους.

Ο Κεραμόπουλλος είναι προσεκτικός και δεν χρησιμοποιεί τους όρους roman, romanisation, αλλά 'λατινογενής' ή 'εκλατίνιση' για να μη δώσει λαβή σκανδάλου σε αυτούς που κάνουν κατάχρηση των λέξεων, προφανώς για λόγους σκοπιμότητας.

Επισημαίνει για μια ακόμα φορά τα θεμελιώδη ελαττώματα των θεωριών, που αναφέρθηκαν προηγουμένως, και που συνίστανται στο ότι δεν αποδεικνύεται ιστορικά ότι οι Βλάχοι του ελληνικού χώρου και οι Δακορουμάνοι ανήκουν στην ίδια φυλή και έχουν την ίδια γλώσσα. Μάλιστα δεν αποδεικνύεται με επιστημονικό τρόπο ότι όλοι ανήκουν στην Romanite Balkanique με αφετηρία τον βόρειο χώρο (Δακία, Ιστρία) και ότι υπήρξε μετακίνηση από βόρα προς νότο.

Τονίζει επίσης ότι προκύπτουν δυο καθαρά πορίσματα: Οι Βλάχοι μας δεν είναι (α) Ιταλοί ούτε και (β) Δακορουμάνοι. Τι είναι λοιπόν οι Βλάχοι μας, αναρωτιέται και δηλώνει ότι στην μελέτη αυτή θα προσπαθήσει να διαφωτίσει το θέμα με επιστημονικό τρόπο.

Πιστεύει ακόμα ότι ο ελληνικός πολιτισμός (και γλώσσα) δεν νικήθηκε τελικά από τον αντίστοιχο λατινικό λόγω της ανωτερότητάς του. Αντίθετα ο λατινικός πολιτισμός κατέβαλε κατώτερους πολιτιστικά λαούς στην Βαλκανική και η λατινοφωνία επιβίωσε στα όρη γιατί εκεί δεν υπήρχε διαμάχη ανάμεσα στις δυο γλώσσες (απουσίαζε περισσότερο η ελληνική) και για τους λόγους που θα εξεταστούν παρακάτω:

Μετά την κατάκτηση της Μακεδονίας από τους Ρωμαίους (168 π.Χ.) και την διαίρεσή της σε 4 τετραρχίες επετράπη, σύμφωνα με το παλιό Μακεδονικό σύστημα, τα σύνορα προς βορρά (ιδιαίτερα στα όρη) να συνεχίζεται να φυλάγονται από ένοπλη φρουρά (οροφύλακες), που αποτελούνταν από εντόπιους. Σε αυτούς τους τόπους (**Μελένικο, Νευροκόπιο, Άνω Τζουμαγιά, Πίνδος, Αχρίδα, Στρούγα, Κρούσοβο** κλπ), όπου ήταν και η παλιά μακεδονική φρουρά (praesidia=οροφυλακή), σήμερα υπάρχουν οι Βλάχοι, μας λέει ο ακαδημαϊκός.

Άρα είναι λογικό να εξεταστεί εάν κατά την ρωμαϊοκρατία τα Μακεδονικά praesidia αντικαταστάθηκαν από λατινόφωνους φρουρούς. Βέβαια ρητή μαρτυρία για ε-

γκατάσταση φρουρών στα όρη της Μακεδονίας δεν έχουμε, αλλά είναι σίγουρο ότι η οργάνωση του ρωμαϊκού κράτους απαιτούσε τα σύνορα, οι δρόμοι και οι διαβάσεις να φυλάγονται και αυτό έγινε.

Ακόμα είναι γνωστό ότι οι ρωμαϊκές λεγεώνες παντού απαρτίζονταν και από εντόπιους στρατιώτες των υποταγμένων επαρχιών, μόνο οι αξιωματικοί ήσαν Ρωμαίοι και από τον αυτοκράτορα **Καρακάλλα** (212 μ. Χ.) οι μη Ιταλοί στρατιώτες ανακηρύχθηκαν ρωμαίοι πολίτες. Αυτοί υπηρετούσαν στις λεγεώνες ή στα βοηθητικά σώματα (*auxilia*) για 25 χρόνια, εκλατινίζονταν γλωσσικά, παντρεύονταν μετά την απόλυσή τους, οι βετεράνοι έπαιρναν αμοιβές και το προνόμιο της εγκατάστασης ως άποικοι και τα παιδιά τους γίνονταν επίσης στρατιώτες. Ήταν φυσικό λοιπόν η λατινική γλώσσα να εισέλθει στις οικογένειές τους.

Ταυτόχρονα, όπως ειπώθηκε, χρειάζονταν η φρούρηση και η ασφάλεια του ρωμαϊκού κράτους στα σύνορα (περισσότερο όρη και διαβάσεις) με την τοπική φρουρά (**praesidia armata**) και τους οροφύλακες (**ripenses, riparienses, limitanei**). Επίσης για εσωτερική ασφάλεια και στις πεδινές περιοχές υπήρχε τοπική φρουρά που αποτελούνταν από ρωμαίους άποικους εντόπιους παλαιμάχους, αλλά και από εντόπιους εθελοντές φτωχούς στρατιώτες-γεωργούς μακρότερης θητείας, οι οποίοι έγιναν μόνιμοι φρουροί (**praesidia propugnacula imperii**). Σε όλους αυτούς δίνονταν χρήματα, προνόμια και προπαντός γη για καλλιέργεια, η δε λατινική γλώσσα ήταν σε αυτούς επίσημη και μεταδίδονταν στις οικογένειές τους από γενεά σε γενεά.

Στο σημείο αυτό ο ακαδημαϊκός διευκρινίζει ότι οι πλείστοι άντρες των φρουρών στην δυτική Μακεδονία ήταν εντόπιοι, ορεινοί, σκληροτράχηλοι, δημιουργικοί και με κοφτερό μυαλό, τόλμη και επιχειρηματικότητα και σε καμιά περίπτωση δεν υπήρχαν μεταξύ τους Δάκες γιατί αυτοί (Δάκες) δεν ήσαν μαθημένοι στην σκληρή ορεινή ζωή (ήταν διαφορετικός, καλότυχος, γεωργικός, ήσυχος και μη αποδημικός λαός).

Πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι και πριν από την μάχη της Πύδνας (168 π.Χ.) αλλά και μετά είκοσι χρόνια (νόμιμος καθορισμός της Μακεδονίας ως Επαρχία-Προvincia του Ρωμαϊκού κράτους) Έλληνες υπηρετούσαν στον ρωμαϊκό στρατό και αυτό είναι εξακριβωμένο ιστορικά (**Πλούταρχος**).

Ο ακαδημαϊκός προβαίνει σε λεπτομερέστερη ανάλυση της ανθρωπογεωγραφίας των παλαιμάχων αποίκων και φρουρών της Επαρχίας της Μακεδονίας με κύριο συμπέρασμα ότι αυτοί ήταν περισσότερο εντόπιοι (Ιλλυριοί, Μακεδόνες Ηπειρώτες). Άλλωστε στο τέλος της θητείας του αυτοκράτορα **Οκταβιανού Αυγούστου** (αρχές 1^{ου} μ.Χ. αιώνα) η Μακεδονία ήταν **provincial senatoria** και **inermis** (μη ένοπλη Επαρχία και υπαγόμενη στην Σύγκλητο), οπότε η Επαρχία από μόνη της δημιουργούσε στρατό κατά της ληστείας με εντόπιους κατοίκους (συνέχισε δηλαδή τα παλιά Μακεδονικά *praesidia armata* που αναφέρθηκαν προηγουμένως).

Αυτοί οι Βλάχοι (της επαρχίας της Μακεδονίας επί Ρωμαϊοκρατίας), μας λέει ο Κεραμόπουλλος, είναι περισσότερο ντόπιοι Έλληνες (και όχι Δάκες), που είχαν μάθει την λατινική στον στρατό και μετά εγκαταστάθηκαν στα όρη ως *veterani* (απόμαχοι) προς φρούρηση. Ο ακαδημαϊκός γράφει αυτολεξεί: «*Φυλετικώς οι Κουτσόβλαχοι πιθανώς να είναι οι καθαρώτατοι των Ελλήνων, επειδή ήσαν οι ολιγώτερον προσιτοί εις επιμειξίαν, ως τινες άλλοι Έλληνες αποκέντρων πτωχών μερών*».

Αυτοί είναι (Βλάχοι), μας λέει, και οι μετέπειτα ακρίτες, αρματολοί και κλέφτες του Βυζαντίου και της Τουρκοκρατίας που συνέχιζαν να φυλάγουν τα όρη και τις διαβάσεις, αποκτώντας μάλιστα και προνόμια. Αυτοί είναι που δημιούργησαν οικισμούς και πόλεις στα όρη και στις πεδιάδες (π.χ. Μέτσοβο, Μοναστήρι κλπ) στην

Τουρκοκρατία, πλούτισαν με το εμπόριο στη Βαλκανική και την Δύση, είχαν ελληνική συνείδηση, ήταν πρωτοπόροι με τις πολεμικές τους αρετές στην ελληνική επανάσταση, πρωτοπόροι στις τέχνες και στα γράμματα και ευεργέτησαν το νέο ελληνικό κράτος. Αυτήν την ελληνική ιστορία της Πίνδου λεηλάτησαν οι ‘φιλολογούντες Κουτσόβλαχοι’ στην Ρουμανία και την συνυπολόγισαν στο Ρουμανικό Έθνος και την Ρουμανική ιστορία που είναι εντελώς ξένη στην πραγματικότητα. Στην ουσία πρώτα οι Έλληνες επαναστάτησαν (ελληνική αναγέννηση) και έδειξαν τον δρόμο στους Βαλκάνιους και τους Ρουμάνους και η ελληνική ορεινή φυλή ενίσχυσε την πνευματικότητα στην Ρουμανία και τον τότε δυτικό κόσμο. Ρουμάνοι δεν ήλθαν ποτέ στην ορεινή Πίνδο.

Οι μόνιμοι αυτοί φρουροί, ιδιαίτερα οι ορεισίβιοι, όπως ειπώθηκε, δεν ήταν μόνο φύλακες, αλλά και επαγγελματίες (γεωργοί, περισσότερο κτηνοτρόφοι κλπ) γιατί επί ρωμαϊοκρατίας τους αφαιρούνταν μερικές φορές η ιδιότητα του στρατιώτη (από τους αυτοκράτορες ως υποτιμημένοι στρατιώτες) και έτσι έπρεπε να αναπτύξουν τα επαγγέλματά τους για επιβίωση. Οι ορεινοί ασχολούνταν με την κτηνοτροφία, αύξησαν τα κοπάδια τους και πολλοί από αυτούς μετακινούνταν (νομάδες) τον χειμώνα στα πεδινά λόγω τους ψύχους. Οι περισσότεροι πήγαιναν προς Θεσσαλία, και Ακαρνανία και αυτοί ‘πληθυνθέντες’, όπως λέει ο Κεραμόπουλλος, αποτέλεσαν την ‘**Μεγάλη Βλαχία**’ και την ‘**Μικρή Βλαχία**’ του μεσαίωνα.

Κατά τον ακαδημαϊκό, η Μεγάλη και Μικρή Βλαχία του Δούναβη δεν έχει καμιά σχέση με αυτές των ελληνικών χωρών, οι Τούρκοι δε, βλέποντες ότι η ελληνική Βλαχία είναι μικρότερη σε πληθυσμό, την ονόμασαν **Κιουτσούκ (Μικρή) Βλαχία**, ενώ την Παρίστρια (του Δούναβη) Βλαχία την ονόμασαν **Μπουγιούκ (Μεγάλη) Βλαχία**.

Στο τέλος της μελέτης του ο Κεραμόπουλλος επανέρχεται στην ονομασία **Τσιντάρροι** των Βλάχων και μετά την ανάλυση αυτής καταλήγει ότι αυτή προέρχεται από το λατινικό **quinquarii** (quinque=πέντε) ή **quintarii** [όρος που δηλώνει σπουδαίο, πέμπτο(;), τμήμα των ρωμαϊκών αποικιών]. Όσα δε λέγονται, ότι δηλαδή η λέξη έχει σκωπτικό χαρακτήρα (ηχητική επανάληψη ts-ts στη γλώσσα των Βλάχων), είναι προχειρολογήματα ανάξια λόγου.

Όσον αφορά στην λέξη ‘**Κοπατσιάρης**’, ο ακαδημαϊκός διαφωνεί με την άποψη ότι προέρχεται από το ‘κοπάτς’ (=θάμνος) γιατί τα κοπάτσια βρίσκονται παντού και όλοι άνθρωποι θα είχαν αυτό το όνομα. Επίσης θεωρεί παιδαριώδη την άποψη ότι ο ‘κοπατσιάρης’ είναι ‘βλάχος’ που απέβαλε την βλάχικη και ομιλεί την ελληνική γλώσσα (επειδή και μόνο διατηρεί τα έθιμα και την φορεσιά των Βλάχων). Η λέξη κοπατσιάρης (πρβλ **σπαθάρις, μακελλάρις** κλπ), που δεν την έχουν οι Δακορουμάνοι, είναι λατινογενής και δηλώνει τον **συμβότην** (συμβοσκό, κτηνοτρόφο, που κανονίζει τα βοσκοτόπια σύμφωνα με το δίκαιο), που στα λατινικά λέγονταν **compascuus** και υπάγονταν στο **jus compascuum** (δίκαιο κοινών βοσκοτοπιών), ήταν δηλαδή **compascuarius = κομπασκουάρις**. Αυτό, στο ελληνικό στόμα με παραφθορά έγινε ‘κοπατσιάρης’. Οι Σαρακατσάνοι και οι κάτοικοι της Χαλκιδικής, και οι δύο ελληνόφωνοι, ονομάζουν τον κοπατσιάρη **σμίχτη**.

Άρα, σύμφωνα με τον Κεραμόπουλλο, το όνομα ‘κοπατσιάρης’ (ρωμαϊκός νομικός όρος= συμβότης συμβοσκός, σμίχτης) δηλώνει τον ελληνόφωνο, εντόπιο, πεδινό, που έκανε την ίδια κτηνοτροφική ζωή με τους Βλάχους στα χειμαδιά τους στην εποχή της ακμής της λατινικής γλώσσας (ρωμαϊοκρατία) και δεν υπήρχε στην Δακία (ο όρος άγνωστος εκεί), όπου ο λαός της ήταν περισσότερο γεωργικός.

Ένας άλλος σπουδαίος όρος που δείχνει την μετάβαση των Βλάχων στα πεδινά (χειμαδιά) είναι ο **‘τσέλνικας’** (τσέλιγκας), δηλαδή ο αρχιποιμένας, που είναι σλάβικη λέξη και εμφανίστηκε με την έλευση των Σλάβων. Για αυτήν την έννοια υπήρχε στους Ηπειρώτες και Αρβανιτόβλαχους η ‘λέξη **‘σκουτέρις’** και για τον ποιμένα (βοσκό) έχουμε την λέξη **τσομπάνης** (μάλλον τουρκικής ή σλαβικής προέλευσης). Ο τσέλνικας ήταν ο αρχηγός του **φαλκαριού** (η πατριά, το συγγενολόι). Και αυτοί οι όροι, όπως το ‘κοπατσιάρης’, δεν υφίστανται στην Δακία και γενικά η κτηνοτροφική και γεωργική ζωή των Πινδίων Βλάχων είναι άσχετη με αυτή των Δακορουμάνων.

Ανακεφαλαιώνοντας ο ακαδημαϊκός, τονίζει ότι η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία είχε μόνιμο εφεδρικό μεθοριακό στρατό αποτελούμενο από γεωργοκτηνοτρόφους φρουρούς κατωτέρας στρατιωτικής ποιότητας μέχρι και την Αφρική. Αυτούς τους ονομάζει **‘φελλάχους’** (σημιτο-αραβική λέξη) και ισοδυναμούν με το όνομα Βλάχοι. Οι δικοί μας Βλάχοι (Πίνδιοι) αποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν αυτό το όνομα ως προσβλητικό (απαίδευτος χωρικός) και καλούν τους εαυτούς τους **‘Αρουμούνους’**, δηλαδή Ρωμαίους με πολιτική ιδιότητα. Το όνομα **‘Βλάχος’** δεν δηλώνει εθνότητα, και γιατί άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων (Δάκες, Ιλλυριοί κλπ) που έχουν αυτή την ιδιότητα μπορούν να ονομάζονται έτσι. Μόνο οι **Μογλενίτες** αποκαλούν τους εαυτούς τους Βλάχους γιατί αυτοί ποτέ δεν υπήρξαν Ρωμαίοι πολίτες και είχαν πάντοτε την ιδιότητα του Βλάχου (ως γεωργοί).

Στην Δακία αναμείχθηκαν πολλοί λαοί (Σλάβοι, Πετσενέγοι κλπ), οι οποίοι ποτέ δεν γνώρισαν τους Ρωμαίους και δεν υπήρξαν Ρωμαίοι πολίτες (**Romani cives**), ούτε σε αυτούς, όπως και στους δάκες το όνομα Βλάχος δεν ενέχει κάποια κακή χροιά, αντίθετα παρέχει υπερήφανο αίσθημα πατριωτικής έπαρσης. Αυτή η θεμελιώδη διαφορά της έννοιας της λέξης ‘Βλάχος’ πέραν του Ίστρου, όπως και τα άλλα ανάλογα τεκμήρια, τους χωρίζει από τους Βλάχους της Πίνδου σαν σινικό τείχος. Οι ίδιοι οι Βλάχοι της Πίνδου ξεχωρίζουν τους εαυτούς τους (αυτοαποκαλούμενοι, όπως είπαμε, Αρμούν) από τους πέραν του Ίστρου (Δούναβη) τους οποίους ονομάζουν **Vlahut**.

Έτσι, οι Ελληνόβλαχοι, όπως και άλλοι (Άγγλοι, Γάλλοι, Ισπανοί, Πορτογάλοι κλπ), έχασαν τη γλώσσα τους, όχι όμως το ‘αίμα’ τους (ο ακαδημαϊκός διευκρινίζει ότι η λέξη ‘αίμα’ δηλώνει το έθνος).

Στα παραρτήματα Α΄ και Β΄ ο Κεραμόπουλλος παραθέτει περισσότερα στοιχεία που αποτελούν πολύτιμες πηγές πληροφοριών για τον ερευνητή που θέλει να ασχοληθεί με το θέμα των Βλάχων του ελληνικού χώρου.

Στο **Παράρτημα Α΄**, αφού τονίζει ότι μετά την εκλατίνιση των πεδινών επήλθε η γλωσσική επανελληνίση, ενώ διατηρήθηκε η λατινογλωσσία στα ορεινά, γράφει χαρακτηριστικά και επιγραμματικά: **‘Αποκλεισθέντος του αποικισμού, μόνη η οροφυλακία ερμηνεύει την γένεσιν και παρουσίαν των Βλάχων μας επί των ορέων, ως θα εκθέσωμεν και κατωτέρω’** (εννοεί Β΄ Παράρτημα). Έτσι διαφαίνεται ότι ούτε αποικισμός Ρωμαίων (που δεν ήταν μεγάλος, λεπτομερή ανάλυση του οποίου κάνει ο ακαδημαϊκός), ούτε κάθοδος Δακών, ούτε στάθμευση ρωμαϊκών λεγεώνων στη Δυτική Μακεδονία, ούτε ώθηση λατινοφώνων από επιδρομείς (Σλάβοι, Βούλγαροι) προς τα ορεινά ερμηνεύουν την λατινοφωνία στην Πίνδο, παρά μόνο η ύπαρξη της οροφυλακής σύμφωνα με την οργάνωση του Ρωμαϊκού κράτους. Πρέπει να σημειωθεί μάλιστα ότι οι άποικοι Ρωμαίοι (υπήρξε βέβαια και επι δημοκρατίας της Ρώμης απαγόρευση αποικισμού έξω της Ιταλίας) προτιμούσαν πεδινές περιοχές (Φίλιπποι, Δίον, Πέλλα, Κασσάνδρεια κλπ), οι οποίες ήταν εύφορες σε αντίθεση με την άγονη και ορεινή Δ. Μακεδονία.

Στο **Παράρτημα Β΄** ο ακαδημαϊκός, αφού επισημαίνει ότι τα όρια των προϊστορικών κρατών ήταν φυσικά (φυσική χωρογραφία), ιδιαίτερα στον βόρειο ελλαδικό χώρο (Μακεδονία) τα παλιά αυτόνομα κρατίδια ενώνονται τρόπον τινά, εγκαταλείπονται τα φρούρια (τείχη) και για την φύλαξη των ορίων προτιμείται η οροφυλακή από εντόπιους αφού δεν υπήρχε τακτικός στρατός εξ επαγγέλματος.

Επί βασιλείας του **Φιλίππου του Β΄**, ο οποίος προπαρασκεύασε το μεγαλείο της Μακεδονίας, η οροφυλακή κατέστη θεσμός (με ευθύνη του βασιλιά) για την ασφάλεια από τους βαρβάρους και ληστές. Την ίδια οργάνωση ακολούθησε ο **Μέγας Αλέξανδρος**, οι διάδοχοί αυτού (π.χ. Πτολεμαίος στην Αίγυπτο), ακόμα και ο τελευταίος Μακεδόνας βασιλιάς, ο **Περσέας**. Αυτήν την οροφυλακή, σύμφωνα με τον Κεραμόπουλλο, ζήτησαν οι κατακτηθέντες (από τους Ρωμαίους) προύχοντες Μακεδόνες για την ασφάλεια των περιουσιών τους (ποίμνια, βοσκές κλπ). Γενικά οι φρουροί των συνόρων αμείβονταν με κλήρο (γη για καλλιέργεια, βοσκοτόπια για τα ποίμνια κλπ) και με άδειες άσκησης επαγγέλματος, ανάλογα όπου βρίσκονταν (ορεινή Μακεδονία, Δακία, Αίγυπτος κλπ) και ήταν εντόπιοι και άποικοι (από το εσωτερικό της χώρας). Όπως ειπώθηκε και προηγουμένα, αυτό συνεχίστηκε και στους χρόνους της Ρωμαιοκρατίας.

Σπουδαίες λεπτομερείς πληροφορίες για την οροφυλακή επί Ρωμαιοκρατίας μας παρέχει ο Κεραμόπουλλος μέσω επιστημόνων και ερευνητών όπως οι **Mommsen, Lesquier, Hirschfeld, Grosse, Bauer Diehl, Maspero, Seeck** και **Stadtmuller**. Για την δημόσια ασφάλεια εντός της χώρας και μέχρι την Αίγυπτο και την Μ. Ασία υπήρχαν επίσης εντόπιοι **‘διωγμίται’** ή **‘φυλακίται’** (κάτι σαν τους σημερινούς χωροφύλακες) και ήταν σώμα συγγενές προς τους οροφύλακες. Οι οροφύλακες είχαν διάφορα ονόματα (**limetanei, castriciani, duciani, burgarii** κλπ), ήταν κατώτεροι των κανονικών στρατιωτών, υπηρετούσαν για 25 έτη, έκαναν διάφορα επίσης επαγγέλματα, παντρεύονταν, ζούσαν με τις οικογένειες τους μέσα στα κάστρα και η οροφυλακή ήταν κληρονομική. Η οχύρωση των ορίων ήταν τέλεια, συνδυαζόμενη με την οχύρωση των πόλεων έτσι ώστε από την ανατολή μέχρι την δύση η ρωμαϊκή αυτοκρατορία να φρουρείται ολόκληρη.

Κατά τον **Stadtmuller**, καθόλη την διάρκεια της Ρωμαιοκρατίας και μετέπειτα του Βυζαντίου δεν υπήρχε πάντοτε ο ίδιος τρόπος άμυνας του κράτους (άποικοι, μέτοικοι, εντόπιοι, γεωργοί στρατιώτες, τακτικός στρατός, μισθοφόροι βάρβαροι λαοί κλπ). Μέχρι και τον 10^ο μ.Χ. αιώνα το Βυζάντιο είχε τον θεσμό της οροφυλακής και τα Θέματα (Επαρχίες του Κράτους) διεύθυνε ο **Στρατηγός** που είχε εξουσία στρατιωτική, πολιτική και εκτελεστική. Από τον 11^ο μ.Χ. αιώνα καταρρέει ο θεσμός των Θεμάτων λόγω της αμέλειας των αυτοκρατόρων για την άμυνα της χώρας και ο στρατηγός είναι μόνο πολεμικός άρχοντας. Αυτός αντικαθίσταται από τον **Πραΐτορα**, με αυτήν την μεταρρύθμιση η οροφυλακή αντικαθίσταται από μόνιμο στρατό και δαπανηρούς μισθοφόρους, οι ελεύθεροι γεωργοί στρατιώτες απορροφούνται βαθμιαία από τους μεγαλοκτηματίες και γενικά ο στρατός δεν είναι τόσο αξιόμαχος για την άμυνα της χώρας. Αυτά μας λέει ο Stadtmuller.

Όστόσο, ο Κεραμόπουλλος μας λέει ότι η ανάπτυξη της μεγάλης γεωκτησίας και η αλλαγή στη στρατιωτική οργάνωση δεν έθιξε όλες τις τάξεις των χωρικών, ιδιαίτερα τους Πίνδιους, των οποίων τα ειδικά καθήκοντα δεν γίνονταν να εκτελεστούν από άλλους άνδρες, εάν δεν ήταν σκληροτράχηλοι όπως αυτοί (Πίνδιοι). Γι αυτό ο ακαδημαϊκός θεωρεί ότι ο θεσμός των οροφυλάκων (limitanei), ως πανάρχαιος που ήταν στη Μακεδονία, διατηρήθηκε πράγματι μέχρι την τουρκοκρατία.

Στο τέλος του Παραρτήματος Β΄, ο Κεραμόπουλλος επισημαίνει για μια ακόμη φορά την αναγκαιότητα της οχύρωσης της Πίνδου προς την Ιλλυρίαν, πράγμα που γίνονταν από πολύ παλιά (θεωρεί τον Φίλιππο τον Β΄ ως πρώτον στην οργάνωση της οροφυλακής), μας δίνει περισσότερες πληροφορίες για την οχύρωση της επί Διοκλητιανού και Ιουστινιανού και αναφέρει τα σωζόμενα φρούρια.

Μετά την παράθεση των παραπάνω στοιχείων, ο Κεραμόπουλλος συνοψίζει την άποψή του ως εξής: Τα λείψανα των εντόπιων οροφυλάκων, που φρουρούσαν την Πίνδο, τον Βαρνούντα, τον Όλυμπο, τα Καμβούνια κλπ από τους εισβολείς και τους εντόπιους ληστές κατά τους Μακεδονικούς χρόνους, που συνέχισαν και επί Ρωμαιοκρατίας και που αναγκαστικά έμαθαν την λατινική γλώσσα (20-25 χρόνια υπηρεσία στη ρωμαϊκή διοίκηση), είναι οι Βλάχοι (ντόπιοι λατινόφωνοι) που γνωρίζουμε όλοι μας.

(πηγή απάνθισμα από το βιβλίο «Τι είναι οι Κουτσόβλαχοι», Αντωνίου Δ. Κεραμόπουλλου, εκδ. University Studio Press, Θεσ/νίκη 2000, προλεγόμενα Χ. Παπαστάθης, Ν. Κατσάνης)

62. ΛΑΤΙΝΟΦΩΝΟΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ (Αποσπάσματα από την εισαγωγή του βιβλίου του Ν. Μέρτζου με τίτλο: Αρμάνοι-Βλάχοι) (04-04-2014, 'ΗΜΕΡΗΣΙΑ')

Στο βιβλίο του Ν. Μέρτζου (Αρμάνοι-οι Βλάχοι) εκδ. Ρέκος ο καθηγητής Ν. Κ. Μουτσόπουλος και αντ. Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην εισαγωγή του (σελ. 19-21) είναι πολύ σαφής, όσον αφορά στην λατινοφωνία στα ορεινά (ιδιαίτερα Πίνδο).

«... Ένα μεγάλο μέρος του αρχαίου πληθυσμού της Μακεδονίας αλλά και άλλων περιοχών ... αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις πατρογονικές τους εστίες και να καταφύγουν στα ορεινά 'καταφύγια' εξ αιτίας των σλαβικών και άλλων βαρβαρικών επιδρομών. Οι ορεινές αυτές εστίες δυναμώθηκαν και επί τουρκοκρατίας γιατί οι τουρκικές φυλές επέλεξαν τους πλούσιους κάμπους...».

Και συνεχίζει ο Μουτσόπουλος γράφοντας μεταξύ άλλων:

«...Εκεί σε αυτές τις απομονωμένες κοινωνίες, όπου η διατήρηση των παραδόσεων, των ηθών και των εθίμων γινόταν με τον πλέον συντηρητικό τρόπο, παρέμεινε για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα η μεσαιολατινική λαλιά. Με κανένα τρόπο λοιπόν δεν μπορεί, το γλωσσικό ιδίωμα να διαφοροποιήσει τους πληθυσμούς αυτούς από άλλους στους οποίους μιλιέται η ελληνική γλώσσα. Αντίθετα μάλιστα. Οι λατινόφωνοι κάτοικοι των ορεινών οικισμών είναι αυτοί που διατήρησαν με τον πιο συντηρητικό τρόπο, παράλληλα με το με το αρχαίο τους γλωσσικό ιδίωμα (εννοεί λατινοφωνία) και τις αρχαιότερες, βέβαια, ελληνικές- μακεδονικές τους παραδόσεις...».

«...Η συστηματική και αναγκαστική αυτή αποχώρηση των ελληνικών πληθυσμών από τις πεδινές αυτές περιοχές θα πρέπει να έγινε είτε ομαδικά είτε διαδοχικά κατά μικρές ομάδες ή πατριές...».

«... Η φτώχεια του εδάφους, γράφει ο Απόστολος Βακαλόπουλος, τους επιβάλλει τη φοβερή λιτότητα, σχεδόν τον υποσιτισμό και τους στρέφει προς τη κτηνοτροφία, η οποία γίνεται ο κύριος και θετικός πόρος της ζωής τους...»

«... Και όπως γράφει ο ιστορικός Ιωάννης Φιλήμων (1798-1874): Αν εβιάσθη ο Έλληνας να κατοικήσει τα τραχύτερα βουνά, ωφελήθη μάλιστα, χωρίς να ζημιωθεί ζημί-

αν ανεπανόρθωτον. Γυμναστικότερος και επιτηδειότερος ήδη προώδευσεν εις τας επιχειρήσεις του, αναπτύσσων το λογικόν του και τα έντιμα μέσου του βίου ...».

«...Στην Πίνδο βρίσκουμε συγκεντρωμένο έναν πολυάριθμο βλάχικο πληθυσμό. Ο υπερπληθυσμός, γράφει ο Βακαλόπουλος βρίσκει διέξοδο προς άλλους ορεινούς όγκους και πολύ νωρίς προς τον Όλυμπο. Έτσι οι βλάχικοι πληθυσμοί των χωριών του- Νεοχωρίου, Φτέρης, Μηλιάς, Βλαχολίβαδου, Κοκκινοπλού- διέσωσαν διέσωζαν την παράδοση όταν ήλθαν από τα βουνά (ασφαλώς της Πίνδου) πριν από μερικές εκατοντάδες χρόνια και έκτισαν το Λιβάδι. Την αξιοπιστία της παραδόσεως αυτής ενισχύουν οι ομοιότητες ανάμεσα στα ονόματα, στη γλώσσα, στην προφορά, στα ήθη και τα έθιμα κλπ των Βλάχων του Ολύμπου και της Πίνδου...».

Συνεχίζοντας ο καθηγητής Μουτσόπουλος αναλύει την μεγάλη ανάπτυξη που είχαν αυτοί πληθυσμοί στη κτηνοτροφία, τη βιοτεχνία, το εμπόριο, την αργυροχρυσοχοία, την υφαντουργία, τα γράμματα και τις τέχνες κλπ. Με τις συνθήκες μάλιστα του Κάρλοβιτς (1699), του Παζάροβιτς (1718) και την ειρήνη που επακολούθησε οι ελληνόφωνοι και λατινόφωνοι έμποροι και πραγματευτάδες των ελληνικών περιοχών έφθασαν μέχρι την κεντρική Ευρώπη.

Ο καθηγητής, αν και θεωρεί υπερβολική την άποψη του **N. Iorga** (1871-1940, Ρουμάνος ιστορικός και πολιτικός) ότι οι λατινόφωνοι εξαπλώθηκαν από το Ταϊναρο μέχρι τα Β. Καρπάθια και από την Αδριατική μέχρι τον Αξίο, παραδέχεται ότι, ίσως αυτή η άποψη να περιέχει σπέρματα αλήθειας γιατί σε όλες αυτές τις περιοχές υπάρχουν λατινικά τοπωνύμια και υλικό στα δημοτικά τραγούδια (Μάνη, Αρκαδία κλπ).

Τέλος, ο Μουτσόπουλος ως ειδικός μελετητής θεωρεί ότι η οι κατοικίες των ορεινών βλάχικων οικισμών αποπνέουν ελληνικότητα (αετώματα κλπ), οι Βλάχοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους πάντοτε Έλληνες και η τελευταία πρόταση της εισαγωγής του είναι η εξής:

«Υστερα με όλα όσα προσπάθησα να δείξω στα προηγούμενα θα ήθελα να τελειώσω με τη φράση: Όλοι υπήρξαμε Βλάχοι, γιατί είμαστε Έλληνες».

63. ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ Α. ΚΟΥΚΟΥΔΗ ΣΤΟ ΞΗΡΟΛΙΒΑΔΟ

(19.08.2014, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)

Ο γνωστός βλαχολόγος, ιστορικός ερευνητής, συγγραφέας και βεργιώτης στην καταγωγή (διαμένει τώρα στη Θεσσαλονίκη) Αστέρης Κουκούδης πραγματοποίησε ομιλία το Σάββατο το βράδυ στο Πνευματικό κέντρο Ξηρολιβάδου στις 9.8.2014, μετά από σχετική πρόκληση του Πολιτιστικού Ομίλου Ξηρολιβάδου, με θέμα: ‘Οι Βλάχοι στο Βέρμιο’.

Ο ομιλητής εντυπωσίασε τους Ξηρολιβαδιώτες, που γέμισαν την αίθουσα διαλέξεων του Πνευματικού κέντρου του χωριού, με την παραστατικότητα των θέσεών του, τις γνώσεις του, την αμεσότητα (μίλησε χωρίς κείμενο), την πειστικότητα, τον γεμάτο αυτοπεποίθηση λόγο του και πάνω από όλα την αντικειμενική και επιστημονική του κατάρτιση για το θέμα. Οι ακροατές έφυγαν ευχαριστημένοι και πλουσιότεροι σε γνώσεις σχετικά με τα ιστορικά στοιχεία των Βλάχων στο Βέρμιο.

Ο ομιλητής ενημέρωσε το ακροατήριο ότι το Βέρμιο, πριν την έλευση των βλαχοφώνων, κατοικούνταν από ελληνόφωνους και ότι η περιοχή καταστράφηκε και ερημώθηκε αρκετές φορές προεπαναστατικά και επαναστατικά από τους Τούρκους,

έχοντας αναδείξει σπουδαίους άντρες (π.χ. ο αρματολός Λιόλιος ο Ξερολιβαδιώτης, μετέπειτα άντρας της Σουλιώτισσας Δέσπως Μπότσαρη).

Έδωσε πλήρη ιστορικά στοιχεία σχετικά με την φυγή τους (κύριοι λόγοι: αγριότητα Αλή Πασά, υπερπληθυσμός κ.ά.) από τα χωριά των Γρεβενών (περισσότεροι από την Αβδέλλα), με την περιπλάνησή τους (στην Ανατολική Μακεδονία) και με την μετέπειτα οριστική έλευσή τους στο Βέρμιο. Όλη αυτή η διαδικασία πραγματοποιήθηκε, όπως είπε, σταδιακά από τις αρχές μέχρι και σχεδόν τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Τόνισε την προοδευτικότητα και τη διάθεση τους για οικονομική άνοδο στα τρία κύρια βλαχοχώρια (Σέλι, Ξηρολίβαδο, Κουμαριά), στην Βέροια και στη Νάουσα, αλλά και την διασπορά τους, κατά τα χειμαδιά, σε πολλά μέρη της κεντρικής Μακεδονίας.

Μίλησε για τις ασχολίες τους και τα προβλήματα, που αντιμετώπισαν στη κοινωνία της Βέροιας. Συγκεκριμένα, οι ντόπιοι Βεροιώτες δεν τους αναγνώρισαν το δικαίωμα της ισοπολιτείας στο κοινά, παρά την κοινωνική και οικονομική τους ανέλιξη. Έτσι, η ρουμανική προπαγάνδα βρήκε πρόσφορο έδαφος στη περιοχή αυτή λόγω αυτών των προβλημάτων. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε αντιπαλότητα και εχθρικότητα και ανάμεσα στους βλαχόφωνους (γραικομάνοι, ρουμανίζοντες) και γενικά στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι Βλάχοι πέρασαν τραγικές καταστάσεις, με αποτέλεσμα πολλοί να φύγουν στη Ρουμανία (μεσοπόλεμος στη Δοβρουτσά).

Θα μπορούσαν να γραφούν πολλά στοιχεία που ανέφερε ο ομιλητής για αυτά τα θέματα, όμως είναι αδύνατον να αναφερθούν σε ένα σύντομο σημείωμα. Όσοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στο ιντερνέτ μπορούν να δουν την ομιλία του σε δυο μέρη στο you tube:

α) <https://www.youtube.com/watch?v=V9vs5SHpsRY> Α΄ μέρος και

β) <https://www.youtube.com/watch?v=OrtXfvSpHo> Β΄ μέρος.

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι, ο ομιλητής επέμενε στο ότι υφίσταται μύθος πως οι Βλάχοι γενικά ήταν μόνο νομάδες ή ημινομάδες και κτηνοτρόφοι, όπως για παράδειγμα οι Βλάχοι της περιοχής Γρεβενών (κατέβαιναν για χειμαδιά στην Θεσσαλία). Απεναντίας, η πλειονότητα των Βλάχων ήταν εδραίοι (π.χ. πόλεις του ελλαδικού χώρου, Μοσχόπολη, Μέτσοβο, Ζαγοροχώρια, χωριά Ασπροποτάμου κλπ), και μάλιστα ‘πολυτεχνίτες’, όπως χαρακτηριστικά είπε. Οι Βλάχοι, τόνισε ότι στο διάβα των αιώνων έκαναν όλα τα επαγγέλματα (έμποροι, κτίστες, μαραγκοί, τσαγκάρηδες, αργυροχρυσόχοι, χατζήδες, κτηνοτρόφοι, κिरατζήδες, διανοούμενοι, διδάσκαλοι, ιερωμένοι κλπ), εκτός αυτά των ναυτικών.

64. Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΟΠΟΛΗΣ (24.09.2016 ΜΕΧΡΙ 01.10.2016, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)

[Μεταφορά από τον Γιάννη Τσιαμήτρο της εργασίας της διδάκτορος Νεότερης και σύγχρονης Ιστορίας ΑΠΘ **Κωνσταντίνας Δ. Καρακώστα** με τίτλο ‘**Η εν Μοσχόπολει πνευματική κίνησις**’, ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΑΘΗΝΑ 5-9 ΜΑΙΟΥ 2010) με τίτλο ‘**ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**’]

Μεταφέρουμε αυτούσια την εργασία της εν λόγω διδάκτορος χωρίς καμία παρεμβολή για να μη μειώσουμε την αξία της:

«Η Μοσχόπολις δύναται να καυχηθή, ότι έσχεν ... άντρας λογίους, οίτινες διά της φιλεργίας αυτών και των συγγραφών ουκ ολίγον συνετέλεσαν εις την ανύψωσιν της αγωγής του υπό των τυράννων δυναστευομένου ελληνικού έθνους... ακμάζοντα ελληνικά σχολεία, ίδρυμα ανωτέρας εκπαιδύσεως, ιδρυθέν τω 1774 υπό το όνομα Νέα Ακαδημία δηλούσι τας προόδους της πόλεως» .

Αυτή είναι η εικόνα της Μοσχόπολης, έτσι όπως παραδίδεται στις σελίδες του *Νέου Ελληνομνήμωνα* του 1913 από τον Σπυριδώνα Λάμπρου, διαπρεπή Έλληνα ιστορικό και καθηγητή του Πανεπιστημίου των Αθηνών.

Η **Μοσχόπολη** ή **Βοσκόπολη** (αλβ. Voskorojë), χωριό σήμερα της Βορείου Ηπείρου, βρίσκεται σε υψόμετρο 1.200 μέτρων, περίπου 20 χιλιόμετρα βορειοδυτικά της Κορυτσάς..

Στο απόγειο της ακμής της έφτασε τον 18ου αιώνα, μετά τις επιτυχημένες εμπορικές δραστηριότητες που είχαν τα μέλη της στα πλέον πολυδύναμα οικονομικά κέντρα της Κεντρικής Ευρώπης, μετά τις υπογραφές των συνθηκών του Κάρλοβιτς και του Πασσάροβιτς. Ο οικονομικός της πλούτος προκάλεσε ζωνή πνευματική κίνηση στην πόλη.

Στη Μοσχόπολη λειτουργούσε ελληνικό σχολείο πριν το 1700. Το σχολείο πρόσφερε υψηλού επιπέδου υπηρεσίες στους μαθητές του, όπως προκύπτει από τα ονόματα των δασκάλων που εργαστήκαν σε αυτό. Στο εν λόγω σχολείο διδάσκονταν φιλοσοφία, λογοτεχνία, μαθηματικά και φυσικά η ελληνική γλώσσα. Το 1700 ο μοναχός **Χρύσανθος ο Ηπειρώτης**, το 1724 ο **Νικόλαος Στυγνής** και τέλος το 1734 ο **Ιωάννης Χαλκέας** αναδείχτηκαν στην κοινωνία της Μοσχόπολης και αναγνωρίστηκαν από τους κατοίκους της ως σπουδαίοι δάσκαλοι του σχολείου της. Ο τελευταίος μάλιστα, λόγιος και ιερέας από την Μοσχόπολη, βαθύς μελετητής της αριστοτελικής φιλοσοφικής σκέψης, διετέλεσε σχολάρχης του Φλαγγινιανού Φροντιστηρίου στο διάστημα 1694-1703 και 1710-1718 καθώς και ιεροκήρυκας της ελληνορθόδοξης εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου στη Βενετία.

Τον Ιωάννη Χαλκέα διαδέχτηκε ο Καστοριανός **Σεβαστός Λεοντιάδης**. Άνθρωπος με βαθιά και ουσιαστική μόρφωση, ο οποίος είχε σπουδάσει φιλοσοφία και φιλολογία στην Πάδοβα, μαθητής του Μεθόδιου Ανθρακίτη, κατόρθωσε να δώσει ανανεωτική πνοή στο σχολείο της πόλης, ένα σχολείο που άρχιζε σταδιακά να λειτουργεί ως φυτώριο ανώτερης μόρφωσης και διδασκαλίας. Η διδασκαλία του Λεοντιάδη βρισκόταν σε καταφανή αντίθεση από αυτή του προκατόχου του. Αμφισβητώντας τις αρχές του αριστοτελισμού και διαθέτοντας μια ροπή προς τον πλατωνισμό, η παρουσία των δύο ανδρών στην Μοσχόπολη, την περίοδο της ακμής της, συμπίπτει με μια βαθύτατη φιλοσοφική διαφοροποίηση. Η μετονομασία του σχολείου της πόλης άλλωστε σε Νέα Ακαδημία ήταν ενδεικτική της πλατωνικής διάθεσης του διευθυντή της. Η αρχή της αριστοτελικής αυθεντίας, που ίσχυε έως τότε, η πιστή εφαρμογή των σχολαστικών μεθόδων της, που ακολουθούνταν στα περισσότερα σχολεία του τουρκοκρατούμενου ελληνικού χώρου, φαίνονταν ότι δεν είχαν καμία θέση στην Ακαδημία της Μοσχόπολης.

Ωστόσο, εκείνο που είναι σημαντικό στη μελέτη της πνευματικής κίνησης, που παρατηρήθηκε τότε, είναι το γεγονός ότι αυτή υπήρξε το αποτέλεσμα ενός πλέγματος παραγόντων που ξεκινούσαν από τον μυθικό πλούτο, που κατόρθωσε να συγκεντρώσει η πόλη και επεκτείνονταν στις προοδευτικές κοινωνικές και πολιτικές δομές που ανέπτυξε στους κόλπους της. Στα μέσα του 18ου αιώνα το αίτημα για παιδεία προβλήθηκε επιτακτικότερα από ποτέ και η ανάγκη ίδρυσης μιας ανώτερης σχολής φά-

νηκε να παίρνει σάρκα και οστά κάτω από την άοκνη προσπάθεια του Πατριάρχη της Πρώτης Ιουστινιανής Αχριδών, **Ιωάσαφ**. Είχε ήδη, από το 1744, μετονομασθεί το σχολείο της Μοσχόπολης σε «**Νέα Ακαδημία**», εξαιτίας του υψηλού επιπέδου σπουδών που προσέφερε, μετά, όμως, από εισήγηση του διευθυντή της, Σεβαστού Λεοντιάδη, αναγνωρίστηκε από όλους η ανάγκη να χτισθεί ένα κτίριο, ανάλογο της φήμης και του κύρους που διέθετε η σχολή. Το 1750 εγκαινιάστηκε το νέο κτήριο, το οποίο πλέον δεν ονομαζόταν «Νέα Ακαδημία», αλλά «**Ελληνικό Φροντιστήριο**» και είναι γεγονός ότι προσέφερε στους μαθητές του ένα πρόγραμμα μαθημάτων τέτοιο που λίγα σχολεία σε ολόκληρη τη βαλκανική μπορούσαν να προσφέρουν. Οι πλούσιες συντεχνίες της πόλης ανέλαβαν όχι μόνο τη συντήρηση της σχολής εξ' ολοκλήρου, αλλά και την πληρωμή των δασκάλων της, καθώς και τα έξοδα των λογίων που καλούνταν από το εξωτερικό για να διδάξουν σε αυτή.

Η βιβλιοθήκη που διέθετε περιείχε πολλά και σπουδαία χειρόγραφα και βιβλία και ήταν μια από τις πλέον μεγάλες και φημισμένες ανάμεσα σε όλες τις πόλεις της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Τέλος, από τα πιο σημαντικά ιδρύματα που χτίστηκαν τότε στην πόλη, ήταν το τυπογραφείο της. Αν και η ακριβής χρονολογία της λειτουργίας του δεν είναι απόλυτα εξακριβωμένη, εγκαινιάστηκε ανάμεσα στο 1720-1730 και λειτούργησε μέχρι την καταστροφή της πόλης το 1769, εκείνο που είναι βέβαιο είναι ότι επρόκειτο για ένα τυπογραφείο τα τυπογραφικά στοιχεία του οποίου ήταν όλα στην ελληνική γλώσσα και ήταν το δεύτερο τυπογραφείο σε ολόκληρη την Οθωμανική επικράτεια, με πρώτο εκείνο της Κωνσταντινούπολης. Το τυπογραφείο λειτούργησε μοναδικά ως όργανο παιδείας, πολιτισμού και θρησκευτικο-εθνικής επίδρασης. Η εκκλησία, η Αρχιεπισκοπή Αχριδών και η Μονή του Οσίου Ναούμ, πλησίον της Μοσχόπολης, αποτελούσαν βασικούς χρηματικούς υποστηρικτές της εκδοτικής προσπάθειας. Αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι από τα πολλά βιβλία που τυπώθηκαν στη Μοσχόπολη, τα 22 των οποίων την ύπαρξή εμείς γνωρίζουμε σήμερα, τα 18 ανήκουν καθαρά στο χώρο της εκκλησιαστικής πραγματείας, αποτυπώνουν περρίτρανα το ρόλο, τον οποίο το τυπογραφείο υπηρετούσε. Η ενίσχυση του θρησκευτικού φρονήματος των ορθόδοξων της περιοχής αποτέλεσε συγκεκριμένη αναγκαιότητα, η οποία έπρεπε να καλυφθεί, παράλληλα με τις όποιες άλλες ανάγκες προέκυπταν και έπρεπε να καλυφθούν για τις εργασίες και τη λειτουργία της σχολής. Κάτω από αυτές τις συνθήκες δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς γιατί η Μοσχόπολη κατέστη μια από τις κοιτίδες των γνώσεων και του πολιτισμού και ένα από τα πλέον σημαντικά και δραστήρια κέντρα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, ένα κέντρο, το οποίο εξελίχθηκε σε πόλο έλξης όχι μόνο για τους Έλληνες, αλλά και για πολλούς Βαλκάνιους.

Ψυχή του «**Ελληνικού Φροντιστηρίου**» αναδείχτηκε ο **Θεόδωρος Καβαλλιώτης**, ο οποίος μετά την ολοκλήρωση των σπουδών του κοντά στον Ευγένιο Βούλγαρη, επέστρεψε στη Μοσχόπολη για να προσφέρει τις υπηρεσίες του εκεί. Αρχικά ως δάσκαλος και κατόπιν ως διευθυντής της Νέας Ακαδημίας, συνέβαλε τα μέγιστα στην ανέγερση και την ολοκλήρωση της. Είναι γεγονός ότι στο διάστημα της δικής του παρουσίας η Ακαδημία έφτασε στο ανώτερο σημείο της ακμής της. Ο ίδιος παρήγαγε σπουδαίο πνευματικό έργο, το οποίο αποτυπώνεται έκδηλα και μέσα από την συγγραφική του παραγωγή. Σκοπός της δράσης του ήταν η διαρκής ανανέωση του εκπαιδευτικού προγράμματος, ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται με επιτυχία σε υψηλές απαιτήσεις. Από τα έργα που εξέδωσε το πιο σημαντικό ήταν η **Πρωτοπειρία**. Το έργο ήταν εξ' αρχής προορισμένο να καλύψει τις ανάγκες των μαθητών στην Νέα Ακαδημία, ενώ ιδιαίτερα αισθητός ήταν ο θρησκευτικός του χαρακτήρας, καθώς το μεγαλύτερο μέρος του αφορά σε εκκλησιαστικά θέματα. Μέρος της Πρωτοπειρίας

αποτελεί το περίφημο τρίγλωσσο λεξικό του Καβαλλιώτη με τον τίτλο Λεξικόν Ελληνικόν, απλούν και Βλαχικόν και Αλβανικόν. 1170 λέξεις τοποθετημένες σε τρεις κάθετες στήλες, αποδίδονται παράλληλα στα ελληνικά, τα βλαχικά και τα αλβανικά. Χαρακτηριστικό ωστόσο αποτελεί το γεγονός ότι για ολόκληρο το λεξικό έχουν χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο ελληνικοί χαρακτήρες.

Εκείνο, όμως, που αξίζει να μελετήσει κανείς είναι η σημασία του εν λόγω λεξικού μέσα στο ιδιαίτερο εκείνο πολύγλωσσο και πολυεθνικό περιβάλλον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι σημαντικό δηλαδή να ερευνησει κανείς βαθύτερα την αξία και τη συνεισφορά του έργου, ξεπερνώντας τον αρχικό και περιορισμένο χαρακτήρα του, ως μέσου δηλαδή εκμάθησης, και να το αντιμετωπίσει ως ένα «εργαλείο», που καταδεικνύει και προσδιορίζει οικονομικές, πολιτισμικές και εθνικές συνισταμένες. Ας μη λησμονείται άλλωστε ότι το λεξικό γράφτηκε στην ευημερούσα Μοσχόπολη, η αστική οικονομία της οποίας προσέελκε το ενδιαφέρον και την παρουσία όχι μόνο των γειτονικών σε αυτή βλαχοφώνων, αλλά και δεκάδων άλλων σλαβοφώνων και αλβανοφώνων που κατοικούσαν στην ευρύτερη περιοχή. Τα άτομα, στα οποία απευθύνονταν ο Καβαλλιώτης με το λεξικό του, σε μια περίοδο μάλιστα εθνικής αφύπνισης πολλών εθνικών ομάδων, προσδιορίζουν έκδηλα την ανάγκη των αλλοφώνων της περιοχής για την συμμετοχή τους στις κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις που λάμβαναν χώρα γύρω τους. Προς αυτή την κατεύθυνση λειτούργησε και το λεξικό του Δανιήλ Μοσχοπολίτη.

Στη Νέα Ακαδημία διδάσκονταν η ελληνική γλώσσα, η ποίηση, η μετρική, η ρητορική, τα μαθηματικά, η φυσική και η θεολογία. Ο φόβος του εξισλαμισμού, αλλά και ο κίνδυνος της Ουνίας, η οποία σκοπό είχε τον προσηλυτισμό όλο και περισσότερων ορθοδόξων, αποτέλεσαν βασικούς άξονες δράσης και ενδιαφέροντος των δασκάλων της Ακαδημίας. Ακρογωνιαίος λίθος υπήρξε το κράμα του ελληνισμού και ορθοδοξίας. Οι Μοσχοπολίτες δάσκαλοι πίστευαν, και πάνω σε αυτή τη βάση λειτουργούσαν, ότι η χριστιανική πίστη δεν βρίσκεται σε σύγκρουση με την επιστήμη. Είναι γεγονός ότι η κριτική-επιστημονική σκέψη, όπως αναπτύχθηκε στη Μοσχόπολη, ερχόταν σε αντίθεση με τις αρχές της αυθεντίας του αριστοτελισμού, ήταν πιο κοντά στις πλατωνικές ιδέες, ωστόσο δεν έφτασε ποτέ στη βαθιά αμφισβήτηση που άσκησε ο Ιώσηπος Μοισιόδακας.

Η Νέα Ακαδημία της Μοσχόπολης λειτούργησε κάτω από τις συνθήκες που μόλις περιγράψαμε, μέχρι την πρώτη καταστροφή της πόλης, το 1769. Μετά τα γεγονότα της χρονιάς εκείνης η σχολή στεγάστηκε σε ένα κτήριο κοντά στη Μητρόπολη και εξακολούθησε να λειτουργεί εκεί μέχρι το 1840, όταν και μεταφέρθηκε σε νέο οικοδόμημα, το οποίο χτίστηκε με τη χρηματικά εισφορά του πλούσιου εμπόρου Μοσχοπολίτη που ζούσε στην Τεργέστη, Αν. Καζαντζή.

Αξίζει, τέλος, να σταθεί κανείς στους μαθητές της Μοσχόπολης, σε όλους εκείνους που έγιναν δέκτες της πνευματικής κίνησης της Ακαδημίας και κατόπιν συνέχισαν την πνευματική τους πορεία μέσα και έξω από τα σύνορα του υπόδουλου ελληνικού χώρου. Οι περισσότεροι από αυτούς στη συνέχεια της ζωής τους έγιναν κληρικοί, χωρίς, όμως, να ασχοληθούν αποκλειστικά με την έκδοση βιβλίων θεολογικού περιεχομένου. Από τους πλέον επιφανείς μαθητές της Ακαδημίας ήταν ο **Διονύσιος Μάντουκας** Μητροπολίτης Καστοριάς, ο **Νεκτάριος Τέρπος**, οι **Αμβρόσιος** και **Δημήτριος Παμπέρης**, ο **Κωνσταντίνος Τζεχάνης** και ο **Κωνσταντίνος Ζουπάν**.

Τον 18ο αιώνα η οικονομική ευμάρεια των Μοσχοπολιτών οδήγησε στην πολιτισμική άνθιση της πόλης. Κάτω από τα μηνύματα της φωτισμένης Δύσης, δάσκαλοι, έμποροι και λόγιοι δημιούργησαν μια σχολή πρότυπο για ολόκληρο τον χώρο της

βαλκανικής, μια σχολή, η οποία στον Κώδικα της Μοσχόπολης χαρακτηριζόταν ως «...ο άκρος στολισμός της πολιτείας, η ευκοσμία των ηθών...». Με σαφή σκοπό την προστασία και τη διάσωση της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης η Ακαδημία συνεισέφερε μοναδικά και στη διατήρηση του ελληνικού φρονήματος. Στα χρόνια που ακολούθησαν η πολιτική φιλοσοφία του Διαφωτισμού φάνηκε ότι επηρέαζε όλο και πιο βαθιά τους Έλληνες, οι οποίοι άρχισαν να αμφισβητούν την πολιτειακή υποτέλειά τους στον αλλόθρησκο κατακτητή. Στο εξής βασικά στοιχεία της σκέψης των Ευρωπαίων φιλοσόφων θα εισχωρήσουν ολοκληρωτικά στην ελληνική κοινωνία για να ορίσουν ότι το συλλογικό πεπρωμένο θα πρέπει να στηρίζεται στη βάση πολιτισμικών και όχι θρησκευτικών κριτηρίων.

(Πηγή

[http://www.academia.edu/10232775/ The intellectual life of Moscopole](http://www.academia.edu/10232775/The_intellectual_life_of_Moscopole)

<http://www.vlahoi.net/component/search/?searchword=%CF%80%CE%BD%CE%B5%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE&searchphrase=any&ordering=newest&limit=5&start=25>).

65. ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΥΤΟΝΟΗΤΑ ΚΑΙ ΜΗ, ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΥΠΕΝΥΘΟΜΙΖΟΝΤΑΙ (10.12.2016, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)

Θεωρώ ότι κατά καιρούς πρέπει να τονίζονται τα αυτονόητα, που έχουν να κάνουν με τις ελληνικές πληθυσμιακές ομάδες. Και ο λόγος για τους βλαχόφωνους της χώρας μας. Είναι, βέβαια, προφανές ότι, κανένας - συμπεριλαμβανομένης και της ‘αφεντιάς μου’ - δεν έχει το *μονοπώλιο* να ομιλεί δημόσια για αυτούς.

Θα πρέπει, λοιπόν, να υπενθυμίζονται επιστημονικές απόψεις σημαντικών ερευνητών, ιστορικών κλπ όπως, των παρακάτω ενδεικτικά: **Κ. Κούμα, Κ. Νικολαΐδη, Ν. Κατσάνη, Κ. Ντίνα, Α. Κατσανεβάκη, Α. Λαζάρου, Α. Μπουσμπούκη, Α. Κουκούδη, Α. Κεραμόπουλλου κ.ά.**

Έτσι οφείλουμε να επαναλαμβάνουμε τα παρακάτω αυτονόητα και μη:

- Να υπερασπίζεται κανείς την ελληνικότητα τους.
- Να αντιδρά κανείς σε ορισμένα δημοσιεύματα (άρθρα, βιβλία κλπ), που δίνουν την εικόνα τους ως μία αυτόνομη οντότητα, τόσο εντός, όσο και εκτός του ελλαδικού χώρου.
- Να επανεκθέτει κανείς τις απόψεις επιστημόνων, όπως του πρώτου νεοέλληνα ιστορικού, του **Κωνσταντίνου Κούμα** (1777-1836). Ο συγκεκριμένος Λαρισαίος δάσκαλος του Γένους, διδάκτορας του Πανεπιστημίου της Βιέννης και αντεπιστέλλον μέλος των Ακαδημιών Βερολίνου και Μονάχου, στο έργο του ‘Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων’ (Βιέννη, τόμος 12, 1832, σ. 521-522) γράφει ότι οι Βλάχοι είναι ‘*Έλληνες το γένος*’ (επίσης, ‘Ιστορία του Νέου Ελληνισμού’, τ.1, Θεσ/νίκη 1974, β’ έκδοση, σ.35 και ‘Γλωσσικός εκλατινισμός των κατοίκων της Ηπειρωτικής Ελλάδος’, ΕΜΣ, Θεσ/νίκη, 1983, 49-50). Το ίδιο υποστηρίζει και ο Μετσοβίτης λόγιος **Ν. Τζαρτζούλης** (1708-1772), επικεφαλής της Ηγεμονικής Ακαδημίας του Ιασίου.
- Να επαναλαμβάνει κανείς τη μαρτυρία του χρονογράφου **Ιωάννη Λυδού** (σχετικά με τον γλωσσικό εκλατινισμό των Βαλκανίων), την οποία η πλειονότητα των σύγχρονων Ελλήνων και ξένων επιστημόνων θεωρεί πολύ σημαντι-

κή. Η μαρτυρία του εν λόγω χρονογράφου, που έζησε τον 6ο μ.Χ. αιώνα και που ήταν καθηγητής του Πανεπιστημίου Κων/πολης και διοικητής των Βαλκανίων, έχει ως εξής:

«...τα δε περί την Ευρώπην [όπως ονομαζόταν τότε η Βαλκανική] πραττόμενα πάντα διεφύλαζεν εξ ανάγκης δια το της αυτής οικήτορας, καίπερ Έλληνας εκ του πλείονος όντας τη των Ιταλών φθέγγεσθαι φωνή...», δηλαδή «...αν και οι περισσότεροι είναι Έλληνες, μιλούν λατινικά...».

Επίσης, ο **Α.Ε. Βακαλόπουλος**, κορυφαίος νεοέλληνας ιστορικός του 20ου αιώνα, στην 'Ιστορία του Νέου ελληνισμού', τ.1, Θεσ/νίκη 1961 α' έκδοση σελ. 36, σχολιάζοντας το παραπάνω απόσπασμα του Ι. Λυδού, γράφει χαρακτηριστικά:

«...Τι απέγιναν αυτοί οι λατινόφωνοι ή οι δίγλωσσοι; Εξαφανίστηκαν χωρίς να αφήσουν κανένα ίχνος; Η πρόδηλη μου, φαίνεται, απάντηση στο ερώτημα συμβάλλει στη λύση του προβλήματος των Βλάχων...».

- Να έχει κανείς διαφορετική άποψη από κάποιους, οι οποίοι προσπαθούν έμμεσα να υπονοήσουν 'εθνικότητα Βλάχων', αντιπαραβάλλοντάς τους με τους 'Γραικούς' και χρησιμοποιώντας 'αποδεικτικά στοιχεία' κειμένων ξένων περιηγητών. Όμως, οι κύριοι αυτοί αγνοούν ή επιλέγουν να αγνοούν ότι στη **Νέα Ακαδημία** (εκπαιδευτήριο) της βλαχόφωνης πόλης της **Μοσχόπολης** και στα σχολεία των βλαχοχωριών της Βόρειας Ηπείρου διδάσκονταν η ελληνική γλώσσα και παιδεία. Αποσιωπούν το γεγονός ότι, πολύ πριν την ίδρυση του ελληνικού κράτους, τα περισσότερα βλαχοχώρια του ελληνικού χώρου και γενικά των Βαλκανίων διέθεταν σχολεία και η παιδεία στα σχολεία αυτά ήταν αμιγώς ελληνική. Ονομαστά ήταν επίσης τα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, που είχαν ιδρυθεί από βλαχόφωνους της Διασποράς στη Σερβία, στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και αλλού, στα οποία είχαν φοιτήσει ή διδάξει αρκετοί βλαχόφωνοι δάσκαλοι του Γένους.
- Να αναδημοσιεύει κανείς απόψεις της εθνομουσικολόγου **Αθηνάς Κατσανεβάκη**, εθνομουσικολόγου, από τη διδακτορική της διατριβή με τίτλο '**Βλαχόφωνα και Ελληνόφωνα τραγούδια της βορείου Πίνδου. Ιστορική εθνομουσικολογική προσέγγιση: Ο αρχαϊσμός τους και η σχέση τους με το ιστορικό υπόβαθρο** (Θεσ/νίκη 1998)'. Το παρακάτω απόσπασμα της διατριβής της είναι σαφές:

«...πρέπει να παραδεχτούμε ότι αυτή η έντονη παρουσία των ελληνόφωνων τραγουδιών στη μουσική παράδοση των βλαχοφώνων της Πίνδου πηγάζει όχι από μια εξωτερική επιρροή αλλά μέσα από μια έντονη αυτοσυνειδησία εσωτερικής και μακροχρόνιας σχέσης με τον ελληνισμό, μια σχέση που για τους Αρμάνους της Πίνδου δεν είναι τυχαία αλλά, όπως δείχνουν τα δεδομένα, πηγάζει από την ίδια τους την καταγωγή...».

- Να ξαναγράφει κανείς την άποψη του **Ν. Κατσάνη**, καθηγητή γλωσσολογίας του ΑΠΘ, σε εργασία του με τίτλο '**Κουτσοβλάχικα τραγούδια-μνήμη S. Baud Bony**', (ΑΠΘ, σελ. 3), η οποία έχει ως εξής:

'Η βλαχόφωνη μουσική και ποίηση αποτελεί τμήμα της ελληνικής δημοτικής μουσικής κληρονομιάς'.

Επίσης, ο διάσημος Ελβετός **εθνομουσικολόγος S. Baud Bony** (1906-1986), δύο μήνες πριν το θάνατό του σε διεθνές συμπόσιο στους Δελφούς το 1986, προανήγγειλε ενώπιον των συνέδρων τα πορίσματά του για τα τραγούδια των βλαχοφώνων, τονίζοντας ότι η μουσική του βλάχικου δημοτικού τραγουδιού είναι ελληνική ('Ηπειρωτικό Ημερολόγιο', 1988, 'Ιστορία του βλάχικου δημοτικού τραγουδιού, Αχ. Λαζάρου, σελ. 375).

- Να τονίζει πάλι κανείς ότι παραλείπονται επιλεκτικά ορισμένες επιστημονικές απόψεις των γλωσσολόγων **N. Κατσάνη & Κ. Ντίνα** για τα βλάχικα/αρμάνικα. Συγκεκριμένα αυτοί οι επιστήμονες στην εισαγωγή (σελ. 11) του βιβλίου τους με τίτλο **‘Γραμματική της Κοινής Κουτσοβλαχικής’**, Θεσσαλονίκη, 1990, γράφουν:
«...Η σύνθεση μιας ΚΒ Γραμματικής σήμερα έχει περισσότερο επιστημονικό χαρακτήρα παρά χρηστικό. Η ΚΒ ανήκει σε εκείνα τα γλωσσικά ιδιώματα που δεν ευτύχησαν, για ποικίλους λόγους, να αποκτήσουν γραπτή μορφή και να δημιουργήσουν αντίστοιχα γραπτή παράδοση και ιδιαίτερο πολιτιστικό παρελθόν. Η συμβίωση των Βλάχων με τον ελληνικό κόσμο και η προφανής ιστορική και πολιτιστική τους καταγωγή απ’ αυτόν, συνετέλεσαν ώστε να μην αισθανθούν την ανάγκη να χρησιμοποιήσουν το επίκτητο γλωσσικό τους όργανο για να εκφράσουν τα πολιτιστικά τους αγαθά, αφού αυτά ταυτίζονταν με εκείνα του ελληνόφωνου κόσμου...».
- Να αντιδρά ξανά κανείς σε ‘νεοτερισμούς’ και ‘ομογενοποιήσεις’, που μειώνουν την αξία της παράδοσης. Κατά πόσον αυτά τα φαινόμενα μπορούν να θεωρηθούν ως αυτό που λέμε ‘Παράδοση’ είναι ένα θέμα που χρειάζεται πολλή συζήτηση. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι το θέμα (νεοτερισμοί) πρέπει να ληφθεί υπόψη των ερευνητών για την εξαγωγή στέρεων επιστημονικών συμπερασμάτων. Εκφράζοντας την προσωπική μου ταπεινή άποψη, θεωρώ ότι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο, οφείλουν να είναι προσεκτικοί στη σημερινή εποχή και να προσπαθούν να συνεχίσουν την πλούσια τους παράδοση, έτσι όπως την κληρονόμησαν από τους προγόνους τους. Μια παράδοση, που δεν ήταν, βέβαια, όπως είναι φυσικό, ‘στατική’, όμως εξελίσσονταν ομαλά μέσα σε καθαρά παραδοσιακό περιβάλλον. Ωστόσο, παρατηρούνται ορισμένοι ‘νεοτερισμοί’, ‘μεταλλάξεις’ και ‘ομογενοποιήσεις’ τα τελευταία χρόνια, λόγω των ξέφρενων ρυθμών της αστικοποιημένης μας εποχής, αλλά και λόγω πολιτικών, ας μου επιτραπεί, σκοπιμοτήτων.

Ο πολιτισμός είναι μια γενικότερη έννοια, που χαρακτηρίζει έναν λαό με πλούσια ιστορία και συμπεριλαμβάνει πολιτιστικά στοιχεία σε μεγάλο βάθος χρόνου και σε όλο το πολιτιστικό φάσμα (γράμματα, τέχνες, ιστορία, θρησκεία, γλώσσα, παιδεία, κοινωνία, επιστήμες, ήθη και έθιμα, ασχολίες, μουσική, χορός, ενδυμασία, κατοικία κλπ). Χωρίς αμφιβολία, αυτό συμβαίνει στον ελληνικό πολιτισμό (βάση του σημερινού δυτικού πολιτισμού). Θεωρώ, επίσης, ότι η χρήση των λέξεων **‘πολυπολιτισμικότητα’** και **‘ετερότητα’** και τα συναφή μέσα στους ίδιους Έλληνες αδικεί αυτούς και τον ελληνικό πολιτισμό.

Σαφέστατα υπάρχουν ξεχωριστά πολιτιστικά χαρακτηριστικά σε κάποιες πληθυσμιακές ομάδες, όπως, λόγου χάρη, τα προφορικά γλωσσικά ιδιώματα των βλαχοφώνων, σλαβοφώνων, αρβανιτοφώνων κλπ, όμως, αν δούμε, για παράδειγμα, τα γενικά πολιτιστικά στοιχεία του βλαχοφώνου Ελληνισμού στην **ολότητα** τους θα διαπιστώσουμε περίτρανα ότι είναι ελληνικά [ήθη και έθιμα, δημοτικά τραγούδια, παραδοσιακές κτηνοτροφικές συνήθειες, λαϊκή οικία, ενδυμασία, χορός και τόσα άλλα (βλέπε: Άγγλοι ερευνητές **Wace & Thompson**, Ρουμάνο λαογράφος **E. Moldoveanu**, εθνολόγος γιουγκοσλάβος **I. Cvijic**, ακαδημαϊκός **T. Parahagi**, ακαδημαϊκοί **A. Κεραμόπουλλος, Σ. Μαρινάτος, Κ. Ρωμαίος**, καθηγητής του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου **D. Popovic**, καθηγητής του πανεπιστημίου Θεσ/νίκης **I. Παπαδριανός** κ.α.). Είναι, βέβαια, ξεκάθαρο και προφανές ότι αυτές οι προαναφερθείσες πληθυσμιακές ομάδες, αν και έχουν διαφορετικά πολιτιστικά χαρακτηριστικά, είναι εντάξει με τον ελληνικό πολιτισμό.

σμακές ομάδες οφείλουν να διατηρήσουν στο μέτρο του δυνατού όλα τους τα ιδιαίτερα πολιτιστικά στοιχεία, που κληρονόμησαν από τους προγόνους τους.

Είναι πλέον επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι η γλώσσα ενός λαού, ή μιας πληθυσμιακής ομάδας, δεν είναι καθοριστικά στοιχεία της εθνικής τους ταυτότητας. Ο νέγρος που ομιλεί αγγλικά δεν είναι ασφαλώς Άγγλος, ή ο μεξικάνος που ομιλεί ισπανικά δεν είναι ισπανός ή ο βραζιλιάνος που ομιλεί πορτογαλικά δεν είναι πορτογάλος. Να μη ξεχνάμε ότι η εβραϊκή διασπορά σε όλο τον κόσμο διατήρησε την εθνότητα της και τα πολιτιστικά της στοιχεία μέσα στον ωκεανό των άλλων εθνών εδώ και αιώνες, χωρίς τη χρήση της βιβλικής της γλώσσας. Μόλις στα τέλη του 19^{ου} αιώνα την επανέφερε μετά από 1700 έτη (εβραίος γλωσσολόγος **Ελιέξερ Μπεν-Γεχούντα**). Άρα, δεν είναι απόλυτο να λέμε ότι ένας Έλληνας δεν είναι Έλληνας, ή ένας εβραίος δεν είναι εβραίος αν δεν ομιλεί αντίστοιχα ελληνικά ή εβραϊκά. Εκείνο που χαρακτηρίζει ένα λαό (εθνική ταυτότητα) περισσότερο, είναι το σύνολο των πολιτιστικών του στοιχείων διαχρονικά, συμπεριλαμβανόμενης ασφαλώς και της εθνικής του συνείδησης.

Είναι αντιεπιστημονικά, είναι αντιδεοντολογικά, είναι φοβικά, είναι γραφικά τα παραπάνω; Δεν πρέπει να υπενθυμίζονται;

Είναι αντιδεοντολογικό ακόμα το να αντιστέκεται κανείς στον αγγλικό γλωσσικό ιμπεριαλισμό, στα αρνητικά της Παγκοσμιοποίησης και να επισημαίνει τη πενία της ελληνικής γλώσσας (ΜΜΕ, λογοτεχνία, πολιτικός λόγος και greeklish της νεολαίας μας);

Είναι αντιεπιστημονικό και γραφικό να αναφέρεται κανείς στην Ιστορία; Οποιοσδήποτε επιστήμονας κοινωνιολογικών, γλωσσικών, ανθρωπιστικών, εθνολογικών κλπ ερευνών, ο οποίος αγνοεί ή δεν μελετάει Ιστορία, θεωρούμε ότι δύσκολα μπορεί να εξάγει επιστημονικά και ασφαλή συμπεράσματα στο αντικείμενό του; Ακόμα κι ένας απλός πολίτης οφείλει να γνωρίζει την ιστορία του τόπου του. *‘Δεν μπορείς να ξέρεις που πηγαίνεις αν δεν ξέρεις από πού ήρθες’*, λέει ο σοφός λαός.

Είναι επίσης ‘φοβικό’ να υπενθυμίζει κανείς τη ρουμανική προπαγάνδα, η οποία ταλάνισε τον βλαχόφωνο ελληνισμό εδώ και δυόμιση αιώνες;

Μπορούμε να αγνοούμε ότι οι ίδιοι οι βλαχόφωνοι κατέστησαν ‘de facto’ ανενεργά τις εξής αποφάσεις; :

- 1) Τον Ιραδέ (απόφαση) του 1905, όπου ο Σουλτάνος αναγνωρίζει βλάχικη εθνότητα,
- 2) Την παραχώρηση των βλαχοφώνων μας στη Ρουμανία το 1913, με υπογραφή του Ελευθέριου Βενιζέλου,
- 3) Την Ανακήρυξη Αλβανο-Βλαχικής Δημοκρατίας το 1917 και
- 4) Την Ανακήρυξη Πριγκιπάτου Βλάχων της Πίνδου το 1941.

Ακόμα και οι ίδιοι, μεμονωμένα, αλλά και ως συλλογικά θεσμικά όργανα (ΠΟ-ΠΣΒ), έκαναν πρόσφατα de facto ανενεργές Θέσεις, Αποφάσεις και Συστάσεις του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της ΕΕ. Συγκεκριμένα το "Ευρωπαϊκό Γραφείο για τις Ολιγότερο Ομιλούμενες Γλώσσες" (EBLUL) ομιλούσε για "βλάχικη" και "μακεδονική" μειονότητα στην Ελλάδα. Το δε Ευρωκοινοβούλιο, τον Φεβρουάριο του 1994, επιδίκασε πέντε μειονότητες στην Ελλάδα, με πρώτη την βλάχικη. Και άλλα πολλά...

Οι ίδιοι αγνόησαν επίσης και απόψεις ξένων ερευνητών. Αναφέρω ενδεικτικά τους εξής δύο: **Tom Winniffrith & Thede Kahl**. Ο πρώτος, Άγγλος συγγραφέας στο βιβλίο του *‘The Vlachs’* London, 1987, χαρακτηρίζει τους *‘Βλάχους της Ελλάδας ως μη Έλληνες’*. Ο δε δεύτερος, Γερμανός ανθρωπογεωγράφος, στο βιβλίο του *‘Για την*

Ταυτότητα των Βλάχων, εκδόσεις ΚΕΜΟ, σελίδα 162, Αθήνα 2009, εκφράζει την άποψη ότι:

‘...αν οι Αρμάνοι κατηγοριοποιούνται ως μειονότητα στα Βαλκάνια, το ίδιο θα έπρεπε να συμβαίνει και στην Ελλάδα, ακόμα κι αν αυτοί το αρνιούνται...’ (δηλαδή μόνο που δεν τους μαλώνει!!). Πιο κάτω στην ίδια σελίδα, αρέσκεται στον όρο ‘ελληνόφωνοι Βλάχοι’ και όχι ‘βλαχόφωνοι Έλληνες’ (απαξιώνοντας έτσι τον δεύτερο όρο).

Είναι έτσι γεγονός ότι στο παρελθόν έγιναν προσπάθειες δημιουργίας εθνικής συνείδησης τους (στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, το 1917 και 1941). Αλλά και στη σημερινή εποχή έχουμε το «**Συμβουλίου των Αρμάνων**» (δες περισσότερα: <http://makedonarman-council.org/structure/committee-on-minorities-rights/>), το οποίο ούτε λίγο, ούτε πολύ επιθυμεί δημιουργία «Περιφερειακού Λαού Βλάχων» και αναγνώριση μειονοτικών δικαιωμάτων, στα κράτη, όπου αυτοί ζούνε (υπάρχει σχετικό τους ψήφισμα στη Μοσχόπολη της Β. Ηπείρου το καλοκαίρι του 2010). Επίσης οι Ρουμάνοι ακόμα και τώρα επίσημα με νόμο τους (Βουλή των Ρουμάνων: αρ. 299, 13.11.2009) διεκδικούν ως Ρουμάνους όλους τους λατινόφωνους της Βαλκανικής.

Αρα η ‘λογική’ του παρελθόντος και του 19^{ου} αιώνα πάντοτε υπάρχει. Απλά αλλάζει μορφή και προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα. Η εφαρμογή της αρχής των εθνότητων ήταν και είναι μια συνταγή βίας (**V. Dedijer** στο βιβλίο “The road to Serajevo”, London 1966, σελίδα 73) και τέτοια εξακολουθεί να παραμένει ακόμη και σήμερα, στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα. Όσον αφορά στο θέμα, ιδιαίτερα αποκαλυπτική είναι η ομιλία του **Χούπη Θ.** με θέμα ‘**πολιτισμός και πολιτική: η περίπτωση των Βλάχων**’ στο, 8^ο Συμπόσιο Ιστορίας, Λαογραφίας βλάχικης μουσικής παράδοσης και χορών, Λιβάδι Ολύμπου, Μάιος 2006 (<http://www.vlahoi.net/vlahoi-kai-ellinismos/vlahoi-politismos-kai-politiki.html>) ο οποίος ομιλεί για ‘*μονόφθαλμους επαγγελματίες*’, ‘*εργολάβους γλωσσικών ή άλλων ανθρώπινων δικαιωμάτων*’ και ‘*σύγχρονους πλασιέ της Μικροκρατίας*’ στα Βαλκάνια.

Μήπως δεν έχουμε **έξαρση εθνικισμού και σωβινισμού** με το κράτος των Σκοπίων σήμερα;; Μήπως δεν έχουμε σωβινισμό των Αλβανών, των Τούρκων κλπ, οι οποίοι επιθυμούν να φτάσουν μέχρι τον Παγασητικό Κόλπο, τη Θράκη & τα νησιά μας αντίστοιχα;

Κάποιοι ενοχλούνται από τον προσδιορισμό ‘*βλαχόφωνοι Έλληνες*’ του τίτλου του παρόντος σημειώματος και λόγω έλλειψης επιχειρημάτων απαντούν με προσωπικές επιθέσεις και μειωτικούς χαρακτηρισμούς. Πιθανόν, για τους δικούς τους λόγους, είναι απογοητευμένοι που, για πάνω από έναν αιώνα συστηματικής προπαγάνδας από ξένα κέντρα ο βλαχόφωνος ελληνισμός - στην συντριπτική του πλειονότητα - τους γύρισε την πλάτη. Αυτό τους πειράζει; Γιατί όμως; Ίσως τα συνειδησιακά τους προβλήματα ή οι ενοχές, τους εμποδίζουν να αντιληφθούν ορισμένα απλά ζητήματα σχετικά με τους αλλόφωνους Έλληνες.

Όπως έχει τονιστεί:

«Ο ελληνισμός, στην ιστορική του πορεία των 4000 χρόνων, δημιούργησε τεράστιες πολυεθνικές αυτοκρατορίες (πολυεθνικές, αλλά ποτέ πολυ-πολιτισμικές, ο πολιτισμός ήταν ένας, ο ελληνικός), αχανή Βασιλεία, είχε εμπορικές σχέσεις με δεκάδες λαούς και χώρες, αλλά συχνότατα υπέστη και επιδρομές βαρβάρων λαών, κατακτήθηκε πλήρως ή εν μέρει από ξένους στρατούς, ενώ εκτοπίστηκαν τμήματά του από προαιώνια ελληνικά εδάφη. Αποτέλεσμα όλων αυτών των ιστορικών εξελίξεων ήταν κάποιοι ελληνικοί πληθυσμοί να αλλοφωνήσουν, όπως ορισμένοι μικρασιάτες

(τουρκόφωνοι Έλληνες), να λατινοφωνήσουν (βλαχόφωνοι Έλληνες), να σλαβοφωνήσουν (σλαβόφωνοι Έλληνες), να αλβανοφωνήσουν (αρβανιτόφωνοι Έλληνες) ή να ιταλοφωνήσουν (Γρεκάνοι της Magna Grecia).

Άς θυμηθούμε αυτό, το οποίο κάτοικοι της πόλης του Μοναστηρίου (Βιτώλια) τόνιζαν στην επιστολή διαμαρτυρίας που έστειλαν, το 1903, προς τις Μεγάλες Δυνάμεις:

«...λαλούμεν ελληνιστί, βλαχιστί, αλβανιστί, βουλγαριστί, αλλά ουδέν ήπτον εσμέν άπαντες Έλληνες και ουδενί επιτρέπομεν να αμφισβητεί προς ημάς τούτο...».

66. ΤΟ ΒΛΑΧΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΕ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΕΣ (Ρουμανική Προπαγάνδα, ‘Αρμάνικη Εθνογένεση’ κλπ) (Δημοσιεύθηκε στην ομάδα του Facebook ‘ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ’, 18.04. 2017)

Παρατίθενται εν συντομία - το θέμα είναι τεράστιο - κάποια (προφανώς όχι όλα) γεγονότα με **χρονολογίες**, όπου διαφαίνεται ότι το ζήτημα **ισχύει** μέχρι τις ημέρες μας και, ως εκ τούτου, ενδείκνυται **επαγρύπνηση** και όχι **εφησυχασμός**, από μέρους της επίσημης ελληνικής πλευράς.

Α΄ περίοδος

-**1860.** Ίδρυση **Μακεδοно-Ρουμανικής Επιτροπής (Κομιτάτου)**. Βασικό όργανο της Ρουμανικής Προπαγάνδας με κύριο σκοπό την ίδρυση σχολείων κι εκκλησιών για τους Βλάχους της Ν. Βαλκανικής.

-**1865. Επίσημη έναρξη προπαγάνδας** της Ρουμανίας. Αρχίζουν τα ρουμάνικα σχολεία στον προαναφερθέντα χώρο.

-**1879.** Η προαναφερθείσα Επιτροπή μετονομάζεται σε **Εταιρεία της Μακεδοно-Ρουμανικής Κουλτούρας (Societatea de Cultura Macedo-Română)**.

-**1889-90.** Σημαντική υποστήριξη της προπαγάνδας από τον Γερμανό επιστήμονα **G.Weigand** (ανάμειξη και της Αυστροουγγαρίας εκτός της Ρουμανίας). Την επιβεβαιώνουν οι ρουμανικές εγκυκλοπαίδειες **Diconovich**, 1246. **Minerva**, 963, **Predescu**, 916, όπως και ο γάλλος καθηγητής του Παν. Σορβόννης **VictorBerard**.

-**1905.** Ο Σουλτάνος **Αβδούλ Χαμίτα** αναγνωρίζει με **‘Ιραδέ’** του (διάταγμα) **‘Βλαχική (Ρουμανική) Εθνότητα’ (Millet)** στη Μακεδονία, Ήπειρο, Θεσσαλίακάτω από την πίεση της Ρουμανίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, για διπλωματικούς λόγους. Αντιδρά η επίσημη Ελλάδα. Διαταράσσονται οι σχέσεις της με Ρουμανία.

-**1913. Συνθήκη Βουκουρεστίου.** Αναγνώριση- από τον **Ε. Βενιζέλο- εκπαιδευτικής και εκκλησιαστικής ρουμανικής μειονότητας** στην Ελλάδα. Δίστανται οι απόψεις (άλλοι ως πολιτικός ελιγμός του Βενιζέλου, ενώ άλλοι ως ανίερη πράξη του σε βάρος εκλεκτού κομματιού του ελληνισμού).

-**1917.** Προσπάθεια ίδρυσης του **‘Πριγκιπάτου της Πίνδου’** στη Ήπειρο από τον **Διαμάντη Αλκιβιάδη** (Όργανο της ιταλικής διπλωματίας περισσότερο) και της **‘Ένωσης Ρουμανικών Κοινοτήτων’** από τον ίδιοστα Γρεβενά.

Επίσης σε αυτή την περίοδο, και ο μεγάλος ιστορικός της Ρουμανίας **A. D. Xenopol** (1847-1920) υπαινίσσεται στα έργα του ‘εθνοτικό’ διαχωρισμό Ρουμάνων και Μακεδορομάνων.

Β΄ περίοδος

-**1917-1944.** Νόμιμη και ανενόχλητη η προπαγάνδα στην Βόρειο κυρίως Ελλάδα (συνέχιση ρουμανικών σχολείων κλπ).

-**1925-32. Αποικισμός ‘ρουμανιζόντων’** και παρασυρθέντων από όλες τις νοτιο-βαλκανικές χώρες στη **Δοβρουτσά**. **Λόγοι:** Παλιόπολιτικό παιχνίδι της Ρουμανίας για να αποκτήσουν οι Βλάχοι ρουμανική συνείδηση, αλλά και να εποικίσουν ομόγλωσσοι της τη Δοβρουτσά (διεκδικείται από τους Βουλγάρους). Οικονομικά προβλήματα των Βλάχων του Μακεδονικού χώρου λόγω της έλευσης των Προσφύγων από τη Μ. Ασία (δόθηκαν βοσκοτόπια στους πρόσφυγες). ‘Επιστροφή’ των Βλάχων στη μητέρα – Ρουμανία! Πολλά μπορούν να ειπωθούν.

-**1941.** Ιδρύεται η ‘**Ρωμαϊκή Λεγεώνα**’ στη Λάρισα από τον **Α. Διαμάντη** πάλι και με συνεχιστή τον **Ν. Ματούση**.

Γ΄ Περίοδος

Το θέμα, ενώ φαίνεται ότι ‘έκλεισε’ με το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, εν τούτοις **σιγόβραζε**. Ιδού ορισμένα **δείγματα:**

-**1945** Ο **Ταșcu Ionescu**, Βλάχος από το ΦΥΡΟΜ και εγκαταστημένος στη Σόφια Βουλγαρίας, απευθύνεται με υπόμνημα σε μεγάλες χώρες της Ευρώπης και Αμερικής για δημιουργία Αρμάνικου Κράτους με το όνομα **Αρ(ω)μανία** κάτω από τη προστασία της Κοινωνίας των Εθνών.

-**1947.** Διαμαρτυρία (επίσημη της κομμουνιστικής Ρουμανίας το **1948**) της παλιάς **Εταιρείας της Μακεδονο-Ρουμανικής Κουλτούρας** (Παλιό **Μακεδονο-Ρουμανικό Κομιτάτο**) στο Βουκουρέστι για **κακομεταχείριση** του ‘**Ρουμανικού λαού**’ στην Ελλάδα και για το εκεί κλείσιμο των ρουμανικών σχολείων. Η εταιρεία αυτή συνεχίζει αργότερα το έργο της με το όνομα ‘**Asociata Romania**’ με πλούσια δράση και αργότερα ως ‘**Fundatia Romania**’.

-**1950** και μετά. Για τέσσερις δεκαετίες εντείνεται ο οργανισμός **βλαχολογικών εκδόσεων** στο Βουκουρέστι και στο Εξωτερικό. Εκδίδονται πολλά **περιοδικά** με παραπληθικές θεωρίες για τους Βλάχους (δεν υπάρχει χώρος να απαριθμηθούν).

-**1951 & 1952.** Ο **Constantin Papanace** στέλνει υπόμνημα στα Ηνωμένα Έθνη, ζητώντας ο λαός των Αρμάνων να έχει το δικαίωμα να έχει τα δικά του σχολεία και εκκλησίες και να έχουν διοικητική αυτονομία στις περιοχές όπου είχαν την πλειοψηφία. Το **1954** ‘βγάζει’ και λόγο για το Βλάχικο Ζήτημα στη Ρώμη, επαναλαμβάνοντας τα αιτήματα αυτά.

-**1952.** Στο **Φράμπουργκ** της Γερμανίας δημιουργείται **βιβλιοθήκη Ρουμανικών Σπουδών** με απώτερο σκοπό την (με επίφαση) επιστημονική κάλυψη της ρουμανικής προπαγάνδας προς τα έξω (συμπεριλαμβανομένου και του Βλάχικου ζητήματος στην Ελλάδα). Έκδοση βιβλίου του **C. Papanace**, όπου εγκαινιάζεται μια νέα ρουμανική προπαγάνδα.

-**1959.** Εκδίδεται ο **πρώτος τόμος** του ‘**Νέου Μακεδονορουμανικού Λευκώματος**’ της Μακεδονορουμανικής Εταιρείας (75 χρόνια μετά την ίδρυσή της), όπου δένεται η παλιά με την νέα προπαγάνδα (προβολή κουτσοβλαχικών σπουδών).

-**1961.** Ιδρύεται από τον **Puppi** στην Αμερική (ΗΠΑ) η **Tribuna Valaha** (εκδόσεις σε βλάχικα θέματα).

-**1963.** Η Ρουμανική Ακαδημία ‘ανασκουμπώνεται’ και εκδίδει μελέτες για το ίδιο θέμα με κυριότερη το ‘**Λεξικό της Αρμάνικης Διαλέκτου**’ του **T. Parahagi** (επανέκδοση το 1974).

-**1967.** Η Ολλανδή ‘στρατευμένη ερευνήτρια’ **Therése Barré** με χρηματοδότηση της Ρουμανίας, ‘κάνοντας έρευνα’ στη Πίνδο, προωθεί τις ρουμανικές θέσεις.

-**1967.** Η **Balcania** (Ρουμανικός μορφωτικός Οργανισμός) εκδίδει στο Παρίσι τη **Λειτουργία** του **I. Χρυσοστόμου** στα **βλάχικα/αρμάνικα**.

-**1969.** Ο **M. Ventolière** στο περιοδικό **Bulletine Europiéne** μιλάει για ρουμανική μειονότητα που υποφέρει στην Ελλάδα!!

-**1971.** Εκδίδεται στην Ελβετία **μελέτη** για τους βλάχους Γαρδικίου στη **ραιτορομανική γλώσσα**, όπου οι Βλάχοι παρουσιάζονται ως ‘**αδέλφια**’ με τους Ραιτορομάνους στην Ελβετία.

-**1975.** Με την **Συνθήκη του Ελσίνκι** (δέσμευση σεβασμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων) ξεκινάει ουσιαστικά και η ‘**τρίτη αρμάνικη αναγέννηση**’.

-**1978.** Ο **Βασίλε Μπάρμπα** γράφει άρθρο στο έντυπο ‘**Noi Tracii**’ με τίτλο ‘**Οι Αρμάνοι: μία ξεχασμένη εθνική μειονότητα, η οποία αναζητά τα δικαιώματά της**’.

-**1978.** Εκδίδεται ογκώδης τόμος με επιχορηγήσεις της Ευρώπης με τίτλο ‘**L’Europe et ses populations**’ στη Χάγη, όπου σε σχετικό άρθρο προβάλλεται η προπολεμική ρουμανική προπαγάνδα (θεωρία καθόδου Βλάχων από τη Δακία κλπ).

[-**Στη 10ετία του ‘80** στέλνονται φυλλάδια, κασέτες, ποιητικές ανθολογίες κ.ά. στην Ελλάδα με προπαγανδιστικό υλικό. Γίνονται **Εκθέσεις** από εκπροσώπους του Ευρωπαϊκού Γραφείου των ολιγότερο ομιλούμενων γλωσσών και δίνονται στην Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Έτσι, η Δύση πληροφορείται ότι υπάρχουν, για παράδειγμα, ‘**ρουμανικές πόλεις**’ στην Ελλάδα (π.χ. **Βέροια, Έκθεση St. Moal**), που στερούνται των δικαιωμάτων τους. Επίσης, στη 10ετία του ‘80 ιδρύονται και άλλοι Σύλλογοι στο εξωτερικό, που προπαγανδίζουν έμμεσα ή άμεσα βλάχικη εθνότητα, όπως, στην Αμερική: **American Valachian Cultural Association** και **The Society Farsarotul**, στα Σκόπια: **Sutata ‘Pitu Guli’**, στη Κωσταντζα της Ρουμανίας: **Associatia Familiala di Editura in dialect aroman si limba romana** και στη Ρουμανία επίσης: **Slobozia** κ.ά.].

-**1980.** Ίδρυση της **AFA (Ένωση των Αρμάνων της Γαλλίας)** από τον **Γιάνκο Περιφάν**. Ο Γ. Περιφάν στέλνει περίπου ίδιο με του Μπάρμπα κείμενο (του 1978) στη Διάσκεψη της ΔΑΣΕ στη Μαδρίτη.

-**1981.** Ομάδα Αρμάνων από όλα τα μέρη του κόσμου υποβάλλουν υπόμνημα στην έδρα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη για το ίδιο θέμα (αναγνώριση αρμάνικης εθνότητας).

-**1983.** Ο **Βασίλε Μπάρμπα** ιδρύει στη Γερμανία την **UALC** (‘**Ένωση για την Αρμάνικη Γλώσσα και Πολιτισμό**’) με περιοδικά κλπ. Η Ένωση αυτή οργάνωσε πέντε Αρμάνικα Συνέδρια στα 1985, 1988, 1993, 1996 και 1999.

-**1987.** Ο Άγγλος συγγραφέας **Tom Winnifrith** στο βιβλίο του ‘**The Vlachs. The history of a Balkan people**’, London, χαρακτηρίζει τους ‘**Βλάχους της Ελλάδας ως μη Έλληνες**’.

-1989. Εκδίδεται από γαλλικό Ίδρυμα (INALCO) τόμος με τίτλο ‘**Les Aroumains**’, όπου παρουσιάζονται προπαγανδιστικές θέσεις μόνο Ρουμάνων και εκρουμανιασμένων ή ρουμανιζόντων για το θέμα.

-1990. Γίνεται επανασύσταση (με νέο καταστατικό προσαρμοσμένο στην νέα πραγματικότητα) της **Εταιρείας της Μακεδονο-Ρουμανικής Κουλτούρας** του 1879 με το όνομα **Societatea di Cultura Macedonoromana**.

-1991. Ιδρύεται (επαναδραστηριοποιείται στα 2003-05) η ‘**Κοινότητα των Αρουμάνων/Βλάχων** της Ρουμανίας (COMUNITATEA AROMANA DIN ROMANIA-CAR) ή ‘**Αρμάνικη Φάρα**’ (Fara Armaneasca dit Romania). Νεολαία της είναι η ‘**Consiliul a Tinirlor Armanji –CTArm**’. Αυτός ο Σύλλογος εκδίδει περιοδικά κλπ.

-1991. Ο Βρετανός καθηγητής **Νάντρις** αλωνίζει την Πίνδο με κλιμάκιο φοιτητών, ψάχνοντας στην Ελλάδα τον ‘κοινό λαό’ με τους Ρουμάνους (Εφ. ‘Στόχος’ 29.11.91)

-1991. Το **Στέϊτ Ντιπάρτμεντ των ΗΠΑ** με έκθεση του ‘*βλέπει*’ γλωσσική μειονότητα Βλάχων στην Ελλάδα.

-1991 Ο **Γ. Παδιώτης** ομιλεί για γενοκτονία (πολιτισμική και εθνική) των Βλάχων στην Ελλάδα (**‘Fierbere in Balcani**’, περιοδικό **Cuvantul Romanesc**, Martie 1991, 20), ‘παριστάνοντας’ τον ανταποκριτή της ‘**Fara Arnaneasca**’.

-1992. Ο προαναφερθείς Άγγλος **Tom J Winnifrith** γράφει το: ‘**The Vlachs of the Balkans: A rural minority which never achieved ethnic identity**’. Ο τίτλος τα λέει όλα!

-1994. **Απόφαση του Ευρωκοινοβουλίου** το Φεβρουάριο επιδικάζει στην Ελλάδα **πέντε** μειονότητες, με πρώτη την βλάχικη. Και όλα αυτά γιατί ερασιτέχνες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αμφισβητούν την ελληνικότητα των Βλάχων και ομιλούν για γενοκτονία αυτών και γιατί Έλληνες Ευρωβουλευτές αγνοούν το θέμα ή είναι άτολμοι και νωθροί!!!

-1996. Γράφεται αρμάνικη επιθεώρηση, γραμμένη εξ ολοκλήρου στα βλάχικα, με τίτλο **Bana Armaneasca** (Aromanian life) από τον **Ντιμίτρου Πετσάβα**, ο οποίος ήταν το πρώτο πρόσωπο στη Ρουμανία που εκφράστηκε ανοιχτά για αναγνώριση Αρμάνων στη Ρουμανία ως βλάχικη μειονότητα.

-1997. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του **Συμβουλίου της Ευρώπης** ψήφισε τη **Σύσταση 1333**, όπου συστήνεται αναγνώριση της κουλτούρας και γλώσσας των Αρμάνων (όπου αυτοί ζούνε), ύστερα από εισήγηση του **Luis Maria de Puig**.

-2004. Ιδρύεται η ‘**Εταιρεία Αρουμανικού /βλάχικου Πολιτισμού**’ με έδρα την Αθήνα. Δεν την δέχεται στους κόλπους της η ‘**Πανελλήνια Ένωση Πολιτιστικών Συλλόγων**’ της Ελλάδας .

-2005. Ιδρύεται στην Αλβανία με έδρα τη Μοσχόπολη, το **Συμβούλιο των Αρμάνων-Μακεδον(ο)αρμάνων**. (<http://makedonarman-council.org>). Επιδιώκεται περιφερειακός, διακριτός και ξεχωριστός λαός Βλάχων, όπου αυτοί υπάρχουν. Ο εθνικός μύθος τους συνοψίζεται στο ότι: «*Οι Αρμάνοι είναι οι μόνοι γνήσιοι απόγονοι των αρχαίων Μακεδόνων που δεν ήταν Έλληνες*» και «*παλιός ευρωπαϊκός λαός*». Τα πρώτα μέλη της είναι: **1. Βουλγαρία**, “**TsentruludiLimbashi Cultura Armânã**”, **2. Ρουμανία**, “**Comunitatea Armânjilor di tu Rumânie**”, **3. Σκόπια**, “**Liga Armân-**

jilor di tu Makidunie”, 4. Αλβανία, “Sutsata MANDRA”, 5. Γαλλία, “Sutsata Armânjilor di tu Frântsie”, A.F.A.

-2005. Η Κοινότητα των Αρουμενών/Βλάχων (CAR) της Ρουμανίας, που αναφέρθηκε προηγουμένως (1991), ζητάει βλάχικη μειονότητα στη Ρουμανία. Την συµμερίζεται και η **LAR** (Ένωση των Αρμενών’ της Ρουμανίας).

[Έτσι, **από τη μια μεριά** έχουμε την παλιά **Πανρουμανική Προπαγάνδα**, με την οποία η Ρουμανία (με το νόμο μάλιστα **299/ 13.11.2007**, που τροποποιήθηκε το **2013**) διεκδικεί όλους τους λατινόφωνους της βαλκανικής και **από την άλλη** την CAR, το **‘Συμβούλιο των Αρμενών’** και διάφορους άλλους **συλλόγους και εταιρείες**, που είναι εθνικιστικά και επιθυμούν εθνότητα/μειονότητα/αυτονομία Βλάχων, όπου αυτοί υπάρχουν.

Οι **δυο** αυτές κινήσεις έχουν **σοφδρή** τώρα αντιπαράθεση στη **Ρουμανία**. Η **Ρουμανική Ακαδημία** είναι με το μέρος της **‘Μακεδο-Ρουμανικής Πολιτιστικής Εταιρείας’**. Το **Συμβούλιο των Αρμενών** έχει τις αρχές εκκίνησης του στις χώρες των Βαλκανίων και στους μετανάστες της Ρουμανίας στην Ευρώπη και Αμερική (**Μάρμπα, Περιφάν, ιδρυτές της Farsarotul Society κλπ**)].

-2005. Η ‘Μακεδο-Ρουμανική Πολιτιστική Εταιρεία’, καθώς και ο Σύλλογος **«Picurarlu de la Pindu»** (Ο **Βοσκός της Πίνδου**) επικρίνουν την CAR και **δενδέχονται** βλάχικη μειονότητα στη Ρουμανία.

-2005. Η Μ.Κ.Ο «Ομοσπονδιακή Ένωση Ευρωπαϊκών Εθνοτήτων», που φέρει το ακρώνυμο **“FUEN”**, σε συνέδριο στο Βουκουρέστι συστήνει ότι η Ελλάδα και η Αλβανία θα πρέπει να αναγνωρίσουν στο Σύνταγμα-τους τους Βλάχους ως τη μεγαλύτερη-τους μειονότητα κλπ.

-2009. Έκδοση του βιβλίου **«Για τη ταυτότητα των Βλάχων’** (έκδοση KEMO) από τον Γερμανό **Τεντ Καλ**, όπου ο εν λόγω συγγραφέας/ανθρωπογεωγράφος φαίνεται να υποστηρίζει (σελ. 162) τη θεωρία μειονότητας Βλάχων, στις χώρες που αυτοί ζούνε.

-2010. Με **Ψήφισμά** τους, το **‘Συμβούλιο των Αρμενών’** στη Μοσχόπολη, σε ανοιχτή συγκέντρωση, επιζητεί **Περιφερειακό Λαό Βλάχων** -με ότι αυτό συνεπάγεται- στις χώρες όπου αυτοί ζουν. Βρίσκεται εκεί και γνωστός σύλλογος (ο μόνος!!) από την Ελλάδα, που χαιρετίζει την εκδήλωση, χωρίς να γνωρίζει (?) το επικείμενο ψήφισμα.

-2011. Ο **Μπασέσκου**, Πρόεδρος της Ρουμανίας, χαρακτηρίζει **Ρουμανική μειονότητα**, στο Συμβούλιο της Ευρώπης, τους **Βλάχους** της Ελλάδας.

Πηγές:

1. ‘The Recent History of the Aromanians in Romania’ by Alexandru Gica= ‘Η πρόσφατη Ιστορία των Αρμενών στη Ρουμανία’, του Αλέξανδρου Γκίκα (από την ιστοσελίδα http://www.farsarotul.org/nl31_1.htm)

2. ‘Ελληνισμός & Λαοί της Νοτιανατολικής Ευρώπης’, Τόμος Γ’, Αχιλλέας Λαζάρου, Αθήνα 2010.

3. ‘Το ιστορικό πλαίσιο των Ελληνο-Ρουμανικών σχέσεων’ (1866-1913), Σπυρίδων Σφέτας, 14ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Ιστορίας, Λαογραφίας, Βλάχικης Παραδοσιακής Μουσικής & Χορών, Ξενοδοχείο Casa la Mundi, Γρεβενά, 31 Αυγούστου και 1 Σεπτεμβρίου 2013.

4. Παράρτημα 1. ‘Η Νεότερη εκμετάλλευση του Κουτσοβλαχικού Ζητήματος’ από το βιβλίο ‘Κουτσόβλαχοι, οι Βλαχόφωνοι Έλληνες, εθνολογική, λαογραφική και γλωσσολογική μελέτη’, **Αντώνης Κολτσιδάς**, εκδόσεις Αφων Κυριακίδη, Θεσ/νίκη, 1993.

67. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑΣ ΤΟΥ ΜΕΤΣΟΒΟΥ (12.08.2017, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)

Το τραγούδι και ο χορός της ‘Βασιλαρχόντισσας’ είναι γνωστά στους χοροδιδασκάλους παραδοσιακού χορού. Από ότι μας πληροφορεί ο μετσοβίτης ερευνητής και χοροδιδάσκαλος, **Γιώργος Μέτσιος**, το τραγούδι της Βασιλαρχόντισσας ήταν παλιότερα μόνο αργό μοιρολόι και μετά έγινε ρυθμικό και χορευτικό. Το θέμα του αναφέρεται σε πραγματικό γεγονός, κατά το οποίο το 1884 κάποιοι κλέφτες άρπαξαν μια κοπέλα από το αρχοντολόι Αβέρωφ του Μετσόβου και ζήτησαν ως λύτρα χρυσό ίσα με το βάρος της.

Τις πληροφορίες για όλο το ιστορικό του τραγουδιού τις βρήκαμε στην ιστοσελίδα ‘Βλάχοι-νετ’ <http://www.vlahoi.net/istories-gegonota/vasilarxontissa-istoriko.html>, όπου ο **Άγγελος Μήτσας** αντέγραψε, από το βιβλίο του **Γεωργίου Πλατάρη** με τίτλο *Το Σημειωματάρι ενός μετσοβίτη*, τα παρακάτω:

«...Για τον Φλέγκα ούτε είχαμε ακούσει ούτε είχαμε διαβάσει τίποτε. Αποταθήκαμε στον κ. Ευάγγελον Αβέρωφ-Τοσίτσαν, που είχε ακούσει γι αυτόν, όχι βέβαια από τη θεία του τη Βασιλαρχόντισσα (=Βασίλισσα κι αρχόντισσα), γιατί όσες φορές τη ρωτούσε ταραζόταν και ερχόταν σε άσχημη κατάσταση με την ανάμνηση αυτής της μεγάλης δοκιμασίας, αλλά από πρόσωπα πάλι συγγενικά:

Οι αρχοντάδες του Μετσόβου καθόντανε στο **Κουλτούκι** (μια πλατεία του Μετσόβου), όπου όχι μόνο απαγορευόταν να μπουν άνθρωποι της δεύτερης τάξης σ' εκείνη την πλατεία, αλλά και να περάσουν ακόμα απ' τον διπλανό δρόμο.

Πιο πέρα μια παρέα από νεαρούς Μετσοβίτες συζητούσαν και λέγανε, πως κανενός δεν του κρατάει να περάσει απ' το δρόμο τώρα που όλοι τους ήταν μαζεμένοι στο Κουλτούκι. Κι ώσπου ν' αποσώσουν το λόγο πετάγεται ο πιο αράθυμος κι ο πιο αβντάλικος της παρέας ο **Φλέγκας** και λέει: εγώ ωρέ θα περάσω απ' εμπροστά τους και θα το δείτε.

Και πράγματι περνάει επιδειχτικά κι αβντάλικά (=επαναστατικά) απ' το δρόμο. Τον είδε ο **Κουλάκης** του **Χάλη** (=Νικολάκης Μιχάλη Αβέρωφ) και τον φώναξε να πάει κοντά του. Ο Φλέγκας πήγε. Ο Κουλάκης που ήταν θεριό ολόκληρο, ψηλός ως εκεί απάνω, του τραβάει ένα μπάτσο κι ο νεαρός Φλέγκας πέφτει κάτω. Σαν σηκώθηκε κοίταξε βαθιά στα μάτια τον Κουλάκη και με κατάκαρδο μίσος του είπε: θα μου το πληρώσης πολύ ακριβά αυτό, και του γύρισε την πλάτη. Ο Φλέγκας, λέγει ο κ. Ευάγγελος Αβέρωφ-Τοσίτσας, έγινε αιτία κι άνοιξε τα μάτια στον Τακοβαγγέλη και Θυμιογάκη και τους βοήθησε στην οργάνωση της ληστείας της **Δούκως**. (.....)

“Τρεις περδικούλες κάθονταν, ψηλά στην Τσούκα Ρόσια
 η μια τηράει τα Γιάννενα κι η άλλη το Ζαγόρι,
 - Στον Αγιγιώργη, Δούκω μου, στη Γκούρα να μη βγείτε
 ακαρτερεί η κλεφτουριά, Δούκω, κυρά Δούκω μου,
 Τακοβαγγέλης καρτερεί μαζί κι ο Θυμιογάκης.

Την προδοσιά την έκαμε, Δούκω, κυρά Δούκω μου,
ο Γιώργης Ντάλας σ' έδωκε, αυτός σε πρόδοσε.
Ήταν μια μέρα πίσσημη, μία γιορτή μεγάλη
όλος ο κόσμος στο χορό, όλοι μικροί μεγάλοι,
κι η Δούκω τότες έβγαينه μαζί με τη Λενούσιω,
κατά την Γκούρα τράβηξαν, πέρα κατά τις μπάλτες
κι οι κλέφτες την αγνάντευαν ψηλά από τ' Αλούνια.
Στάχτη απάνου έρριξαν, αντάρα και ντουμάνια
τη Δούκω τότες άρπαξαν μαζί με τη Λενούσιω”.

Πράγματι μαζί με τη **Δούκω**, την μονάκριβη κόρη του άρχοντα Νικολάκη Αβέρωφ, νιόπαντρη με τον Στέργιο Τζωαννόπουλο, αιχμαλώτισαν και τη **Λενούσιω** του Θεοδωρή, όμορφη και ταλιάνα (=κόφτρα) γυναίκα, κι αυτή νιόπαντρη τότε με τον Γιώργη Καραγιάννη, στην τοποθεσία και με τις συνθήκες που αναφέρει το δημοτικό τραγούδι.

Απ' την πρώτη μέρα οι κλέφτες με γράμμα τους, που στείλανε στο Νικ. Αβέρωφ ξέκοψαν το παζάρι: “Το βάρος της Δούκως σε χρυσό και το βάρος της Λενούσιως σε ασήμι”.

Χρόνια πολλά ο Στέργιος Βράκας ήταν ο επιστάτης του Αβέρωφ, αφοσιωμένος στο αφεντικό του, και άνθρωπος της απολύτου εμπιστοσύνης του. Αυτόν διάλεξε ο Κουλάκης για να συγκεντρώσει όσο πιο γρήγορα μπορούσε το ποσό της ξαγοράς. Ξαπόλυσε λοιπόν τον Βράκα στα Τρίκαλα, Καρδίτσα και Γιάννινα. Σ' αυτά τα μέρη είχε μεγάλα τσιφλίκια και δικούς του ανθρώπους, που πρόθυμα θα άνοιγαν το κεμέρι τους (μτφ χρήματα) να τον βοηθήσουν.

Ύστερα από 15 μέρες μαζεύτηκαν οι 10.000 χρυσές λίρες. Στις 17 μέρες ο Νικολάκης φόρτωσε το θησαυρό σε μούλα και τον συνόδεψαν ως τη Βάλια Κάλντα, όπου ήταν το ληστρικό λημέρι, ο Νικόλας Μήτσιας κι ο Κυριάκος Τέτσιος, μπεσαλήδες άνθρωποι.

“Δεν είναι κρίμα κι άδικο δεν είναι κι αμαρτία,
νάσαι η Βασίλω σ' ερημιά, σε κλέφτικα λημέρια,
να στρώνει μπάτσες στρώματα κι οξυές προσκεφαλάκια.
Τακοβαγγέλης τη ρωτά και τη συχνοξετάζει,
κι ο Θυμιογάκης στο πλευρό σιγά την κουβεντιάζει:
- Σήκω, Βασίλω μ', κι έφεξε, και πάει η πούλια γιόμα,
σήκω να πάρεις τον καφέ τ' αφράτο παξιμάδι
να σου περάσει ο καϋμός να φύγει η στεναχώρια
κι η ξαγορά μας έρχεται σε μούλα φορτωμένη”.

Κατά τον Β. Σκαφιδά, ο Ν. Μήτσιας “εμέτρησε τες λίρες και δια τες δύο γυναίκες μία προς μία εις τον Θύμιον Γάκην, όστις τες εξύγισε εις ειδικήν ξυλίνην ζυγαριάν και επέστρεψεν περί τας τριάκοντα ευρών αυτάς ως λιποβαρείς, τες οποίες υπεχρεώθηκεν ο Αβέρωφ ν' αντικαταστήση με άλλες γερές”.

Έτσι η **Ευδοκία Αβέρωφ-Τζωαννοπούλου** (1862-1930), η μεγάλη εθνική ευεργέτις αργότερα, γύρισε στον άντρα της και στον πατέρα της ευτυχισμένη και χαρούμενη, γιατί πήρε τέλος η μεγάλη της περιπέτεια....».

68. Ο ΒΛΑΧΟΦΩΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΘΡΗΝΕΙ ΤΟ ΧΑΜΟ ΤΟΥ ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΚΟΥΚΟΥΔΗ (01.03.2018, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’)

Θεώρησα χρέος μου να κάνω ένα αφιέρωμα για το Βεροιώτη και αξέχαστο φίλο **Αστέριο Κουκούδη**, ο οποίος ‘έφυγε’ από τη ζωή εντελώς ξαφνικά αυτές τις μέρες, φτωχαίνοντας δυστυχώς τον επιστημονικό κόσμο και τη βλαχόφωνη μας Ρωμιοσύνη. Θα προβώ σε ένα σύντομο βιογραφικό του και μετά θα αφήσω το πρόλογο του τέως Πρόεδρου της Δημοκρατίας **Κωστή Στεφανόπουλου** - στη τετράτομη του μελέτη για τους Βλάχους - να μας μιλήσει για αυτόν καλύτερα:

Ο εκπαιδευτικός, και ιστορικός ερευνητής **Αστέριος Κουκούδης** ήταν απόφοιτος της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Ηρακλείου Κρήτης (1984) και κάτοχος πτυχίου εξομοίωσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Εκπαίδευσης της Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας (2013). Έχει επίσης σπουδάσει Γεμμολογία και Χρυσοχοΐα στο Gemmological Institute of America (Ινστιτούτο Γεμμολογίας Αμερικής) Santa Monica, California, USA (1989). Έχει εργαστεί στο ερευνητικό πρόγραμμα του Μουσείου του Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη (1994-97). Για το ερευνητικό και συγγραφικό του έργο τιμήθηκε με το βραβείο Γραμμάτων και Τεχνών της Ακαδημίας Αθηνών (1998). Έχει εκδώσει 9 βιβλία με αντικείμενο τους Βλάχους και ορισμένα από αυτά έχουν μεταφραστεί και κυκλοφορούν στα αγγλικά και στη γλώσσα των Σκοπίων. Έχει δημοσιεύσει περισσότερα από 10 επιστημονικά άρθρα με αντικείμενο την ιστορία και την κοινωνική ανθρωπολογία των Βλάχων και την ιστορία της εκπαίδευσης. Έχει κάνει σειρά παρουσιάσεων, ομιλιών και διαλέξεων με ανάλογη θεματολογία στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Έχει οργανώσει ανάλογες Εκθέσεις και με φωτογραφικό υλικό, στα ελληνικά και τα αγγλικά, που παρουσιάστηκαν ανά την χώρα και τις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Εργάστηκε στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση από το 1999 και σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης από το 2014.

Αναλυτικότερα: Κατά το χρονικό διάστημα 1994-1997 εργάστηκε ερευνητικά με αντικείμενο την καταγραφή και μελέτη των βλάχικων οικισμών και εγκαταστάσεων στη Βαλκανική μέσα στο πλαίσιο του Ερευνητικού Τμήματος του Μουσείου του Μακεδονικού Αγώνα στη Θεσσαλονίκη, με την επιστημονική εποπτεία του Διευθυντή Έρευνας καθηγητή Βασίλη Γούναρη και την επιχορήγηση του Μουσείου. Έκανε επίσης ερευνητικά ταξίδια στα Σκόπια, την Αλβανία, τη Ρουμανία και την Τουρκία. Διακρίθηκε, όπως είπαμε, με το Βραβείο του Τμήματος Γραμμάτων και Τεχνών της Ακαδημίας Αθηνών έτους 1998 μετά από προκήρυξη διαγωνισμού για σχετική δημοσίευτη εργασία για το έργο ‘Μελέτες για τους Βλάχους’.

Έχει γράψει τα εξής βιβλία: Α) Τα Μεγάλα Λιβάδια του Πάικου. Β) Τέσσερις τόμους με τους εξής τίτλους: 1. Η Θεσσαλονίκη και οι Βλάχοι. 2. Οι Μητροπόλεις και η Διασπορά των Βλάχων. 3. Οι Ολύμπιοι Βλάχοι και τα Βλαχομογλενά. 4. Οι Βεργιάνοι Βλάχοι και οι Αρβαντιτόβλαχοι της Κεντρικής Μακεδονίας. Γ) Το βιβλίο με τον τίτλο The Vlachs: Metropolis and Diaspora (Βλάχοι, Μητροπόλεις και Διασπορά), γραμμένο στα αγγλικά. Δ) Το βιβλίο με τον τίτλο: Η κοινωνική ζωή στα βλαχοχώρια της Μακεδονίας 1900 και Έκθεση Φωτογραφιών. Ε) Το βιβλίο επιγραφόμενο: Από τη ζωή των Βλάχων στα 1900. Στ) Τέλος έγραψε το βιβλίο The Life of the Vlachs in 1900 γραμμένα επίσης στα αγγλικά.

Πρόλογος Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας: *«Εκ πρώτης όψεως οι «Μελέτες για τους Βλάχους» του Αστέρη Κουκούδη είναι ένα τεράστιο ευρετήριο όλων των βλάχικων εγκαταστάσεων στη Νότια Βαλκανική. Το ευρετήριο αυτό περιλαμβάνει μία ιστορική αναδρομή για τις ομάδες των βλάχικων μητροπολιτικών οικισμών και μία εκτενέστερη καταγραφή της ιστορίας των βλάχικων οικισμών και εγκαταστάσεων στην Κεντρική Μακεδονία.*

Για τη συγκέντρωση του τεράστιου υλικού ο συγγραφέας εργάστηκε όχι μόνο σε βιβλιοθήκες και αρχεία αλλά και με τους ίδιους τους ανθρώπους. Η συγκέντρωση και η παρουσίαση αυτού του υλικού και μόνον καθιστούν του έργου αυτό άξιο επαίνων. Όμως η συμβολή του στην ιστορία των Βλάχων είναι πολύ μεγαλύτερη.

*Ο κ. Κουκούδης, μέσα από την εξιστόρηση και την αποτύπωση της πυκνής βλάχικης διασποράς, από το μητροπολιτικό τους χώρο στη ραχοκοκαλιά της Πίνδου, προς τον ορίζοντα των Νοτίων Βαλκανίων και ακόμη πιο πέρα, δείχνει πόσο συνέβαλαν οι Βλάχοι στην εξέλιξη της ελληνικής αστικής τάξης στο χώρο αυτό. Η παρατήρηση αυτή σημαίνει πως οι **Βλάχοι δεν θα πρέπει να θεωρούνται ως μια εξελληνισμένη ομάδα ή μια ομάδα διχασμένη ανάμεσα στις εθνικές προπαγάνδες των αρχών του 20ού αιώνα, αλλά μία ως γνήσια έκφραση της ρωμισσύνης.***

Στη μελέτη διατυπώνεται η άποψη ότι τα ερωτήματα σχετικά με την καταγωγή των Βλάχων και τη γνήσια ή φαλκιδευμένη ταυτότητά τους είναι περιττά. Κι' αυτό γιατί είναι βέβαιο πως στον κεντρικό και βόρειο ελληνικό χώρο, αλλά και στις γύρω Βαλκανικές Χώρες, για ό,τι σοβαρό μπορεί να περηφανευθεί ο Ελληνισμός, (εκπαιδευτική, οικονομική ή επαναστατική δραστηριότητα), τουλάχιστον από τα τέλη του 18ου αιώνα και ως το διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οικοδομήθηκε σε έναν ιδιαίτερα καθοριστικό βαθμό με την ουσιαστική αρωγή των Βλάχων. Η παρατήρηση αυτή δεν έχει ως σκοπό να κολακεύσει τους Βλάχους. Είναι μία ιστορική πραγματικότητα. Από τους μέσους αιώνες της τουρκοκρατίας η συγκέντρωση κεφαλαίου και εξουσίας στον κεντρικό και βόρειο ελλαδικό χώρο εντοπίστηκε για διάφορους ιστορικούς λόγους ιδιαίτερα στον ορεινό χώρο της Πίνδου και των προεκτάσεών της, όπου κυρίως διασώζονταν τα κατάλοιπα της ρωμαϊκής και βυζαντινής λατινοφωνίας. Έτσι οι Βλάχοι προβάλλουν στο νεότερο ιστορικό προσκήνιο ως μία τάξη ευπόρων κτηνοτρόφων και πραγματευτάδων, αλλά και ως κλεφταρματολοί. Από τις τάξεις αυτές προήλθε μεγάλο μέρος των δασκάλων και των πολεμιστών του γένους στη Θεσσαλία, την Ήπειρο και τη Μακεδονία, αλλά και ένα μεγάλο πλήθος από εμποροβιοτέχνες που στελέχωσαν τις ελληνορθόδοξες κοινότητες των αστικών κέντρων σε ολόκληρη σχεδόν τη Βαλκανική.

Από τα παραπάνω και από όσα άλλα τεκμηριώνει ο συγγραφέας είναι προφανές ότι οι Βλάχοι δεν μπορούν να θεωρούνται ούτε ως ένα γραφικό υπόλειμμα του χαμένου κτηνοτροφικού βίου των βουνών, ως ένα μουσειακό είδος, ούτε ως μία μειονότητα εύκολα χειραγωγούμενη από επιτήδειους προστάτες. **Οι Βλάχοι δεν είναι μειονότητα, και δεν είναι μόνον οι βλαχόφωνοι ή οι φουστανελοφόροι, είναι κατεξοχήν αστοί σε ολόκληρη σχεδόν την ηπειρωτική Ελλάδα με τεράστια συνεισφορά στην οικοδόμηση της ελληνικής πατρίδας.** Οι μαρτυρίες υπάρχουν από τα επιβλητικά νεοκλασικά κτίσματα των Αθηνών έως τα εκπαιδευτήρια των μακεδονικών κωμοπόλεων, από τον πρώτο πρωθυπουργό της Ελλάδας Ιωάννη Κωλέττη και τους επιφανείς εθνικούς ευεργέτες έως τους για πάντα άγνωστους ήρωες των βλαχοχωριών που δολοφονήθηκαν στα χρόνια του Μακεδονικού Αγώνα και της Κατοχής» **Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος**, Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας.

69. ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΚΟ ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ [ΜΙ(Ε)ΤΖΙΝΤΙΕ]- ΕΙΡΩΝΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ! (22.09.2019, ‘ΗΜΕΡΗΣΙΑ’ & ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ‘ΒΕΡΓΙΩΤΗΣ’)

Το Κεφαλόβρυσο είναι ένα από τα μεγαλύτερα χωριά του Δήμου Πωγωνίου. Είναι χτισμένο χαμηλά στους πρόποδες του βουνού Βαλαώρα που ανήκει στον ορεινό όγκο της Νεμέρτσικας σε υψόμετρο 640 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσα και απέχει περίπου 60 χιλιόμετρα από τη πρωτεύουσα της Ηπείρου, τα Ιωάννινα. Πρόκειται για ένα κεφαλοχώρι και είναι το μοναδικό βλαχοχώρι της περιοχής. Κατοικείται από αμιγώς βλαχόφωνους Έλληνες. Είναι εργατικοί, φιλοπρόδοι με ακμαίο εθνικό φρόνημα και με αλύγιστα ήθη και έθιμα. Συγκαταλέγεται στα τέσσερα μαρτυρικά χωριά του Νομού Ιωαννίνων, τα οποία γνώρισαν τη βαρβαρότητα και θηριωδία των Γερμανών με αποκορύφωμα το ολοκαύτωμα της 10^{ης} Ιουλίου του 1943, όταν οι Ναζί το βύθισαν στο πένθος καίγοντας ζωντανούς 22 Κεφαλοβρυσίτες.

Το αρχικό όνομα ήταν Μετζιντιέ, γνωστό ιδίως στα βλαχοχώρια της ελληνικής επικράτειας από το τραγούδι «Μιτζιντέη βρούτε». Δεν υπάρχουν, δυστυχώς, γραπτά αποδεικτικά στοιχεία που να τεκμηριώνουν την αρχική ονομασία του χωριού και την ακριβή ημερομηνία ιδρύσεώς του. Υπάρχουν, ωστόσο, διάφορες αλληλοσυγκρουόμενες προφορικές μαρτυρίες προέλευσης αυτού του ονόματος. Επικρατέστερη ημερομηνία ιδρύσεως θεωρείται το έτος 1840 και οι πρώτοι κάτοικοι του ήταν Βλάχοι από τη Φράσαρη της βορείου Ηπείρου. Κύρια γλώσσα είναι ασφαλώς η ελληνική. Παράλληλα με την ελληνική χρησιμοποιούν - ενδοοικογενειακά και μόνο - και τα βλάχικα, τα οποία αποτελούν ένα αναπόσπαστο κομμάτι της βλάχικης Παράδοσης, που σαφώς συνιστά μέρος του ελληνικού πολιτισμού.

Κύρια ενασχόληση των κατοίκων ήταν η κτηνοτροφία. Υπήρξαν εποχές κατά τις οποίες οι Κεφαλοβρυσίτες είχαν στην κατοχή τους περίπου 50.000 αιγοπρόβατα (π.χ. δεκαετία του 1950). Το Κεφαλόβρυσο έχει συμβάλει ποικιλοτρόπως όχι μόνο στην ανάπτυξη της περιφέρειας, αλλά και στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού της ακριτικής αυτής περιοχής. Χωρίς τις χιλιάδες αιγοπροβάτων των Κεφαλοβρυσιτών πολλές εκτάσεις - ιδίως ορεινές - που τις χρησιμοποιούσαν σαν βοσκοτόπους, θα παρέμεναν ανεκμετάλλευτες. Άλλη αξιοποίηση των εκτάσεων αυτών θα ήταν πολύ δύσκολη. Κεφαλοβρυσίτες υπάρχουν σχεδόν σε όλα τα χωριά του Πωγωνίου. Με τη δική τους παρουσία πολλά από τα χωριά αυτά μείνανε για αρκετά χρόνια ακόμη ζωντανό οργανισμοί. Πολλά σχολεία χωρίς τα βλαχόπουλα με καταγωγή από το Κεφαλόβρυσο θα είχαν κλείσει αρκετά χρόνια πριν.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1950 η κτηνοτροφία και γενικά ο πρωτογενής τομέας της ελληνικής οικονομίας άρχισε να παρακμάζει. Σε αυτό συνετέλεσε και η αδικαιολόγητη αδιαφορία των εκάστοτε κυβερνήσεων, οι οποίες φαίνεται αγνοούσαν ότι η διατήρηση του πρωτογενούς τομέα είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της οικονομίας.

Διέξοδο στη κρίση αυτή έδωσε η υπογραφή διακρατικής συμφωνίας μεταξύ της Ελλάδας και της Γερμανίας, για την απασχόληση Ελλήνων εργατών στη γερμανική βιομηχανία. Αποτέλεσμα αυτής της συμφωνίας ήταν οι Κεφαλοβρυσίτες να αφήσουν τη γκλίτσα, τα βουνά και τα λαγκάδια και να πάρουν το δύσκολο δρόμο της ξενιτιάς. Ελάχιστα ήταν τα σπίτια του Κεφαλόβρυσου που δεν είχαν τουλάχιστον ένα μέλος της οικογένειας στη ξενιτιά στη Γερμανία, το Βέλγιο και την Αθήνα (εσωτερική με-

τανάστευση). Το γεγονός αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να γνωρίσει το χωριό κατά τη δεκαετία του 1970, τη μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη από της ιδρύσεώς του.

Πράγματι, τι μας επιφυλάσσει η ιστορία! Ένα χωριό καταστρέφεται από τους Γερμανούς και αργότερα οι κάτοικοί του 'εκδικούνται' τους καταστροφείς του, βγάζοντας χρήματα στον τόπο τους (Γερμανία) και αναπτύσσουν οικονομικά το χωριό τους (Κεφαλόβρυσο). Τι ειρωνεία!! Στη περίληψη του βιβλίου του **Ελευθερίου Αλεξάκη**, με τίτλο 'Οι Βλάχοι του Μετζιντιέ και η ειρωνεία της ιστορίας', - εκτός από τον λαλίστατο τίτλο - περιγράφεται γλαφυρά αυτή η ειρωνεία ως εξής :

«...Τη 10η Ιουλίου του 1943 μια γερμανική φάλαγγα αποτελούμενη από μερικές διμοιρίες της 1ης ορεινής μεραρχίας ονομαζόμενης Edelweiss κατέλαβε το χωριό Μετζιντιέ ή Κεφαλόβρυσο του Πωγωνίου, οι στρατιώτες συνέλαβαν αριθμό πολιτών Βλάχων, τους οποίους έκλεισαν μέσα σε δύο σπίτια, τα οποία κατόπιν πυρπόλησαν μαζί με άλλα 20-50 σπίτια από τα καλύτερα του χωριού, καίγοντας ζωντανούς είκοσι δύο από τους συλληφθέντες. Μετά από το 1960 οι Βλάχοι του ίδιου χωριού άρχισαν να μεταναστεύουν μαζικά στη Γερμανία προς αναζήτηση εργασίας. Σχεδόν τα 2/3 του πληθυσμού του χωριού εργάστηκαν και απέκτησαν χρήματα στη Γερμανία. Έφτιαξαν σύγχρονα σπίτια, αγόρασαν αυτοκίνητα, έκαναν καταθέσεις στις τράπεζες. Το χωριό αυτό έγινε ένα από τα σημαντικότερα και τα πλουσιότερα της επαρχίας Πωγωνίου. Δεν μπορούσε με καλύτερα τρόπο να παίζει το παιχνίδι της η ειρωνεία της ιστορίας...».

Πηγή :

1. «**Βλάχοι - Ιστορία - τέχνη - πολιτισμός**», Κεφαλόβρυσο Ιωαννίνων 2019, Παγκόσμια Βλάχικη Αμφικτιονία, επιμέλεια Μιχάλης Δ. Μαγειρίας, σελ. 9-11.

2. Περίληψη του βιβλίου του Ελευθερίου Π. Αλεξάκη, «**Οι Βλάχοι του Μετζιντιέ και η ειρωνεία της ιστορίας**», Εκδόσεις Δωδώνη , Αθήνα 2009.

70. ΟΥΤΟΠΙΚΕΣ ΕΜΜΟΝΕΣ ΕΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗ (Δημοσιεύθηκε στις 22.11.2019 στην ομάδα του Facebook 'ΦΙΛΟΙ & ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΠΟΠΣΒ')

Βλέπουμε με έκπληξη το σοβαρό όψιμο ενδιαφέρον του καθηγητή για τα βλάχικα. Τώρα που εξηνταρίσατε (και), κε καθηγητά, τα θυμηθήκατε και ηγείστε Εταιρείας για τη διάσωσή τους; Ποιος σας είπε ότι έχουν απαγορευτεί από τη πολιτεία τα βλάχικα; Κανένας δεν απαγορεύει κανένα να τα μιλήσει. Αν πάτε στο Μέτσοβο, θα διαπιστώσετε (ήδη το γνωρίζετε) ότι τα ομιλούν τόσο στην οικογένεια όσο και στο δρόμο. Κανένας δεν απαγόρευσε την επιστημονική ενασχόληση με αυτά, ούτε την εκπόνηση διδακτορικών διατριβών, ούτε συνεδρίων κ.ά., εδώ στην Ελλάδα. Έχουν γίνει πάρα πολλές εργασίες για τα βλάχικα τις τελευταίες δεκαετίες και κανένας φορέας, ούτε κρατικός, ούτε θεσμικός κλπ, δεν ήταν εναντίον τους. Άρα δεν είστε ο μόνος που ηγείστε κάποιας ομάδας ή ως άτομο για τέτοιο σκοπό για πρώτη φορά, ούτε εσείς και η ομάδα σας αποτελείτε κάποιες ιδιαίτερες 'λάμπεις ζωής μέσα στο όμορφο δέντρο'.

Πραγματικά αποκτάει ενδιαφέρον η ενασχόληση σας με αυτό το αντικείμενο και μας προκαλεί ενδιαφέρον αυτό, καθώς μας κάνει πλέον να μη πλήττουμε καθόλου. Ωστόσο, μας εντυπωσιάζει το ενδιαφέρον σας για το 'σπάσιμο' των λαών των Βαλκανίων σε εθνοτικές ομάδες, σε ετερότητες, διαφορετικότητες, σε μειονότητες κλπ. Μήπως αυτό, όμως, δεν αποδυναμώνει τα κράτη τους και δεν βοηθάει στην εκμετάλλευση των φυσικών τους πόρων από τους οικονομικά δυνατούς (Μεγάλες Δυνάμεις)

και τόσα άλλα; Μήπως αυτά είναι κατά του έθνους και κράτους μας, το οποίο δεν μπορεί ακόμα να ορθοποδήσει; Μήπως δεν έχουμε σύνορα και δεν το ξέρουμε; Μήπως δεν έχουμε κράτος; Μήπως, κύριε καθηγητά, δεν θέλετε την ύπαρξη έθνους-κράτους; Πέστε το ευθέως! Έτσι είναι, όμως, τα πράγματα σε όλο τον κόσμο σήμερα! Μήπως κινδυνεύει περισσότερο η ελληνική γλώσσα, που είναι η μητέρα των γλωσσών; Άλλωστε, αν ψάξουμε βαθύτερα, τα Λατινικά (‘γιαγιά’ των ‘βλάχικων’) προέρχονται από τα Ελληνικά. Πιστέψτε με κύριε καθηγητά, δεν είμαι ούτε εθνικιστής, ούτε ακραίος, ούτε κακός, ούτε ‘τοξικός’ - μια λέξη που τη συνηθίζετε πολύ. Ούτε, βέβαια, σας θεωρώ ‘εθνομηδενιστή’, ή κάτι παρόμοιο, μακριά αυτά από εμένα.

Πράγματι απορώ, κε καθηγητά, γιατί συνέχεια βλέπετε ανθρώπους, ιδιαίτερα Βλάχους, να αισθάνονται καταπιεσμένοι για τα δικαιώματά τους; Εμείς οι Βλάχοι Έλληνες δεν αισθανόμαστε καταπιεσμένοι! Γιατί η συντριπτική πλειοψηφία της **Πανελληνίας Ομοσπονδία Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων**, η οποία αποτελείται από 100 και πλέον συλλόγους (η μεγαλύτερη, θεωρώ, Ομοσπονδία στα Βαλκάνια), δεν αισθάνεται καταπιεσμένη;

Το έχετε κάνει και άλλη φορά στο facebook, να βάζετε τρίτους ακόμα και ανυποψίαστους να εκφράζουν τη χαρά τους ότι βρέθηκε κάποιος να μιλήσει με θάρρος και απελευθερωμένα για τους Βλάχους. Λες και ελευθερώθηκε από κάτι που τον ‘καταπίεζε’ (!) Μπράβο! βρέθηκε ο Ελευθερωτής! Θυμάστε τότε στη Βέροια, στη παρουσίαση ενός βιβλίου το 2014 και, μετά στο **Facebook**, όταν συζητήσαμε μαζί αυτό το θέμα, με απαξιώσατε και μετά με διαγράψατε, καθώς δεν μπορούσατε να μου απαντήσετε, θεωρώντας με τελικά ότι έχω χαμηλό επίπεδο!

Καλά κάνετε, κε καθηγητά! Μας διασκεδάζετε και να είστε πάντοτε καλά στην υγεία σας. Δεν θα σας ανέβαζα, βέβαια, στο επίπεδο του **Δον Κιχότη** ή του **Ρομπέν των Δασών**, γιατί αυτοί συμβολίζουν μια πραγματική επαναστατικότητα. Πράγματι έχετε οράματα, όμως θα επιθυμούσα να γνωρίζετε ότι ο κόσμος των Βλάχων, ο παραδοσιακός και πραγματικός, έχει πάρει το δρόμο του ανεπιστρεπτί. Δεν επιστρέφει με ποιήματα και κασκόλ. Θεωρώ ότι εξαντλείτε το καλλιτεχνικό σας ταλέντο σε λάθος επίπεδο. Δεν μπορούμε πλέον να πάρουμε το άλογο και να κάνουμε τον κिरατζή (υπάρχουν τα αυτοκίνητα), δεν μαθαίνονται τα βλάχικα με τον παραδοσιακό τρόπο (οι νέοι μαθαίνουν άλλες γλώσσες, βιοποριστικές για αυτούς), δεν κατασκευάζουμε παραδοσιακά σπίτια (γίνονται μεγάλες οικοδομές και ουρανοξύστες), δεν τρώμε παραδοσιακές πίτες από τα χέρια της τρυφερής και καταπονημένης μάνας μας (τις παίρνουμε έτοιμες) κ. ά.

Τέλος, θα ήθελα να σας υπενθυμίσω ότι τα βλάχικα έχουν πράγματι συναισθηματική αξία, όμως, αυτοί που θα αποφασίσουν τι θα γίνει με αυτά είναι οι ίδιοι οι Βλάχοι και η πλειοψηφία τους. Και αυτό οφείλετε να το αποδεχτείτε, ως δημοκράτης που είστε. Έτσι δεν είναι;

Ωστόσο, έχετε κάθε δικαίωμα να αγωνίζεστε και να ζείτε με την ουτοπία σας και τις εμμονές σας, καθώς έτσι εγώ νομίζω.